T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KENTSEL YERLEŞİMİN, KENTSEL POLİTİKALAR VE SÜRDÜRÜLEBİLİR PLANLAMA YAKLAŞIMI KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ: KIRKLARELİ ÖRNEĞİ

METE KORHAN ÖZKÖK

YÜKSEK LİSANS TEZİ
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA ANABİLİM DALI
KENTSEL DÖNÜŞÜM VE PLANLAMA PROGRAMI

DANIŞMAN
YRD. DOÇ. DR. ERCAN KOÇ
EŞ DANIŞMAN
YRD. DOÇ. DR. HATİCE MELTEM GÜNDOĞDU

İSTANBUL, 2016

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KENTSEL YERLEŞİMİN, KENTSEL POLİTİKALAR VE SÜRDÜRÜLEBİLİR PLANLAMA YAKLAŞIMI KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ: KIRKLARELİ ÖRNEĞİ

Mete Korhan ÖZKÖK tarafından hazırlanan tez çalışması 25.07.2016 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Ercan KOÇ
Yıldız Teknik Üniversitesi

Eş Danışman
Yrd. Doç. Dr. Hatice Meltem GÜNDOĞDU
Kırklareli Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Yrd. Doç. Dr. Ercan KOÇ
Yıldız Teknik Üniversitesi _____

Doç. Dr. Oya AKIN
Yıldız Teknik Üniversitesi _____

Yrd. Doç. Dr. Ezgi TOK
Kırklareli Üniversitesi _____

ÖNSÖZ

Tez çalışmam boyunca bilgilerini ve desteklerini esirgemeyen değerli hocalarım, tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Ercan KOÇ'a ve eş danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Hatice Meltem GÜNDOĞDU'ya en derin saygı, teşekkür ve minnetlerimi sunarım. Hep yanımda olan ve sıkıntılı, zor anlarımda sevgi, anlayış ve sabrını hiç eksiltmeyen sevgili annem Gülay ÖZKÖK'e ve yüksek lisans sürecimde en büyük destekçilerimden biri olan ancak bu sürecin tamamlanışını göremeden aramızdan ayrılan rahmetli babam Erdoğan ÖZKÖK'e çok teşekkür ederim. Ayrıca bu süreçte bana manevi destek veren tüm sevdiklerime, dostlarıma ve iş arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

Temmuz, 2016

Mete Korhan ÖZKÖK

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ŞEKİL LİSTESİ vi

ÇİZELGE LİSTESİ viii

ÖZET x

ABSTRACT xii

BÖLÜM 1

GİRİŞ 1
1.1 Literatür Özeti 1
1.2 Tezin Amacı 2
1.3 Hipotez 3

BÖLÜM 2

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞE YÖNELİK KAVRAMSAL ÇERÇEVE 4
2.1 Sürdürülebilirlik Kavramına Yönelik Evrensel Çerçeve 4
2.1.1 Birleşmiş Milletler Stockholm Konferansı, 1972 5
2.1.2 HABITAT-I, Vancouver, 1976 6
2.1.3 Brundtland Raporu (Ortak Geleceğimiz Raporu), 1987 6
2.1.4 Rio Konferansı, Rio De Janeiro, 1992 7
2.1.5 HABITAT-II, İstanbul, 1996 8
2.1.6 Johannesburg Zirvesi, Johannesburg, 2002 9
2.2 Kentsel Mekân ve Sürdürülebilirlik İlişkisine Yönelik Kavramsal Çerçeve 10
2.3 Planlama Yaklaşımları ve Sürdürülebilirlik İlişkisine Yönelik Kavramsal Çerçeve 17
2.3.1 Planlama Süreci ve Sürdürülebilirlik İlişkisi 17
2.3.2 Plan Kararları ve Sürdürülebilirlik İlişkisi 34
2.3.2.1 Üst Ölçek Planlar ve Sürdürülebilirlik 34
2.3.2.2 Alt Ölçek Planlar ve Sürdürülebilirlik 42
2.3.3 Plan Kararları/Planlama Süreci ve Sürdürülebilirlik İlişkisi 52
2.4 Bölüm Değerlendirmesi 57

BÖLÜM 3

KIRKLARELİ İLİ BÖLGESEL ÖLÇEK DEĞERLENDİRMELERİ 68
3.1 Konum ve İdari Yapılanma 68
3.2 Trakya'da Görülen Değişim-Dönüşüm Süreci ve Kırklareli 70
3.2.1 Sosyo-Ekonomik Yapı ve İlişkilerde Görülen Değişim-Dönüşüm 70

3.2.2 Arazi Kullanım Yapısında Görülen Değişim-Dönüşüm 78
3.3 Kırklareli İlindeki Dönüşümün Doğal Kaynaklara Olan Etkileri 81
3.3.1 Kırklareli Hava Kalitesi ve Kirlilik 83
3.3.2 Kırklareli Su Kaynakları Potansiyeli ve Kirlilik 85
3.3.3 Kırklareli Toprak Kalitesi ve Kirlilik 87
3.3.4 Kırklareli Atık Yönetimi ve Kirlilik 87
3.4 Bölge Plan Karar Değerlendirmeleri.....87
3.4.1 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Çevre Düzeni Planı 87
3.4.2 1/25.000 ölçekli Kırklareli Çevre Düzeni Planı 91
3.5 Bölge Plan Kararlarının Sürdürülebilir Gelişme Açısından Değerlendirilmesi.....94
BÖLÜM 4
KIRKLARELİ KENT MERKEZİ KENTSEL ÖLÇEK DEĞERLENDİRMELERİ 105
4.1 Nüfus Özellikleri 105
4.2 Kentsel Gelişim ve Planlama İlişkisi.....106
4.2.1 Kentin Morfolojik Yapısı ve Gelişim Süreci 106
4.2.2 Kırklareli Kent Merkezindeki Plan Kararlarının Arazi Kullanımına Etkileri.....110
4.2.3 Planlama Sürecinin Gelişimi 112
4.2.4 Kırklareli Kent Merkezindeki Plan Tadilatların Kentsel Gelişime Olan Etkileri 117
4.3 Kentsel Kültürel Miras Değerleri ve Koruma 122
4.4 Kentsel Ulaşım Sistemi 127
4.5 Kentsel Mevcut Arazi Kullanımı ve Sosyal Altyapı Alanları.....131
4.6 Kırklareli Merkezi Konut Alanlarındaki Değişimin Mahalleler Bazında İncelenmesi 138
4.6.1 Merkezi Ticaret Bölgesi: Karacaibrahim Mahallesi 139
4.6.2 Kırsal Karakter: Karahıdır Mahallesi 142
4.6.3 Islah İmar Planları ile Dönüşüm: Pınar Mahallesi 145
4.6.4 Tarihi Karakter: Yayla Mahallesi 148
4.6.5 Toplu Konut Bölgesi: Cumhuriyet Mahallesi (TOKİ Toplu Konut Bölgesi) 151
4.7 Kentsel Mekânın ve Kentsel Plan Kararlarının Sürdürülebilir Gelişme Açısından Değerlendirilmesi 153
BÖLÜM 5
SONUÇ VE ÖNERİLER 163
KAYNAKLAR 168
ÖZGEÇMİŞ 179

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 3.1 Kırklareli ilinin ve kent merkezinin Türkiye içindeki konumu [60]. 69
Şekil 3.2 Trakya bölgesindeki karakteristik yapı [63]:19 71
Şekil 3.3 Yıllara ve sektörlere göre Trakya bölgesinde yatırım teşvikleri [67]:32. 73
Şekil 3.4 1990-2006 yılları arası Trakya bölgesindeki değişim bölgeleri [75]. 79
Şekil 3.5 Ergene havza sınırları [76]:6. 81
Şekil 3.6 Ergene havzası mevcut arıtma tesisleri (2011) [77]. 83
Şekil 3.7 Havzadaki atıksu miktarının illere göre dağılımı (2011) [77]. 83
Şekil 3.8 Kırklareli ili hava kalitesi ölçüm noktaları ve hava kalitesi indeks sonucu [78]. 85
Şekil 3.9 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı - Kırklareli plan kararları [71]:226. 91
Şekil 3.10 1/25.000 ölçekli Kırklareli Çevre Düzeni Planı- Kırklareli kent merkezi [71]:336. 94
Şekil 4.1 Kırklareli kent merkezi nüfus değişim grafiği [62]. 106
Şekil 4.2 1976-2014 yılları arası kent makroformunda görülen değişim [60]. 108
Şekil 4.3 1990-2000 yılları arası değişim (solda) ve 2000-2006 yılları arası değişim (sağda) bölgeleri [75]. 112
Şekil 4.4 Kırklareli kent merkezi planlama süreci [91]. 116
Şekil 4.5 1991 Revizyon İmar Planı arazi kullanım kararları ve günümüz arazi kullanım karşılaştırması [60]. 117
Şekil 4.6 Plan tadilatlarının kentsel mekânda yarattığı yapılaşma durumu [91]. 120
Şekil 4.7 Plan tadilatlarının kentsel mekânda yarattığı yapılaşma durumu. 120
Şekil 4.8 1995-2000 ve 2010-2015 dönemleri kent formuna etki eden plan tadilatlarının konumları [91]. 121
Şekil 4.9 Yayla-Demirtaş mahallesi kentsel sit alanı sit sınırı ve tescilli yapılar. 123
Şekil 4.10 Yayla Mahallesi'ndeki Yapı Örnekleri 124
Şekil 4.11 Kırklareli Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı İmar Planı (1/500 ölçek). 126
Şekil 4.12 Kırklareli kent merkezinin şehirler arası, şehir içi ana ulaşım hatları ve ana giriş noktaları [60]. 129
Şekil 4.13 Kırklareli kent merkezi mevcut yaya yolları [94]. 129
Şekil 4.14 Kırklareli kent merkezinde bulunan ilkokul ve ortaokul binalarının konumları ve hizmet yarıçapları. 136
Şekil 4.15 Kırklareli kent merkezinde bulunan sağlık ocaklarının konumları ve hizmet yarıçapları. 137

Şekil 4.16 Kırklareli kent merkezinde bulunan açık ve yeşil alanların konumları. 138
Şekil 4.17 Alan çalışması bölgeleri. 139
Şekil 4.18 Karacaibrahim Mahallesi doluluk-boşluk analizi (1984-2014) [60]. 140
Şekil 4.19 Karacaibrahim Mahallesi kat yüksekliği analizi (1984-2014) [60]. 141
Şekil 4.20 Karacaibrahim Mahallesi açık alan analizi (1984-2014) [60].....141
Şekil 4.21 Karacaibrahim Mahallesi ulaşım analizi (1984-2014). 141
Şekil 4.22 Karacaibrahim Mahallesi özgün yapı analizi (1984-2014).....142
Şekil 4.23 Karacaibrahim Mahallesi TAKS/KAKS analizi (1984-2014). 142
Şekil 4.24 Karahıdır Mahallesi doluluk-boşluk analizi (1984-2014) [60].....143
Şekil 4.25 Karahıdır Mahallesi kat yüksekliği analizi (1984-2014) [60].....144
Şekil 4.26 Karahıdır Mahallesi yeşil alan analizi (1984-2014) [60]. 144
Şekil 4.27 Karahıdır Mahallesi ulaşım analizi (1984-2014). 144
Şekil 4.28 Karahıdır Mahallesi TAKS/KAKS analizi (1984-2014). 145
Şekil 4.29 Pınar Mahallesi doluluk-boşluk analizi (1984-2014) [60].....146
Şekil 4.30 Pınar Mahallesi kat yükseklikleri analizi (1984-2014) [60].....146
Şekil 4.31 Pınar Mahallesi yeşil alan analizi (1984-2014) [60]. 147
Şekil 4.32 Pınar Mahallesi ulaşım analizi (1984-2014).....147
Şekil 4.33 Pınar Mahallesi TAKS/KAKS analizi (1984-2014). 148
Şekil 4.34 Yayla Mahallesi doluluk-boşluk analizi (1984-2014) [60].....149
Şekil 4.35 Yayla Mahallesi kat yükseklikleri analizi (1984-2014) [60].....149
Şekil 4.36 Yayla Mahallesi yeşil alan analizi (1984-2014) [60]. 150
Şekil 4.37 Yayla Mahallesi ulaşım analizi (1984-2014). 150
Şekil 4.38 Yayla Mahallesi tescilli yapı analizi (1984-2014). 150
Şekil 4.39 Yayla Mahallesi TAKS/KAKS analizi (1984-2014). 151
Şekil 4.40 TOKİ toplu konut projesi vaziyet planı. 152
Şekil 4.41 TOKİ toplu konut alanı ve yakın çevresi. 153

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 2.1 Çalışmada belirtilen sürdürülebilirlik göstergeleri [21]. 15
Çizelge 2.2 Sürdürülebilirlik matrisi kriterleri ve içerikleri [24]. 18
Çizelge 2.3 Çalışmada tespit edilen sürdürülebilir kalkınma eylemleri [27]. 21
Çizelge 2.4 Çalışmada ele alınan temel sürdürülebilir kalkınma politika alanları [32]. 26
Çizelge 2.5 Maastricht kentinde ele alınan temel sürdürülebilir kalkınma konuları [35]. 28
Çizelge 2.6 Doğal Adım (Natural Step), Akıllı Büyüme (Smarth Growth) ve Melbourne İlkeleri [36]. 29
Çizelge 2.7 Freiburg şehri sürdürülebilirlik ilkeleri [37]. 30
Çizelge 2.8 Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi -I Değerleri [40]. 33
Çizelge 2.9 Valsequillo Gölü ve çevresi sürdürülebilir kalkınma göstergeleri [42]. ...35
Çizelge 2.10 Çalışmada belirtilen bölgesel sürdürülebilirlik göstergeleri [43]. 35
Çizelge 2.11 Batı New York sürdürülebilir bölge planı sürdürülebilirlik göstergeleri [47]. 38
Çizelge 2.12 Batı New York sürdürülebilir bölge planı sürdürülebilirlik stratejileri [47]. 40
Çizelge 2.13 Çalışmada belirtilen ulaşım ve yeşil alanlar ile ilgili politika konuları [48]. 42
Çizelge 2.14 Çalışmada belirtilen sürdürülebilir planlama konuları [49]. 43
Çizelge 2.15 Çalışmada belirtilen sürdürülebilir planlama politikaları [50]. 44
Çizelge 2.16 Çalışmada belirtilen ulusal/ bölgesel ve yerel düzeyde oluşturulmuş sürdürülebilirlik ilke ve kriterleri [51]. 45
Çizelge 2.17 Çalışmada belirtilen sürdürülebilir kalkınma politika konuları [52]. 46
Çizelge 2.18 Çalışmada belirtilen sürdürülebilir kalkınma politika konuları/ temaları/ ilkeleri ve yöntemleri [53]. 48
Çizelge 2.19 Aalborg Taahhütleri [54]. 49
Çizelge 2.20 Çalışmada belirtilen kentsel sürdürülebilir kalkınma konuları [6]. 53
Çizelge 2.21 İklim değişikliğine yönelik sürdürülebilirlik göstergeleri [58]. 55
Çizelge 2.22 Çalışmada belirtilen sürdürülebilir kalkınma eylemleri [59]. 56
Çizelge 2.23 İncelenen kaynaklar ve sürdürülebilirlik değerlendirilmesinde kullanılan temel veriler. 58
Çizelge 2.24 Bölgesel sürdürülebilirliğe yönelik geliştirilen strateji ve temel kararlar. 62

Çizelge 2.25 Kentsel mekân ve planların kentsel sürdürülebilirlik kriterlerine yönelik incelemesi. 65
Çizelge 3.1 Trakya bölgesinde görülen nüfus gelişimi [62]. 73
Çizelge 3.2 Trakya bölgesi nüfus yoğunluğu [62]. 74
Çizelge 3.3 Trakya bölgesi istihdam ve çalışan kişi sayısı değerleri [62]. 75
Çizelge 3.4 Trakya bölgesi illerinin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyleri [72],[73]..76
Çizelge 3.5 Trakya bölgesi ilçelerinin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyleri (2004) [74]. 76
Çizelge 3.6 Kırklareli kent merkezi ve Bursa Büyükşehir merkezinin sosyo-ekonomik göstergeler bakımından karşılaştırılması (2004) [74]. 77
Çizelge 3.7 1990-2006 yılları arası Trakya bölgesindeki arazi kullanımda görülen değişim [75]. 78
Çizelge 3.8 Kırklareli ili hava kalitesi değerleri (Temmuz 2016) [78]. 85
Çizelge 3.9 Kırklareli akarsu kaynaklarında görülen kirlilik ve temel etkenleri [79]:37. 86
Çizelge 3.10 2004 ve 2009 yılları onanlı 1/100.000 ölçekli planlarda Kırklareli özelinde getirilen vizyonel kararlar [70],[71]. 90
Çizelge 3.11 1/25.000 ölçekli Kırklareli Çevre Düzeni Planı'nda bölgesel sürdürülebilirliğe yönelik oluşturulan strateji ve temel kararlar [71]. 96
Çizelge 3.12 Bölgesel sürdürülebilirliğe yönelik geliştirilen strateji ve temel kararlar. 99
Çizelge 4.1 Kırklareli kent merkezi arazi kullanım verileri [75]. 110
Çizelge 4.2 Dönemlere göre plan tadilatı sayısı [91]. 120
Çizelge 4.3 Kırklareli kent merkezi arazi kullanım değerleri. 133
Çizelge 4.4 Kırklareli kent merkezi gerekli asgari donatı alanları değerlendirmesi. 135
Çizelge 4.5 Karacaibrahim Mahallesi TAKS/KAKS analizi (1984-2014). 142
Çizelge 4.6 Karahıdır Mahallesi TAKS/KAKS analizi (1984-2014). 145
Çizelge 4.7 Pınar Mahallesi TAKS/KAKS analizi (1984-2014). 147
Çizelge 4.8 Yayla Mahallesi TAKS/KAKS analizi (1984-2014). 151
Çizelge 4.9 Kentsel mekân ve planların kentsel sürdürülebilirlik kriterlerine yönelik incelemesi. 157

ÖZET

KENTSEL YERLEŞİMİN, KENTSEL POLİTİKALAR VE SÜRDÜRÜLEBİLİR PLANLAMA YAKLAŞIMI KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ: KIRKLARELİ ÖRNEĞİ

Mete Korhan ÖZKÖK

Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Yrd.Doç.Dr. Ercan KOÇ
Eş Danışman: Yrd.Doç.Dr. Hatice Meltem GÜNDOĞDU

Ülkemizdeki planlama sürecine bakıldığında; plansız ve yasadışı yollardan gelişme/büyüme, çok aktörlü sistemin yönlendirdiği parçacıl planlama yaklaşımları, tarım alanları, orman alanları, su havzaları gibi eşik alanları da içeren ve ortak yaşam kaynaklarını tüketen gelişme eğilimleri, mevcut kent dokusunun arazi kullanış örüntüsünde çözüm gerektiren sorunların planlamada yeni arayışları yönlendirdiği, çözüm yaklaşımları sunan "sürdürülebilir planlama ve kentsel gelişim" yaklaşımlarının yer almaya başladığı görülmektedir. Uluslararası düzenlemelerle kavramsal içeriği ortaya konan, ekonomik, sosyal ve çevresel mekândaki gereksinimlerin, kaynakların uzun vadede dengeli kullanımı ve gelecek kuşakların ihtiyaçları düşünülerek giderilmesini gerektiren sürdürülebilir kalkınma, yukarıda tanımlanan sorunların çözümünde ve planlama anlayışında yol gösterici niteliktedir.

Kentlerin sürdürülebilirliği ülkesel ve bölgesel kalkınma, gelişme ve kaynak yönetimi için büyük önem taşımaktadır. Bu noktada, "planlama sisteminin sürdürülebilirliği" ve planların "uygulanabilme kapasitesinin" görülebilmesi için ilk olarak planlama politika ve eylemlerinin "sürdürülebilirlik" kavramları ile ele alınarak detaylı olarak incelenmesi gerekmektedir. Sürdürülebilirliğin özellikle mekânsal planlama ile entegresi sırasında, ilkelere bağlı geliştirilen eylemlerde sorunlar oluşabilmekte veya kimi politikalar eylem aşamasında göz ardı edilebilmektedir. Ayrıca kentlerin sürdürülebilirliğinin sadece alt ölçek planlama uygulamaları ile sağlanamayacak nitelikte olması, daha geniş kapsamlı politikaların oluşturulacağı üst ölçek uygulamaları zorunlu kılmaktadır. Bu açıdan bölgesel kurumlar, üst ölçek plan yaklaşımları, planlamada bütünsel yapı, eşitlikçi ve katılımcı planlama, kamu yararının tanım içeriği, sosyal donatı kavramı sürdürülebilir gelişim için önem taşımaktadır.

Tez çalışmasında sürdürülebilir gelişme sürecinin irdelenmesi bölgesel ve kentsel ölçekte Kırklareli örneği ele alınarak incelenecektir. Çalışma alanı olarak seçilen Kırklareli kent merkezi için yürürlükte olan üst ölçekli plan 2011 yılı onaylı çevre düzeni planı ve yürürlükte olan alt ölçekli planlar ise 1991 onaylı imar planlarıdır. 1991 yılından günümüze geldiğimizde arada geçen 25 yılda kent kimliği, nüfus büyüklüğü, kentsel makroform, ticari işlev yapısı, yoğunluk değerleri, sosyal donatı alanları gereksinimi, ulaşılabilirlik, sosyal ve ekonomik yapı üzerindeki önemli değişmelere karşın herhangi bir imar planı yapılmadığı, ihtiyaçların parsel ölçeğinde parçacıl uygulamalarla giderilmeye çalışıldığı görülmektedir. Bu durum ise kentsel ihtiyaçlara bütüncül bir bakış açısıyla çözümlerin getirilememesini, koruma olgusunun kısıtlılığını, kentsel dokuda gelişimin tam anlamıyla yönetilememesini ve sürdürülebilir kentsel gelişimin etkin olmamasıyla sonuçlanmıştır.
Bu tez çalışması, belirlenen sürdürülebilirlik kriterleri doğrultusunda, Kırklareli planlama sistemindeki ve mekân üzerindeki sorunları ortaya koymakta ve çözümler getirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kırklareli, Sürdürülebilir Planlama, Planlama Politikaları, Sürdürülebilir Bölgesel ve Kentsel Gelişme.

ABSTRACT

EVALUATION OF THE URBAN SETTLEMENT WITHIN THE CONTEXT OF URBAN POLICIES AND SUSTAINABLE PLANNING APPROACH: THE CASE OF KIRKLARELİ

Mete Korhan ÖZKÖK

Department of Urban and Regional Planning
MSc. Thesis

Adviser: Asst. Prof. Ercan KOÇ
Co-Adviser: Asst. Prof. Hatice Meltem GÜNDOĞDU

When the planning process analyzaed in our country, unplanned and illegal ways of development/growth, many actors in the system directs the segmented approaches to planning, development trend of consuming common living resources and including threshold fields such as agriculture, forests, water basins, the existing urban fabric of that require solutions in land use patterns, "sustainable planning and urban development" approach that offering many solutions approach has increasing rate in the last half century. Revealed the conceptual content with international regulations, economic, social and environmental requirements, balanced use of resources in the long term and considering the needs of future generations development requires sustainable development is lead the way in the planning and understanding the solution of the problems described above.

Urban sustainability has great importance for national and regional development and resource management. At this point, initially planning policies and actions of "sustainability" should be taken up with the concepts discussed in detail for "the sustainability of the planning system" and plans "implementation capacity" to be revealed. Sustainability, especially when integrated with spatial planning, can experience problems in the development of policy and actions or some policies can be ignored in the action stage. In addition, sustainability of the city that can not be achieved only with sub-scale planning applications, requires it upper scale applications to create more far-reaching comprehensive policies. From this point, regional institutions, upper scale plans approaches, holistic view for planning, equitable and participatory planning, definition of content in the public interest, the concept of social reinforcement is essential for sustainable development.

In this thesis, examination of the sustainable development process will be analyzed at regional and urban scale in Kırklareli sample. For Kırklareli town centre chosen as the study area, current upper-scale plan is environmental plan approved in 2011 and current subscale plan is development plans approved in 1991. When come to the passage of 25 years since 1991, there are not any development plan implementation despite significant changes in the urban identity, population size, urban macroform commercial function structure, density values, social facilities requirements, accessibility, social and economic structure. It is observed that meet the needs in the the scale of plot with the segmented application. Because of this situation, urban needs can not meet with holistic view, urban conservation be at limited level, development of urban fabric can not be literally managed and sustainable urban development can not be effective.
In this thesis, will be revealed problems in planning system and urban fabric in Kırklareli and will be bringed soluitions in accordance with agreed sustainable criteria.

Keywords: Kırklareli, Sustainable Planning, Planning Politics, Sustainable Regional and Urban Development

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1 Literatür Özeti

Sürdürülebilir kalkınma; çevre, insan ve bugünün gereksinimkerinin karşılanma sürecinde gelecek kuşaklara yönelik olan sorumluluklar arası ilişlkiyi tanımlayan kavramsal bir çerçeve sunmaktadır. Bu çerçevenin özünde, kaynakların dengeli ve uzun vadeli kullanımı, kalkınma ile doğa arası dengeyi koruyan ekonomik kalkınma stratejileri ve toplumsal sorumluluklar yer almaktadır. Bu bağlamda kavramın içerdiği anlamlar ise;

- Doğal kaynakların gelecek kuşaklar için sağlıklı bir biçimde sürekliliğini sağlamak,
- Gelişim sürecinde ekosistemlerin kapasitesini göz önünde bulundurmak ve kaynak kullanımında koruma/kullanma dengesini gözetmek,
- Ekonomik gelişim sürecinde doğal kaynakların dengesiz ve aşırı kullanımını engellemek,
- Kentte kazanılan gelirin sosyal gruplar arasında hakça bir şekilde dağılımını sağlamak,
- Kentte bulunan tüm sosyal grupların fırsatlardan eşit bir şekilde faydalanmasını sağlamak ve kişisel fayda/kamusal fayda arası dengeyi sağlamak şeklinde özetlenebilmektedir.

1970'lerin başları ile beraber hakkında ilk söylemler oluşmaya başlayan, 1987 Ortak Geleceğimiz Raporu ile beraber kavramsal çerçevesi oluşturulan sürdürülebilir kalkınma kavramı ve bu çalışma kapsamında ele alınan sürdürülebilir bölgesel/kentsel gelişme ile ilgili olarak; kronolojik sıra dikkate alınarak evrensel platformda atılan adımlar, kavramsal değişim ve gelişim süreci araştırılmıştır. Bu araştırmalar sonucunda,

literatürde öne çıkan sürdürülebilirlik ile kentsel mekân, planlama süreci, planlar arası ilişkiler ve bu ilişkilere yönelik geliştirilen ilke, kriter, strateji bütünü incelenmiştir.

Sürdürülebilirliğin mekânsal planlama ile entegresi sırasında ilkelere bağlı geliştirilen eylemlerde sorunlar oluşabilmekte veya kimi politikalar eylem aşamasında göz ardı edilebilmektedir. Kentlerin sürdürülebilirliğinin sadece alt ölçek plan uygulamaları ile sağlanamayacak nitelikte olması, daha geniş kapsamlı politikaların oluşturulacağı bölgesel uygulamaları zorunlu kılmaktadır. Bu bakımdan literatür araştırmasının son aşamada, 1970'ler sonrası değişimler (küreselleşme, planlamada yeni akımlar) ve ele alınan kaynaklar odağında, yerelden küresele doğru genişleyen bir perskpektifte sürdürülebilir gelişim ile ilgili kriterleri ve stratejileri içeren öz bir çerçeve oluşturulmuştur.

1.2 Tezin Amacı

Bu çalışmanın amacı; sürdürülebilir kalkınma kavramının planlama sürecinde, plan uygulamalarında etkinlik düzeyini ve kentsel mekânın mevcut sürdürülebilirlik boyutunu incelemektir. Bir başka ifadeyle; planlama yaklaşım ve uygulamalarında sürdürülebilirlik kavramının kapasitesini, bu yaklaşımla üretilmiş ilke ve politikaların niteliğini irdeleyerek, kentsel mekânda görülen değişim ve dönüşüm süreçlerinin sürdürülebilirlik açısından etkilerini incelemek ve farklı bir çerçeve gereksinimini tanımlamak çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır.

Tez kapsamında, ikinci bölümünde ilgili kavramların tanımlamaları yapılmış, literatür taramaları yoluyla sürdürülebilir kalkınma kavramına yönelik kavramsal değişim/gelişim süreci ve oluşturulan kuramsal çerçeveler incelenmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise, Kırklareli il bütününde görülen değişim/dönüşüm süreci Trakya bölgesinde görülen gelişim tetikleyici parametreler ele alınarak tanımlanmış, bu değişim/dönüşüm süreç sonuçları çevresel, sosyo-ekonomik yapı ve planlama sistemi özelinde detaylandırılmıştır. Bölüm sonucunda ise bölge plan kararları sürdürülebilir gelişme açısından değerlendirilmiştir. Çalışmanın dördüncü bölümünde ise, Kırklareli kent merkezi bütününde görülen değişim/dönüşüm süreci, kentin büyüme yönleri ve bu büyümeye neden olan uygulamalar incelenmiştir. Kentsel gelişim ve planlama ilişkisi ise, plan kararlarının ve parçacıl uygulamaların kentsel mekâna etkileri bakımından incelenmiş, kentsel mekânda görülen etkilerin sonuçları çevresel, sosyo-ekonomik yapı

özelinde detaylandırılmıştır. Bölüm sonucunda ise mevcut kentsel yapılanma özellikleri ve kentsel plan kararları sürdürülebilir gelişme açısından değerlendirilmiştir. Üçüncü ve dördüncü bölümlerdeki bulgular doğrultusunda, Kırklareli için, sürdürülebilir gelişmeye yönelik sorunlar tanımlanmış ve çözüm önerileri getirilmiştir.

Bu çalışmanın, literatürde güncel çalışmaların çok fazla olmadığı Kırklareli kent merkezi için; bölgesel, kentsel ölçekte yapılacak mekânsal ve planlama çalışmalarına yönelik güncel kaynak sağlamasında ve gelecekte sürdürülebilirlik ilkelerini gözeten planlama politikalarının oluşturulmasında katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca kentsel yerleşmeler için yapılacak çalışmalar için öneri kavramsal bir çerçeve sunacak niteliktedir.

1.3 Hipotez

Tez çalışması kapsamında getirilen temel araştırma soruları şu şekildedir:

- Trakya'da görülen değişim/dönüşüm sürecinin tetikleyicileri ve etkileri nelerdir?
- Değişim/dönüşüm sürecinin Kırklareli'ndeki etkileri nelerdir?
- Bölgesel yapı sürdürülebilir bir yapıda mıdır? Plan kararlarının bölgesel sürdürülebilirliği sağlamadaki etkinliği ve gücü nedir?
- Kentsel yapı sürdürülebilir bir yapıda mıdır? Plan kararlarının kentsel sürdürülebilirliği sağlamadaki etkinliği ve gücü nedir?

İlgili araştırma soruları doğrultusunda, Kırklareli örneğinde sürdürülebilir gelişmeye yönelik sorunların var olduğu görülmüştür. Bölgesel ve kentsel ölçekte sürdürülebilirlik tüm boyutları ile mevcut değilken, planlama politika ve kararları da sürdürülebilirliği sağlamaya yönelik tüm yönleri ele alan kararlar sunamamaktadır. İncelemeler sonucunda, Kırklareli kent merkezinde ekonomik, sosyal, çevresel açıdan sürdürülebilir yapının tüm boyutları ile kurgulanamadığı, planlama politikalarının ise bölgesel ve kentsel yönetimde yetersiz kaldığı belirlenmiştir.

Buna göre çalışmanın hipotezi; "sürdürülebilirlik ilkelerinin" bölgesel/kentsel ölçekte plan kararları ve mevcut yapılanma özellikleri kapsamında yeterince mekâna yansıtılmadığı şeklindedir.

BÖLÜM 2

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞE YÖNELİK KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, sürdürülebilirlik kavramının evrensel gelişim süreci, kentsel mekân, planlama süreci gibi diğer kavramlarla ilişkilerini ele alan kaynaklar incelenmiştir. Bölüm özelinde üç ana kategoride incelemeler yapılmıştır. Bu kategoriler, sürdürülebilir kalkınmaya yönelik evrensel çerçeve, sürdürülebilir kalkınma ve kentsel mekân ilişkisi, sürdürülebilir kalkınma ve planlama süreci ilişkisi şeklindedir. Bölüm özelinde sürdürülebilirliğe yönelik getirilen yorumlamaların, temel ilkelerin ve göstergelerin irdelemelerin sonucunda, bölgesel ve kentsel ölçekte sürdürülebilirliğin değerlendirilebilmesine yönelik temel strateji ve kararlar belirlenmiştir. İlgili sonuç çıkarım ve yorumlamalar ise 2.4 numaralı bölümde aktarılmıştır.

2.1 Sürdürülebilirlik Kavramına Yönelik Evrensel Çerçeve

Sürdürülebilirlik kavramının gelişimi, 1970'li yıllar ile beraber başlamaktadır. 1970'li yıllara kadar çevre sorunları, sermayenin büyümesi ve ekonomik gelişme karşısında kabul edilmesi ve katlanılması gereken sonuçlar olarak ele alınmıştır. Bu dönem yapılan çözümler "tepki ve tedavi (react and cure)" stratejisi sınırlarında kalmış, kirlilik veya tehlike oluştuğunda tepki olarak çözümler geliştirilmiştir. Sonuç olarak, 1970'lere gelindiğinde çevre sorunları, anlık müdahalelerle çözülemeyecek ve yerel ölçekte sınırlı kalmayıp küresel ölçekte etkileri hissedilen bir duruma gelmesine neden olmuştur [1].

1970'li yıllardan itibaren planlamada göz ardı edilen bir konu olan çevre boyutu özellikle uluslararası boyutta önem kazanmaya başlamış, 1983 yılında Birleşmiş Milletler (BM) bünyesinde Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu kurulmuştur. İlerleyen süreçte, çevre sorunlarına çözüm üretilmesine yönelik birçok toplantı yapılmış ve 1987

yılında Ortak Geleceğimiz adlı bir rapor yayınlanmıştır. Raporla beraber, “sürdürülebilir kalkınma” kavramı tanımlanmış, sürdürülebilir kalkınmaya yönelik stratejiler belirlenmiş ve tüm üye ülkelerde uygulanmak üzere adımlar atılmaya başlanmıştır. Sürdürülebilirlik konusunu küresel ölçekte önemli bir konuma çeken Birleşmiş Milletler, 1992’de Rio Bildirgesi ve Gündem 21 belgelerini kabul ederek, küresel ölçekte sürdürülebilir kalkınma ile ilgili somut adımların atılmasını sağlamışlardır. 1996 yılında İstanbul’da düzenlenen HABİTAT II konferansı kapsamında sürdürülebilir kalkınma ve planlama konusunda araştırmalar gündeme gelmiş ve planlamada sürdürülebilir kalkınma stratejileri belirlenmiştir. 2002’de Johannesburg Zirvesi ile beraber onaylanan ilkelerin bir bütün içinde uygulanabilmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır [1],[2]. Uluslararası platformlarda atılan ve sürdürülebilirliğe yönelik evrensel kavramsal çerçeveyi oluşturan bu adımların tarihsel süreç içindeki konumları ve adımların içerikleri alt bölümlerde detaylı olarak aktarılmıştır.

2.1.1 Birleşmiş Milletler Stockholm Konferansı, 1972

Çevre sorunları ile ilgili konuların ilk kez uluslararası bir platformda tartışıldığı Birleşmiş Milletler Stockholm Konferansı, Haziran 1972’de Stockholm’de gerçekleştirilmiştir. Konferans, insanın “onurlu bir çevrede yaşama hakkı” olduğunun belirtilmesi ve buna bağlı olarak; özellikle uluslararası boyutta çevre hukuku ile ilgili söylemlerin başlaması, çevresel ve ekolojik sorunların uluslararası boyutta ele alınması ve çevre politikalarının oluşturulması bakımından önemli bir noktaya sahiptir [1].

Konferans sonucunda; çevrenin korunması ile ilgili yönetimlerin görevleri, güncel gereksinimlerle gelecek kuşakların yararlarının dengelenmesi, gelişmiş ülkelerde endüstrileşmeye bağlı kirliliğin artması buna karşın gelişmekte olan ülkelerde ise çevre sorunları ve kirliliğin gelişme düzeyinin düşük düzeylerde görülmesinden kaynaklandığı, artan nüfusun çevre üzerinde getirdiği baskıları düzenlemeye yönelik politikaların üretilmesi gerekliliği gibi konular vurgulanmıştır [3].

Stockholm Konferansı’nın uluslararası düzeyde yönetimlerin çevre ile ilgili politikalarını düzenleyici ve sınırlayıcı politikalar geliştiremediği ve bu nedenle birçok ilkenin pratikte işlerliğinin tam olarak sağlanamadığı belirtilmektedir [4]. Ancak konferansta oluşturulan birçok ilkenin sürdürülebilirlik kavramının gelişmesinde etkili olan bir kavramsal çerçeveyi geliştirdiğini söylemek mümkündür.

2.1.2 HABITAT-I, Vancouver, 1976

İnsan yerleşimleri, konut sorunları ve kentleşme ile ilgili sorunların çözümlenmesi ile ilgili HABITAT-I Toplantısı, 1976 yılında Vancouver'de gerçekleştirilmiştir. Toplantıda, yerleşim sorunlarını dünya gündemine taşımak ve bu konuda çözümler geliştirmek temel amaç olmuştur. Toplantı sonucunda, "İnsan Yerleşimleri Deklarasyonu" ve "Eylem Planı" adı altında iki adet sonuç metin hazırlanmıştır. Bununla beraber, Birleşmiş Milletler bünyesinde bu sorunlara yönelik bir merkezin oluşturulması kararı alınmış ve 1977 yılında Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Merkezi (Habitat) ve Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Komisyonu (UNCHS) kurulmuştur [5],[6].

Habitat-I toplantısında, temelde üç konu üzerinde durulmuştur. Bunlardan birincisi, yerleşme sorununun bir insanlık hakkı olarak kabul edilmesi olmuş dolayısıyla toplum ve birey düzeyinde konut hakkı, barınma hakkı en temel insanı haklar olarak görülmüş ve insan yaşamına uygun konut ve hizmetlerin sağlanması ile ilgili ortak karara varılmıştır. İkinci konu ise, konut ve yerleşme ile ilgili sorunların çözümünde merkezi yönetimlerin birinci dereceden sorumlu aktör kılınması olmuştur. Üçüncü konu ise, konut ve yerleşmeler ile ilgili sorunların çözümünde merkezi yönetimlerin yetersiz kalması durumunda uluslararası yardımlaşmaların ve desteklerin sağlanması konusunda olmuştur [5].

2.1.3 Brundtland Raporu (Ortak Geleceğimiz Raporu), 1987

Brundtland Raporu, 1987 yılında Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından yayımlanmıştır. Rapor, "sürdürülebilir kalkınma" kavramının ilk kez kullanıldığı ve kavramsal açıdan tanımlandığı metin olması bakımından önemlidir. Sürdürülebilir kalkınma kavramı genel ifade ile bugünün gereksinimlerini gelecek kuşakları kendi gereksinmelerini karşılama yetisinden mahrum bırakmamak koşuluyla karşılamak, olarak tanımlanmaktadır. "İhtiyaç" kavramı, özellikle öncelik verilmesi gereken fakir kesimin en temel ihtiyaçları anlamına gelmektedir. Çevrenin mevcut ve gelecekteki ihtiyaçları karşılayabilmesi için, sosyal organizasyonlar ve merkezi yönetimler tarafından gerekli sınırlamaların sağlanması da bu tanım içeriğinde yer almaktadır [7]. Bununla beraber raporun öngördüğü sürdürülebilir kalkınma modeli;

- Uzun vadeli, kalıcı sosyo-ekonomik büyümenin sağlanması,

- Kalkınma/gelişme ve çevre arası dengeyi sağlayan bir ekonomik gelişimin sağlanması,
- Ekolojik açıdan uygun sınırlar içerisinde tüketim standartları tanımlanması,
- Ekonomik açıdan fırsatların yaratılmasının yanı sıra, toplumda yaşayan herkes için eşit fırsatların yaratılması ve tüm insanların ihtiyaçlarının karşılanması,
- Ekosistemlerde görülen üretken potansiyellerindeki değişimler ile nüfus gelişiminin bir uyum içinde sağlanması,
- Yeryüzünde yaşamı destekleyen, atmosfer, su, toprak ve diğer tüm canlıların oluşturduğu doğal sistemlerin tehlikeye atılmaması,
- Kısıtlı kaynaklara adil erişimin sağlanması ve bu erişimin devam ettirilebilmesi için gerekli teknolojik çalışmaların yapılması,
- Yenilenebilir kaynaklar ile ilgili gerekli koruma ve kullanma dengelerinin sağlanması, yenilenemez kaynaklara yönelik bağımlılığın mümkün olduğunca azaltılması,
- Yatırımların, teknolojik gelişmelerin, kurumsal taleplerin mevcut ve gelecekteki insan ihtiyaçlarını karşılayabilmek için mevcut doğal kaynaklarla uyum içinde olması ve aşırı kullanımın engellenmesi gibi temel ilkeleri ele almaktadır [7].

Raporun üzerinde durduğu temel konu; ekonomik gelişmenin sağlanmasında çevre ile uyumun sağlanması ve kaynaklar üzerindeki aşırı kullanım baskılarının azaltılmasıdır. Dolayısıyla raporda, uluslara ekonomik gelişme sürecinde yeni roller ve görevler tanımlanmaktadır.

2.1.4 Rio Konferansı, Rio De Janeiro, 1992

Bir diğer adı ile “Yeryüzü Zirvesi” olarak da bilinen Rio Konferansı, Haziran 1992’de Birleşmiş Milletler tarafından Rio De Janeiro şehrinde gerçekleştirilmiştir. Konferansta temel alınan iki konu bulunmaktadır; (a) çevre ve kalkınma arası ilişkinin kurulması, (b) sosyo-ekonomik kaygılar ile çevre koruma arası dengeyi gözeten yorum ve teorilerin, uygulamaya geçilmesine yönelik çalışmaların yapılması şeklindedir [8]. Konferans sonucunda beş adet uluslararası nitelik taşıyan belge kabul edilmiştir. Bu belgelerden bazıları; “Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi”, “İklimsel Değişiklikler Sözleşmesi”, “Gündem 21” gibi sürdürülebilir kalkınma kavramını uygulamaya geçirmeye yönelik hazırlanan ve

uluslararası düzeyde bağlayıcılığa sahip belgelerdir. Bu belgeler içerisinde özellikle Gündem 21, çevre, ekonomi ve toplumsal alanlarda merkezi yönetimlerin gerçekleştirmesi gereken eylemler ile ilgili yön verici bir eylem planı niteliği taşımaktadır [5].

Stockholm Konferansı'ndan Rio Konferansı'na gelen süreçte özellikle kirlilik ve yenilenemez kaynakların kullanımı ile ilgili konulara yönelik alınan kararlarda önemli değişiklikler olduğu görülmektedir. Stockholm Konferansı'nda sorun bazlı çözümlemeler getirilirken; Rio Konferansı'nda sürdürülebilir ekonomik gelişme, insan yerleşimleri ve ihtiyaçları ile doğal kaynaklar arası bütünleşik görüş ve kararların geliştirildiği görülmektedir [6]. Bir eylem planı niteliği taşıyan Gündem-21 ise, dört ana başlıkta toplam 40 bölüm içermektedir. Bu ana başlıklar;

- Sosyal ve ekonomik yapı ile ilgili konular,
- Çevre ile ilgili konular,
- Sosyal grupların (sivil toplum kuruluşları, sendikalar, özel sektör gibi sosyal oluşumlar) küresel faaliyetler içindeki rolleri ve tanımlanan rollerin güçlendirilmesi ile ilgili konular,
- Hedeflere ulaşmaya yönelik yapılacak uygulamaları kapsamaktadır.

Alptekin'e [5] göre, bu ana başlıklardan özellikle birinci ve üçüncü başlıklar, Habitat-II toplantısının ana misyonunu oluşturan bölümlerdir. Bununla beraber yazar, birinci başlığın yedinci bölümünde bulunan "Sürdürülebilir insan yerleşimleri gelişmesinin desteklenmesi" başlığı ve "herkes için konut" hedefinin Habitat-II ile paralel bir nitelik taşıdığını belirtmektedir.

2.1.5 HABITAT-II, İstanbul, 1996

Habitat-II Toplantısı, 3-4 Haziran 1996 tarihinde Birleşmiş Milletler tarafından İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. 1976 yılında yapılan Habitat-I toplantısı ve 1996 yılına kadarlık süreçte yapılan diğer uluslararası toplantı ve konferansların bir arada değerlendirildiği bir toplantı olması bakımından Habitat-II çalışması, sürdürülebilir kalkınmaya yönelik kavramsal çerçevenin gelişmesinde önemli bir yere sahiptir.

Toplantıda ele alınan temel konular; "herkes için yeterli konut" ve sürdürülebilir insan yerleşimleri" şeklindedir. Toplantıya katılan delegeler, herkes için yeterli konut temin

etme ve insan yerleşimlerini güvenli, sağlıklı, eşitlikçi ve sürdürülebilir yapma hedeflerini ele almıştır. Buna bağlı olarak belirlenen ilkeler ise;

- Fakirliğin azaltılması,
- Ailenin güçlendirilmesi,
- Hemşerilik şuurunun oluşturulması,
- Adil olma,
- Yaşanabilirlik,
- Yapabilir kılma,
- Sürdürülebilirlik,
- Yönetişim olmak üzere toplam sekiz başlık altında oluşturulmuştur [5],[6],[9].

Habitat-II toplantısının, 1976 yılında yapılan Habitat-I toplantısından özellikle uygulama aşamasında getirdiği kararlar bakımından farklılıkları bulunmaktadır. Habitat-I toplantısında, sorunların çözümlerinde özellikle merkezi yönetimler ve uluslararası iş birliklerine öncelik verilirken; Habitat-II toplantısında, özellikle Rio Konferansı'ndan gelen sonuç kararlara bağlı olarak, sorunların çözüm sürecinde; yerel yönetimlere, sivil toplum örgütlerine öncelikler verilmiştir [5]. Bununla beraber, toplantı sonucunda sürdürülebilirliğin; finansman, ortaklık ve işbirlikleri, sivil katılım gibi diğer birçok yönüne ilişkin vurgulamalar yapılmıştır [6].

2.1.6 Johannesburg Zirvesi, Johannesburg, 2002

Johannesburg Zirvesi (Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi) 26 Ağustos-4 Eylül 2002 tarihleri arasında Johannesburg şehrinde gerçekleştirilmiştir. Zirvenin en önemli yapılış amaçlarından biri, 1992 yılında yapılan Rio Konferansı'ndan bu yana geçen on senenin değerlendirmesinin yapılmasıdır. Bununla beraber zirvenin en büyük özelliklerinden biri, toplantı süresi, boyunca toplumun tüm kesiminin (yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, özel sektörler ve diğer toplumsal sorunlara yönelik oluşumlar) katılımına önem verilmesidir. Bu bakımdan Johannesburg Zirvesi, küresel ölçekte uzlaşı ve ortaklıkların oluşturulabilmesi açısından önemli bir niteliğe sahiptir [10],[11].

Toplantı sonucunda; sosyo-ekonomik gelişmelere karşı doğal çevrenin ve kaynakların korunması, biyolojik çeşitliliğin korunması ve geliştirilmesi, gelir eşitsizliklerinin azaltılması, sosyal eşitlik ve hakçalığın arttırılması, herkes için temel insan ihtiyaçlarının

(su, barınma, güvenlik, sağlık, eğitim vb.) eşit ve adil bir biçimde sağlanması, iklim değişikliğinin etkilerinin azaltılması, sürdürülebilir kalkınma stratejilerinin oluşturulması gibi konularda kararlar alınmıştır [10]. Ayrıca, Johannesburg Zirvesi'nde Sürdürülebilir Kalkınma İçin Bölge Yönetim Ağı (Network of Regional Goverments for Sustainable Development (NRG4SD)) kurulmuştur. Bu sayede uluslararası bir ağ vasıtası ile bölgeler arası sürdürülebilir kalkınma konusunda bilgi akışının sağlanması ve yapılacak çalışmalarda iklim değişikliği, biyolojik çeşitliliğin korunumu, su kaynaklarının korunumu gibi tematik konularda da bilginin sağlanması amaçlanmıştır.

2.2 Kentsel Mekân ve Sürdürülebilirlik İlişkisine Yönelik Kavramsal Çerçeve

Almamoori [12]; ilgili kaynakta, kent planlama, kentsel mekân, konut tasarımı ve sürdürülebilirlik arası ilişki incelenmektedir. Sürdürülebilir konut tasarımının sürdürülebilir mekânlar oluşturmak için olan gerekliliği üzerinde durulmuş ve sürdürülebilir konut tasarımı için gerekli etmenler ortaya konmuştur. Sürdürülebilir tasarımın yapı ömrü boyunca süren malzeme tasarrufu, enerji korunumu ve çevre ile kurulan ilişki gücüne bağlı olduğu belirtilmiş bunların yanı sıra, geri dönüşümün, iklim koşullarına uyumluluğun, fiziki yapının yanında sosyo-ekonomik yapıyı da geliştirmenin ve insan-çevre bütünleşmesini destekleyici bir yapının da gerekliliği vurgulanmaktadır.

Ceritli [13]; ilgili kaynakta, sürdürülebilir kalkınmada önemli girdilerden biri olan "optimum kent ölçeği" kavramının tanımı ve önemi incelenmektedir. Bu kapsamda, Türkiye'de optimum kent büyüklüğünün belirlenmesine yönelik istatistiki bir uygulama çalışması yapılmıştır. Optimum kent büyüklüğü, kentsel mekânda sunulan hizmetin verimliliğine, nüfus taşıma kapasitesine ve kentin sunduğu sinai faaliyetlere göre tanımlanan bir kavram olarak aktarılmaktadır. Uygulama konusu olarak, Türkiye'de belediyelerin sunduğu bazı hizmetler ele alınmıştır, belediyelerin sunduğu bazı temel hizmetlerin verimlilik düzeyleri ölçülmüş ve alınan sonuçlara göre optimum kent nüfusuna dair çıkarımlar yapılmıştır. Çalışmada nüfusu 50.000-1.000.000 kişi arası kentlerin belediyelerin sunduğu temel hizmetler ele alınmıştır. Temel hizmetler olarak, atık su, su işleri, temizlik ve toplu taşıma hizmetleri kullanılmış, 1994-1998 yılları arası bu hizmetlere ait verilere SPSS programı yardımı ile lineer regresyon analizi uygulanmıştır. İnceleme sonucunda su işleri hizmeti bakımından 200.000-400.000 kişi

nüfusa sahip kentlerin, atık su hizmetleri bakımından 100.000-200.000 kişi nüfusa sahip kentlerin, temizlik hizmetleri bakımından 100.000-200.000 kişi nüfusa sahip kentlerin ve toplu taşıma hizmetleri bakımından 100.000-200.000 kişi nüfusa sahip kentlerin optimum kent büyüklüğüne sahip olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada genel görüş olarak ise, sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için, Türkiye'deki verilere dayanarak optimum kent büyüklüğünün 100.000-300.000 kişi nüfus arasında kabul edilmesi gerektiği belirtilmektedir.

Farr [14]; ilgili kaynakta, Amerikan kentlerinde yapılan araştırmalar sonucunda oluşturulan "sustainable urbanism (sürdürülebilir kentleşme)" modeli anlatılmaktadır. Sürdürülebilir kentleşme modeli özellikle 20.yy sonu ile beraber gündeme gelen "smart growth (akıllı büyüme)", "new urbanism (yeni şehircilik)" ve "green buildings movement (yeşil bina hareketi)" gibi üç planlama hareketinin birleşiminden meydana gelmektedir. Sürdürülebilir kentleşme modeli, sürdürülebilirliği kentlerde daha etkin ve verimli kılmak için bazı ilke ve standartlar ortaya koymaktadır. Bu ilkeler,

- Kompaktlık
- Sürdürülebilir koridorlar (kompakt arazi kullanımına sahip, yoğun ve güçlü ulaşım ağına sahip yerleşim bölgeleri)
- Biophilia (insan-doğa arası ilişkinin güçlendirilmesi)
- Yüksek performanslı bina ve altyapı
- Sürdürülebilir komşuluk birimleri (geleneksel mahalle yapısının yeniden canlandırılması ile ilgili olup alt ilkeleri a. Tanımlanmış merkez ve sınırlar, b. Yürünebilir büyüklük, c. Kompakt arazi kullanımı ve bina stili, d. Bütünleşik sokak ağı, e. Kamusal kullanıma ayrılmış açık mekânlar) şeklindedir.

Çalışmanın birinci bölümünde günümüz Amerikan kentlerindeki mevcut durum ve mekândaki tehditler incelenmiş, ikinci bölümde yukarıda aktarılan ilke ve standartlar bütünü bir model çerçevesinde ortaya konmuş, üçüncü bölümde ise bu model ilkeleri çerçevesinde British Colombia (Kanada), Kronsberg (Hanover/Almanya) gibi farklı büyüklük ve sorunlara sahip olan kentlerde yapılmış çalışmalar aktarılmıştır. Kaynağın sonuç bölümünde ise, sürdürülebilir kentleşme modelinin, mekânı erişilebilirlik, yüksek performanslı yapılar ve altyapı ile desteklemesi, kentsel yayılma yerine kompaktlığı ele

alması bakımından sürdürülebilirliği sağlama konusunda uygun bir model olabileceği savunulmaktadır.

Holden ve Norland [15]; ilgili kaynakta, kentsel form (arazi kullanım karakteristiği) ve hane halkı tüketimi (evsel ihtiyaçlar ve ulaşım için tüketilen enerji) arasındaki ilişki ele alınmış ve bu ilişkiye ait bulgular sürdürülebilir kentsel form kavramı bazında tartışılmıştır. Yoğun nüfuslu kompakt kentlerde yaşayan ve günlük ulaşımda sınırlı taşıt kullanma ihtiyacı duyan insanların rekreasyon alanlarına olan kısıtlı erişimini gidermek için uzun mesafe ulaşımı tercih etme eğiliminde olduğu temel hipotez olarak kabul edilmiştir. Bu kapsamda, Norveç/ Oslo şehrinden 8 adet yerleşme bölgesi çalışma alanı olarak ele alınmış, bu alanlarda ilgili kriterlere yönelik elde edilen veriler regresyon analizleri ile incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda, arazi kullanım karakteristiği ile enerji tüketimi arasında bir ilişki olduğu ortaya çıkmış ve kompakt kent formuna sahip alanlarda yaşayan insanların günlük ihtiyaçlarını gidermek için daha az enerji harcadığı tespit edilmiştir. Buna bağlı olarak, yoğun arazi kullanım ve nüfusa sahip "kompakt" kentlerin daha az enerji kullanımı sağladığından "yayılmış" kentlere göre daha sürdürülebilir bir kent formu olduğu savunulmuştur.

Jarrar ve Al-Zoabi [16]; ilgili kaynakta; sürdürülebilir şehir modelinin parametrelerinden biri olan "verimlilik" ilkesinin Kudüs şehri tarihi bölge için uygunluğu sorgulanmıştır. Sürdürülebilir şehir modeli ile ilgili altı adet parametre belirlenmiştir. Bunlar; verimlilik, sorumluluk bilinci, bütünlük, kabul edilebilirlik, yaşanabilirlik ve hakçalık olarak belirlenmiş olup çalışmada verimlilik parametresi üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır. Çalışmada önemli olan konu, sürdürülebilir şehir modeli ile ilgili çalışmalardan yola çıkılarak kriter ve göstergeleri belirlemek ve evrensel olarak ortaya konan bu kriter ve göstergelerin Kudüs şehri tarihi bölge için uygunluğunu sorgulamaktır. Çalışmada her kentin kendi özelliklerine göre sürdürülebilirlik ile ilgili kriterlerin yeniden ele alınması gerektiği savunulmuştur. Çalışma alanı olan Kudüs şehri tarihi bölgesinde şehir formu, iki alt bölgede de arazi kullanım ve sokak yapısı çalışma konuları olarak ele alınmıştır. Yöntem olarak, odak grup görüşmeleri ile sürdürülebilir şehir modeli ile ilgili ortak kriter ve göstergeler belirlenmiştir. Tüm bu incelemelerin sonucunda, verimlilik parametresine göre tespit edilen şehir formu ve sokak yapısı ile

ilgili ortak kriter ve göstergelerin, Kudüs şehri tarihi bölge için uyumlu olduğu ancak arazi kullanım ile ilgili ortaya konan bir çok kriter ve göstergenin şehir için uyumsuz olduğu tespit edilmiştir.

Karakurt Tosun [17]; ilgili kaynakta, sürdürülebilir kentsel gelişim ve kompakt kent modeli ilişkisine dair incelemeler bulunmaktadır. Sürdürülebilir kentsel gelişim kavramının ve kentsel gelişim modellerinin tanımları yapılmıştır. Tanımlanan modeller arasından "kendi kendine yeten kentler" ve "kompakt kent" modellerinin sürdürülebilir kentsel gelişimi sağlayabilecek kent modelleri olduğu tespit edilmiş, çalışma "kompakt kent" modeli üzerinde yoğunlaşmıştır. Kompakt kentin, kendi kendine yeten (yayılmış) kent modeline göre; kentsel yayılmayı kısıtlayan, kentsel alanı sınırlandırarak doğal alan üzerine olan ekonomik baskıları engelleyen, toplu ulaşımı destekleyen ve enerji kullanımını azaltan yapısı nedeniyle sürdürülebilir gelişim için daha uygun olduğu savunulmuştur. Ancak kompakt kent modelinin; yoğunluğun artması ile beraber arazi fiyatlarında oluşabilecek dengesizlikler, çok katlı yapılaşmaya bağlı havalandırma sorunları, gürültü kirliliği, kent içinde yeşil/açık alanların azalması bu alanlarda yapılaşmaya açılma tehdidi olması gibi dezavantajlar nedeniyle tek başına yeterli olmayacağı belirtilmektedir. Bu nedenle, sürdürülebilir kentsel gelişimin sağlanması için, kompakt kent modelinin ve kendi kendine yeten kent modeli gibi diğer kent modelleri ile beraber yeniden yorumlanması gerektiği belirtilmiştir.

Kızılaslan vd. [18]; ilgili kaynakta, Türkiye'deki sürdürülebilir kalkınmaya dair analitik bir yaklaşım sunulmuştur. Metinde sürdürülebilir gelişim ile ilgili D.L. Meadows'un 1995 yılındaki çalışmasında ortaya koyduğu sürdürülebilirlik kriterleri (nüfus artışı, ekonomik kalkınma, ormansızlaşma oranı, ormanlık alan, tarımsal kalkınma, kendi kendine yeterlilik, nüfus yoğunluğu (kentleşme ana kriteri içinde), kentsel nüfus (kentleşme ana kriteri içinde)) ve bu kriterleri değerlendirmek için kullandığı sayısal oranlar esas alınmıştır. Hesaplamalara göre ilgili kriterlerde sonuçlar "sürdürülebilir", "kritik" ve "yıkıcı" olmak üzere üç ana kategoride toplanmıştır. Çalışmada ilgili kriterler için 1980-2003 arası veriler kullanılmış ve hesaplamalar sonucunda; Türkiye, nüfus artışı kriterinde "yıkıcı", ormansızlaşma oranı, ekonomik kalkınma, ormanlık alan, nüfus

yoğunluğu kriterlerinde “kritik”, tarımsal kalkınma, kendi kendine yeterlilik, kentsel nüfus kriterlerinde “sürdürülebilir” olarak nitelenmiştir.

Özcan [19]; ilgili kaynakta, Kırıkkale kenti mevcut açık/yeşil alan analizleri kullanılarak, kentsel sınırlar içinde bulunan açık/yeşil alanların büyüklüğü, niteliği ve sürdürülebilir kentsel gelişim model ilkelerine uygunluğu araştırılmıştır. Bu kapsamda 1/1000 ölçekli uygulama imar planında ön görülen açık/yeşil alanlar, 1/1000 ve 1/10000 ölçekli halihazır haritalar kullanılarak karşılaştırmalı olarak incelenmiş ve değişim ortaya konmuştur. Mahalle bazında yapılan incelemeler sonucunda, 2000 yılı 1/1000 ölçekli uygulama imar planında 205000 kişi nüfus için toplam 306,30 ha açık/yeşil alan (kişi başı 15 m²) planlanmışken, günümüzde toplam 45,02 ha açık/yeşil alan (kişi başı 2,20 m²) ayrıldığı tespit edilmiştir. Sürdürülebilir gelişme ilkelerinin benimsendiği ülkelerde açık/yeşil alan için kişi başı 15-60 kişi/m² standartı bulunurken, Kırıkkale kentinde açık/yeşil alan kullanımı ele alındığında sürdürülebilir gelişmenin kurgulanamayacağı belirtilmiştir.

Saatçi [20]; ilgili kaynakta; kentsel çevre ve sürdürülebilir gelişmeye dair Tekirdağ ili özelinde bir çalışma yapılmıştır. Çalışma alanı olarak kabul edilen Tekirdağ ili Merkez ilçesi mücavir alan sınırları içinde, ilgili kapsama uygun olarak sürdürülebilir kentsel çevreye dâhil olan temel alanlardaki (arazi kullanım, ulaşım, enerji, doğal/tarihi/kültürel miras, doğal kaynak korunumu) sorunlar belirlenmiş ve çözüm önerileri geliştirilmiştir. Çalışmada Tekirdağ ili için nüfusa ve doğal yapıya ait veriler incelenmiş, bunun sonucunda Tekirdağ ilindeki nüfus artışının çevreye büyük ölçüde olumsuz etkilediğine dair bir ön sonuca ulaşılmıştır. Arazi kullanım çalışmasına göre, mevcut yapılaşma eğiliminin verimli tarım toprakları üzerinde baskı yarattığı, imar planında da bu mevcut eğilimi teşvik edici dağınık bir yapılaşma düzeninin ön görülmesinin, tarım toprakları üzerinde olan tehditleri daha da arttıracağı belirtilmiştir. Kamusal mekânlara yönelik incelemelerde, mevcut imar mevzuatına açık/yeşil alan standartının 10 kişi/m² bulunmasına rağmen, mevcut yerleşme dokusunda 5 kişi/m² ‘den az olduğu ve mevcut donatıların çok nitelikli olmadığı tespit edilmiştir. Ulaşım dokusu incelendiğinde, çocuk/yaşlı/engelli gibi kentin diğer kullanıcı gruplarına yönelik çözümlerin bulunmadığı, toplu taşım sisteminin sürdürülebilir bir yapıda olmadığı

belirtilmiştir. Enerji korunumuna yönelik incelendiğinde, hava/su ve toprak kirliliğine dair elde edilen verilere dikkat çekilmiş, örnek olarak seçilen mahallelerde enerji etkinlik analizleri yapılmıştır. Ayrıca ilgili yasa ve yönetmelikler incelendiğinde, mevcut yasal sistemin sürdürülebilir gelişimi sağlayacak nitelikte olmasına karşın, Tekirdağ'da uygulamaların bu düzeyde olmadığı belirtilmiştir.

Scipioni vd. [21]; ilgili kaynakta, sürdürülebilirliğin ölçülebilirliğine dair İtalya/ Padua Belediyesi özelinde bir model incelemesi bulunmaktadır. Çalışmanın amacı, Sürdürülebilirlik Paneli (Dashboard of Sustainability) isimli uygulamanın kentsel içeriğe sahip çalışmalardaki doğruluğunu test etmek ve Yerel Gündem 21 kapsamında yapılacak çalışmaların ölçümünde bu modelin kullanılabilirliğini sorgulamaktır. Bu kapsamda, şehrin özelliklerine uygun sürdürülebilirlik göstergelerinin oluşturulması için çalışmalar yapılmış ve toplam 61 adet gösterge (sosyal (22 adet), ekonomik (12 adet), çevresel (12 adet), sağlık ve adalet ile ilgili (15 adet)) (Çizelge 2.1) belirlenmiştir.

Çizelge 2.1 Çalışmada belirtilen sürdürülebilirlik göstergeleri [21].

Çevresel Göstergeler	**Ekonomik Göstergeler**	**Sosyal Göstergeler**	**Sağlık-Adalet ile ilgili Göstergeler**
İçilebilir Su Tüketimi	İşsizlik Oranı	Nüfus Yoğunluğu	Hastane Kayıt Sayısı
Hava Sıcaklığı	Enflasyon	Doğal Denge	Hastanede Ortalama Kalım Sayısı
Yıllık Yağış Miktarı	Yoksulluk Eşiği	Göçmen Dengesi	Ölüm Sebepleri
Ortalama Nem	Girişimci Tutumu	Göçmenlik Oranı	Doktor Başına Düşen Kişi Sayısı
Sülfürdioksit Miktarı	Yeni Şirketler	Yabancı Göçmen Oranı	Hastane Gör. Başına Düşen Kişi Sayısı
Partküler Madde	İflas Etmiş Şirketler	Baş Şehir Cazibe Oranı	Sağlık Sorunu Sayısı
Nitrojendioksit Miktarı	GSYH	Doğum Oranı	Yaşlı Nüfus Oranı
Ozon	Müze Ziyaretçi Sayısı	Kamulaştırılmış Yabancı Mülkleri	Bağımlı Nüfus Oranı
Karbonmonoksit Mik.	Turizm	Motorizasyon Oranı	Std. Altı Bir Yerde Konaklayan Kişi Sayısı
Atık Miktarı	Turist Sayısı	Bisiklet Yolları	Sabit İkametgâhı Olmayan Kişi Sayısı
Geridönüştürülebilir Atık	Hotel Kullanım Oranı	Yaya Alanları	Cinayet Oranı

Çizelge 2.1 Çalışma için belirlenen sürdürülebilirlik göstergeleri [21] (devamı).

Elektrik Tüketimi	Ortalama Kalış Süresi	Trafik Kazası Oranları	Hırsızlık Oranı
		Ölüm Oranı	Kapkaççılık ve Yankesicilik Oranı
		Risk Oranı	Çocuk Suç Oranı
		Toplu Taşım Koltuk Sayısı	
		Abone Sayısı Değişimi	
		Toplu Taşım Servisleri	
		Spor ve Rekreasyon Tesisleri	

1997-2001 arası beş senelik döneme ait veriler ilgili matematiksel model yardımı ile analiz edilmiştir. Sonuçlar “artan”, “azalan” ve “stabil” olmak üzere üç ana ketagoride gruplanmıştır. Buna göre, Padua Belediyesi’nin sürdürülebilir uygulamalarda en iyi olduğu dönem, 2001 senesi olarak bulunmuştur.

Staley [22]; ilgili kaynakta, Amerikan planlama sisteminde ele alınan sürdürülebilir kalkınma kavramının boyutları ve kentlere olan etkileri eleştirel bir yaklaşımla incelenmiştir. Bu konu ile ilgili çalışma alanı olarak California/Santa Morina şehri seçilmiş ve şehirde 1994’ten beri planlama uygulamalarında kullanılan sürdürülebilir kalkınma bileşenlerinin etkileri incelenmiştir. Buna göre, Santa Morina şehri ile ilgili planlarda, şehirleri ekonomi ve piyasa dışında etkileyen diğer etmenlerin göz ardı edildiği ve sürdürülebilir kalkınma politikalarının oluşturulmasına rağmen enerji tüketiminin giderek arttığı tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra, sürdürülebilir kalkınma politikalarının büyük ölçüde çevresel konulara ağırlık verdiği, sosyal ve ekonomik boyutun göz ardı edildiği belirtilmiştir. Sürdürülebilir kalkınmayı yönetecek politikaların;

- yüksek performanslı kriterlere,
- piyasanın işleyişini açıklayacak gerçekçi bir bakış açısına,
- uygulama sırasında kurumlar arası sınırları belirleyici bir yapıya,
- piyasa ekonomisinde, kaynak kullanımını doğru bir şekilde tanımlayan etmenlere sahip olması gerektiği belirtilmiştir.

Unsworth [23]; ilgili kaynakta, şehir yaşamı ile sürdürülebilir kalkınma kriterleri arası ilişki Kuzey İngiltere/Leed şehri özelinde incelenmiştir. Çalışmada 2003-2005-2007 yıllarında yapılan uygulamalar esas alınarak, sürdürülebilir kalkınma kriterlerinin kentsel mekâna olan etkileri incelenmiştir. Sürdürülebilir kalkınma üç temel kategori (sosyal, ekonomik, çevresel) özelinde incelenmiş ve sürdürülebilir kalkınma kavramı için evrensel kabullerden olan "kentsel canlılığı sağlama", "yüksek yoğunluklu (kompakt) bölgeler oluşturma", "enerji tüketimini azaltma" ve "alanların/yapıların yeniden kullanımı" gibi ilkelerin Leed şehrinde etkisini gösteremediği tespit edilmiştir. Şehir merkezinde yüksek yoğunluklu (kompakt) bölgeler oluşturmanın, sosyal gruplar arası bütünleşmeyi sağlayamadığı, sosyal ayrışmayı arttırdığı ve araç kullanımını azaltmak yerine arttırıcı etki yarattığı savunulmuştur. Ayrıca mevcut yapı teknolojisinde sürdürülebilir kalkınma ilkelerinin uygulanamamasından ötürü, enerji tüketimini azaltma gibi ilkelerin etkili olamadığı belirtilmiştir.

2.3 Planlama Yaklaşımları ve Sürdürülebilirlik İlişkisine Yönelik Kavramsal Çerçeve

2.3.1 Planlama Süreci ve Sürdürülebilirlik İlişkisi

Aydın Yönet ve Yirmibeşoğlu [24]; ilgili kaynakta, kentsel projelerin sürdürülebilirlik potansiyellerinin sistematik bir biçimde incelenmesi ve buna bağlı geri beslemelerin yapılması için oluşturulan "sürdürülebilirlik matrisi" ve ilgili matrisin kriterleri incelenmiştir. Metinde planlama ile sürdürülebilirlik ilişkisine dair yorumlamalar yapılmış; günümüzdeki mahalle bazlı planlama anlayışının ekolojik ve çevresel sağlık konularını ele alamadığı, sürdürülebilir bir mekân için planlamada özellikle ekonomi, adalet ve ekoloji konularının ele alınması gerektiği belirtilmiştir. Metinde bu konularla ilgili olarak, Austin, San Francisco ve Astana-Kazakistan örnekleri incelenmiş ve çalışma Astana kentindeki planlama çalışmalarında kullanılan "sürdürülebilirlik matrisi" konusunda yoğunlaşmıştır. Buna göre matrisin kriterleri şu şekildedir (Çizelge 2.2):

Çizelge 2.2 Sürdürülebilirlik matrisi kriterleri ve içerikleri [24].

Kriterler	Kriter İçerikleri
X1: Kamu Sağlığı/Güvenliği	Kamu Sağlığı, Güvenlik, Suç Önleme
X2: Bakım/Onarım	Bakım/Onarım, Varlıkları /Malları Korumak
X3: Sosyo-Ekonomik Etki	Yerel İş İmkanı Yaratmak, Uzun Vadeli İş İmkanı (İnşaai faaliyetler kapsamı dışındaki işler dışında), Yan İş İmkanı, İş Eğitimi, Kamu Özel Ortaklığı
X4: Komşuluk İlişkisi	Miras Değerini Korumak, Yeni Değer Eklemek, Faydalanma veya Ulaşılabilirlik Düzeyinde Artış, Arazi/Emlak Değerlerinde Artış, Rekreasyonel Fırsatlarda Artış, Eğitimsel Fırsatlarda Artış
X5: Sosyal Adalet	Eşitlik, Farklılık-Çeşitlilik, (Kimlerin Hizmet Aldığı)
X6: Alternatif Finans Kaynakları	Ödenek, Yardım, Anlaşmalı Ödenekler
X7: Diğer Projelerle Koordinasyon	Diğer Proje/Birimlerle Koordinasyon,Hizmetlerin Birleştirilmesi,Sinerji, Paylaşılmış İşletim Sistemi Faydaları
X8: Arazi Kullanımı	Bölgesel Sürdürülebilirlik, Hassas Alanları Korumak, Transit veya Yaya Yönlenmiş Gelişim, Mevcut Altyapının Taşıma Kapasitesini Arttırma, Noktasal Gelişime Katkı Sağlamak
X9: Hava	Sıfır Kirlilik, Optimizasyon
X10: Su	Sıfır Kirlilik, Optimizasyon, Koruma
X11: Enerji	Sıfır Kirlilik, Optimizasyon, Yenilenebilir
X12: Biyoloji	Çeşitlilik, Koruma, Lokasyon, İyileştirme
X13: Diğer Çevreseller	Tasarım, Malzemeler, Tekrar Kullanma Adaptasyon

Sonuç olarak, sürdürülebilirlik matrisinin planların sürdürülebilirlik açısından değerlendirilmesi ve planlama sürecinde ele alınması gereken konuların belirlenmesi açısından önemli bir model olduğu belirtilmiştir.

Campbell [25]; ilgili kaynakta, sürdürülebilir planlama yaklaşımına “Yeşil Şehirler, Büyüyen Şehirler, Adil Şehirler mi?” sorusu sorulmaktadır. Sürdürülebilir planlamanın temelinde, çevresel farkındalık ve ekonomik durgunluğu düzeltmenin olduğu belirtilmiş

ve bu durumun oluşmasında sürdürülebilir planlamanın temelindeki bir takım hataların neden olduğu belirtilmiştir. Çalışmada, “Plancı Üçgeni (Planner’s Triangle)” olarak belirtilen bir grafik oluşturulmuş ve sürdürülebilir planlamanın hatalarını bu kapsamda değerlendirilmiştir. Grafik incelendiğinde, sürdürülebilir planlamanın temelinde olan üç ana etmen –ekonomik, sosyal ve çevresel mekân- ve ilişkileri ortaya konmuştur. Bu ana etmenler arası çatışmaların çözüldüğünde; planların dolayısıyla kentlerin, yeşil, ekonomik açıdan karlı ve adil olacağı savunulmuştur. Grafiğe göre, ekonomik büyüme adil bir şekilde ve çevresel kaynaklar mekânda sorunlara neden olmadan sağlanmaya çalışırken, sosyal adaletin ve hakçalığın planlamada göz ardı edilmektedir. Ekonomik bakış açısı, kenti girişimciliğin, üretim ve tüketimin mekânı yani bir pazar alanı olarak görmektedir. Çevresel bakış açısı, kenti kaynak tüketen ve kirlilik oluşturan bir mekân olarak görmektedir. Sosyal bakış açısı, kenti bir fırsatlar mekânı olarak görmektedir ancak kent farklı sosyal gruplardan meydana gelen heterojen bir yapıya sahip olduğu için fırsatların elde edilmesinde sosyal gruplar arası çatışmaların yaşanması beklenen bir gerçektir. Mekân fırsatlar sunmasının yanı sıra kentteki sosyal grupların iletişime geçmesine ve etkileşimde olmasını sağlayan bir etmendir.

Kentte bulunan ve birbiri ile etkileşimde olan bu üç mekânında kendi aralarında özel ilişkileri bulunmaktadır. Çevresel mekân, sosyal mekân ve ekonomik mekân arasında sürdürülebilir planlamanın ele alması gereken konular çatışmalar (conflict) şeklinde incelenmiştir. “mülkiyet çatışması (the property conflict)” mülkiyet üzerine verilen kararlar sonucunda kazanılan rantın, sosyal gruplar arasında hakça bir şekilde dağıtılması, kişisel fayda ve kamusal fayda arası dengenin sağlanması, “kalkınma çatışması (the development conflict)” çevreyi korurken, sosyal grupların mekânsal gereksinimlerinin hakça bir şekilde sağlanması, “kaynak çatışması (the resource conflict)” ekonomik büyüme ve doğal kaynakların dengeli bir şekilde kullanımı arası çatışmaların azaltılması şeklinde tanımlanmıştır. Çalışmada bu çatışmalardan özellikle sosyal mekânda görülen çatışmalar incelenmiştir. Buna göre, kentsel mekânda sürdürülebilirliğin oluşturulabilmesinin ancak toplumsal yapının anlaşılmasıyla mümkün olacağı, özellikle sermaye grupları tarafından baskı gören sosyal grupların anlaşılması, korunması ve katılımının sağlanması ile planların dolayısıyla kentlerin daha adil bir yapıya sahip olabileceği belirtilmiştir. Sonuç olarak, sosyal mekândaki

çatışmaların çözülmedikçe, sürdürülebilir planlama yaklaşımlarının yararlı bir gelişim sağlamayacağı belirtilmiştir.

Campbell [26]; ilgili kaynakta, farklı kavramsal çerçevelere sahip olan sosyal adalet hareketi ve sürdürülebilir kalkınma hareketi ele alınmış ve bu iki hareketin benzer-farklı yönleri, planlamada beraber kullanılabilirliği incelenmiştir. Çalışmada, sosyal adalet hareketi; yapısal eşitsizliklere (sınıflar, cinsiyetler, ırklar arası) karşı koymak ve bu eşitsizlikleri azaltmak için programlar geliştirme akımı olarak tanımlanmıştır. Sürdürülebilir kalkınma hareketi ise; uzun vadeli kaynak kullanımını ve kentsel yerleşimi düzenleyici, kentsel ekonomi ile arazi kullanımını birbiri ile uyumlu hale getirici ilke ve politika bütünü olarak tanımlanmıştır. Ancak çalışmada sürdürülebilir kalkınma ile ilgili temelde çevre boyutu ele alınmış dolaylı olarak ekonomik ve sosyal boyutlar incelenmiştir. Ele alınan bu iki hareketin temelde mekânsal boyuta sahip olmaları, mekândaki dengesiz/düzensiz kalkınmanın getirdiği zararları engelleme ve azaltmayı hedeflemeleri bakımından ortak bir yapıya sahip oldukları belirtilmiştir. Ancak sosyal adalet hareketinin temel olarak sivil haklar, emeğin korunumu, kadın hakları gibi sosyal yapı ile ilgili konularla ilgilenmesi buna karşın sürdürülebilir kalkınma hareketinin temel olarak çevre korunumu, arazi kullanımı, enerji korunumu gibi çevresel yapı ile ilgili konularla ilgilenmesi, bu iki hareketin bir arada kullanılmasını engelleyebileceği belirtilmektedir.
Ayrıca sürdürülebilir kalkınma hareketinin, sosyal yapı içinde belli bazı gruplara daha fazla önem verebilen bir yapısı olduğu ve bu durumum sosyal adalet anlayışı ile çelişebileceği belirtilmiştir. Sonuç olarak, sürdürülebilir kalkınma anlayışı ile yapılacak uygulamaların sosyal adalet anlayışı ilkelerini de ele alarak özellikle fakir ve tam gelişememiş bölgelerde oluşturulması gerektiği bu yolla sürdürülebilir kalkınma anlayışının sınıf-özel yapısının aşılabileceği, en alt grupların sosyal açıdan savunabileceği ve gelişmenin dengeli/düzenli bir hale getirilebileceği savunulmuştur.

Cartwright [27]; ilgili kaynakta, yerel yönetimlerin sürdürülebilir kalkınma ilkelerini uygulama düzeyine dair bir inceleme yapılmıştır. Bunun için çalışma alanı olarak, İngiltere'nin güneydoğusunda bulunan 111 yerel yönetimin çalışmaları seçilmiştir. Yerel yönetimlere, sürdürülebilir kalkınma ve uygulamalar ile ilgili sorular sorulmuş, alınan

cevaplar belirlenen temel kategorilerde gruplanmış ve frekans analizi yolu ile incelenmiştir. Sonuç olarak ise, yerel yönetimlerin sürdürülebilir kalkınma ile ilgili uygulamalarının yoğunlaştığı noktalar tespit edilmiştir. Çalışmada kullanılan temel kategoriler ise; çevresel hizmetler, enerji, yapılı çevre, ulaşım politikaları, yönetimin yerel çevre performansı, ekonomik kalkınma aktiviteleri, toplumsal aktiviteler ve ortaklık şeklindedir (Çizelge 2.3). Buna göre, çalışma sonuçları şu şekildedir:

Çizelge 2.3 Çalışmada tespit edilen sürdürülebilir kalkınma eylemleri [27].

Çevresel Hizmetler	200 yılı hedef alınarak hazırlanan geridönüşüm politikaları
	Atık azaltma politikaları
	Kırsal bölge/doğa koruma stratejilerinin yayımlanması
	Habitat oluşturulması ile ilgili politikalar/eylemler
	Diğer
Enerji	Tüketimi azaltmak için, yerel yönetim personellerine tanıtım kampanyalarının yapılması
	Enerji korunum programlarının hazırlanması
	Benzin tüketimi vb. hedefler doğrultusunda enerji kullanımının azaltılması için konsey çalışanlarının teşvikleri
	Yenilebilir enerji kullanımını teşvik edecek politikaların üretilmesi
	Diğer
Yapılı Çevre	Mülkiyet özelinde kentsel görünümü geliştirmek için politikalar/eylemlerin üretilmesi
	Trafik azaltıcı önemlemlerin uygulanması
	Ev sahipleri ve müteahhitler için tasarım rehberlerinin hazırlanması
	Yayalaştırılmış çevrelerin oluşturulması
	Diğer
Ulaşım Politikaları	Bisiklet kullanım ağının geliştirilmesi
	Konsey çalışanları arası bisiklet kullanımının arttırılması
	Kent içi ve kentler arası toplu taşıt ulaşımının geliştirilmesi
	Kamusal yapılara erişilebilirliğin sağlanması için yaya ulaşımın güçlendirilmesi
	Diğer
Yönetimin Çevre Performansı	Kurumlar arası sürdürülebilir kalkınma ile ilgili işbirliği belgelerinin yayımlanması
	Sürdürülebilirlik ile ilgili eğitim programlarının verilmesi
	Yönetim yetki sınırları içinde "yeşil" politikaların oluşturulması
	EMAS / BS 7750 gibi çevre sertifikalarının ve diğer uygulama araçlarının kullanılması
	Diğer

Çizelge 2.3 Çalışmada tespit edilen sürdürülebilir kalkınma eylemleri [27] (devamı).

Ekonomik Kalkınma Aktiviteleri	Yerel işletmelerin çevre ile ilgili olumlu çalışmalarının yayımlanması/halka duyurulması
	Çevre performansını geliştirmeye yönelik yerel işletmelere tavsiyelerin verilmesi
	Desteklenecek ekonomik aktivitelerde, çevresel kriterlerin göz önünde bulundurulması
	Ekonomik kalkınma planlarında, ekonomik kalkınma ile ilgili bölümlerde çevresel kriterlerin/hedeflerin eklenmesi
	Diğer
Toplumsal Aktiviteler	Sürdürülebilirlik ile ilgili bilgi içeren yayınların yapılması
	Okullarda çevre ile ilgili eğitimlerin verilmesi
	Toplumsal gruplar için farkındalık eğitimlerinin verilmesi
	Diğer
Ortaklık	Sürdürülebilir kalkınma ile ilgili gruplarla/organizasyonlarla beraber konferansların/çalıştayların yapılması
	Çalışma gruplarında konularla ile ilgili uzmanların yer almasının sağlanması
	Sürdürülebilir Kalkınma ile ilgili konuları tartışmak için forumların oluşturulması
	Gelişmekte olan bir ülke ile uluslar arası düzeyde ortaklıkların kurulması

Sonuç olarak, yerel yönetimlerin uygulamalarının çevre ile ilgili konularda yoğunlaştığı, ekonomik kalkınma ve ortaklık gibi konularda çok fazla etkin olunmadığı tespit edilmiştir.

Demiral [28]; ilgili kaynakta, sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir kent kavramlarına bölge ölçeğinde yorumlar getirilmektedir. Çalışmada kentlerin sürdürülebilirliğinin ülkesel, bölgesel kalkınma, gelişme ve kaynak yönetimi için büyük önem taşıdığı belirtilmiştir. Ayrıca sürdürülebilir kalkınma ile ilgili strateji ve politikaların sadece alt ölçek planlama uygulamaları ile sağlanamayacak nitelikte olması nedeniyle bölge ölçeğinde planlama, politika ve uygulayıcı kurumların gerekliliği belirtilmiştir. Bölge ölçeğinde oluşturulacak politika ve strateji bütününün sürdürülebilir kalkınma anlayışının mekânsal entegrasyonu kolaylaştıracağı belirtilmiştir.

Devuyst ve Hens [29]; ilgili kaynakta, Kanada ve Belçika kentlerinde sürdürülebilirlik göstergelerinin yerel yönetimlerde kullanım oranlarını ve planlamada sürdürülebilirlik anlayışının etkinliği incelenmiştir. Çalışma alanı olarak, Kanada ve Belçika'dan üçer adet

örnek alan seçilmiştir. Yerel yönetim uygulamaları düzeyinde bir araştırma yapılabilmesi için, seçilen kentlerin yerel yönetim birimleri ile iletişim kurulmuş ve eylem programları/ plan çalışmaları hakkında bilgi alınmıştır. Çalışmada ele alınan kriterler;

- Sürdürülebilir geleceği oluşturmak için uzun vadeli vizyon mevcut mu?
- Sürdürülebilir kalkınmaya yönelik özel hedefler/amaçlar mevcut mu?
- Sürdürülebilir kalkınma ile ilgili oluşturulan göstergeler düzenli bir şekilde ölçülmüş mü?
- Bu göstergelerin seçiminde yerel halk sürece dâhil edilmiş mi?
- Yerel halk, ilgili göstergelerin seçiminde broşürler/web siteler vb. yollarla bilgilendirilmiş mi?
- Yerel yönetimce tanımlanmış mevcut bir etki değerlendirme sistemi var mı? Sürdürülebilir değerleme sistemi özellikleri bu sisteme dâhil edilmiş mi?
- Sürdürülebilir kalkınma sistemi için bir raporlama sistemi oluşturulmuş mu? şeklinde belirlenmiştir.

İlgili kriterlere göre yapılan değerlendirme sonucunda, Kanada'da incelenen örneklerin Belçika'da incelenen örneklere oranla; vizyona daha çok önem verdiği, hedefleri daha iyi bir şekilde tanımladığı, yerel halk ile daha çok etkileşim içinde olduğu ve özellikle Ottawa/Kanada örneğinde çok iyi bir değerlendirme sistemi tanımlandığı tespit edilmiştir. Buna karşın, Belçika'da incelenen örneklerin Yerel Gündem 21 hedeflerini sürdürülebilir planlama sistemine dâhil etmede daha başarılı olduğu tespit edilmiştir.

Gutiérrez [30]; ilgili kaynakta, sürdürülebilir planlamanın etmenlerinden biri olan sosyal sürdürülebilirlik kavramına kent hakkı kapsamında bir değerleme yapılmış, sosyal sürdürülebilirliğin oluşturulabilmesi için kentte yaşayan insanlara sağlanması gereken ana haklar belirlenmiştir. Çalışmada ele alınan temel etkenlerden biri "zaman (time)" olmuştur. Kentte bulunan zaman döngüsü mekânı ve insanları etkilemekte ve sürekli bir değişimi beraberinde getirmektedir. Mekânda bulunan birçok farklı sosyal grup zaman döngüsü içerisinde çatışmalara girebilmekte, kimi sosyal gruplar bu çatışmalardan galip olarak çıkarken, kimi sosyal gruplar mağlup olmakta, tüm çatışmaların sonucu ise kentsel mekânın biçimlenmesini etkilemektedir. Çalışmada ele

alınan diğer temel etken ise “akışkanlık (mobility)” olmuştur. Kentsel yayılmanın ve aşırı büyümenin, sürdürülebilir bir ulaşımın sağlanmasına engel olduğu ve bu durumun kentteki sosyal grupların hareketliliğini azalttığı belirtilmiştir. Sosyal ve çevresel sürdürülebilirliğin sağlanamamasında en büyük etmenlerden birinin de kentsel yayılma olduğu belirtilmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise, sosyal sürdürülebilirlik ve kent hakkına dair bir yorumlama yapılmıştır. Günümüzde görülen eşitliği ve hakçalığı tam olarak sağlayamayan yapısının temelinde sosyal grupların birbiri ile etkileşim sağlayacağı, buluşacağı kamusal-açık mekânların, sermaye tarafından işgal edilmesi görülmüş, bu sorunların çözülebilmesi içim bazı koşulları sunulmuştur. Çalışmada ortaya konan kent hakları şunlardır:

- Çeşitlilik hakkı, sosyal mekânda bulunan farklı gruplar planlama çerçevesinde bir araya getirilmelidir.
- Kentsel hizmetlere, sosyal ilişkileri sağlayabilmek için kamusal mekânlara sahip olma ve adil erişebilme hakkı
- Bireysel ve komşuluk özelinde sosyal ilişkileri geliştirecek, kaliteli, estetik değeri olan kamusal mekânlara sahip olma hakkı
- Akışkanlık hakkı, kentte yaşayan her grup özel ihtiyaçlarının karşılandığı sürdürülebilir bir ulaşım sistemine sahip olmalıdır.
- Erişebilirlik hakkı, konut alanları, kamusal alanlar, sokaklar ve meydanlar kentte yaşayan herkesin erişip kullanabileceği alanlar olmalıdır.
- Kolektif kimlik hakkı, planlama kentte yaşayan herkesin kentteki aidiyet duygusunu oluşturacak, birliği sağlayacak uygulamalara sahip olmalıdır.
- Katılım hakkı, planlama kentte yaşayan herkesin alana dair fikirlerini alacak ve insanları aktör olarak uygulamaya katacak bir yapıda olmalıdır.

Hales [31]; ilgili kaynakta, İngiliz planlama sisteminde sürdürülebilir kalkınma anlayışının kullanılabilirliğine yönelik güçlü ve zayıf yönler araştırılmıştır. Bu kapsamda, ilgili planlama kurumları ile görüşmeler yapılmış ve sürdürülebilirliğin planlama eylemlerindeki etkinliği incelenmiştir. Çalışmada, sürdürülebilir kalkınma üzerine yapılacak araştırmalar sonucunda sürdürülebilir bilgi adı verilen bir kavramsal çerçevenin oluşturulabileceği ve bu kavramsal çerçeve ile beraber uygulamaların daha

güçlü olacağı belirtmiştir. Sürdürülebilir bilgi için oluşturulan anahtar ilkeler ve açıklamaları şu şekildedir:

- İhtiyatlılık ilkesi: Kalkınmanın belirsiz etkilerinden korunmak için sosyo-çevresel kaynakların değerleme sürecinde ispat sorumluluğunun getirilmesi.
- Çevresel limitler/eşikler: Düzeltilemez kayıp ve hasarlar oluşmadan önce, sosyo-çevresel kaynaklar için eşik ve sınırların belirlenmesi.
- Çevresel telafi: Kalkınma ile ilgili faaliyetlerin sonucunda sosyo-çevresel kaynaklarda kaybın belirlenebilmesi için telafi edici ölçüm sistemlerinin getirilmesi.
- Talep yönetimi: Sosyo-çevresel koşulların iyileştirilmesi ve sürdürülebilmesi için basit uzlaşmacı aktiviteler yerine mevcut kalkınma taleplerini de değiştirilebilecek aktivitelerin düzenlenmesi.
- En pratik çevresel seçenek: Sosyo-çevresel bozulmayı en aza indirmek için kalkınma sürecinde performans standartlarının kullanılması.

Bu ilkelerin kullanılması ile politika yapım sürecine sürdürülebilir kalkınmanın dâhil edilmesi gerekliliği belirtilmiştir. Çalışmada kalkınma planları, yerel planlar, kurumsal planlar gibi farklı plan türleri ele alınmış; toplum katılımı, Yerel Gündem 21, çevresel değerlendirme ve değerleme konularında incelenmiştir. Planlama sürecinde yukarıda verilen ilkelerden sadece "talep yönetimi" ilkesinin güçlü bir şekilde ele alındığı, "çevresel limitler/eşikler" ve "en pratik çevresel seçenek" gibi ilkelerin neredeyse hiç ele alınmadığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak ise, sürdürülebilirliğin planlama sisteminde çok kısıtlı kullanımı olduğu belirtilmiştir.

Jepson [32]; ilgili kaynakta, sürdürülebilir kalkınma ile ilgili belirlenen 39 planlama politikasının (Çizelge 2.4), Amerikan şehirlerinde ve planlama sisteminde etkinliği incelenmiştir. 390 şehrin yerel yönetim birimine konu ile ilgili soruları içeren belgeler gönderilmiştir. Cevaplara yönelik yapılan incelemeler sonucunda, 39 politika kendi içinde "uygulanan", "uygulanmayan" ve "uygulama yetkisi dışında" olmak üzere üç ana kategoride gruplanmıştır. Buna göre; terk edilmiş/gelişememiş alanlarda gelişimin teşvik edilmesi, bisikletli erişim planlarının yapılması, yeşil yolların oluşturulması, geleneksel komşuluk birimi gelişimi / akıllı gelişim, yaya ulaşım politikalarının hazırlanması gibi politikalar "uygulanan" politikalar olarak tespit edilmiştir. İthal ikameci politikaların oluşturulması, ısı ada analizlerinin yapılması, eko-endüstriyel

parkların oluşturulması, rüzgâr enerjisinin desteklenmesi, kamusal yapılarda yaşam döngüsü tasarım anlayışının kullanılması gibi politikalar ise "uygulanmayan" politikalar olarak tespit edilmiştir. Politikaların uygulanmama konusunda ise temel olarak; mali kısıtlar, yönetimin kısıtları, toplumsal gruplar arası farklar, bilgi eksikliği, düşük halk ilgisi ve politikaların uygun/gerekli bulunmaması gibi nedenlerin olduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak ise, yerel yönetimlerin arazi yönetimi ile ilgili konularda yüksek performans göstermesine karşın çevre-ekonomi ve sosyal yapıya ilişkin ayrıntılı konularda ise performans düzeyinin düştüğü belirlenmiştir.

Çizelge 2.4 Çalışmada ele alınan temel sürdürülebilir kalkınma politika alanları [32].

Temel Sürdürülebilir Kalkınma Politika Alanları			
1	Tarımsal Bölge Hükümleri	21	Asgari Ücret Yönetmelikleri
2	Tarımsal Koruma Bölgeleri	22	Düşük-Emisyonlu Araçların Teşviki
3	Bisiklet Ulaşım Planları	23	Geleneksel Komşuluk Birimi Gelişimi / Akıllı Gelişim
4	Brownfield Islahı		
5	Toplumsal Göstergeler Programı	24	Açık Alan Bölgelemeleri
6	Topluluk Bahçeleri	25	Yaya Erişim Planları
7	Kooperatif Konut Yapımı	26	Kamulaştırma Çalışmaları
8	Eko-endüstriyel Park	27	Yapı Rehabilitasyon Standartları
9	Ekolojik Ayak İzi Analizi	28	Çiftçi Hakları ile ilgili Mevzuatlar
10	Çevresel Alan Tasarım Yönetmelikleri	29	Güneş Enerjisi Düzenlemeleri
11	Yeşil-Bina Tasarım İlkeleri	30	Katı Atık Yönetimi
12	Yeşil Alan Yönetim İlkeleri	31	Vergi / Gelir Düzenlemeleri
13	Yeşil Haritalar	32	İmar Hakkı Transferi
14	Doğal Alan Koruma Planları	33	Ulaşım Odaklı Kalkınma
15	Yeşil Yol Oluşturulması	34	Ulaşım Talep Yönetimi
16	Isı Ada Analizi	35	Kentsel Büyüme Sınırları
17	İthal İkameci Politikalar	36	Kentsel Orman Gelişim Programları
18	Teşvik Edici/Kapsayıcı Bölgelemeler	37	Kentsel Ekosistem Analizi
19	Terk Edilmiş/Gelişememiş Alanlarda Gelişimin Teşvik Edilmesi	38	Vahşi Yaşam Habitatı/Yeşil Koridor Planlaması
		39	Rüzgâr Enerjisi Kullanımı
20	Kamusal Yapılarda Yaşam Döngüsü Tasarım Anlayışının Kullanımı		

Jepson [33]; ilgili kaynakta, sürdürülebilirlik ile planlama ilişkisi araştırılmış, sürdürülebilirliğin sağlanması için planlamada olması gereken etmenler ve kullanılabilir

uygulama araçları üzerinde tartışılmıştır. Günümüzdeki mevcut “yayılmacı yaklaşım” ın kentleri ve doğal kaynakları çok büyük risk altına soktuğu, sürdürülebilirliğin ve bu kavrama bağlı “çevreci yaklaşım” ın acil bir şekilde planlama etkin kılınması gerektiği belirtilmiştir. Buna göre sürdürülebilir mekânın;

- Kompakt, karışık arazi kullanımın olduğu kentsel forma sahip,
- Merkezciliğin görüldüğü,
- Birbirine bağlığın (fiziki, iletişimsel) güçlü olduğu,
- Otomobil bağımlılığının azaltıldığı,
- Bilgili, uyarlanabilir, sosyal karar üretebilir,
- Güçlü mekân algısı olan,
- Güçlü sivil ilgi olan,
- Doğal alanları korunan,
- Bol ve çeşitli kamusal mekânlara sahip,
- Enerjisi kendi yeterli ve yenilebilir enerji kaynakları kullanan,
- Temel hizmetlerde yerel ekonominin etkin olduğu,
- Yaşanabilir ve kimlikli komşuluk birimlerine sahip,
- Yeşil ekonominin oluştuğu,
- Atıkların ve atık suların yerel bertarafını sağlayan, özelliklere sahip olması gerektiği belirtilmiştir.

Çevreci yaklaşımın etkin kılınması için ise; sürdürülebilirlik göstergeleri, puan değerlendirmeleri, korumacı planlama, sürdürülebilirlik bilimi gibi planlama araçlarının kullanılabileceği belirtilmiştir. Bu araçların planlamayı daha sürdürülebilir bir yapıya doğru evrilteceği, bu sayede mekândaki sürdürülebilirliğin de sağlanabileceği belirtilmiştir.

Kocabaş [34]; ilgili kaynakta, sürdürülebilirlik ve kentsel dönüşüm arasındaki ilişki incelenmiş, İngiltere’den Liverpool ve Londra örnekleri ele alınarak, bu örnekler üzerinden sürdürülebilir kentsel dönüşüm ve mahalle yenileşmesine dair incelemeler yapılmıştır. Yeşil sürdürülebilir kentsel dönüşüm; kentlerin ekonomik yarışabilirliğini destekleyen, yoksul ve afet riskinin olduğu yerleşim alanlarında yaşam koşullarının iyileştirmesini hedefleyen ve karbon emisyonunu azaltarak çevresel performansını

iyileştirip, kentsel fiziksel yapılaşmaya yön veren bir sistem olarak tanımlanmıştır. Her iki kentte, temelde ekonomik gelişme üzerinde yoğunlaşan bir kentsel dönüşüm çalışması yapıldığı, belirlenen stratejik yatırım alanları ile özellikle yoksul mahallelerin kalkındırılması amaçlandığı belirtilmiştir. Mahalle dönüşüm ortaklığı ile yoksul mahallelerin sosyal açıdan gelişmesinin, halkın planlama sürecine katılımının sağlanmasının ve fiziksel koşulların iyileştirilmesinin amaçlandığı ve bu ikili yapının kentlerde büyük gelişmeler sağladığı belirtilmiştir. Türkiye özelinde ise, mevcut kentsel dönüşüm yaklaşımının henüz gelişme aşamasında olduğu, Liverpool ve Londra örneklerinde görülen ikili yaklaşımın da ele alınarak bütüncül bir strateji oluşturulması gerektiği belirtilmiştir.

Rotmans vd. [35]; ilgili kaynakta, sürdürülebilirliğin planlama sistemine adaptasyonunun sağlanması için oluşturulan "bütünleşik planlama aracı" ve aracın etkileri incelenmiştir. Çalışmada bütünleşik planlama aracının; planlama-kontrol döngüsünü geliştirme ve stratejik planlar yolu ile bu döngüyü şeffaf ve sistematik hale getirme, sektörel politikaların bütünleşmesini sağlama, verimliliği arttırma ve kurumlar arası iletişimi güçlendirme özellikleri bakımından önemli bir model olduğu belirtilmiştir. Çalışmada 1999 yılında Maastricht/Avustralya şehrinde uygulanan bütünleşik planlama aracı modeli ile elde edilen veriler ve sonuçlar aktarılmıştır. Kentte odak grupları, kurumlar arası iletişim ve toplantılar yolu ile planlamanın ele alacağı ana konular (Çizelge 2.5) belirlenmiş ve model ile bu konular analiz edilmiştir.

Çizelge 2.5 Maastricht kentinde ele alınan temel sürdürülebilir kalkınma konuları [35].

Çevresel	Biyolojik Çeşitlilik,Su Kalitesi, Toprak Kalitesi, Hava Kalitesi,Kullanılamaz Atık,Yeşil Yapı, Açık Alan,Güvenlik (Doğal Afetler)
Sosyo-Kültürel	Ev Stoğu, Gecekondu Bölgeleri, Yapılı Çevre, Engelliler, Sosyal Uyum, Kullanılabilir Donatılar, Donatılara Erişim, Eğitim Düzeyi, Kültürel Kimlik, Gelir Düzeyi, Sağlık, Güvenlik (Sosyal, Trafik), Bilgi Altyapısı, Nüfus Büyüklüğü (Yaş , Cinsiyet), Yaşam Tarzı, Donatılar (Hizmet, Rekreasyon)
Ekonomik	İş Otopark ve Gelir Sistemi, Erişilebilirlik, Altyapı, Teknoloji, İşgücü Piyasası Katılım ve Potansiyeli, Satış Piyasası, Ekonomik Rezerv, Ulaşım (Donatılar, Yük, Özel, Toplu), Ekonomik Sektörler

Bütünleşik planlama aracı ile yapılan gözlem, değerlendirme ve incelemeler sonucunda, eğitim düzeyi, ev stoğu, teknoloji ve su kalitesinde sürdürülebilir seviyeye gelindiği tespit edilmiştir.

Savelson ve Buckle [36]; ilgili kaynakta, sürdürülebilirlik ile ilgili evrensel ilkeler, bakış açıları ve uygulama araçları incelenmiştir. Edmonton/Kanada şehri için hazırlanan çalışmada temel amaç, ilgili kavramsal çerçeveyi inceleyerek, sürdürülebilir planlama süreci için güçlü ve zayıf noktaları ortaya koymaktır. Çalışmada Doğal Adım (Natural Step), Akıllı Büyüme (Smarth Growth) ve Melbourne İlkeleri incelenmiştir (Çizelge 2.6).

Çizelge 2.6 Doğal Adım (Natural Step), Akıllı Büyüme (Smarth Growth) ve Melbourne İlkeleri [36].

Doğal Adım İlkeleri	Fosil yakıtlar, mineraller gibi malzemelerin çıkarımını azaltmak ve ortadan kaldırmak.
	Doğal olmayan kimyasalların kullanımını azaltmak ve ortadan kaldırmak.
	Doğada devam eden fiziksel bozulmayı azaltmak ve ortadan kaldırmak.
	İnsanların temel ihtiyaçlarını karşılamasına engel olan etmenleri azaltmak ve ortadan kaldırmak.
	Güçlü Yönleri: Strateji ve eylemlerin güçlü bir şekilde ifade edilmesi.
	Zayıf Yönleri: Çok bilimsel bir dile sahip olması, bu nedenle kavranmasının zor olması.
Akıllı Büyüme İlkeleri	Konut Seçimi: Uygun fiyatlı, kaliteli konut seçeneklerinin oluşturulması.
	Canlı, Yürünebilir Mekanlar: Yerleşim ve ticari amaçlarla kullanılabilecek (yaşamın, işin ve rekreatif kullanımların bir arada olduğu) tekil, yürünebilir, canlı mekanların oluşturulması.
	Akıllı Bina Tasarımı: Yaya odaklı komşuluk birimleri ve yeşil bina teknolojileri bağlamında bina tasarım ilkelerinin geliştirilmesi.
	Mevcut Toplulukların Yenilenmesi: Gelişmemiş bölgelerde büyüme ve gelişimin teşvik edilmesi.
	Yeşil Altyapı: Çevreyi korumak ve altyapı giderinin azaltılması için, yeşil altyapının teşvik edilmesi.
	Yeşil Alanlar, Tarım Alanları ve Hassa Ekolojik Bölgeler: Bu tip bölgelerin korunması ve geliştirilmesi.
	Geniş Ölçekli Bütüncül Planlama: Arazi kullanım, ulaşım gibi konularda üst ölçekli planların yapılması.
	Ulaşım Seçenekleri: Yaya, bisiklet, toplu ulaşım gibi farklı ulaşım türlerinin geliştirilmesi.
	Katılım: Planlama ve çözüm bulma süreçlerine halk katılımının teşvik edilmesi.
	Uygulama Odağı: Özel sektör yatırımlarını kolaylaştırma ve akıllı büyüme çözümlerinin etkin kılınması için planlama süreç, araç ve teşviklerinden faydalanılması.

Çizelge 2.6 Doğal Adım (Natural Step), Akıllı Büyüme (Smarth Growth) ve Melbourne İlkeleri [36] (devamı).

	Güçlü Yönleri: Sürdürülebilir yapılı çevre ile ilgili ilke ve stratejilerin ortaya konması.
	Zayıf Yönleri: İlkelerin sadece arazi kullanım odaklı olması, sosyal ve ekonomik yapının göz ardı edilmesi.
Melbourne İlkeleri	Vizyon: Şehirler için sosyal, ekonomik vb. konuları ele alan uzun dönem vizyonların geliştirilmesi.
	Ekonomi ve Toplum: Uzun dönem ekonomik ve sosyal güvenliğin sağlanması.
	Biyolojik Çeşitlilik: Biyolojik çeşitliliğin ve doğal kaynakların korunması ve eski haline getirilmesi.
	Ekolojik Ayak İzi: Ekolojik ayak izin azaltılması.
	Ekosistemler içinde Model Şehirler: Sürdürülebilir şehirler için ekosistem karakterinin ele alınması.
	Yer Algısı: Şehirlerin özgün karakterlerinin gelişmede ele alınması.
	Güçlendirme: Katılımın teşvik edilmesi ve güçlendirilmesi.
	Ortaklık: Sürdürülebilir gelecek için ortaklık ağlarının geliştirilmesi.
	Teknoloji: Sürdürülebilir üretim ve tüketimin teknolojik imkanlar ile geliştirilmesi
	Yönetişim ve Umut: İyi yönetişim, şeffaflık ve sorumluluğa dayalı iyileştirmenin etkin kılınması.
	Güçlü Yönleri: Tüm topluluklarca kabul edilebilir, evrensel ilkelere dayanması; sürdürülebilir toplum için planlama eylemlerini, stratejileri ve hedefleri tanımlaması.

Thorpe [37]; ilgili kaynakta, 2013 yılında Dünya Habitat Ödülü kazanan ve dünyanın en sürdürülebilir şehri seçilen Freiburg şehrinde planlama sürecinde kullanılan sürdürülebilirlik ilkeleri aktarılmıştır. İlgili ilkeler şu şekildedir (Çizelge 2.7):

Çizelge 2.7 Freiburg şehri sürdürülebilirlik ilkeleri [37].

Mekânsal İlkeler	
1	Çeşitlilik, güvenlik ve tolerans
2	Adem-i merkeziyetçi yönetim ve kemt kimliğinin korunması
3	Kısa mesafelerin şehri, tüm altyapı ağının yaya veya bisiklet yolu ile erişilebilir olması
4	Toplu taşım ve yoğunluk, yüksek kullanıma sahip alanların toplu taşım noktalarının yakınında olması
İçerik	
5	Eğitim, bilim ve kültürün toplum hayatı üzerinde güçlü bir etkisinin olması
6	sanayi ve iş tedariğinin gelecek için en önemli görev olarak ele alınması
7	Doğa ve çevre, tüm planlama önerilerinin çevresel etkilerinin değerlendirilmesi
8	Tasarım kalitesi, uzman panelleri kullanılarak kamusal mekânlar için tasarım kalitesinin arttırılması

Çizelge 2.7 Freiburg şehri sürdürülebilirlik ilkeleri [37] (devamı).

	Süreç
9	Uzun vadeli vizyon, geçmişin bilincini içeren ve gelecek için yol arayan vizyonun oluşturulması
10	Toplumun tüm kesiminde katılımın ve iletişimin oluşturulması
11	Güvenirlilik, yükümlülük ve adalet, ortak mutakabatın ve güvenin oluşturulması
12	İşbirliği ve ortaklık, yatırımcılar ve eylemler için mali desteğin ve teşviklerin sağlanması

Tıkansak [38]; ilgili kaynakta, kentsel dönüşüm uygulamaları ile sürdürülebilirlik arası ilişki incelenmiştir. Kentsel dönüşüm uygulamaları ile sürdürülebilirlik arasında, yapıların yıkılması sonucu oluşan atıkların geri kazanımı ve uygulama sürecinde sürdürülebilir tasarımların ele alınması şeklindeki iki konunun önem kazandığı belirtilmiştir. Kentsel dönüşüm alanlarında atık yönetiminin yıkım ve geri kazanım aşamalarında başladığı, bu aşamalarda kurtarılabilen malzemelerin geri dönüşüm yolu ile tekrar kullanımı ve geri döndürülemeyecek malzemelerin çevreye zarar vermeyecek şekilde bertaraf edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Yapım aşamasında ise ekolojik tasarım stratejileri belirlenmiştir. Bu stratejiler; az atık üreten yapı stratejileri (optimum büyüklükte yapı tasarımı, yeniden kullanılabilir yapı malzemelerinin seçilmesi, geri dönüşebilir yapı malzemelerinin seçilmesi, geri dönüştürülmüş içerikli yapı malzeme kullanılması), doğal kaynakları etkin kullanan tasarım stratejileri (hammadde korunum sağlanması, enerji korunum sağlanması, yenilenebilir enerji sistemlerinin kullanılması, kompakt planlama, kent merkezine kolay ulaşılabilirlik, binaların uygun yönlenmesi ve konumlandırılması, toplu konut alanlarındaki yapıların enerji etkin tasarımları, doğal iklimlendirme sağlanması, iklimsel kontrolün sağlanması, su korunumu sağlanması, yağmur suyu kullanımı, yer altı suyu korunumu, su etkin ve yerel peyzaj uygulaması, atık suyun dönüştürülerek yeniden kullanımı), toplu konut tasarımında sürdürülebilir ulaşım stratejileri, toplu konut tasarımında ekosistem korunum stratejileri, toplu konut tasarımında toprağın verimli kullanımı ve kentsel tarıma yönelik stratejiler şeklinde ana başlıklarda toplanmıştır. Sonuç olarak, kentsel dönüşümün sürdürülebilirliği sağlama yolunda kullanılabilir potansiyelleri üzerinde durulmuş ve bu kapsamda yasal-yönetsel çerçevenin oluşturulması gerektiği belirtilmiştir.

Yalçıner Ercoşkun [39]; ilgili kaynakta, Türkiye'deki imar planları ve imar mevzuatının sürdürülebilirliği sağlama konusunda zayıf kaldığı bir ön kabul olarak ele alınmış, bu

konudan hareketle dünyadan örnekler incelenerek sürdürülebilir planlama konusunda Türkiye'deki mevcut sistem için öneriler getirilmiştir. Bu kapsamda, Austin/ABD, Minnesota/ABD, Toronto/Kanada, Mikkeli/Finlandiya ve Astana/Kazakistan şehirlerinde uygulanan sürdürülebilir planlama çalışmaları ve yasal-yönetsel çerçeve incelenmiştir. Örneklerde sürdürülebilir politikaların kamusal politikalarla desteklendiği, plan uygulamalarının ekolojik bir bakış açısı ile hazırlandığı ve uygulamaları destekleyici kentsel/mimari tasarım rehberlerinin oluşturulduğu tespit edilmiştir. Türkiye özelinde ise, günümüzde imar plan mantığının kent kimliğini, sosyal dokuyu ve ekolojik yapıyı göz ardı ettiği, mekânsal kararlar üretmede iklim, doğal yapı, güneşlenme, hava sirkülasyonu, su kaynakları, enerji gibi ekolojik konuları ele almadığı, mevzuatın tanımladığı yeşil alan standartlarının incelenen örneklere göre çok düşük olduğu belirtilmiştir. Yasal-yönetsel yapı bakımından, Çevre Etki Değerlendirmesi (ÇED) yönetmeliği incelenmiş, yönetmeliğin çevreye yönelik tahribatı sadece işletmeler düzeyinde ele alması eleştirilmiştir. Sonuç olarak, sürdürülebilirliğin sağlanması için, ekolojik master planların yapılması, çalışmaların ekolojik bir bakış açısı ile hazırlanması ve tüm bu süreçte katılımın ön planda tutulması gerektiği belirtilmiştir.

Yıkmaz [40]; ilgili kaynakta, sürdürülebilir kalkınmanın izlenebilmesi ve değerlendirilebilmesi için Türkiye özelinde gösterge seti ve endeks önerileri oluşturulmuştur. Bu kapsamda, sürdürülebilir kalkınma için üç farklı endeks önerisi getirilmiştir. Çalışmanın birinci bölümünde, sürdürülebilirlik kavramı ve kavramın geçirdiği değişimler, ikinci bölümünde, uluslararası düzeyde kullanılan sürdürülebilir kalkınma göstergeleri özetlenmiş, üçüncü bölümünde, sürdürülebilir kalkınma ölçümünde kullanılan endeks türleri incelenmiş, son bölümde ise Türkiye için oluşturulan sürdürülebilir kalkınma endeks alternatifleri aktarılmıştır (Çizelge 2.8). 1990-2008 yılları arası ilgili veriler kullanılarak endeks modelleri test edilmiş buna bağlı olarak Türkiye'deki sürdürülebilir kalkınma gelişimi incelenmiştir. Çalışmada, Birleşmiş Milletler, OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü), Avrupa Birliği gibi uluslararası kuruluşların geliştirdiği sürdürülebilirlik göstergeleri ve Çevresel Performans Endeksi, Çevresel Sürdürülebilirlik Endeksi, Gerçek İlerleme Göstergesi gibi uluslararası endeks çalışmaları incelenmiştir. Türkiye özelinde ise, 2007 yılında Türkiye İstatistik Kurumu tarafından oluşturulan Seçilmiş Sürdürülebilir Kalkınma Göstergeleri, 1990-2006

dönemi için yıllık olarak, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu desteği ile geliştirilen Nüfus ve Kalkınma Göstergeleri ve 1950 yılında Devlet Planlama Müsteşarlığı tarafından geliştirilen Ekonomik ve Sosyal Göstergeler seti ele alınmıştır. Türkiye özelinde yapılan bu çalışmaların sürdürülebilir kalkınmanın tüm unsurlarını içermediği belirtilmiştir.

Çizelge 2.8 Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi -I Değerleri [40].

Tema	Alt Tema	Gösterge Konuları
Çevre	Doğal Kaynaklar	Doğa Koruma, Su (İçme Suyu), Tarım (Gübre Kullanımı), Arazi (Sulanan Alan, Tarım Alanı, Orman Alanı)
	İklim ve enerji	Enerji (Elektrik), İklim (Sera Gazı Emisyonu),
	Kaynak kullanımı ve atık	Atık (Ambalaj Geri Kazanımı ve Katı Atık Miktarı)
Ekonomi	Ekonomik Büyüme	GSYH, Ticaret (Kapanan Şirket ve Kooperatiflerin Açılanlara Oranı), Yatırım (Mahalli İdare Yatırımlarının Toplam İçindeki Payı, Sabit Sermaye Yatırımlarının GSYH İçindeki Payı)
	Sürdürülebilir Kamu Finansmanı	Borç (İç ve Dış Borcun GSYH'ye oranı), Bütçe (Bütçe Harcamaları, Vergi Gelirleri), Dış Ticaret (İthalat-İhracat Karşılama Oranı)
	İklim ve enerji	Enerji (Elektrik Tüketimi)
	Sürdürülebilir Ulaşım	Ulaşım (Otomobil Sayısı, Kaza Oranı, Yolcu ve Yük Taşımacılığında Demiyolu/Karayolu Oranı)
	Tarımsal Verimlilik	Tarım (İşlenen Tarım Arazisi, Traktör Sayısı, Tahıl Üretimi)
	Yenilikçilik	Ar-Ge (İlgili Personelin Ürettiği Bilimsel Çalışma Sayısı, Personel Sayısı)
Sosyal	Demografi	Mahalli İdareler (Belediye Nüfusunun Payı), Nüfus (Doğum Oranı, Ölüm Oranı, Yaşam Süresi, Kent Nüfusunun Payı, Nüfus Artış Hızı, Doğurganlık Hızı, Hane Halkı Büyüklüğü)
	Eğitim	Eğitim (Eğitim Harcamalarının Payı, İlk ve Orta Öğretimde Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı)
	Sağlık	Sağlık (Doktor ve Hemşire Başına Düşen Nüfus, Sağlık Harcamalarının Payı, Hasta Yatak Sayısı)
	İşgücü ve İstihdam	İstihdam (Tarım/Sanayi/Hizmet/İmalat Sektörlerindeki İstihdam, Kadın İstihdamı, Kadın İşsiz Oranı, Eksik İstihdam Oranı), İşgücü (Genç İşsizlik, Toplam İşsizlik, Kadın İşgücü), Çalışma Güvenliği

Çizelge 2.8 Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi -I Değerleri [40] (devamı).

	Ücret ve Gelir	İstihdam-Ücret (Kazanç ve Maaş Oranları), Sosyal Güvenlik (BAĞ-KUR, Emekli Sandığı, SSK)
	Katılımcılık	Katılım (Kadın Milletvekili Oranı, Seçimlere Katılım Oranı)
	Konut	Konut (Hane Halkı Büyüklüğünün, Yapı Kullanma İzni Alan Daireler ile Karşılanma Oranı)
	İletişim	İletişim (Sabit Telefon ve Cep Telefonu Abone Sayısı)

2.3.2 Plan Kararları ve Sürdürülebilirlik İlişkisi

2.3.2.1 Üst Ölçek Planlar ve Sürdürülebilirlik

Sinemillioğlu [41]; ilgili kaynakta, sürdürülebilir bölgesel kalkınma kavramı Türkiye özelinde incelenmiştir. Bu kapsamda, Türkiye'deki planlama süreci, kalkınma planlarının bölgesel kalkınma ile ilgili ortaya koyduğu hedef ve politikalar incelenmiştir. Bölgeler arası eşitsizliklerde özellikle altyapı eksikliği, GSYİH'nin (Gayri Safi Yurt İçi Hasıla) dengesiz dağılımı ve planlama politikalarındaki sorunlar gibi nedenler olduğu belirtilmiş ve Türkiye'de bölgesel gelişime yönelik hazırlanan GAP (Güneydoğu Anadolu Projesi), DAP (Doğu Anadolu Projesi) ve DOKAP (Doğu Karadeniz Projesi) örnek uygulamalar olarak ele alınmıştır. Sonuç olarak, ilgili projelerdeki planlama politikalarının sürdürülebilir kalkınmaya yönelik fırsatlar sunmasına karşın; plan kararlarının kurumlar üzerinde bağlayıcı etkiler yaratmaması, planlara ait finansman sorunlarının olması ve bölgesel plan kararları ile ülke kalkınma planı arası entegrasyon eksikliği gibi nedenlerden ötürü planların tam olarak uygulanamadığı belirtilmiştir.

Duran-Encalada ve Paucar-Caceres [42]; ilgili kaynakta, Puebla/Meksika'daki Valsequillo Gölü ve çevresini oluşturan bölge için hazırlanan plan, içerik ve yöntem bakımından incelenmiştir. Bu kapsamda, çalışmada sürdürülebilir kalkınma ile ilgili kavramlar incelenmiş, Akıllı Büyüme (Smart Growth) ve BEQUEST gibi kavramsal çerçeveler özetlenmiştir. Çalışmada, kavramsal çerçeve olarak BEQUEST ve model olarak Kentsel Sürdürülebilirliği Arttırmak için Planlama ve Arazi Kullanım, Ulaşım Politikalarının Araştırılması (PROPOLIS: Planning and Research of Policies for Land Use

and Transport for Increasing Urban Sustainability) seçilmiştir. Bu model ve çerçeveye bağlı kalarak sürdürülebilir kalkınma ile ilgili göstergeler (Çizelge 2.9) oluşturulmuştur.

Çizelge 2.9 Valsequillo Gölü ve çevresi sürdürülebilir kalkınma göstergeleri [42].

Çevresel	Gürültü Düzeyi
	Hane başı mevcut su miktarı
	Kişi başı kirleten(kirletici madde miktarı
	Kişi başı gaz miktarı
	Kişi başı gizli katı atık
	Arazi örtüsü
Ekonomik	İstihdam Oranı
	İş dinamizmi
	Trafik sıkışıklığı
Sosyal	Hane halkı sayısı
	Eğitim hizmeti düzeyi
	Sağlık hizmeti düzeyi
	Diğer hizmetlerin düzeyi

FA [43]; ilgili kaynakta, İrlanda' da bulunan 8 ana bölge yönetim kurumunca ortaya konan bölgesel planlama ilkeleri ve ulusal mekânsal stratejilere bağlı olarak hazırlanan bölgesel sürdürülebilirlik göstergeleri açıklanmaktadır. Kaynakta, ekonomik refah, insanlar ve mekânlar, çevre ve altyapı kategorilerinde toplam 21 adet gösterge (Çizelge 2.10) bulunmaktadır.

Çizelge 2.10 Çalışmada belirtilen bölgesel sürdürülebilirlik göstergeleri [43].

	Gösterge	
Ekonomik Refah	1	Yükseköğretimli 30-34 yaş arası kişi sayısı
	2	20-64 yaş arası istihdam oranı
	3	Her bölgedeki temel fiyatlardaki kişi başı brüt katma değer oranı
	4	Sektörel bazlı temel fiyatlardaki brüm katma değer oranı
	5	Küçük ve orta ölçekli girişimcilerin, bölge nüfusuna oranı
	6	IDA destekli şirketlerdeki istihdamın bölge nüfusuna oranı
	7	Kişisel bilgisayara sahip mesken sayısı
	8	İnternet erişimine sahip mesken sayısı
İnsanlar ve Mekânlar	9	Bölge, merkez ve alt merkezlerdeki nüfus sayısı
	10	Kentsel ve kırsal nüfus oranı
	11	Bağımlı nüfus (14 yaş ve altı nüfus) oranı
	12	Bölge, merkez ve alt merkezlerdeki toplam ev stoğu
	13	Bölge, merkez ve alt merkezlerdeki boş ev sayısı

Çizelge 2.10 Çalışmada belirtilen bölgesel sürdürülebilirlik göstergeleri [43] (devamı).

	14	Ulaşım yolları ile işe gidiş-geliş oranı
Çevre ve Altyapı	15	Tüm su kaynaklarının (yer altı ve üstü suları, içme suyu) durumu
	16	Yenilenebilir enerji kapasitesi
	17	Atık su tahliye lisansına uygun altyapısı olan yerleşim sayısı
	18	Belediyeler özelinde atık su miktarları
	19	Avrupa Birliği' nce koruma statüsüne sahip türler ve doğal alanlar
	20	Ekosistem servisleri (uzun dönemli koruma ile ilgili çalışmalar)
	21	Koruma statüsüne sahip türler ve doğal alanlar

SCI ve CIDA [44]; ilgili kaynakta, üst ölçekli planlarda kullanılan sürdürülebilirlik göstergeleri incelenmiştir. Bu kapsamda, Afrika, Amerika, Asya, Avustralya, Avrupa ve Ortadoğu'dan örnekler seçilmiş ve sürdürülebilirlik ilgili kavramsal çerçeveleri aktarılmıştır. Kaynakta verilen örneklerden biri olan Barcelona şehrinde yerel planlarda kullanılan sürdürülebilirlik göstergeleri şu şekildedir:

- Hedef 1: Yeşil alanların, biyolojik çeşitliliğin korunması ve kentsel yeşil alanların arttırılması (Göstergeler: Kişi başı yeşil alan oranı, kuşlar özelinde biyolojik çeşitlilik).
- Hedef 2: Kaliteli kamusal mekânlara sahip, kompakt ve çeşitliliğin arttırıldığı şehirler (Göstergeler: Kamusal mekânlara ve temel hizmetlere erişim, kentsel yenileme indeksi).
- Hedef 3: Hareketliliğin arttırılması, yaya ile ulaşımın kolay hale getirilmesi (Göstergeler: Nüfusun ulaşım tercihleri, yaya öncelikli yolların arttırılması).
- Hedef 4: Çevresel kaliteli ile ilgili optimum seviyenin sağlanması ve sağlıklı şehirlerin oluşturulması (Göstergeler: Gürültü kirliliği oranı, sahillerin çevresel kalitesi, hava kalitesi, yaşam süresi beklentileri).
- Hedef 5: Doğal kaynakların korunması ve yenilenebilir kaynakların kullanımının arttırılması (Göstergeler: Kişi başı su tüketimi, yer altı suyu tüketimi, yenilenebilir kaynaklar özelinde enerji tüketimi)
- Hedef 6: Atık üretiminin azaltılması ve geri dönüşüm, yeniden kullanma kültürlerinin güçlendirilmesi (Göstergeler: Kentsel katı atık üretim miktarı, organik malzeme toplamı, geri dönüştürülebilir atık toplamı)

- Hedef 7: Sosyal refahın arttırılması, eşitlik ve katılım için güçlendirme mekanizmalarının oluşturulması (Göstergeler: Üniversite mezunu nüfus sayısı, ev sahibi olma kolaylığı, akademik başarısızlık, ortaklık derecesi).
- Hedef 8: Sürdürülebilir kalkınmaya yönelik uyuma sahip ekonomik aktivitelerin teşvik edilmesi (Göstergeler: Çevre ile ilgili sertifikalara sahip işletme sayısı)
- Hedef 9: Çevresel eğitim ve iletişim ile sürdürülebilirlik kültürünün oluşturulması (Gösterge: Çevresel eğitim projelerine katılan okul sayısı).
- Hedef 10: Şehrin, gezegene olan çevresel etkilerinin azaltılması ve uluslararası ortaklıkların teşvik edilmesi (Göstergeler: Yıllık eşdeğer karbondioksit emisyonu, eko-etiketli, organik, etik, dürüst ticaret ürünlerinin üretim ve tüketim sayıları).

ERM [45]; ilgili kaynak, 1993 yılında Avrupa Birliği yapısal fonlarından yararlanmaya hak kazanan Hıghlands and Islands (HIS) bölgesinde, 1994-1999 yılları arasında bölge özelinde kırsal alanların düzenlenmesi için oluşturulan stratejik plan ve politikaları içermektedir. Bu dönemler arasında HIS bölgesinde Avrupa Birliği Yapısal Fonları politika hedeflerine bağlı kalınarak yerel yönetimin kapasitesinin geliştirilmesi ve bölgesel gelişmeye yönelik programların oluşturulması için çalışmalar yapılmıştır. Bölgesel gelişmeye yönelik hazırlanan uygulamalarda, bölgenin ülke genelinde güçlü ekonomik ilişkiler kurabilmesi, hizmet ve finans sektörünün geliştirilmesi, küçük-orta ölçekli işletmelerin geliştirilmesi ele alınan başlıca hedeflerden olmuştur. Bununla beraber uygulamalarda diğer ele alınan konular ise, turizm sektörünün geliştirilmesi, kırsal alanların daha verimli bir biçimde kullanımı, ormancılık, balıkçılık, madencilik gibi diğer ekonomik sektörlerin geliştirilmesi olmuştur. 1994-1999 yılları arasında geliştirilmeye başlayan politika ve stratejilerle beraber 2000-2006 yılları için sürdürülebilir kalkınmayı sağlamaya yönelik kalkınma planı hazırlanmış ve stratejiler tanımlanmıştır.

GWA [46]; ilgili kaynak, 2001 yılında orman alanlarındaki kontrolsüz kesimlerin durdurulması ve bölgesel ölçekte çevresel sorunlara yönelik çözümlerin oluşturulabilmesi için Batı Avustralya'da bölge ölçeğinde sürdürülebilirlik ile ilgili stratejilerin oluşturulmasına yönelik çalışmaları içermektedir. Bu stratejilerin üretilmesinde temel bakış açısı ise, sosyal ve ekonomik yapı göz ardı edilmeden

çevresel sorunlara uygun çözümlerin getirilmesi ve sürdürülebilirliğin sağlanması olmuştur. Ayrıca oluşturulan bu stratejiler ile ulusal ölçekte ve yerel ölçekte üretilen stratejiler arası bağlantıyı sağlayacak ve bölgesel yönetimi düzenleyecek çerçevenin oluşturulması da amaçlanmıştır. Buna göre altı temel politika alanında (yönetim, küresel katkı, doğal kaynaklar, yerleşimler, toplum ve iş) ve 42 alt başlıkta stratejiler, göstergeler ve hedefler tanımlanmıştır. Buna göre ilk çalışmalar 2001 yılında tamamlanmış nihai olarak ise eyalet sürdürülebilir strateji planı 2003 yılında kabul edilmiş ve yürürlüğe girmiştir.

NYSERDA [47]; ilgili kaynak, 2013 yılında Batı New York Bölgesi (Niagara-Chautauqua-Chattarugus- Allegany ve Erie şehirlerini kapsayan bölge) için New York Eyaleti Enerji Araştırma ve Kalkınma Kurumu (NYSERDA) tarafından, Daha Temiz, Daha Yeşil Topluluklar (CGC) programı kapsamında hazırlanan sürdürülebilir bölge planıdır. Planın vizyonu "doğal kaynaklar korunurken, sosyal ve ekonomik büyümenin en verimli bir şekilde desteklenmesi" şeklinde belirlenmiştir.

Bunun yanı sıra, hazırlanan bölge planı ile temel hedefler arasında yer alan; sera gazı emisyonunu azaltmaya, yenilebilir enerji kaynaklarını teşvik etmeye, iklim değişikliklerine uyum sağlamaya, bölgesel ekonomik iyileştirmeye, doğal kaynakları korumaya ve tarımda ekonomik canlılığı sağlamaya yönelik stratejik temelli kararlar getirilmiştir. Kaynakta, bölge yönetimi ve bölge planları için sürdürülebilir kalkınma bakış açısı doğrultusunda politikalar, stratejiler, hedefler ve göstergeler tanımlanmıştır. Bu kapsamda altı temel politika alanında (enerji, arazi kullanımı ve yaşanabilir topluluklar, ulaşım, tarım ve ormancılık, su kaynakları, atık yönetimi) göstergeler (Çizelge 2.11), stratejiler ve hedefler (Çizelge 2.12) tanımlanmıştır.

Çizelge 2.11 Batı New York sürdürülebilir bölge planı sürdürülebilirlik göstergeleri [47].

Tema	Gösterge
Enerji	Kişi başı enerji tüketimi
	Enerji verimlilik projeleri ile tasarruf edilen enerji miktarı
	Yenilenebilir kaynaklardan elde edilen enerji miktarı
	Elektrik üretimi sırasında ortaya çıkan ortalama karbondioksit emisyon oranı
	Akıllı iklim toplulukları
	Bölgesel sera gazı emisyonu miktarı

Çizelge 2.11 Batı New York sürdürülebilir bölge planı sürdürülebilirlik göstergeleri [47] (devamı).

Arazi Kullanımı ve Yaşanabilir Topluluklar	Kişi başı geliştirilmiş arazi büyüklüğü
	Tarımsal arazilerin kayıp oranı
	Ev ve ulaşımın karşılanabilirliği
	Uygulamalarını, akıllı büyüme ilkelerine göre yenileyen belediye sayısı
	Kentsel merkezlerin yakınlarında yapılan yeni evlerin sayısı
	Şehir parkları ve koruma alanları yakınlarında yaşayan kişi sayısı
	Kişi başı park ve koruma alanı büyüklüğü
	Yerel ana sokaklarda yürünebilirlik oranı
	Yerel kıyı yeniden canlandırma programlarına sahip kıyı belediyesi sayısı
Ulaşım	Kişi başı araçla gidilen mesafe büyüklüğü
	Alternatif ulaşım türlerinin kullanım oranı
	Kişi başı transit yolculuk miktarı
	Alternatif yakıtlara yönelik (elektrik, lpg vb.) yakıt istasyonu sayısı
	Eksiksiz sokak politikalarına sahip (sokakların toplu taşıma, bisiklet, yaya, özel araç gibi ulaşım türlerinin bir arada ele alınarak tasarlanması) belediye sayısı
Tarım ve Ormancılık	Hasat edilen tarla büyüklüğü
	Kereste üretimi için oluşturulan orman alanlarının büyüklüğü
	Çiftlik hakkı yasasını (Right-to-Farm Law) (çiftçilerin eğitilmesi, ikamet edilmesi, tarımsal ekonominin iyileştirilmesi ve kırsal alanların yerleşme basklarına karşı korunmasını zorunlu kılan yasa) uygulayan belediye sayısı
	Enerji denetimi yapılan çiftlik sayısı
Su Kaynakları	Su kalitesini arttırmak için yerleşme baskılarından korunan alan büyüklüğü
	Kamusal erişime sahip sahil şeridi uzunluğu
	Eyalet su kalite standartlarına uygun olmayan akarsu sayısı ve toplam uzunluğu
	Alabalık bulunan akarsu sayısı ve toplam uzunluğu
	Birleşik ve sıhhi kanalizasyon altyapısına sahip tesis sayısı
	Kişi başı su kullanım oranı
Atık Yönetimi	Kişi başı bertaraf edilen katı atık miktarı
	Kişi başı geri dönüştürülen katı atık miktarı
	Kişi başı bertaraf edilen yapı inşa ve yıkım atığı miktarı
	Kişi başı geri dönüştürülen yapı inşa ve yıkım atığı miktarı
	Kişi başı geri dönüştürülen organik atık miktarı
	Alternatif yakıt kullanan, atık taşıma aracı sayısı

Çizelge 2.12 Batı New York sürdürülebilir bölge planı sürdürülebilirlik stratejileri [47].

Tema	Stratejiler
Enerji	Açık, ulaşılabilir, yönlendirici enerji verimlilik programlarının teşvik edilmesi ve enerji koruma stratejileri ile ilgili eğitimler verilmesi
	Orta ölçekli işletmelere ve orta gelirli ailelere enerji verimlilik gelişmelerine yönelik mevcut finansman fırsatları hakkında bilgilerin verilmesi
	Belediyelerin enerji verimlilik programlarını uygulamaları konusunda teşvik edilmesi
	İşletme ve endüstrilerde enerji verimlilik programlarının Yeşil İşletme Masaları kurularak teşvik edilmesi
	Endüstriler için alternatif enerji kaynaklarının (güneş, rüzgar vb.) ve eko-endüstri işletme modelinin teşvik edilmesi
	Almanya, Ontario gibi örneklerde yenielebilir enerji kaynakların gelişimi ve bu konuda istihdamın sağlanmasına dair üretilen projeler ve modeller esas alınarak, bu konudaki potansiyel gelişimi ortaya koyacak fizibilite analizlerinin yapılması
	Halk eğitimle bütünleşecek tanıtım projeleri ile yenilenebilir enerji kaynaklarının gelişiminin ve kullanımının teşvik edilmesi
	Güneş, rüzgar, jeotermal gibi yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelik donanımların kurulmasının mevcut ve yeni geliştirmelerle teşvik edilmesi
	Yakıt çeşitliliğinin arttırılması ve bu yolla sera gazı emisyonunun azaltılması
	Bölgede alternatif enerji kaynaklarının kullanımını arttıracak programların oluşturulması ve mevcut programların bu yönde revize edilmesi
Arazi Kullanım	Akıllı Büyüme ilkeleri doğrultusunda belediye ve eyalet düzeyinde arazi kullanım planlama araçlarının oluşturulması
	Bölge planlamayı geliştirecek, teknik yardımın, sürdürülebilir finansman ve ortaklık fırsatlarının sağlanması
	Belediyelere teknik yardım, finansman sağlayarak ve inceleme/onay sürecini düzenleyerek; terk edilmiş, atıl durumda kalmış alanların, tarihi bölgelerin, kahverengi alanların yeniden kullanımının ve ana caddelerin canlandırılmasının sağlanması
	Mevcut yapı stoğunda iyileştirmenin teşvik edilmesi; yeni yapılacak yapılarda karışık kullanıma sahip ve mevcut su-kanalizasyon altyapısından faydalanan şekilde düzenlenmesi
	Mevcut ulaşım alt yapısının temel hizmetler arası erişimi arttıracak ve geliştirecek bir şekilde iyileştirilmesi
	Kırsal alanları korumaya yönelik hazırlanan planların güncellenmesi, eyalet düzeyinde kereste üretimi için oluşturulan orman alanlarının korunması
	Bölgesel kıyı alanlarına kamusal erişimi sağlayacak ve turizmi geliştirecek yerel kıyı yeniden canlandırma planlarının oluşturulması ve uygulanması
	Rekreasyon alanlarının belediye sınırlarını da aşacak şekilde bölgesel ölçekte birbirine bağlanması
	Yeni alternatif ulaşım programlarının oluşturulması
	Mevcut ulaşım seçenekleri hakkında halkın bilgilendirilmesi

Çizelge 2.12 Batı New York sürdürülebilir bölge planı sürdürülebilirlik stratejileri [47] (devamı).

Ulaşım	Özel ve kamusal programlar ile elektrikli araç gibi alternatif araçların kullanımını teşvik edecek yakıt istasyonu vb. tesis projelerinin oluşturulması
	Yaya ve bisiklet ulaşımını teşvik etmek için trafik verimlilik ve optimizasyon projelerinin uygulanması
	Ana caddeler ve önemli koridorlarda ulaşım altyapısına öncelik verilmesi
	Yapılacak plan çalışmalarında "Eksiksiz Sokak" projelerinin uygulanmasını sağlanması, mevcut planları bu kapsamda güncellemesi
Tarım ve Ormancılık	Tarımsal üretime yönelik kurum ve tesisler oluşturması
	Bölgesel Tarım Konseyleri aracılığla uzun dönemli sürdürülebilir hedeflerin devamlılığının sağlanması
	Yerel çiftçilerin ve piyasanın bölgesel ölçekte birbiri ile bağlanması ve bu konuda ortaklık ve işbirliğinin oluşturulması
	Çiftçilerin sürdürülebilir ve enerji verimli tarım uygulamaları hakkında bilgilendirilmesi
	Tarım ve ormancılıkta üretilen yan ürünleri yakıt kaynağı olarak kullanacak enerji üretim projelerinin uygulanması
	Kırsal alanları korumaya yönelik hazırlanan planların, eyalet düzeyinde kereste üretimi için oluşturulan orman alanlarının korunmasını ele alacak biçimde güncellenmesi
	Halkın, yerel tarımın önemi, çiftçilerin teşvik edilmesi, yerel üretimin canlandırılması konusunda eğitilmesi
	Üretimi azaltmadan, gübre ve tarım ilacı kullanımını azaltacak teknolojilerin büyük ve küçük çitflikler tarafından benimsenmesinin kolaylaştırılması
	Teşvik ve girişimcilik programları ile tarımsal işletmelerin korunması
Su Kaynakları	Halkı, suya olan etkiler, su altyapısına yönetimi üstünde olan baskıları azaltma ve su korunumunu sağlama konularında bilgilendirilmesi
	Su kaynaklarına yönelik etkilerin azaltılması için kanalizasyon altyapılarının iyileştirilmesi
	Mevcut su sistemlerindeki iyileştirmeler ile su yönetim altyapısının verimliliğinin arttırılması
	Yeşil sürdürülebilir altyapının uygulanması
	Yeşil altyapı projelerine yönelik yasal/yönetsel sürecin kolaylaştırılması
	Yağmur suyu ve yüzey akışlarını yönetebilmek için doğal sistem ve arazilerin korunması ve iyileştirilmesi
	Turizmi geliştirmek ve bölgesel kıyı alanlarının kamusal erişime açılması için Yerel Kıyı Yeniden Canlandırma Planlarının uygulanması
	Su miktarı, altyapı kalitesi ve planlama arasında bağlantıların kurulması

Çizelge 2.12 Batı New York sürdürülebilir bölge planı sürdürülebilirlik stratejileri [47] (devamı).

Atık Yönetimi	Halkın, işletmelerin, yönetimin atık yönetimi, geri dönüşüm/yeniden kullanım gibi araçların faydaları, atık maliyetleri hakkında bilgilendirilmesi
	"Kirlettiğin Kadar Öde (Pay-as-You-Throw)" programlarının uygulanması
	Geri dönüşüm uygulamalarının arttırılması, bölgedeki imalat tesislerinde geri dönüştürülmüş malzemelerin kullanılması
	Üretime yönelik yapılan ortaklıklarda, "ürün yaşam döngüsü" yönetiminin göz önünde bulundurulması
	Organik malzemelerin geri dönüşümünü daha verimli kılacak altyapı uygulamalarının hazırlanması
	Yapı yıkım sırasında çıkan malzemelerin yeniden kullanımının ve geri dönüşümünün teşvik edilmesi
	Atık taşıma araçlarının alternatif yakıt türlerini kullanacak şekilde düzenlenmesi
	Özel ve kamusal programlar ile elektrikli araç gibi alternatif araçların kullanımını teşvik edecek yakıt istasyonu vb. tesis projelerinin oluşturulması

2.3.2.2 Alt Ölçek Planlar ve Sürdürülebilirlik

Abolina ve Zilans [48]; ilgili kaynakta, kentsel sürdürülebilirlik ile ilgili ana konulardan olan ulaşım ve yeşil alan politikaları ve plan kararlarına yönelik Letonya'nın dört büyük şehrindeki (Riga, Jelgava, Jurmala, Rezekne) imar planları özelinde incelenmiştir. Ulaşım ve yeşil alan ile ilgili ele alınan planlama konuları Çizelge 2.13) şu şekildedir:

Çizelge 2.13 Çalışmada belirtilen ulaşım ve yeşil alanlar ile ilgili politika konuları [48].

Ulaşım	Yaya koşullarının iyileştirilmesi
	Bisiklet kullanımının teşviki
	Toplu taşımın geliştirilmesi
	Yeni yan/ara yol inşaları ile şehirdeki transit trafiğin azaltılması
	Yeni yolların yapılması
	Şehir merkezinde yeni otopark alanlarının oluşturulması
Yeşil Alanlar	Yeşil alanların korunumu
	Aile bahçelerinin korunumu
	Biyolojik çeşitliliğin arttırılması
	Yeşil koridorlar yardımıyla yeşil alanların birleştirilmesi

Plan ve plan kararları arası ilişki; "politika düzeyinde, tedbir düzeyinde, plan ilkesi düzeyinde, politika yok, kısıtlı, bahsedilmemiş, değişimler gösterilmemiş" şeklinde sınıflandırılmıştır. Tüm bu incelemeler sonucunda, ulaşıma dair konuların uygulama sürecinde ele alındığı ancak sürdürülebilir ulaşıma yönelik eylemlerin yanı sıra yeni yolların, otopark alanların açılması gibi eylemlerin yapılmasının sürdürülebilirliğin

uygulanmasında çelişki yaratacağı belirtilmiştir. Ayrıca yeşil alanlarla ilgili birçok konu başlığının bulunmasına karşın, mevcut yeşil alanların korunması ve yönetilmesine dair konuların göz ardı edildiği belirtilmiştir.

Alshuwaikhat ve Aina [49]; ilgili kaynakta, Suudi Arabistan'da bulunan yedi kentin imar planları sürdürülebilirlik açısından incelenmiştir. Bu kapsamda, ilgili planlar içerik analizi yöntemi ile incelenmiş, plan konuları çevresel, sosyal ve ekonomik olmak üzere üç ana grupta toplanmıştır (Çizelge 2.14). Plan ilke ve kararları karşılaştırmalı bir şekilde incelenmiş ve sonuçlar "kampsam dışı, limitli kapsam ve politika düzeyi" şeklinde sınıflandırılmıştır. Buna göre, 36 göstergeden sadece 18 göstergenin karar sürecinde ele alındığı belirtilmiştir. Sonuç olarak, planların çevresel ve sosyal konuları yansıtmakta başarılı olamadığı, çoğu çevresel konunun kapsam dışı kaldığı belirtilmiştir. Bu durumun oluşmasında en büyük nedenin ise, ilgili yasal sürecin, kaynak ve personelin yeterli olmaması ve farkındalık eksikliği olarak belirlenmiştir.

Çizelge 2.14 Çalışmada belirtilen sürdürülebilir planlama konuları [49].

İmar Plan Konuları	Sürdürülebilirlik Temaları/Konuları		
	Çevresel	Sosyal	Ekonomik
Arazi kullanım	Kentsel alan ayak izi	Tarihi bölge ve binaların korunması	Ekonomik Performans
Ulaşım	Kentsel boş alanlar		Yatırım düzeyi
Çevre	Karışık kullanım	Açık alanların korunması	İstihdam
Altyapı	Arazi yeniden geliştirme	Konut yoğunluğu	İş/Konut Dengesi
Kentsel tasarım	Ulaşım yoğunluğu	Konut alım gücü	
Konut	Transit servis yoğunluğu	İnsan sağlığı	
Nüfus	Otomobil kullanımı	Yoksulluk	
Ekonomi	Doğal alan korunumu	Eğitim	
Kalkınma	Biyolojik çeşitlilik türleri	Güvenlik	
	Tarım alanı dönüşümü	Sosyal kapsam	
	Hava		
	Atık üretimi		
	Enerji kullanımı		
	İklim değişikliği		
	Ozon azalması		

Berke ve Conroy [50]; ilgili kaynakta, Amerika'da nüfusu 20000-800000 kişi arasında olan 30 yerleşimdeki mevcut kapsamlı plan (comprehensive plan) uygulamaları sürdürülebilirlik ilkeleri açısından incelenmiştir. Buna göre, sürdürülebilir planlama politikaları tanımlanmış ve plan kararları bu kapsamda incelenmiştir. Çalışmada ele alınan sürdürülebilirlik ilkeleri (1. Doğa ile uyum 2. Yaşanabilir yapılı çevre 3. Yerel ekonomi 4. Hakçalık 5. Kirleten öder prensibi 6.Sorumlu bölgecilik) ve planlama politikaları (Çizelge 2.15) şu şekildedir:

Çizelge 2.15 Çalışmada belirtilen sürdürülebilir planlama politikaları [50].

Sürdürülebilir Planlama Politikaları			
Arazi Kullanım Düzeni	Yoğunluk	Finansal Teşvikleri	Etki ücretleri
	İzinli kullanım		Azaltılmış vergiler
	Özel çalışma bölgeleri		Teşvik bölgeleri
	Hassas alan katmanı		Harç
	Parselasyon		Arazi güven fonları
	Yerleşim yeri incelemesi		
	Yerel çevre etki değerleme sistemi	Yapı Norm ve Standartları	Yeni yapılar için standartlar
Mülkiyet Kazanımı	İmar hakkı transferi		Mevcut binaların iyileştirilmesi için standartlar
	Arazi kazanımı		
	Gelişim hakkı kazanımı		
	Arazi bankası	Halk Eğitimi ve Farkındalığı	Usta kursları
	Gelişim birimi kazanımı		Halk eğitim programları
Sermaye Tesisleri	Aşamalı büyüme		
	Tutarlılık		
	Sermaye tesislerinin konumu		Bilgi postaları
	Kentsel servis sınırı		
	İlhak		

30 planın sürdürülebilir politikaları kullanma gücünü ölçmek için, 1 puan: planda önerilen (kararlarda, teşvik edilmelidir, yapılmalıdır, tasarlanmalıdır, dikkate alınmalıdır şeklinde ifade edilen), 2 puan: planda şart koşulan (kararlarda, yapılacak, gereklidir şeklinde ifade edilen) şeklinde bir puanlama sistemi geliştirilmiştir. Sonuç olarak, planların sürdürülebilir kalkınma ilkelerini genelde konsept kavram olarak kullandıkları ve karar sürecinde bu ilkelerin etkin olamadığı belirtilmiştir.

Brown ve Dühr [51]; ilgili kaynakta, İngiliz planlama sisteminde, 1988-1999 arası ulusal-bölgesel ve yerel düzeyde oluşturulmuş planlar ve rehberlerdeki sürdürülebilirlik içeriği incelenmiştir. Bu kapsamda, ilgili plan politikaları çevresel, ekonomik-toplumsal ve genel kapsam olmak üzere 3 ana grupta toplanmış (Çizelge 2.16), politikalardaki sürdürülebilirlik içeriğini incelemek üzere "zayıf-orta-güçlü-herhangi bir atıf yok" şeklinde bir ölçüm sistemi geliştirilmiştir. Sonuç olarak, planların ve rehberlerin genelde uzun dönemli çevresel konularda güçlü kararlar getirdiği ancak son zamanlarda yapılan yeni uygulamalarda –özellikle ulusal ve bölgesel ölçekte- çevresel konuların yanı sıra sosyal ve ekonomik konuların da ele alındığı belirtilmiştir.

Çizelge 2.16 Çalışmada belirtilen ulusal/ bölgesel ve yerel düzeyde oluşturulmuş sürdürülebilirlik ilke ve kriterleri [51].

İlkeler	**Kriterler**
Genel Kapsam	
Gelecekçilik ve Nesiller arası eşitlik Toplumlar arası eşitlik Yerel/Bölgesel kendine yeterlilik Risk önleme ve azaltma	İhtiyatlılık prensibi
	Karar alma sürecine kümülatif ve uzun dönemli etkilerin dahil edilmesi
	Yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde hakçalık sorumluluğu
	Dışsallık etkisinin azaltılması
	Uzak kaynakların yerine yakın kaynakların kullanımı
	Doğal afetler
	İnsan kaynaklı afetler
Çevresel	
Doğal sistemlerde kapasite yönetimi Kaynak tüketiminin azaltılması Çevresel kalitenni geliştirilmesi	Kritik doğal sermayenin mutlak korunumu
	Toprak kalitesi ve dengesinin savunulması ve iyileştirilmesi
	Habitat ve biyolojik çeşitliliğin savunulması ve iyileştirilmesi
	Doğal sistem kapasitesine saygı duyulması
	Yenilenebilir kaynakların verimli kullanılması
	Yenilenemez kaynakların minimum tüketimi
	Enerji verimliliği
	Atık azaltımı/ geri dönüşüm/ yeniden kullanım
	Kirliliğin azaltılması
	Çevresel estetik ve rahatlığın korunumu ve iyileştirilmesi
	Doğal ve kültürel mirasın korunumu

Çizelge 2.16 Çalışmada belirtilen ulusal/ bölgesel ve yerel düzeyde oluşturulmuş sürdürülebilirlik ilke ve kriterleri [51] (devamı).

Ekonomik/ Sosyal	
Ekonomik sistemin geliştirilmesi ve korunumu Sosyal sistemin geliştirilmesi (eğitim, demokrasi, insan hakları) Politik sistem kapasitesinin geliştirilmesi	Ekonomik canlılık ve çevresel kalite arası bağlantının oluşturulması ve teşviki
	Temel ihtiyaçların karşılanması ve korunumu
	Girişimci/ istihdam fırsatlarının oluşturulması
	Temel insan haklarının korunumu
	Sağlık ve güvenliğin sağlanması
	Yerel yaşam koşullarının iyileştirilmesi
	İnsanların ekonomik ve yaşam standartlarının karşılanması
	Açık, kapsayıcı, şeffaf yönetim sisteminin oluşturulması
	Hizmette yerellik ilkesi

Bruff ve Wood [52]; ilgili kaynakta, arazi kullanım planlaması ile yerel sürdürülebilir kalkınma hedefleri arasındaki ilişki incelenmiştir. İngiltere'de yerel yönetimlerce yapılan 36 adet üniter kalkınma planı incelenmiştir. Bu kapsamda, ilk olarak 8 ana planın kararları ve yerel yönetimlerce belirlenmiş 29 politika (Çizelge 2.17) karşılaştırmalı bir biçimde incelenmiştir. Bu karşılaştırma sonucu elde edilen veriler, 0: plan politikaları ile ilişkisiz, 1: zayıf ilişki, 3: güçlü ilişki şeklinde belirlenen bir ölçüm sisteminde değerlendirilmiştir. Buna göre, planların yapılı çevre, ulaşım, kırsal alan/doğal çevre/biyolojik çeşitlilik konularında yüksek; enerji, hava/su/toprak kalitesi konularında zayıf ilişki gösterdiği belirlenmiştir. Ayrıca plan politikalarının genelde stratejik ve gelişimi kontrol edici düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 2.17 Çalışmada belirtilen sürdürülebilir kalkınma politika konuları [52].

Sürdürülebilir Kalkınma Politika Konuları	
Doğal Kaynaklar	**Kırsal Alan, Doğal Habitatlar ve Biyolojik Çeşitlilik**
1. Yenilenemez kaynakların üretiminin azaltılması	15. Ulusal öneme sahip alanların mutlak korunumu
2. Yenilenebilir kaynakların üretim limiti	16. Yerel önemli alanların, gelişime yönelik korunumu

Çizelge 2.17 Çalışmada belirtilen sürdürülebilir kalkınma politika konuları [52] (devamı).

3. Hassas yerleşimlerin korunması	17. kompakt yerleşimlerin teşviki
4. Çevresel etkilerin azaltılması	
Enerji	18. Rekreasyon yönetimi, kırsal alana olan etkilerin azaltılması
5. Mevcut yapılarda enerji verimliliğinin geliştirilmesi	**Ekonomik Kalkınma**
6. Yeni yapılarda enerji verimliliği için tasarım standartlarının oluşturulması	19. Yeni gelişim alanlarında dayanıklılık ve iyileştirmeye yönelik tasarım standartlarının oluşturulması
7. Yenilenebilir enerji kaynaklarının teşviki	20. Yeni endüstriyel alanlarda peyzaj ve telafi durumu
8. Isı ve güç planlarının birleştirilmesinin teşvik edilmesi	21. Mevcut yapılı ve harabe alanların yeniden kullanımı
Ulaşım	**Yapılı Çevre**
9. Karma arazi kullanım politikalarının kullanılması	22. Şehirlerde çevreye ve donatılara yönelik yatırımlar
	23. Şehirlerdeki donatıların güçlendirilmesi ve yoğunlaştırılması
10. Toplu ve motorize olmayan ulaşım türlerinin çekiciliğinin ve kullanılabilirliğinin arttırılması	24. Bütünleşik arazi kullanımı, yereldeki tüm acil ihtiyaçların karşılanması
Arazi, Hava ve Su Kalitesi	25. Yüksek yoğunluklu alanların oluşturulması
11. Yerel kirlilik limitlerinin oluşturulması	26. Terkedilmiş ve ihtiyaç dışı alanlarda yeni yerleşimlerin geliştirilmesi
12. Arazilerin iyileştirilmesi	
Katı Atık Yönetimi	27. Kentsel yeşil alanların korunması ve iyileştirilmesi
13. Atık azaltımı, yeniden kullanım, geri dönüşüm ve iyileştirmeye yönelik plan koşullarının oluşturulması ve teşvik edilmesi	28. Kültürel, tarihi alan ve yapıların korunması
	29. Toplu, motorize olmayan ulaşıma yönelik yatırımların yapılması/ araç trafiğinin azaltılması
14. Atık imhasında ücret ve etkinin azaltılması ilişkin sorumlu imha sisteminin geliştirilmesi	

Counsell [53]; ilgili kaynakta, İngiltere ve Wales'te hazırlanan strüktür planlarının sürdürülebilir kalkınma etmenleri ile olan ilişkisi incelenmiştir. Mevcut 46 adet plan arasından 27 adet plan ele alınmış, ilgili planlar tema, ilkeler, politika içeriği ve yöntem (Çizelge 2.18) bakımından incelenmiştir. İncelemede 31 temel sürdürülebilir planlama politikası ele alınmış ve politikalar arası karşılaştırmalı bir analiz yapılmıştır, çıkan

sonuçlar ise 0: ilişki yok, 1: zayıf ilişki, 2: orta derece ilişki, 3: yüksek derece ilişki şeklinde belirlenen bir ölçüm sisteminde değerlendirilmiştir. Sonuç olarak, planların çevresel önemli konuların ele alınmasına karşın; çevre korunumu, kirlilik gibi bir diğer önemli çevresel konuların göz ardı edildiği belirtilmiştir.

Çizelge 2.18 Çalışmada belirtilen sürdürülebilir kalkınma politika konuları/ temaları/ ilkeleri ve yöntemleri [53].

<table>
<tr><th colspan="2">Politika Konuları</th><th>Ana Temalar ve İlkeler</th></tr>
<tr><td rowspan="4">Doğal Kaynaklar</td><td>Koruma kaynakları</td><td rowspan="12">1. Kritik doğal sermaye, 2. İhtiyatlılık ilkesi, 3. Katılım, 4. Talep yönetimi, 5. Taşıma kapasitesi, 6. Hakçalık, 7. Biyolojik Çeşitlilik, 8. Evrensel ortaklık, 9. Politika bütünleşmesi, 10. Gelecekçilik, 11. Yaşam Kalitesi</td></tr>
<tr><td>Yenilenemez kaynakların kullanımının azaltılması</td></tr>
<tr><td>Yenilenebilir kaynakların verimli kullanımı</td></tr>
<tr><td>Etkilerin azaltılması</td></tr>
<tr><td rowspan="5">Arazi Kullanım/ Ulaşım Stratejileri</td><td>Sürdürülebilir konum/ kentsel form</td></tr>
<tr><td>Toplu taşım geliştirme ilişkileri</td></tr>
<tr><td>Karışık arazi kullanım politikaları</td></tr>
<tr><td>Toplu taşım önceliği</td></tr>
<tr><td>Yürüme ve bisiklet kullanım önceliği</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Enerji</td><td>Yapılarda enerji verimliliğinin arttırılması</td></tr>
<tr><td>Yeni yapılar için tasarım standartları</td></tr>
<tr><td>Yenilenebilir kaynak kullanımının teşviki</td><td>Yöntemler</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Kirlilik</td><td>Kirliliğin (su, hava, toprak, gürültü) etkilerinin azaltılması</td><td rowspan="13">Sürdürülebilir kalkınmaya için planlama sürecini yönetecek göstergelerin ve hedeflerin belirlenmesi, raporlarının hazırlanması, politikalara sürdürülebilir kalkınma ile ilgili sorumululuklar getiren kapsayıcı hedeflerin dâhil edilmesi</td></tr>
<tr><td>Kirletilmiş arazilerin iyileştirilmesi ve tanımlanması</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Atık Yönetimi</td><td>Yeniden kullanım, geri dönüşüm ve iyileştirmenin teşviki</td></tr>
<tr><td>Sorumlu imha sisteminin geliştirilmesi</td></tr>
<tr><td rowspan="4">Yaban Hayatı ve Kırsal Alan</td><td>Ulusal düzeyde önemi belirtilmiş alan ve yerleşimlerin korunması</td></tr>
<tr><td>Yerel yerleşimlerin belirlenmesi ve korunması</td></tr>
<tr><td>Yerleşimlerin iyileştirilmesi</td></tr>
<tr><td>Erişilebilirlik ve rekreasyon yönetimi</td></tr>
<tr><td rowspan="5">Ekonomik ve Sosyal Refah</td><td>Yerel toplulukların sürdürülebilirliği</td></tr>
<tr><td>Farkındalık ve ilginin arttırılması</td></tr>
<tr><td>Yerel ekonomik aktivitelerin desteklenmesi</td></tr>
<tr><td>Sanayi gelişimi için azaltıcı tedbirlerin getirilmesi</td></tr>
<tr><td>Çevreye duyarlı turizm ve rekreasyon</td></tr>
</table>

Çizelge 2.18 Çalışmada belirtilen sürdürülebilir kalkınma politika konuları/ temaları/ ilkeleri ve yöntemleri [53] (devamı).

Yapılı Çevre	Mevcut merkezlerdeki donatıların yoğunlaştırılması	
	Şehirlerin iyileştirilmesi	
	Terkedilmiş ve ihtiyaç dışı alanların yeniden kullanımı	
	Kentsel yeşil alanın korunumu ve iyileştirilmesi	
	Kültürel, tarihi alan ve yapıların korunması	
	Araç trafiğinin azaltılması	

Zilans ve Abolina [54]; ilgili kaynakta, Riga/Letonya'daki beş idari belge (belediye tüzükleri, belediye sektörel planlarındaki politika hedefleri, belediye sektörel planlarındaki politika tedbirleri, Riga kalkınma planı) Aalborg taahhütlerinde getirilen sürdürülebilirlik göstergeleri ile karşılaştırmalı bir biçimde incelenmiştir. İlk olarak, beş idari belgedeki hedefler ve tedbirler listelenmiş ve her bir belgede içerik bakımından Aalborg taahhütleri (Çizelge 2.19) ile karşılaştırılmıştır. Sonuçlar, yansıtılmış, kısmi yansıtılmış ve yansıtılmamış şeklinde üç ana grupta toplanmıştır. Buna göre, Aalborg taahhütlerindeki 10 temel maddeyi bütün belgelerin içerdiği belirlenmiş ancak Riga kalkınma planının karşılaştırmada kullanılan toplam 50 adet göstergeden sadece 23 adet göstergeyi yansıttığı, belediye tüzüklerinin ise sadece 17 adet göstergeyi yansıttığı belirlenmiştir.

Çizelge 2.19 Aalborg Taahhütleri [54].

Yönetim
1.Sürdürülebilir şehirler için otak bir şekilde paylaştırılmış uzun dönemli vizyonların oluşturulması
2. Yerel topluluk ve belediye yönetimi içinde katılımın ve sürdürülebilir kalkınma kapasitesinin oluşturulması
3. Kara alma süresinde yerel halkta bulunan tüm kesimlerin verimli katılımının sağlanması
4. Kararların açık, şeffaf ve anlaşılabilir şekilde hazırlanması
5. Diğer şehirleri, yönetim birimlerini, belediyeleri dahil eden verimli ortaklıklar için işbirliği yapılması
Sürdürülebilirliğe Yönelik Yerel Yönetim
6. Yerel yönetimlerde Yerel Gündem 21 kararlarının güçlendirilmesi ya da diğer yerel sürdürülebilir süreçlerin yaygın hale getiirlmesi

Çizelge 2.19 Aalborg Taahhütleri [54] (devamı).

7. Sürdürülebilirlik ile ilgili ihtiyatlılık ilkesine ve AB Kentsel Çevre ile ilgili Tematik Stratejilere dayanan bütünleşik yönetim sisteminin oluşturulması
8. Aalborg taahhütlerinde belirlenen çerçeveye uygun hedef ve zaman çizelgelerinin oluşturulması, Aalborg taahhütü sonuçlarının değerlendirilmesi
9. Kentsel karar alma sürecinin merkezine sürdürülebilirlik konularının alınması ve kaynak paylaşımlarının güçlü ve esas sürdürülebilirlik kriterlerine göre yapılması
10. Avrupa Sürdürülebilirler Şehir ve Kasabalar Kampanyası ile işbirliği yapılması ve sürdürülebilirlik hedeflerinin oluşturulmasında bu ilişkilerin değerlendirilmesi
Doğal Ortak Meta
11. Temel enerji tüketiminin azaltılması ve yenilenebilir enerjinin paylaşımının arttırılması
12. Su kalitesinin arttırılması, suyun korunması ve daha verimli kullanılması
13. Biyolojik çeşitliliğin teşvik edilmesi ve arttırılması, tanımlanmış doğal ve yeşil alanların önemsenmesi ve geliştirilmesi
14. Toprak kalitesinin arttırılması, toprak verimliliğinin ekolojik bir biçimde korunması, sürdürülebilir tarım ve ormancılığın teşvik edilmesi
15. Hava kalitesinin arttırılması
Sorumlu Tüketim ve Yaşam Stili Tercihleri
16. Atıkların azaltılması ve önlenmesi, geri dönüşüm ve yeniden kullanımın arttırılması
17. En uygun ve iyi pratik seçeneklerle atıkların işlenmesi ve yönetilmesi
18. Gereksiz enerji tüketiminin azaltılması, enerji nihai kullanım verimliliğinin arttırılması
19. Sürdürülebilir üretimin üstlenilmesi
20. Sürdürülebilir üretim (eko-etiketli, organik, etik, dürüst ticaret ürünleri) ve tüketimin aktif bir şekilde teşvik edilmesi
Planlama ve Tasarım
21. Harap ve ihtiyaç fazlası bölgelerin yeniden kullanımı ve canlandırılması
22. Yeşil alan yatırımları yerine kahverengi alan yatırımlarına öncelik verme ve uygun kentsel yoğunluklar oluşturarak kentsel yayılmanın engellenmesi
23. Yapılarda -iş, konut ve hizmetler arası iyi bir denge oluşturacak şekilde- karışık kullanımın sağlanması, şehir merkezlerinde konut kullanımına öncelik verilmesi
24. Kentsel kültürel miras için koruma, yenileme, yeniden kullanma gibi araçların sağlanması
25. Sürdürülebilir tasarım ve inşa için gereksinimlerin karşılanması, yüksek kaliteli mimari ve yapım teknolojilerinin teşvik edilmesi
Daha Çok Hareketlilik, Daha Az Trafik
26. Özel motorize ulaşıma olan ihtiyacın azaltılması ve ilgi çekici, erişilebilir alternatiflerin teşvik edilmesi
27. Toplu taşım, yaya ve bisiklet ulaşımı ile yapılan seyahatlerin arttırılması
28. Düşük emisyonlu araçların kullanımının teşvik edilmesi
29. Sürdürülebilir kentsel hareketlilik planlarının oluşturulması ve entegre edilmesi
30. Ulaşımın çevre ve halk sağlığı üzerindeki etkilerinin azaltılması

Çizelge 2.19 Aalborg Taahhütleri [54] (devamı).

Sağlık için Yerel Eylemler
31. Farkındalığın arttırılması ve sağlıkla ilgili faktörlerde (özellikle sağlık sektörü kapsamı dışında bırakılan) eylemlerin oluşturulması
32. Sağlıkla ilgili stratejik ortaklıkların ve düzenli raporlama sistemini oluşmasını sağlayacak şehir sağlık kalkınma planlamasının teşvik edilmesi
33. Sağlıkta, yoksulluktan kaynaklanan eşitsizliklerin azaltılması
34. Tüm sektörlerin çalışmalarında sağlık ve yaşam kalitesine dikkat çekmesini sağlayacak, sağlık etki değerlendirmelerinin teşvik edilmesi
35. Şehir plancılarının planlama strateji ve girişimlerinde sağlıkla ilgili konuları ele almasına kolaylık getirilmesi
Canlı ve Sürdürülebilir Yerel Ekonomi
36. Yerel istihdamı destekleyecek uyum tedbirlerinin oluşturtulması
37. Yerel işletmelerle ortaklıklar kurularak, iyi ortaklık pratiklerinin uygulanması ve teşvik edilmesi
38. İşletme konumları için sürdürülebilirlik ilkelerinin oluşturulması ve uygulanması
39. Yüksek kaliteli yerel ve bölgesel üretimi yapacak sektörlerin desteklenmesi
40. Sürdürülebilir yerel turizmin teşvik edilmesi
Sosyal Eşitlik ve Adalet
41. Yoksulluğu azaltacak ve engel olacak programların oluşturulması ve uygulanması
42. Temel hizmetlere (eğitim, iş imkanları, kültürel aktiviteler vb.) eşit erişimin sağlanması
43. Sosyal içerme politikaları ve cinsiyetler arası eşitliğin oluşturulması
44. Toplum güvenliğinin sağlanması
45. İyi kaliteli ve sosyal olarak bütünleşmiş konut alanlarının ve yaşam koşullarının korunması
Yerelden Küresele
46. Sera gazı emisyonunu sürdürülebilir düzeye çekmek için çalışmalar yapmak ve iklim değişikliğini azaltacak stratejik ve bütünleşik yaklaşımların oluşturulması ve izlenmesi
47. Enerji, ulaşım, üretim, atık, tarım ve orman ile politikalara iklim kontrol politikalarının dahil edilmesi
48. İlklim değişikliğinin etkileri ve nedenleri ile ilgili farkındalığın oluşturulması ve iklim değişikliği ile ilgili politikalara önceliyici eylemlerin eklenmesi
49. Küresel çevreye olan etkilerin azaltılması ve çevresel adalet ile ilgili ilkelerin oluşturulması
50. Şehirler ve kasabalar arası uluslararası işbirliğinin güçlendirilmesi ve yerel hükümetler, toplumlar, ilişkili hissedarlar arası yerelden küresele olan sorunları çözmek için ortaklıkların kurulması

2.3.3 Plan Kararları/Planlama Süreci ve Sürdürülebilirlik İlişkisi

Alshuwaikhat ve Aina [55]; ilgili kaynakta, Dammam/Suudi Arabistan şehrindeki kentsel sürdürülebilirlik, mevcut planlama süreci, imar planları üzerinden incelenmiş; arazi kullanımının sürdürülebilirlik standartlarına uygunluğu coğrafi bilgi sistemi yazılımları ile incelenmiştir. Bu kapsamda, ilk olarak kurumlarla görüşmeler yapılmış ve bu görüşmeler sonucunda mevcut planlama sisteminin sürdürülebilirliğin sağlanmasında çok kısıtlı imkân sunduğu, katılımın çok az olduğu ve sürdürülebilirliği yönetecek kılavuz ve ilkelerin geliştirilmediği tespit edilmiştir. İkinci olarak, mevcut plan kararları ekonomik-sosyal-çevresel olmak üzere gruplanmış, kararların ilgili politikaları kapsama düzeyi incelenmiştir. Politikalarda ele alınan 36 göstergenin sadece 18 tanesinin plan kararlarında ele alındığı, plan kararlarında genel olarak ekonomik göstergelerin ön planda olduğu tespit edilmiştir. Son olarak mevcut arazi kullanım coğrafi bilgi sistemi yazılımları incelenmiş; enerji kullanım, konut yoğunluğu, refah, okuryazarlık oranı gibi değerlerin sürdürülebilir düzeyde olduğu ancak temel çevresel, sosyal göstergelerin sürdürülemez düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Atay [56]; ilgili kaynakta, kent planlamada sürdürülebilirlik ilkelerinin etkinlik derecesi, kentsel planlardaki içerik analizi ile ölçülmüştür. Bu kapsamda, Ege bölgesinde yapılan 1/100000 ölçekli dört çevre düzeni planındaki (Manisa-Kütahya-İzmir 1/100000 ölçekli Çevre Düzeni Planı, Aydın-Muğla-Denizli 1/100000 ölçekli Çevre Düzeni Planı, Uşak 1/100000 ölçekli Çevre Düzeni Planı, Afyonkarahisar 1/100000 ölçekli Çevre Düzeni Planı) sürdürülebilirlik konularının ele alış biçimi, planlama eylem ve politikaları üzerinden incelenmiştir. Plan raporları ve plan kararları incelenerek sürdürülebilir kalkınmaya yönelik politika ve eylemleri içeren tablolar oluşturulmuştur. Literatür taramaları sonucu elde edilen göstergeler ile örnekler karşılaştırılmış, 0: dâhil edilmemiş, 1: dâhil edilmiş, nr: ilgili değil şeklinde puanlandırılmıştır. Sonuç olarak, planların sürdürülebilir kalkınma ile ilgili politikaların çoğunu ele aldığı ancak karar sürecine tam olarak yansıtılamadığı tespit edilmiştir.

Conroy ve Berke [57]; ilgili kaynakta, sürdürülebilir kalkınmayı planlama uygulamalarında daha etkin kılınması için yapılması gereken etmenler üzerinde

durulmuştur. Bu kapsamda, 42 Amerikan şehrindeki planlar, planlama sistemi içerik analizi ve sözlü görüşmeler yolu ile incelenmiştir. Planlar 6 ana konuda (doğa ile uyum, yaşanabilir yapılı çevre, yerel ekonomi, hakçalık, kirleten öder prensibi, sorumlu bölgecilik), planlama sistemi ise 3 ana konuda (katılım, kaynak yönetimi, yerel politikaların sürdürülebilir kalkınmaya verdiği destek) incelenmiştir. Sonuç olarak, sürdürülebilir kalkınma ilkelerinin planlar ile desteklenebilmesi için temel ihtiyaçların, üst ölçek planlama yetkisinin varlığı ve planlama sürecine birçok farklı grubun katılımı olduğu belirtilmiştir.

Doğru [6]; ilgili kaynakta, evrensel örnekler ele alınarak Muğla'daki alt ölçek planlar özelinde sürdürülebilir kalkınma ile ilgili politikalar incelenmiştir. Bu kapsamda; dünyadan örnekler, uluslararası kurumların sürdürülebilir kalkınma ile ilgili ortaya koyduğu ilkeler incelenmiş ve sonucunda sürdürülebilir kalkınma ile ilgili temel hedefler ortaya konarak anahtar bir kavramsal çerçeve oluşturulmuştur (Çizelge 2.20). Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde, Muğla ilinin karakteristik yapısı aktarılmış ve mevut planların niteliği, özellikleri özetlenmiştir. Planlar, oluşturulmuş kavramsal çerçevedeki etmenlere göre incelenmiş ve "bilgi yok, olumsuz etki, faydalı etki, kesin tahmin yok, faydalı olabilir ancak kesin etki belli değil, olumsuz olabilir ancak kesin etki belli değil" şeklinde sınıflandırılmıştır. Sonuç olarak, Muğla ilindeki planlama sisteminde, sürdürülebilir kalkınmayı oluşturmaya yönelik problemler olduğu ve planların sürdürülebilir kalkınmayı sağlamada limitli etkiye sahip olduğu belirtilmiştir.

Çizelge 2.20 Çalışmada belirtilen kentsel sürdürülebilir kalkınma konuları [6].

Çevresel Değerler	**Yapılı Çevre**	Yaşanabilir şehirde kentsel mekânlar	Küçük ve akıllı düşünme
			Şehir tasarım stratejileri
			Orta yoğunluk ve kümeler
			Bağlantılarda yaya önceliği
			Toplumun duyarlılığının arttırılması
	Doğal Çevre	Sürdürülebilir kentsel altyapı	Kamu hizmetleri
			Ulaşım
		Sürdürülebilir kentsel hava yönetimi	Hava kirliliğinin önlenmesi
			Hava kalitesinin arttırılması
		Sürdürülebilir kentsel toprak yönetimi	Toprak ve kaynak korunumu
			Toprak kirliliğinin önlenmesi

Çizelge 2.20 Çalışmada belirtilen kentsel sürdürülebilir kalkınma konuları [6] (devamı).

		Sürdürülebilir kentsel su yönetimi	Su koruma araçlarının kullanılması
			Su havuzu alanlarının oluşturulması, yerleşimdeki sulak arazilerin korunması
		Kentsel katı atık yönetimi	
		Sürdürülebilir enerji yönetimi	Yenilenebilir enerji
			Yeşil binalar ve tasarım
	Kültürel Çevre	Kentsel rönesans	
		Sembolojik ve yapısal projeler	
		Kamusal alanlar ve kent simgeleri	
		Kültür be miras	
Sosyo-ekonomik Değerler	**Şehirlerde sosyal canlılık**	Merkezin dışında kalan yerler	
		Konaklama	
		Şehirlerdeki uyum, sağlık ve güvenlık; eğitim ve araştırma	
		Dayanışma, sosyal adalet ve eşitlik	
		Yeşil alanlar	
	Şehirlerde ekonomik canlılık	İstihdam	
		Kentsel Ekonomi ve rekabetçilik	
Politik Değerler	Kurumsal yapı ve şehirdeki stratejik ortaklıklar		
	Bölgesel politikalar ve stratejik planlama		
	Sürdürülebilir yenilenme		
	Kompakt, karışık kullanımlı ve çeşitliliğe sahip şehirler		
	Demokrasi, yönetim ve vatandaşlık		

Roy [58]; ilgili kaynakta, Dhaka/Bangladeş kentindeki planlar için sürdürülebilir kalkınmayı sağlamaya ve iklim değişikliğine uyum sağlamaya yönelik planlama politikaları üretilmiştir. Buna göre, Dhaka kentinde 1995-2015 yıllarını hedef alan Metropoliten Kalkınma Planı ve ilgili plana bağlı hazırlanan strüktür planları için kentin en büyük sorunlarından biri olan iklim değişikliğinin olumsuz etkilerini azaltacak ve sürdürülebilir kentleşmeyi sağlayacak göstergeler belirlenmiştir. İlgili göstergelerin Dhaka Metropoliten Kalkınma Planlama Destek Sistemi (DMDPSS) modelinde yaratacağı etkiler incelenmiştir. İnceleme sonucunda, iklim değişikliğini azaltıcı ve adaptasyon sağlayıcı göstergeler (Çizelge 2.21) belirlenmiştir.

Çizelge 2.21 İklim değişikliğine yönelik sürdürülebilirlik göstergeleri [58].

Temalar	Sürdürülebilir Göstergeler	İklim değişikliğine yönelik	
		Azaltıcı	Adapte edici
Çevresel ve ihtiyatlılık	Taşkın koruması olmayan yapılı çevre büyüklüğü (-)		X
	A faktörlerin tercih sınıfında yer almayan meskun alan içindeki bölgesel arazi kullanıma yönelik sürdürülebilirlik analizi (-)	X	X
		X	X
	B faktörlerin tercih sınıfında yer almayan meskun alan içindeki bölgesel arazi kullanıma yönelik sürdürülebilirlik analizi (-)	X	X
		X	X
Ekonomi ve Kalkınma	Nüfus (-)	X	X
	Yapı yoğunluğu (-/+)	X	X
	Kişi başı yol uzunluğu (+)	X	X
	Kaliteli tarımsal alanlardaki kullanım (-)	X	X
	İşin yerleşik işgücüne oranı (+)	X	X
Kurumsal ve Sosyal	Tasarlanmış açık ve rekreasyonel alanlar (+)	X	X
	Karma arazi kullanıma sahip alan miktarı (+)	X	X
	Görsel manzaraya sahip alanlarda yaşayan kişi sayısı (+)		
	Mülkiyet, bina standartları ile ilgili yasalar ve yasal süreçler (+)	X	X
	Yoksul kesimin haklarının korunması (+)	X	X
	Dini alanların yakınlarında yaşayan kişi sayısı (+)		X
	Bilginin dağıtılması (+)	X	X
	Kültürel miras alanlarının korunmasına yönelik hükümler (+)		
	Toplumda iletişim kolaylığı (+)	X	X
	Toplumda iletişim kalitesi (+)	X	X
Faktör A: taşkınlar, tarımsal verimlilik, yer altı suyu korunumu, havza alanları, erozyon, kuraklık, doğal koruma / Faktör B: görsel manzara kalitesi, hava kalitesi, gürültü düzeyi, yer altı suyu kalitesi, yer üstü suyu kalitesi			

Patterson ve Saha [59]; ilgili kaynakta, Amerika'daki yerel yönetimlerin sürdürülebilir kalkınma ile ilgili ilkelere olan bağlılığı ve planlarda bu ilkeleri ele alma oranı incelenmiştir. Bu kapsamda, 216 şehirdeki (çalışma kapsamında toplam 353 şehre araştırma kapsamında yazılar gönderilmiş 216 şehir geri dönüş yapmıştır) planlama sistemi, sürdürülebilir kalkınma ile ilgili kurumsal faaliyetler ve planlar ele alınmıştır. Çalışmaya göre, ilgili yerel yönetimlerin %41'inin sürdürülebilir kalkınma faaliyetlerini planlama politikalarına dâhil etmediği, %64'ünün sürdürülebilir planlama sistemini yönetecek personelinin bulunmadığı ve sadece %20'sinin sürdürülebilir kalkınmaya

yönelik ayrı birimlerinin olduğu tespit edilmiştir. İkinci olarak, planları incelemek için sürdürülebilir kalkınmaya yönelik 36 adet planlama eylemi (Çizelge 2. 22) belirlenmiş, plan kararları bu eylemler kapsamında değerlendirilmiştir. İnceleme sonucunda planların genelde ekonomik ve çevresel konularda kararlar ürettiği, sosyal boyutun çoğunlukla göz ardı edildiği; yerel yönetimlerin sosyal programları olsa bile bu programları sürdürülebilir kalkınma sürecine dâhil etmediği tespit edilmiştir.

Çizelge 2.22 Çalışmada belirtilen sürdürülebilir kalkınma eylemleri [59].

Çevresel Koruma Eylemleri	1	Sunulan alternatif enerji kaynakları
	2	Enerji koruma girişimleri (Yeşil bina programları dışında)
	3	Çevresel yerleşim tasarım düzenlemeleri
	4	Yeşil bina programları
	5	Şehir yönetimince yenilenebilir enerji kullanımı
	6	Meskun alanlarda geri dönüşüm uygulamaları
	7	Halk için çevresel eğitim programlarının hazırlanması
	8	Yeşil üretim
	9	Su kalitesinin korunumu
	10	Çevresel hassas alanların korunumu
	11	Açık alanlara yönelik koruma programları
	12	Şehir merkezlerinde kamusal ulaşıma yönelik uygulamalar
	13	Ulaşım talep yönetimi
	14	Ekolojik ayak izi analizi
Ekonomik Kalkınma Eylemleri	15	Tarımsal koruma bölgeleri
	16	Kahverengi alan ıslahı
	17	Özel hedefli ekonomik kalkınma
	18	Eko-endüstriyel park oluşumu
	19	Yerleşik alanlar içinde boş arsaların doldurulması
	20	İmar hakkı transferi
	21	Çevreye duyarlı girişimler için vergi teşvikleri
	22	Kentsel büyüme sınırları / kentsel hizmet sınırları
	23	İş koruma programları
	24	Yatırım/girişim bölgeleri
	25	Yerel işletme destekleme programları
Hakçalık Eylemleri	26	Uygun fiyatlı ev tedariği
	27	Düşük ücretli çalışanlar için gündüz bakım hizmetleri
	28	Kapsayıcı ve teşvik edici bölgeleme
	29	Evsizliğin azaltılması ve bu konuda müdahaleler
	30	İş-konaklama dengesi
	31	Asgari ücret ile ilgili kararlar
	32	Mahalle planlaması

Çizelge 2.22 Çalışmada belirtilen sürdürülebilir kalkınma eylemleri [59] (devamı).

	33	Sürdürülebilir gıda sistemleri/gıda güvenlik programları
	34	Gençlik fırsatları ve yaşlanma karşıtı programlar
	35	Toplu taşım erişimleri ile yerel gelir sübvansiyonları
	36	Kadınlara, azınlıklara yöenlik iş ortaklıkları ve yatırım programları

2.4 Bölüm Değerlendirmesi

Çalışmada incelenmiş kaynaklar, içerikleri ve sonuç bulgularına göre derlenmiş ve sınıflanmıştır. Buna göre, 12 adet kaynak kentsel mekâna yönelik, 31 adet kaynak planlama sürecine yönelik, 6 adet kaynak ise hem plan kararları hem de planlama sürecine yönelik değerlendirmeler yapmaktadır. 12 adet kaynaktan 8 adedinin mevcut kentsel doku ile ilgili değerlendirmeler yaparken, diğer 4 adet kaynağın gelecekteki mekânlara yönelik çeşitli karar ve ilkeleri oluşturduğu görülmektedir. Planlamaya ilişkin 31 adet kaynaktan 17 adedi planlama süreci ilişkisi, 14 adedi ise plan kararları ilişkisi (7 adet alt ölçek planları konu alan, 7 adet üst ölçek planları ele alan) ile ilgili değerlendirmeler yapmaktadır (Çizelge 2. 23).

Özellikle planlama süreci ve plan kararları ile ilgili kaynaklar ve sonuç verileri incelendiğinde; hiçbir çalışma sonucunda "sürdürülebilir", "sürdürülemez" şeklinde yorumlar getirilmediği, "tam anlamıyla sürdürülebilir değil", "sürdürülebilirliğin tüm boyutlarını ele almayan" şeklinde sonuç değerlendirmelerin yapıldığı görülmektedir. Bu değerlendirmeler de her yerleşmenin kendi özelinde kısmen de olsa sürdürlebilirlik ilkelerine sahip olduğunu ve hiçbir yerleşmede sürdürülebilirlik ilkelerinin tam anlamıyla karşılanamadığını yansıtmaktadır. Bunda da iyi yerleşme tanımının teknolojik gelişmeler koşutunda sürekli değişmesi, beklentilerin artması, politika, yerel ekonomi, insan faktörü ve yerleşmeye ilişkin dış faktörler etkin olmaktadır. Ayrıca kaynaklarda kullanılan temel veriler incelendiğinde; kriter ve ilkelerin değerlendirme sürecinde kullanıldığı, her çalışmanın kendi ölçütleri kapsamında değerlendirildiği görülmektedir (Çizelge 2.23). Kaynaklarda sürdürülebilirliği değerlendirmeye yönelik kriter ve göstergelerin oluşturulduğu, karşılaştırmalı analizler sonucunda çıkan tutarlılığa göre sürdürülebilirlik seviyesine ilişkin yorumlar getirildiği görülmektedir.

Çizelge 2.23 İncelenen kaynaklar ve sürdürülebilirlik değerlendirilmesinde kullanılan temel veriler.

İçerik			Kaynaklar	Sonuç Veriler
Kentsel Mekân ve Sürdürülebilirlik	Mevcut Yapı		Holden ve Norland [15]	temel politikalar, ilkeler
			Jarrar ve Al-Zoabi [16]	kriterler, göstergeler
			Kızılaslan vd. [18]	kriterler
			Özcan [19]	kriterler, standartlar
	Mevcut ve Gelecek Yapı		Almamoori [12]	temel politikalar
			Ceritli [13]	temel politikalar, kriterler
			Farr [14]	temel politikalar, ilkeler, göstergeler
			Karakurt Tosun [17]	temel politikalar
Planlama Süreci ve Sürdürülebilirlik	Planlama Süreci ve Sürdürülebilirlik		Aydın Yönet ve Yirmibeşoğlu [24]	göstergeler, matris
			Campbell [25]	temel politikalar
			Campbell [26]	temel politikalar
			Catwright [27]	ilkeler, eylemler
			Devuyst ve Hens [29]	kriterler
			Gutiérrez [30]	temel politikalar, ilkeler
			Hales [31]	temel politikalar, ilkeler
			Jepson [32]	kriterler, göstergeler
	Planlama Süreci ve Sürdürülebilirlik		Jepson [33]	ilkeler
			Kocabaş [34]	temel politikalar
			Rotmans vd. [35]	kriterler, göstergeler
			Savelson ve Buckle [36]	ilkeler
			Thorpe [37]	ilkeler
			Tıkansak [38]	temel politikalar, ilkeler
			Yalçıner Ercoşkun [39]	temel politikalar, ilkeler
			Yıkmaz [40]	göstergeler, endeksler
	Plan Kararları ve Sürdürülebilirlik	Alt Ölçek Planlar	Abolina ve Zilans [48]	kriterler
			Alshuwaikhat ve Aina [49]	kriterler
			Berke ve Conroy [50]	kriterler
			Brown ve Dühr [51]	kriterler, ilkeler
			Bruff ve Wood [52]	kriterler
		Üst Ölçek Planlar	Counsell [53]	kriterler, ilkeler, yöntemler
			Zilans ve Abolina [54]	Aalborg Taahhütleri
			Sinemillioğlu [15]	temel politikalar
			Duran-Encalada ve Paucar-Caceres [42]	göstergeler, modeller
			FA [43]	ilkeler, göstergeler
			SCI ve CIDA [44]	hedefler
			ERM [45]	temel politikalar

Çizelge 2.23 Ele alınan kaynaklar ve sürdürülebilirlik değerlendirilmesinde kullanılan temel veriler (devamı).

			GWA [46]	stratejiler, göstergeler, ilkeler, hedefler
			NYSERDA [47]	stratejiler, göstereler, hedefler
Planl Kararları / Planlama Süreci ve Sürdürülebilirlik			Alshuwaikhat ve Aina [55]	göstergeler
			Conroy ve Berke [57]	ilkeler, göstergeler
			Doğru [6]	ilkeler, hedefler, göstergeler
			Roy [58]	göstergeler
			Paterson ve Saha [59]	temel politikalar, eylemler
			Atay [56]	göstergeler, matris

Sonuç olarak, incelenmiş kaynaklarda, bölgesel ölçekte sürdürülebilirlik ile ilgili konuların yönetim, doğal kaynaklar ve atık yönetimi, yapılı çevre ve arazi kullanım, sosyo-ekonomik yapı olmak üzere dört ana başlıkta ele alındığı görülmektedir. Bu başlıklar altında yoğunluk kazanan temel strateji ve ilkeler ise;

Yönetim ana başlığında;

- Bölge planlamaya yönelik teknik desteğin sağlanması,
- Bölgesel sürdürülebilirliğe yönelik alt ölçek uygulamaların oluşturulması,
- Bölgesel ölçekte yönetim organizasyonun sağlanması,
- Ek eylem planlarının oluşturulması,
- Katılım ve işbirliklerinin desteklenmesi,
- Sürdürülebilirliğe yönelik göstergelerin belirlenmesi,

Doğal kaynaklar ve atık yönetimi ana başlığında;

- Alternatif enerji kaynaklarının kullanımının desteklenmesi,
- İklim değişikliğine yönelik stratejilerin geliştirilmesi,
- Hava kirliliği ve sera gazı emisyonunu azaltacak önlemlerin alınması,
- Havzaların korunması ve ilgili stratejilerin hazırlanması,
- Geri dönüşümün desteklenmesi ve atık bertarafına yönelik kararların oluşturulması,
- Biyo-çeşitliliğin korunması,
- Yer altı-yer üstü su kaynaklarının korunumu,

Yapılı çevre ve arazi kullanım ana başlığında;

- Mevcut arazi kullanım kararlarının sürdürülebilirlik ilkelerine göre revize edilmesi,

- Tarım, orman, mera alanlarının korunmasına yönelik karar ve stratejilerin oluşturulması,
- Kıyı alanlarının yapılaşma baskılarına karşı korunmasına yönelik stratejilerin geliştirilmesi,
- Mevcut yapı stoğunun iyileştirilmesi ve geliştirilmesine yönelik alt ölçek uygulamalara yön gösterecek kararların geliştirilmesi,
- Bütünleşik ulaşım politikalarının geliştirilmesi ve alternatif ulaşım türlerinin desteklenmesi,
- Doğal afetlere yönelik eylem planlarının hazırlanması,

Sosyo-ekonomik yapı ana başlığında;

- İşletme ve endüstrilere yönelik enerji kullanımı, karbon salınımı konularında düzenleyici kararların geliştirilmesi,
- Küçük ve orta ölçekli işletmeler arası işbirliği ve ortaklıkların kurulması,
- İşletme yer seçimlerine yönelik çevresel konuları ele alan kararların geliştirilmesi,
- Sosyal dezavantajlara yönelik politikaların oluşturulması,
- Hizmet ve fırsatlara eşit erişilebilirliğin sağlanması şeklinde özetlenebilmektedir.

Kentsel ölçekte sürdürülebilirlik ile ilgili konuların ise çevresel sürdürülebilirlik (doğal kaynaklar, enerji, kirlilik ve atık yönetimi, arazi kullanım ve yapılı çevre, ulaşım alt başlıklarında detaylanan), sosyal sürdürülebilirilik, ekonomik sürdürülebilirlik, yönetim ve politika olmak üzere dört ana başlıkta ele alındığı görülmektedir. Bu başlıklar altında yoğunluk kazanan temel strateji ve ilkeler ise;

Çevresel sürdürülebilirlik ana başlığında;

- Doğal kaynakların korunumu ile ilgili tanımlı stratejilerin bulunması,
- Kirliliğin azaltılması,
- Doğal kaynak kalitesinin arttırılması,
- İklim değişikliğine yönelik tanımlı stratejilerin bulunması,
- Ekolojik ayak izinin azaltılmasına yönelik tanımlı stratejilerin bulunması,
- Alternatif enerji kaynaklarının kullanımının teşviki,
- Atık yönetimi ve geri dönüşüm ile ilgili tanımlı stratejilerin bulunması,
- Kompakt kent modelinin kurgulanması,
- Tanımlı kent merkezinin oluşturulması,

- Kentin özgün kimliğinin korunması ile ilgili tanımlı stratejilerin/eylemlerin bulunması,
- Çöküntü bölgelerin canlandırılması ile ilgili tanımlı stratejilerin/eylemlerin bulunması,
- Yapısal ve kentsel ölçekte tasarım rehberlerinin oluşturulması,
- Bütünleşik ulaşım planlarının hazırlanması,
- Alternatif ulaşım türlerinin desteklenmesi,

Sosyal sürdürülebilirlik ana başlığında;

- Donatı alanlarına, hizmetlere ve kentsel fırsatlara eşit erişimin sağlanması,
- Tüm sosyal gruplar ve kurumlar arası katılımın oluşturulması,
- Plan uygulamalarında gelişmemiş bölgelerin öncelikli ele alınması,
- Arazi kullanımda özel önem gerektiren grupların ele alınması,

Ekonomik sürdürülebilirlik ana başlığında;

- Yerel ekonominin güçlendirilmesi,
- İşletme yer seçimlerinde çevresel kriterlerin ele alınması,
- İşletmeler arası ortaklıkların oluşturulması,
- İş olanaklarının yaratılması,

Yönetim ve politika ana başlığında;

- Kurumlar arası sürdürülebilirliğe yönelik raporlama çalışmalarının yapılması,
- Sürdürülebilirliğe yönelik gösterge ve kriterlerin belirlenmesi,
- Üst ölçek kararlar ile alt ölçek kararlar arası bütünlüğün sağlanması,
- Stratejik planlama anlayışının geliştirilmesi,
- Bütüncül bakış açısının geliştirilmesi,
- Güncel kaygıların ele alınması şeklinde özetlenebilmektedir.

Tez çalışmasında incelenen kaynaklarda kullanılan kriter, gösterge ve ilkeler ele alınarak, üçüncü ve dördüncü bölümlerde plan kararları ve kentsel mekâna ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır. Değerlendirme sürecinde kullanılan kriterler, incelenen kaynaklarda kullanılan kriterler, sürdürülebilirliğe yönelik getirilen anlayış, planlama sürecine yönelik getirilen temel ilkeler, kentsel mekâna yönelik getirilen temel planlama konuları ele alınarak; bölgesel değerlendirme ve kentsel değerlendirme olmak üzere temel iki ana ölçekte hazırlanmıştır.

Hazırlanan kriterlerde, önceki bölümlerde aktarılan kaynaklardaki bölgesel/kentsel ölçekte geliştirilen sürdürülebilirlik kriterlerinin kapsamı, nitelikleri, güncel sorunlara yönelik çözüm geliştirme güçleri, sürdürülebilirliğin tüm boyutlarını ele alma kapasitesi ele alınmıştır. Bu kapsamda bölgesel sürdürülebilirlik ile ilgili; yönetim (10 adet), doğal kaynaklar ve atık yönetimi (10 adet), yapılı çevre ve arazi kullanım (12 adet), sosyo-ekonomik yapı (7 adet) başlıklarında olmak üzere toplam 39 adet kriter geliştirilmiştir (Çizelge 2.24). Kentsel sürdürülebilirlik ile ilgili ise; çevresel sürdürülebilirlik (5 alt başlıkta toplam 39 adet), sosyal sürdürülebililirlik (7 adet), ekonomik sürdürülebilirlik (5 adet), yönetim ve politika (9 adet) başlıklarında olmak üzere toplam 60 adet kriter geliştirilmiştir (Çizelge 2.25). Bütün bu incelemeler kapsamında tez çalışması aşağıda belirlenen sürdürlebilirlik ilkeleri ve ölçütlerine göre değerlendirme yapılacaktır.

Çizelge 2.24 Bölgesel sürdürülebilirliğe yönelik geliştirilen strateji ve temel kararlar.

Tema	No	Stratejiler ve Temel Kararlar
Yönetim	1	Bölge planlamayı geliştirecek teknik yardımın sağlanması, sürdürülebilir finansman ve işbirliği fırsatlarının geliştirilmesi,
	2	Şehirlerde ve alt bölgelerde bölgesel sürdürülebilirlik stratejilerine uygun olarak proje ve programların yönetimler düzeyinde üretilmesi,
	3	Tarım işletmelerinin maliyet, risk yönetimi gibi konularda geliştirilmesi, yönetim merkezleri tarafından çiftçilerin enerji verimli tarım uygulamaları ve sürdürülebilirlik konularında eğitimlerin verilmesi,
	4	Su sistemleri ve altyapı ile planlama arasında bağlantıların ve ek eylem planlarının oluşturulması,
	5	Yönetimlerin atık üretiminin azaltılmasına yönelik eylem planlarını hazırlamaları konusunda desteklenmesi, geri dönüşüm / yeniden kullanma gibi aktivitelerin teşvik edilmesi ve halkın bu konuda bilgilendirilmesi,
	6	Bölgesel ve yerel yönetimlerin sürdürülebilirlik ve sosyal yapı öncelikli proje ve hizmetleri desteklemesi ve bu konu ile ilgili ortaklıklar kurması,
	7	Proje tasarım ve uygulama süreçlerinde aktif katılımın sağlanması, yönetim-toplum-özel sektör arası işbirliği ve ortaklıkların kurulması,
	8	Ekonomik ve sosyal faktörleri de ele alacak entegre sürdürülebilirlik değerlendirmeleri için yönetim kapasitesinin geliştirilmesi,
	9	Bölge özelinde stratejik planların hazırlanması, sürdürülebilirliğe yönelik temel göstergelerin belirlenmesi,
	10	Sürdürülebilirlik ile ilgili konularda (enerji, tarım, su kaynakları vb.) araştırmaların yapılması,

Çizelge 2.24 Bölgesel sürdürülebilirliğe yönelik geliştirilen strateji ve temel kararlar (devamı).

Doğal Kaynaklar ve Atık Yönetimi	11	Enerji verimlilik programlarının ve alternatif enerji kaynakları kullanımının teşvik edilmesi, enerji verimliliğine yönelik bölgesel stratejilerin geliştirilmesi ve izlenmesi,
	12	Enerji üretim sistemlerinde yenilenebilir kaynakların kullanımının teşvik edilmesi; güneş, rüzgâr, jeotermal gibi yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelik gerekli teknolojik donanımların kurulması,
	13	Tarım ve ormancılıkta üretilen yan ürünleri yakıt kaynağı olarak kullanabilecek enerji üretim programlarının oluşturulması,
	14	Arazi kullanım ve ulaşım ile ilgili hazırlanacak planlarda hava kirliliğini azaltmaya yönelik hükümlerin getirilmesi, yakıt çeşitliliğinin arttırılması, sera gazı emisyonunun azaltılmasına yönelik stratejilerin geliştirilmesi,
	15	Havzalarda sürdürülebilirlik ile ilgili stratejilerin oluşturulması, su altyapısı ve su korunumu hakkında eğitimler verilmesi,
	16	Mevcut su sistemlerindeki iyileştirmeler ile altyapı verimliliğinin arttırılması,
	17	Yağmur suyu ve yüzey akışlarını yönetebilmek için doğal sistemlerin korunması ve iyileştirmelerin yapılması,
	18	Organik malzemelerin geri dönüşümünü daha verimli kılacak altyapı uygulamalarının hazırlanması,
	19	Yapı yapım ve yıkım sırasında çıkan malzemelerin yeniden kullanımının ve geri dönüşümünün teşvik edilmesi, imalat sektöründe bu malzemelerin kullanımına yönelik teşviklerin uygulanması,
	20	Biyolojik çeşitliliğin korunması, bu konuda stratejik planların, rehberlerin ve yönetim ortaklıklarının oluşturulması; biyolojik çeşitliliğin sürdürülebilirliğine yönelik kararların oluşturulması,
Yapılı Çevre ve Arazi Kullanım	21	Mevcut arazi kullanım strateji ve kararlarının sürdürülebilirlik ilkelerine göre revize edilmesi, gerekli araçların oluşturulması,
	22	Belediyelere teknik yardım ve finansman sağlayarak, terk edilmiş/ atıl durumda kalmış alanların ve yapıların yeniden kullanımı ve canlandırılması, buna yönelik strateji ve teşviklerin oluşturulması,
	23	Atıl durumda kalmış tarihi bölgelerin, kahverengi alanların ve ana caddelerin canlandırılması ve iyileştirmelerin yapılması,
	24	Yerel ölçekte kamusal alan ve ağları entegre edecek, karma kullanıma sahip konut ve ticaret bölgelerinin oluşmasını sağlayacak, doğaya ve ekolojik yapıya karşı hassas kentsel tasarım rehberlerinin oluşturulması,
	25	Mevcut yağı stoğunda iyileştirmelerin (enerji verimli yapı tasarım rehberlerinin oluşturulması ve kamusal yapıların bu rehberlere göre inşa edilmesi, yapılarda sürdürülebilirliğe yönelik minimum standartların belirlenmesi, yeni yapılacak yapılarda karma işlevlerin oluşturulması) yapılması,
	26	Bölgesel ölçekte tarıma yönelik standartların belirlenmesi, sürdürülebilir tarım uygulamaları için kırsal alanları korumaya yönelik planların hazırlanması, mevcut planların bu yönde revize edilmesi,

Çizelge 2.24 Bölgesel sürdürülebilirliğe yönelik geliştirilen strateji ve temel kararlar (devamı).

	27	Bölgesel ölçekte orman alanlarının korunması, gerekli eylem planlarının yapılması,
	28	Bölgesel kıyı alanlarına kamusal erişimi sağlayacak ve kıyı alanlarını yapılaşma baskılarına karşı koruyacak sürdürülebilir planların ve stratejilerin hazırlanması,
	29	Otobüs, raylı sistemler ve bisiklet gibi farklı ulaşım türlerini entegre edici alternatif ulaşım programlarının oluşturulması,
Sosyo-Ekonomik Yapı	30	Elektrikli araç, hidrojen yakıt, bio-dizel gibi temiz yakıt türlerinin kullanımının teşvik edilmesi, buna yönelik yakıt istasyonları vb. tesis projelerinin oluşturulması,
	31	Araç kullanımının azaltılması bu kapsamda trafik verimlilik ve optimizasyon çalışmalarının yapılması, yerel ölçekte yaya ve bisikletlilere yönelik yol düzenlemelerinin yapılması,
	32	Doğal afetlerden korunmaya yönelik yapısal kararların geliştirilmesi ve bu konuda yasal çerçeve ile eylem planlarının hazırlanması,
	33	İşletme ve endüstrilere yönelik enerji verimlilik programlarının hazırlanması, bio-enerji gibi alternatif enerji kaynaklarının üretiminin teşvik edilmesi ve karbon salınımı azaltıcı hükümlerin getirilmesi,
	34	Küçük-orta ölçekli işletmelerin desteklenmesi, çiftçilerin ve tarım işletmelerinin bölgesel ölçekte birbirileri ile bağlanması ve tüm bu konularda gerekli ortaklık ve işbirliklerinin kurulması,
	35	Tarım işletmelerine yönelik teşvik ve girişimcilik programlarının oluşturulması,
	36	Bölgedeki işletme ve endüstrilerde geri dönüştürülmüş malzemelerin kullanımının teşvik edilmesi,
	37	Sosyal dezavantajların azaltılması ile ilgili kurumlar arası ortaklıkların oluşturulması, sosyal içerme politikalarının desteklenmesi, toplumsal sürdürülebilirliğe yönelik ayrımcılıkla, eşitsizlikle mücadele vb. konularda programların oluşturulması,
	38	Herkesin yerel ekonomiye eşit bir şekilde katılımının sağlanması, istihdam fırsatlarından herkesin eşit bir şekilde faydalanmasının sağlanması,
	39	Formel ve enformel eğitim stratejilerinde sürdürülebilirlik ile ilgili konuların dahil edilmesi.

Çizelge 2.25 Kentsel mekân ve planların kentsel sürdürülebilirlik kriterlerine yönelik incelemesi.

Tema		No	Stratejiler ve Temel Kararlar
Çevresel Sürdürülebilirlik	Doğal Kaynaklar	1	Doğal kaynakların korunumu ile ilgili arazi kısıtlamalarının ve strateji bütününün tanımlanması
		2	Tahrip olmuş ekosistemlerin korunması ve iyileştirilmesi ile ilgili kısıtlama ve stratejilerin tanımlanması
		3	Doğal kaynaklar üzerindeki baskının azaltılması (doğal/yapay çevre arası dengenin gözetilmesi)
		4	Hava kirliliğinin azaltılması
		5	Su kirliliğinin azaltılması
		6	Toprak kirliliğinin azaltılması
		7	Diğer kirlilik türlerinin (gürültü, ışık vb.) azaltılması
		8	Hava kalitesinin arttırılması
		9	Su kalitesinin arttırılması
		10	Toprak kalitesinin arttırılması
		11	İklim değişikliğine bağlı olarak, doğal çevrenin korunumu ve geliştirilmesine yönelik stratejilerin tanımlanması
		12	Ekolojik ayak izinin düzenli bir şekilde takibinin yapılması ve iz değerin azaltılması için önlemlerin tanımlanması
		13	Doğal-yapay çevre arası ilişkiyi sınırlandıracak yeşil koridorların oluşturulması
	Enerji	14	Alternatif / yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı ile ilgili teşviklerin sunulması
		15	Yapılarda enerji korunumu ve alternatif enerji kaynaklarının kullanımı ile ilgili tasarım rehberlerinin oluşturulması
		16	Atık azaltılması ile ilgili stratejilerin geliştirilmesi
		17	Atık yönetimi ve geri dönüşüm ile ilgili gerekli tesislerin oluşturulması
	Kirlilik ve Atık Yönetimi	18	Konut bölgelerinde altyapının çözümlenmesi ve bütünleşik-modern kanalizasyon sistemlerinin oluşturulması
		19	Çevreye kirletici etkisi olan sanayi faaliyetlerin kentten uzaklaştırılması ve bu bölgelerde ek çözümlerin arazi kullanım ve strateji bazından üretilmesi
		20	Yapı yapım-yıkım sürecinde ortaya çıkan atıklarda aktif geri dönüşümün sağlanması
		21	Yayılmacı kentsel formun yerine, kentsel tasarım ve arazi kullanım sürecinde kompakt kent formunun ve tanımlı kent sınırlarının oluşturulması
		22	Tanımlı kent merkezinin oluşturulması
		23	Kamusal kullanıma sahip, yürünebilir, erişilebilir, canlı kamusal mekânların oluşturulması

Çizelge 2.25 Kentsel mekân ve planların kentsel sürdürülebilirlik kriterlerine yönelik incelemesi (devamı).

Çevresel Sürdürülebilirlik	**Arazi Kullanımı ve Yapılı Çevre**	24	Uygun fiyatlı, kaliteli konut sunumunun sağlanması
		25	Kentin çözgün kimliği ve karakterinin korunması/geliştirilmesi, tarihi mirasın korunması, tahrip edilen değerlerin kentsel koruma, kentsel iyileştirme projeleri kapsamında geliştirilmesi
		26	Çöküntü ve ıslah edilmesi gereken bölgelerde kentsel yenileme, kentsel canlandırma gibi projelerin uygulanması
		27	Yapılar için (enerji korunumu, yeniden kullanılabilir malzemelerin seçilmesi, yönlenme ve güneşlenme, su korunumu, atık suyun yeniden kullanımı, kompakt yeşil bina uygulamaları, alternatif enerji sistemlerinin bina altyapısı ile entegresi gibi konulara yönelik)tasarım rehberlerinin oluşturulması
		28	Kentsel tasarım ve konut alanlarında (yönlenme, hava sirkülasyonu, su kaynaklarının korunumu, konut alanları tasarımında arazinin verimli kullanımı, konut alanları-yerel peyzaj düzenlemelerinin sağlanması, enerji korunumu ve alternatif enerji kaynaklarının arazi kullanım ile entegresi konularına yönelik) tasarım rehberlerinin ve ek mevzuatların oluşturulması
		29	Kentsel donatı alanlarının güçlendirilmesi ve yoğunlaştırılması
		30	Sürdürülebilir mahallelerin (komşuluk birimlerinin) oluşturulması
	Ulaşım	31	Bütünleşik ve alternatif ulaşım türlerinin destekleyen ulaşım ağlarının oluşturulması bu kapsamda ek ulaşım odaklı planların hazırlanması
		32	Toplu taşımın (otobüs, metro, tramvay vb.) desteklenmesi ve kent içi güzergahların tanımlanması
		33	Bisiklet yollarının oluşturulması ve kent içi güzergahların tanımlanması
		34	Bütünleşik yaya ulaşım ağının oluşturulması
		35	Yeşil yol ağ sisteminin oluşturulması
		36	Erişilebilirliğin arttırılması
		37	İlgili kapsama yönelik yol şerit düzenlemelerinin yapılması
		38	Taşıt (otomobil) kullanımını azaltıcı uygulamaların oluşturulması
		39	Karbon emisyonunu azaltıcı stratejilerin geliştirilmesi ve kentte taşıt kullanımı yolu ile çıkan karbon gazı emisyon değerlerinin izlenmesi

Çizelge 2.25 Kentsel mekân ve planların kentsel sürdürülebilirlik kriterlerine yönelik incelemesi (devamı).

Sosyal Sürdürülebilirlik	40	Kentteki kültürel çeşitliliğin korunması
	41	Kentsel donatı alanlarına eşit ve adil bir biçimde kullanımın sağlanması
	42	Proje hazırlama ve uygulama süreçlerinde, tüm sosyal gruplar ve kurumlar arası katılımın sağlanmasıSosyal Sürdürülebilirlik
	43	Kamu güvenliğinin sağlanması
	44	Sosyal adaletin sağlanması
	45	Gelişime yönelik plan uygulamalarının özellikle tam olarak gelişmemiş bölgeler odaklı yer seçmesi
	46	Kentte arazi kullanım ve ulaşım sistemlerinin organizasyonunda engelliler, yaşlılar, çocuklar gibi özel kesimlere yönelik çözümlemelerin getirilmesi
Ekonomik Sürdürülebilirlik	47	Yerel ekonominin güçlendirilmesi
	48	Yerel girişimcilerin desteklenmesi buna yönelik arazi kullanım çalışmalarının yapılması
	49	Yerel iş olanaklarının yaratılması, kadın istihdamının sağlanması
	50	Ekonomik işletme ve faaliyetlerin yer seçiminde çevresel kriterlerin göz önünde bulundurulması
	51	Ekonomik işletmeler arası uzun vadeli ortaklık ağlarının kurulması
Yönetim ve Politika	52	Kurumlar arası sürdürülebilirliğe yönelik raporlama çalışmalarının yapılması, kentsel sürdürülebilirliği izlemek üzere standartların belirlenmesi
	53	Sürdürülebilirlik ile ilgili eğitim ve tanıtım çalışmalarının yapılması
	54	Uygulama hazırlama süreçlerinde tüm sosyal grup ve kurumlarının aktif katılımının sağlanması
	55	Sürdürülebilir kalkınmayı sağlamaya yönelik yerel yönetimlerin uzun vadeli vizyon, amaç ve hedeflere sahip olması
	56	Şeffaf, güven veren, sorumluluk bilinci yüksek yönetim yapısının oluşturulması
	57	Üst ölçek planlarda sürdürülebilirliğe yönelik geliştirilmiş strateji ve kararların alt ölçek planlar ile uyumluluğunun sağlanması
	58	Mekânsal planlama çalışmalarının yanı sıra sürdürülebilir kalkınma/gelişmeye yönelik stratejik gelişme çerçevelerinin hazırlanması
	59	Parçacıl uygulamalar yerine planlama çalışmalarında bütüncül bakış açısının geliştirilmesi
	60	Yerelden küresele bağlantının sağlanmasına yönelik olarak; iklim değişikliği ve sera gazı emisyonuna yönelik strateji bütününün geliştirilmesi

BÖLÜM 3

KIRKLARELİ İLİ BÖLGESEL ÖLÇEK DEĞERLENDİRMELERİ

Trakya bölgesinde bulunan Kırklareli ilinin, Trakya'da görülen değişim-dönüşüm sürecindeki konumu, görülen dönüşüm eğilimlerine dâhil olabilme derecesi incelenmiş, değişim-dönüşüm sürecinin sonuçlarından biri olan, Trakya bölgesi/Ergene Havzası'ndaki kirletici etmenler ve bu bağlamda Kırklareli ilindeki altyapı durumu ele alınmıştır. Bu kapsamda, Trakya bölgesi ve Kırklareli ili bölgesel planlama süreci ve mevcut planlar incelenmiş, Kırklareli ili için tanımlanan gelişme modelleri değerlendirilmiş ve tüm bu anlatımlar sonucunda bölgesel geliştirilen kararlar sürdürülebilirlik açısından ele alınmıştır.

3.1 Konum ve İdari Yapılanma

Kırklareli ili Türkiye'nin kuzeybatısında, Marmara'dan Avrupa'ya geçiş alanında, Bulgaristan ile komşu bir sınır ilidir. Doğusunda Karadeniz, kuzeyinde Bulgaristan, doğusunda Karadeniz, güneydoğusunda İstanbul, güneyinde Tekirdağ, batısında ise Edirne illleri ile sınırlıdır (Şekil 3.1). İl, İstanbul'a 208 km, Tekirdağ'a 122 km, Edirne'ye 62 km ve Ankara'ya 662 km uzaklıktadır.

İl toprakları doğal olarak; kuzeyden Bulgaristan sınırını oluşturan Revze Deresi Vadisi, doğudan Karadeniz, güneyden Ergene Nehri Ana Vadisi ve batıdan Ergene Nehri'ne karışan Teke Deresi'nin su bölüm çizgisini oluşturan sırtlarla sınırlanmıştır. Kırklareli ili toprakları Marmara havzasının kuzey bölümünü oluşturan Istranca dağları ile Ergene havzasında yer almaktadır. İl merkezinin rakımı 203 metredir. Kırklareli ilinin yüz ölçümü 639.303 ha ve merkez ilçenin yüz ölçümü 160.464 ha büyüklüğündedir.

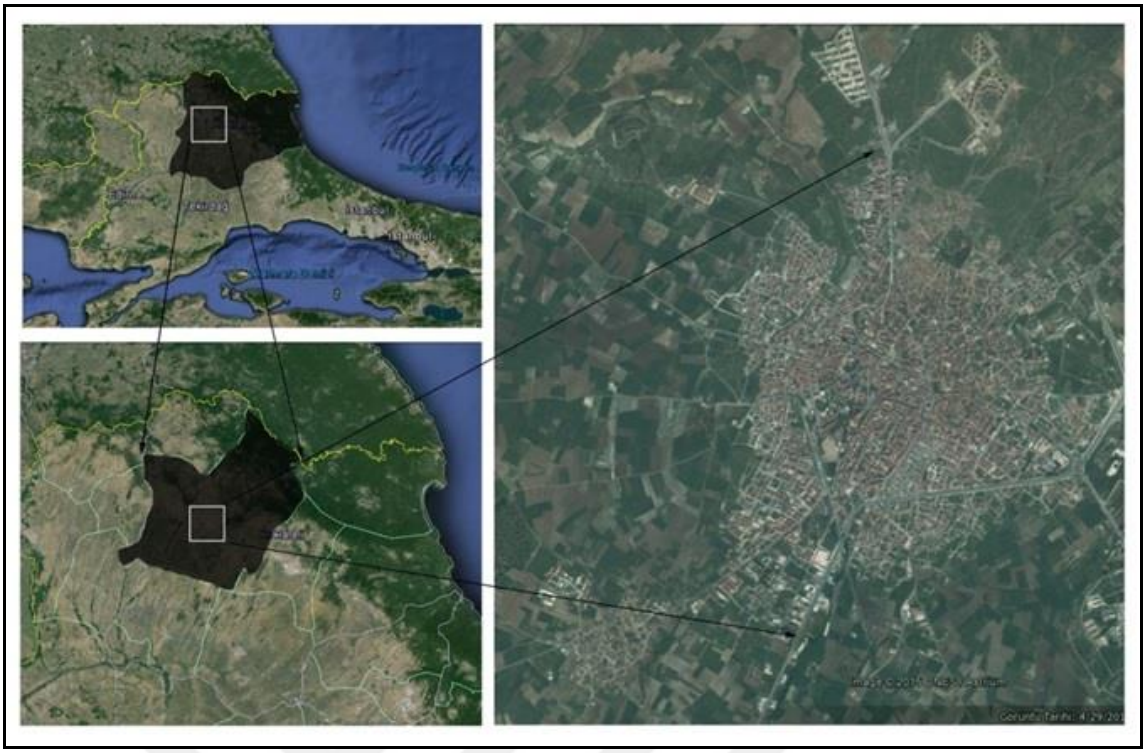

Şekil 3.1 Kırklareli ilinin ve kent merkezinin Türkiye içindeki konumu [60].

İstatistiki Bölge Bilimleri Sınıflandırmasına (NUTS) göre, TR21 Trakya Bölgesi Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli illerini kapsamaktadır. 2015 yılı itibari ile bölgede toplam 27 ilçe (Tekirdağ 11, Kırklareli 8, Edirne 8 adet), 49 belediye (Tekirdağ 12, Kırklareli 21, Edirne 16 adet) bulunmaktadır. Bölgenin 2015 yılı toplam nüfusu ise 1.650.735 kişidir [61],[62]. Kırklareli ilinde; Merkez, Babaeski, Demirköy, Vize, Kofçaz, Lüleburgaz, Pınarhisar ve Pehlivanköy olmak üzere toplam 8 ilçe, 21 Belediye (8 adet ilçe ve 13 adet belde belediyesi), 179 köy bulunmaktadır. Babaeski ilçesinde bulunan Sinanlı, Lüleburgaz ilçesinde bulunan Kırıkköy ve Sakızköy, Pınarhisar ilçesinde bulunan Yenice ve Vize ilçesinde bulunan Sergen belediyeleri, 12.11.2012 tarihli ve 6360 sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun kapsamında kapatılarak köye dönüştürülmüştür.

3.2 Trakya'da Görülen Değişim-Dönüşüm Süreci ve Kırklareli

Trakya, 1970'li yıllarla başlayan ve 1980'li yıllarla beraber hızlanan bir sanayileşme sürecine girmiştir. Bu sanayileşme süreci esas olarak bölgedeki iç dinamikle gelişme niteliğini değil, İstanbul ana merkezinin sanayi sorunlarının çözümlenememesi sonucu, kaynak tüketimi yoğun olan sanayinin Trakya bölgesine göçü niteliğini taşımaktadır.

D-100 karayolu bağlantısı, doğal kaynak potansiyeli, 1980'li yıllardan sonra verilen sanayi teşvikleri ile beraber Trakya sanayiciler ve diğer yatırımcılar için önemli bir bölge haline gelmiştir. Günümüzde geldiğimiz noktada ise, Trakya ekonomik yapı ve ilişkiler bakımından İstanbul Metropoliten Bölgesinin bir altbölgesi olarak tanımlanmaktadır. Bu süreçte sanayinin göç ettiği merkezlerde hem ulaşım açısından önemli düğüm noktalan olmaları, hem de tarımsal alanların yoğun olduğu yerler olmaları nedeniyle arazi kullanımda konut, çalışma ve ticaret bölgeleri, lojistik merkezleri, sanayi alanları ve tarımsal kullanım arasında koruma-kullanma dengesi giderek bozulmuştur. Hızla büyüyen bu kentsel merkezlerde, yerel yönetimlerin planlı bir gelişmeyi, bütüncül bakış açısını ve yeterli altyapı olanaklarını sağlayamamış olmasından ötürü, sanayinin yer seçtiği alanlarda, genel bir bakış açısıyla tüm Trakya'da ise tarım alanları yitirilmiş, çevre sorunları oluşmaya başlamıştır.

3.2.1 Sosyo-Ekonomik Yapı ve İlişkilerde Görülen Değişim-Dönüşüm

Trakya Bölgesi'ndeki doğal ve yapılaşmış çevre açısından birbirinden farklılaşan beş ana karakteristik yapının var olduğu görülmektedir. Bu karakterler ise; Ergene Havzası (1), Meriç Koridoru (2), Karadeniz Istranca Bölgesi (3), Marmara Denizi Kıyı Bölgesi (4), Sanayi Bölgesi (Çorlu-Çerkezköy-Lüleburgaz-Büyük Karıştıran Koridoru) (5) şeklinde tanımlanmaktadır (Şekil 3.2) [63].

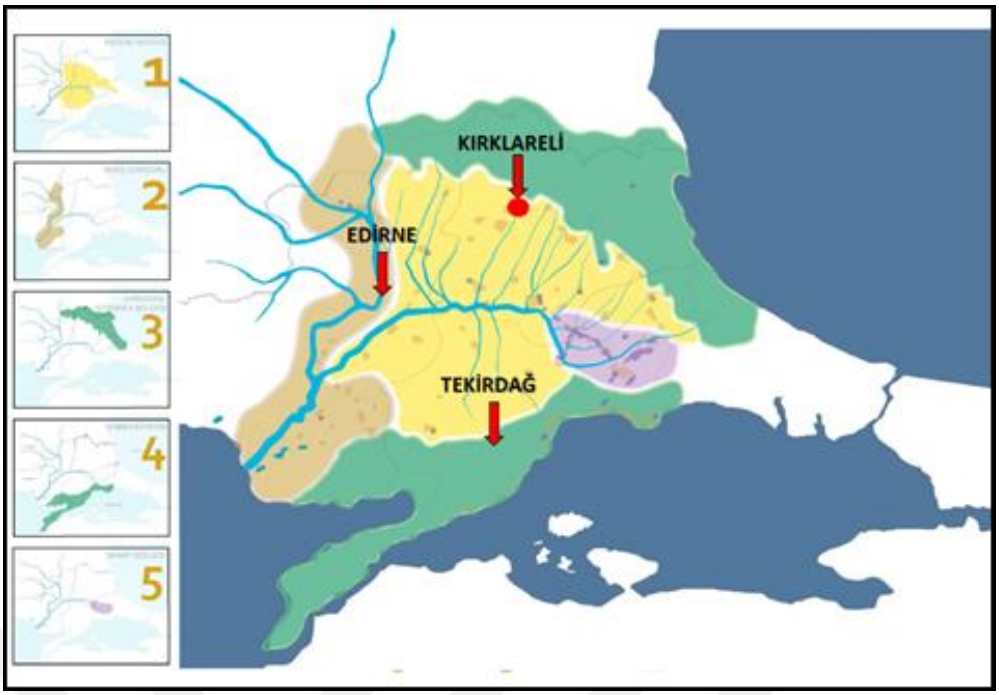

Şekil 3.2 Trakya bölgesindeki karakteristik yapı [63]:19

Buna bağlı olarak Trakya'da çok çeşitli bir doğal/yapay birikimin olduğu söylemek mümkündür. Ergene Havzası (1) ve Sanayi Bölgesi (5) özellikle tarım-hayvancılık, sanayi gibi ekonomik yapıdaki önemi ile ön plana çıkarken; Meriç Koridoru (2), Karadeniz Istranca Bölgesi (4) doğal yer üstü kaynakların zenginliği ile ön plana çıkmaktadır. Marmara Denizi Kıyı Bölgesi (3) ise özellikle liman ve karayolu bağlantıları ele alındığında hizmet-lojistik gibi işlevlerle ön plana çıkmaktadır. Bölgede var olan günümüze kadar ulaşım ve tarım potansiyelinin ön plana çıktığı bu çeşitli yapı da, dönemler boyu bölgenin stratejik değerini korumasına ve çekiciliğini giderek arttırmasına neden olmuştur.

Özellikle 1970 yılı sonralarında görülen bu durum ise doğal kaynaklarda, sosyo-ekonomik yapıda ciddi değişim ve dönüşümlerin görülmesine neden olmuştur. Trakya'da görülen büyümenin tetikleyici nedenleri incelendiğinde başlıca olarak karşımıza 1970 sonrası İstanbul'da yer alan ve gelişme olanağı bulamayan sanayi faaliyetlerinin İstanbul dışında doğu (Gebze/Kocaeli)-batı (Çerkezköy-Çorlu/Tekirdağ) aksında geliştirilmesine yönelik politikaların oluşturulması çıkmaktadır [64]. Bununla beraber, V. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1985-1989) oluşturulan "İstanbul ve İzmir'in merkez olduğu bölgelerde, doğal kaynak ve hizmet fonksiyonlarına dayalı olarak alt bölgeler belirlenecek ve alt bölge merkezleri tanımlanacaktır." planlama politikaları da

bu durumu tetikleyen üst ölçek kararlardan biri olmuştur [64],[65]. Ayrıca Çorlu-Lüleburgaz-Edirne/Kapıkule Sınır Kapısı aksından geçen D-100 karayolu hattı da erişilebilirliği arttırması bakımından İstanbul'dan ayrılan sanayinin tercih ettiği ana aks olmuş, bu yol aksının üzerinde ve yakın çevresinde sanayi yoğunlaşmaya başlamıştır [64].

Trakya'da sanayi gelişimine etki eden en önemli faktör, alt bölge illerinin "Kalkınma Öncelikli Yöreler" kapsamına alınmasıdır. Sanayi faaliyet yer seçimlerinin 1960'lı yıllarda Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ merkez ilçelerinde yoğunlaştığı görülürken özellikle 1970'li yıllardan sonra Çorlu, Çerkezköy, Lüleburgaz ve Babaeski gibi diğer D-100 karayolu aksında bulunan ilçelerde yer seçmeye başladığı görülmektedir. Çerkezköy 1972 yılında "Kalkınmada Öncelikli Yöre" olarak belirlenmiş ve bununla beraber Devlet Arsa Ofisi tarafından ilçede 1450 hektarlık bir alan kamulaştırılarak düşük bedelli ve sanayi imarlı araziler olarak satılmıştır. Bunun yanı sıra, 1973 yılında Çerkezköy'de bir organize sanayi bölgesi alanı oluşturulması kararı alınmıştır. Sanayi yatırımlarına yönelik bu arazi yardımlarının yanında vergi muafiyetleri, gümrük muafiyeti gibi mali yardımlarda yapılmıştır [64],[66],[67]. 1970'li yıllarda Çerkezköy'de görülen hızlı sanayileşme, 1990 sonrasında D-100 karayolunun etkisi ile beraber Çorlu-Büyük Karıştıran-Lüleburgaz aksına doğru ilerlemiş ve yatırımlar bu bölgede yoğunlaşmıştır (Şekil 3.3) [66].

Kırklareli ili ise bu görülen sanayileşme eğilimlerinden; D-100 karayoluna uzaklığı, yatırımcı yerel sermayenin düşük oranda olması, yatırımlardan yeterince pay alamaması ve sınır kenti olmasından ötürü tam olarak faydalanamamıştır. Bu süreçte, Kırklareli ili genel olarak hizmet ve imalat sektörlerinde yatırım alabilmiş ve genel olarak tarım ekonomisine bağımlı kalmıştır [68],[69].

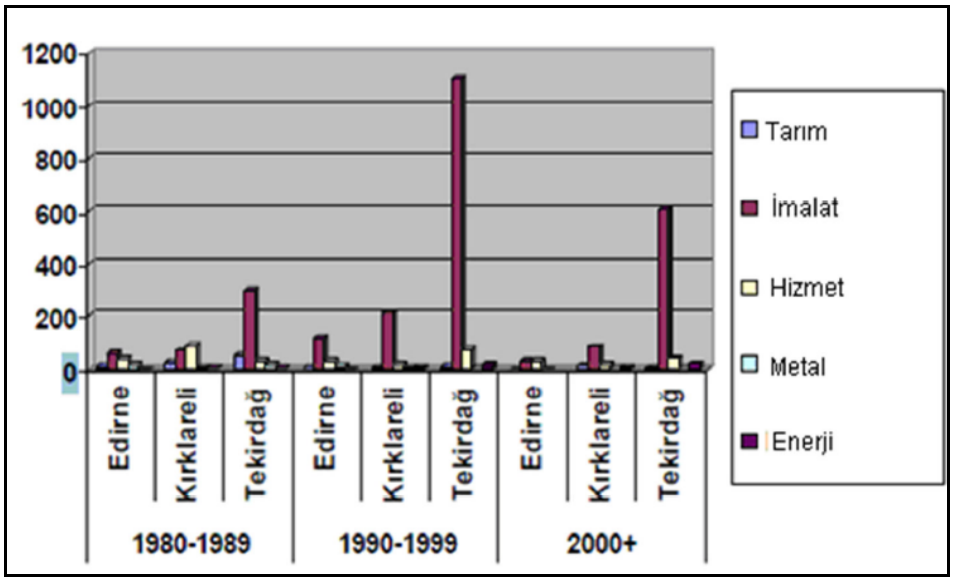

Şekil 3.3 Yıllara ve sektörlere göre Trakya bölgesinde yatırım teşvikleri [67]:32.

Trakya'da 1970'li yıllardan itibaren görülen sanayileşme ile beraber nüfus yapısında da değişimler görülmeye başlanmıştır. Buna göre, 1970'li yıllarda toplam nüfusa göre kentli nüfus oranı, Edirne'de %37,9, Kırklareli'nde %36,0 ve Tekirdağ'da %38,7 olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dönem Türkiye'deki kentli nüfus oranı ise %38,4'dür. Sanayiye bağlı gelişmenin yükseldiği 1990'lı yıllar incelendiğinde ise Trakya'daki kentli nüfus oranları Edirne'de %52, Kırklareli'nde %48,3, Tekirdağ'da %55,2 şeklindedir. Yine bu dönem Türkiye'deki kentli nüfus oranı ise %59 olarak karşımıza çıkmaktadır [62].

Bu bakımdan 1970-1990 arası gelişim izlendiğinde Trakya'da kentleşme oranı özellikle Tekirdağ ilinde giderek artmıştır bu durumda en büyük etkenlerden biri önceki bölümlerde bahsedilen Çorlu-Çerkezköy-Büyük Karıştıran hattında görülen sanayileşme ve buna bağlı olarak kırda iş imkânı bulumayan nüfus ile çevre yerleşimlerdeki nüfusun bu bölgelere göç etmesidir. Ayrıca veriler incelendiğinde, Trakya'daki kentleşme oranlarının Türkiye ile benzer bir gelişim eğilimi gösterdiği görülmektedir.

Çizelge 3.1 Trakya bölgesinde görülen nüfus gelişimi [62].

	1970	**1980**	**1990**	**2000**	**2010**	**2014**
Edirne	316.425	363.286	404.599	402.606	390.428	400.280
Kırklareli	257.131	283.408	309.512	328.461	332.428	343.723
Lüleburgaz	64.378	82.053	93.061	117.606	134.073	140.236
Tekirdağ	302.946	360.742	468.842	623.591	798.109	906.732
Çorlu	59.346	77.921	104.303	179.033	252.974	235.63
Çerkezköy	14.289	23.97	41.317	82.685	73.918	123.119

Trakya'da 1970-2014 yılları arası nüfus gelişimi incelendiğinde (Çizelge 3.1), Kırklareli il nüfusunda görülen nüfus artışının Lüleburgaz'da görülen artış eksenli olduğu izlenmektedir. Bu dönemler arasında Trakya bölgesinde nüfus gelişimi esas olarak, Tekirdağ, Lüleburgaz, Çorlu ve Çerkezköy'de görülmektedir. Kırklareli'ndeki esas nüfus gelişimi 1990 yılları ile beraber başlamış, esas büyüme 1990-2000 yılları arasında olmuştur, 2000 yılından sonra ise büyümenin yavaşladığı ve Trakya bölgesinde görülen ortalamaların altında bir artış gösterdiği görülmektedir [62],[70],[71].

Nüfus yoğunluğu bakımından Kırklareli, Trakya bölgesindeki diğer iller incelendiğinde, en düşük yoğunluğa sahip ildir. 1990-2010 arası nüfus yoğunlukları incelendiğinde, Kırklareli'nde 48 kişi/km^2 değerinden 52 kişi/km^2 değerine bir artış görülmesine rağmen bu büyüme özellikle Tekirdağ ilindeki değerlerle karşılaştırıldığında yoğunluk değerleri açısından ciddi bir büyümenin olmadığı görülmektedir. (Çizelge 3.2) [62],[70],[71].

Çizelge 3.2 Trakya bölgesi nüfus yoğunluğu [62].

Nüfus Yoğunluğu	**Kırklareli**	**Edirne**	**Tekirdağ**
1990 (kişi/km^2)	48	66	78
2000 (kişi/km^2)	51	66	101
2010 (kişi/km^2)	52	64	129

İstihdam ve çalışan nüfus verileri incelendiğinde; Trakya bölgesinde bulunan iller arasında yaklaşık olarak çalışan sayısının aynı oranda olduğu ancak istihdama bağlı sektörlerin farklılaştığı görülmektedir (Çizelge 3.3) [62]. Kentsel ekonomi, Edirne ilinde tarım-hayvancılık ve hizmet sektöründe, Tekirdağ ilinde tarım-hayvancılık, imalat sanayi ve hizmet sektöründe, Kırklareli ilinde ise tarım-hayvancılık, imalat sanayi ve hizmet sektöründe yoğunlaşmaktadır. Kırklareli kent merkezinde ise önceki bölümlerde bahsedilen nedenlerden ötürü sanayi hareketinden tam olarak faydalanamamış ve kentsel ekonomi kapalı/sınırlı bir kapasitede kalmıştır. Buna bağlı olarak, istihdamın tarım-hayvancılık ve hizmet sektöründe yoğunlaşmakta olduğu görülmektedir. Kentsel ekonominin çok çeşitli iş olanakları sunamaması sonucunda günümüzde özellikle iş nedeniyle başka illere göçler giderek artmaktadır.

Çizelge 3.3 Trakya bölgesi istihdam ve çalışan kişi sayısı değerleri [62].

Trakya Bölgesi İstihdam Verileri	Edirne	%	Tekirdağ	%	Kırklareli	%	Kırklareli Kent Merkezi	%
İyi Tanımlanmamış Faaliyetler	477	0.2	189	0.1	84	0.1	22	0.1
Tarım, Hayvancılık, Ormancılık	97404	**49.6**	116935	**38.8**	80143	**48.2**	17125	**44.9**
Madencilik	1368	0.7	1022	0.3	192	0.1	53	0.1
İmalat Sanayi	15976	4.0	77301	**25.6**	28603	**17.2**	4280	**11.2**
Teknik Altyapı	344	0.2	773	0.3	822	0.5	233	0.6
İnşaat	5925	3.0	12373	4.1	4639	2.8	1265	3.3
Toptan ve Perakende Ticaret	16539	**8.4**	25843	**8.6**	12407	**7.5**	2994	**7.8**
Ulaştırma, Haberleşme	5101	2.6	7861	2.6	3747	2.3	911	2.4
Yardımcı İş Hizmetleri	4071	2.1	6386	2.1	2730	1.6	819	2.1
Diğer Hizmetler	49184	**25.0**	52945	**17.6**	32895	**19.8**	10453	**27.4**
Toplam Çalışan Sayısı	**196389**	100.0	**301628**	100.0	**166262**	100.0	**38155**	100.0
2000 Yılı Nüfus Değerleri	402606		623591		332428		80730	
Çalışan Yüzde Değerleri (%)	**48.78**		**48.37**		**50.01**		**47.26**	

Bir diğer sonuç olarak, Devlet Planlama Teşkilatı'nın (DPT) sosyal (demografik, istihdam, eğitim, sağlık, altyapı, diğer refah etkenleri) ve ekonomik (imalat, inşaat, tarım sektörleri, mali yapı) alanlardan seçilen 58 değişken kullanarak Türkiye'deki illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerine yönelik getirdiği sonuçlar incelenmiştir (Çizelge 3.4). 2003 yılında yapılan incelemede [72], Kırklareli ilinin 81 il içinde 11. Sırada yer aldığı; 2011 yılında yapılan incelemede [73] ise, Kırklareli ilinin 81 il içinde 15. Sırada yer aldığı ve 2003 yılına göre sıralamada düştüğü görülmektedir. Ancak 2003-2011 yılları arasında Trakya bölgesindeki diğer illerdeki değişimler incelendiğinde ise, Kırklareli'nden farklı olarak, Edirne ve Tekirdağ illerinin 81 il içinde sıralamada daha üst sıralara çıktığı görülmektedir. Trakya bölgesinde bulunan bu iller, Türkiye içinde genel olarak ikinci kademe gelişmiş iller olarak tanımlanmaktadır [72],[73].

Çizelge 3.4 Trakya bölgesi illerinin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyleri [72],[73].

2003 YILI			**2011 YILI**		
Sıralama	İl	Endeks Değeri	Sıralama	İl	Endeks Değeri
1	İstanbul	4.80772	1	İstanbul	4.5154
2	Ankara	3.31423	2	Ankara	2.8384
3	İzmir	2.5241	3	İzmir	1.9715
…	…	…	…	…	…
7	**Tekirdağ**	**1.05893**	**9**	**Tekirdağ**	**0.9154**
…	…	…	…	…	…
11	**Kırklareli**	**0.86287**	**12**	**Edirne**	**0.6383**
…	…	…	…	…	…
16	**Edirne**	**0.53234**	**15**	**Kırklareli**	**0.5923**
…	…	…	..	…	…
81	Muş	-1.43956	81	Muş	-1.7329

Ayrıca Devlet Planlama Teşkilatı'nın (DPT) sosyal (demografik, istihdam, eğitim, sağlık, alt yapı, diğer refah etkenleri) ve ekonomik (imalat, inşaat, tarım sektörleri, mali yapı) alanlardan seçilen 32 adet değişken kullanarak Türkiye'deki ilçelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerine yönelik getirdiği sonuçlar incelenmiştir (Çizelge 3.5) [74]. 2004 yılında 872 ilçe arasında yapılan sıralamada [74], Edirne kent merkezinin 30. Sırada, Tekirdağ kent merkezinin 44. Sırada, Kırklareli kent merkezinin ise 106. Sırada olduğu görülmektedir. Bununla beraber, Trakya bölgesinde bulunan bu ilçeler, Türkiye içinde genel olarak ikinci kademe gelişmiş ilçeler olarak tanımlanmaktadır.

Çizelge 3.5 Trakya bölgesi ilçelerinin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyleri (2004)[1] [74].

Sıralama	İl / İlçe	Endeks Değeri
1	Bursa-Büyükşehir Merkezi	7.95333
…	…	…
30	Edirne-Merkez	2.14004
…	…	…
44	Tekirdağ-Merkez	1.8642
…	…	…
106	**Kırklareli-Merkez**	**1.06821**
…	…	…
872	Van-Bahçesaray	-2.01076

[1] İstanbul, Ankara ve İzmir illerinin ilçeleri, gelişmiş merkezler olarak kabul edildiği için araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır [50].

Kırklareli kent merkezi ve 872 ilçe içinde birinci sırada yer alan Bursa Büyükşehir Merkezi belirlenen göstergeler özelinde karşılaştırılmış ve gösterge değerlerine göre Kırklareli kent merkezinin özellikle ekonomik bakımdan zayıf bir yapıda olduğu görülmüştür. Sosyo-ekonomik göstergeler incelendiğinde de Kırklareli kent merkezinin tarım ve hizmet sektöründe yoğunlaşmış bir ekonomiye sahip olduğu görülmektedir. Fert başına düşen genel bütçe geliri, sanayi sektöründe çalışanlar oranı gibi diğer ekonomik göstergelere bakıldığında; Kırklareli ili mevcut ekonomik yapısının dezavantajlara sahip olduğu görülse de, işsizlik oranı ile beraber değerlendirildiğinde tarım sektörünün bölgeye en uygun ve en avantajlı sektörlerden olduğunu da söylemek mümkündür. Nüfus ve kentleşme oranı değerleri bakımından incelemeler yapıldığında ise, Kırklareli kent merkezinin nüfus yoğunluğu ve nüfus artış hızının çok düşük olduğu buna bağlı olarak kentleşme oranının da düşük değerlerde olduğu görülmüştür (Çizelge 3.6) [74].

Çizelge 3.6 Kırklareli kent merkezi ve Bursa Büyükşehir merkezinin sosyo-ekonomik göstergeler bakımından karşılaştırılması (2004) [74].

Sosyo - Ekonomik Göstergeler	**Kırklareli-Merkez Sıra No:106**	**Bursa-BŞB Merkez Sıra No:1**
	Değerler	Değerler
Nüfus (2000 yılı)	80730	1301285
Kentleşme Oranı (%) (kentli nüfus/toplam nüfus)	65.92	91.81
Nüfus Artış Hızı (‰) (yıllık ortalama hız)	3.9	36.66
Nüfus Yoğunluğu (kişi/km^2)	51	1143
Nüfus Bağımlılık Oranı (%)	42.51	45.02
Ortalama Hane halkı Büyüklüğü (kişi)	3.62	3.83
Tarım Sektöründe Çalışanlar Oranı (%)	44.88	10.41
Sanayi Sektöründe Çalışanlar Oranı (%)	11.97	38.8
Hizmetler Sektöründe Çalışanlar Oranı (%)	43.15	50.79
İşsizlik Oranı (%)	6.11	12.48
Okur Yazar Oranı (%)	92.88	93.06
Bebek Ölüm Oranı (‰)	41.53	36.58
Fert Başına Genel Bütçe Geliri (Bin TL)	169792	436056
Vergi Gelirlerinin Ülke İçindeki Payı (%)	0.06184	2.37737
Tarımsal Üretimin Ülke İçindeki Payı (%)	0.12244	0.45795

3.2.2 Arazi Kullanım Yapısında Görülen Değişim-Dönüşüm

Trakya bölgesindeki arazi kullanım yapısını ve önceki bölümlerde aktarılan ekonomik gelişim sürecinin bölgede yarattığı değişimlerini izlemek için mevcut arazi varlığı, T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın Arazi İzleme Sistemi'nde belirtilen kategoriler uyarınca altı ana başlık altında toplanmıştır. Yerleşim Alanı başlığı altında, inşaat sahaları, sürekli şehir yapısı, kırsal yerleşim alanları, donatılar, limanlar gibi yapay bölgeler ele alınmıştır. Doğal bitki örtüsü bulunan tarım alanları ve 4342 sayılı Mera Kanunu'nda, kullanımı ve korunması gerekli olduğu belirtilen mera alanları da tarım alanları başlığı altında ele alınmıştır. Bunun dışında sahiller, kumsallar, kumluklar gibi doğal alanlar orman alanı başlığı altında, bataklıklar ise sulak alanlar başlığı altında gösterilmiştir [75]. Takip eden bölümde ise, arazi varlığı değerlerinde görülen değişime yönelik yorumlamalar ve çıkarımlar yapılmıştır. 1990-2006 yılları arasında Trakya bölgesindeki il sınırları içinde arazi kullanımda görülen niceliksel ve niteliksel değişim (Çizelge 3.7, Şekil 3.4) aşağıdaki gibidir:

Çizelge 3.7 1990-2006 yılları arası Trakya bölgesindeki arazi kullanımda görülen değişim [75].

1990 Arazi Kullanım (ha)	**Yerleşik Alan**	**Sanayi, Maden ve Ticaret Alanları**	**Tarım Alanı**	**Ormanlık, Doğal Alanlar**	**Sulak Alanlar**	**Su Kütleleri**	**Toplam**
Edirne	13173	1526	484490	107290	5562	4517	616558
Kırklareli	9820	1336	344536	281789	436	1386	639303
Tekirdağ	13781	2074	492835	109839	125	2306	620960
2000 Arazi Kullanım (ha)	**Yerleşik Alan**	**Sanayi, Maden ve Ticaret Alanları**	**Tarım Alanı**	**Orman Alanı**	**Sulak Alanlar**	**Su Kütleleri**	**Toplam**
Edirne	14257	2348	483057	107183	4202	5511	616558
Kırklareli	11271	2658	341620	280796	436	2522	639303
Tekirdağ	19394	6034	483083	109739	80	2630	620960
2006 Arazi Kullanım (ha)	**Yerleşik Alan**	**Sanayi, Maden ve Ticaret Alanları**	**Tarım Alanı**	**Orman Alanı**	**Sulak Alanlar**	**Su Kütleleri**	**Toplam**
Edirne	14361	2620	481471	108563	3998	5545	616558
Kırklareli	11318	2987	339286	282526	506	2680	639303
Tekirdağ	18941	7273	482250	109712	110	2674	620960

Çizelge 3.7 1990-2006 yılları arası Trakya bölgesindeki arazi kullanımda görülen değişim [75] (devamı).

1990-2006 ARASI ARAZİ KULLANIMDA GÖRÜLEN DEĞİŞİM					
TR21	**Kentsel Alan**	**Tarım Alanı**	**Orman Alanı**	**Sulak Alanlar**	**Su Kütleleri**
Edirne	(+) 2284 ha	(-) 3020 ha	(+) 1274 ha	(-) 1564 ha	(+) 1028 ha
Kırklareli	(+) 3150 ha	(-) 5250 ha	(+) 738 ha	(+) 70 ha	(+)1294 ha
Tekirdağ	(+) 10360 ha	(-) 10590 ha	(-) 128 ha	(-) 15 ha	(+) 368 ha
Toplam	**(+) 15794 ha**	**(-) 18880 ha**	**(+) 1884 ha**	**(-) 1509 ha**	**(+) 2690 ha**

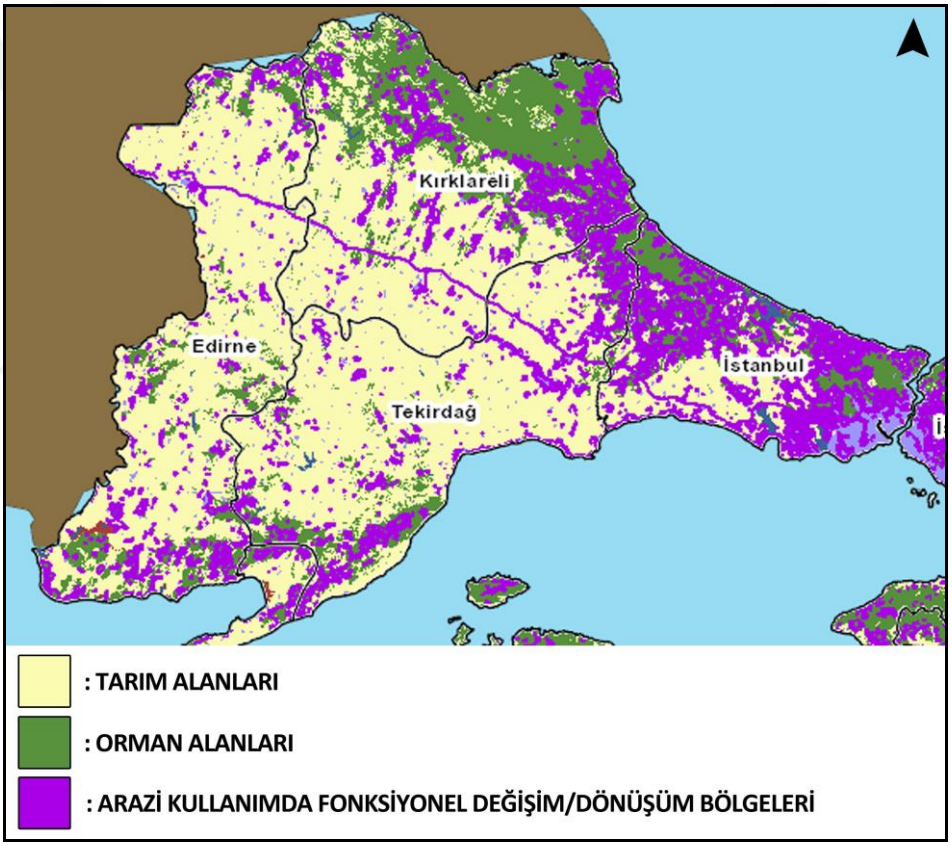

Şekil 3.4 1990-2006 yılları arası Trakya bölgesindeki değişim bölgeleri [75].

1990-2006 arası en büyük değişimin Tekirdağ ilinde yaşandığı görülmektedir. İlgili dönemler arası Kırklareli ve Edirne ilinde yerleşim alanı büyüklüklerinde çok büyük artış görülmemekle beraber, sanayileşmenin etkisi ile beraber sanayi-ticaret alanları artışlar görülmüştür. Tekirdağ ilinde ise 1990-2006 yılları arasında yerleşim alanı büyüklüğü ve sanayi-ticaret alanları büyüklüğü yaklaşık 5200 hektar arttığı, bununla beraber tarım ve

orman alanlarında ciddi azalmalar olduğu görülmektedir. İlgili dönemler arasında ise, Kırklareli ve Edirne ilinde su kütlelerinde (baraj, gölet vb. yapay alanlar) ciddi artışlar görülmektedir. Bunun başlıca sebebi ise, 1995'li yıllardan sonra getirilen baraj yatırımlarıdır. Sonuç olarak incelendiğinde ise 1990-2006 yılları arasında, sanayileşmenin arazi kullanımındaki yayılmacı etkilerinin Tekirdağ ilinde yaşandığı görülmektedir. Toplam olarak Trakya bölgesinde ise yaklaşık 20400 hektarlık doğal alanın (tarım alanı ve sulak alan) kentsel alana dönüştüğü görülmektedir. Bu bakımdan Trakya'da ki gelişim sürecinin doğal-yapay denge bakımından sürdürülebilir bir yapıda olmadığını savunmak mümkündür.

Kırklareli il genelinde incelemeler yapıldığında ise; yerleşik alanların 1990-2006 yılları arasında 1498 ha arttığı, en fazla artışın ise 1990-2000 yılları arasında olduğu görülmektedir. Bununla beraber, en fazla değişim tarım alanlarında görülmekte 1990-2006 yılları arasında toplamda 5250 hektarlık tarım alanının %60'lık kısmının yerleşim, ticaret ve sanayi alanlarına dönüştürüldüğü görülmektedir. 1990-2000 yılları arası değişim ve 2000-2006 yılları arası değişim özelinde incelemeler şu şekildedir:

- 1990-2000 yılları arası değişim incelendiğinde (Çizelge 3.7, Şekil 3.4); il sınırlarının kuzey kesiminde genel olarak, genel olarak geniş yapraklı/ iğne yapraklı/ karışık orman alanlarından bitki değişim alanlarına (çalılık ve otsu bitkilerin oluşturduğu alan) niteliğinde değişimlerin olduğu görülmektedir. Bu bakımdan 1990-2000 yılları arasında arazi kullanım verileri incelendiğinde, orman alanlarında görülen 993 hektarlık azalış bu şekilde açıklanabilmektedir. Bununla beraber Kırklareli kent merkezinin kuzey kesimlerinde ormanlık alanların içinde maden çıkarım sahalarının da oluşturulmaya başladığı görülmektedir. İl sınırlarının güneyinde verimli tarım topraklarının bulunduğu Kırklareli merkez ve Lüleburgaz ilçelerinde ise genel olarak, tarım alanlarından yerleşik/kentsel alana ve endüstriyel/ticari birim alanına niteliğinde bir dönüşüm olduğu görülmektedir. Ayrıca bu dönem, tarımsal sulamaya yönelik baraj yatırımları ile beraber su kütlelerinde artışların olduğu belirlenmiştir.
- 2000-2006 yılları arası değişim incelendiğinde (Çizelge 3.7, Şekil 3.4); ilin doğu kesimlerinde (Vize ilçesi ve çevresi) değişimin, bitki değişim alanlarından, geniş yapraklı/ iğne yapraklı/ karışık orman tiplerine şeklinde olduğu görülmektedir. Özellikle bu dönemler arasında, hâlihazırda orman kadastrosu yapılmamış

alanlarda, orman varlığının tespiti ile ilgili çalışmalar yapılmış ve Orman İşletme Şeflikleri tarafından kadastral güncellemeler hazırlanmıştır [71]. Bu kadastral güncellemeler neticesinde orman alanlarında ilgili dönemler arası yaklaşık 1730 hektarlık bir artışın olduğu görülmektedir. Kırklareli ve genel olarak Trakya bölgesinde dönemler arası orman alanlarında görülen bu artış, doğal yapıda görülen değişim/gelişim aksine aksine kadastral güncellemeler yolu ile alansal artış niteliği taşımaktadır [71]. İl bütününde görülen diğer değişimlerin ise, tarım-mera alanlarının endüstriyel/ticari birim alanlarına ve yerleşik alanlara dönüştürülmesi şeklinde olduğu görülmektedir.

3.3 Kırklareli İlindeki Dönüşümün Doğal Kaynaklara Olan Etkileri

Trakya Bölgesinde yer altı ve yer üstü su kaynakları konusunda en önemli değerlerden biri Meriç-Ergene Havzasıdır. Ergene Havzası, Trakya'da Kuzey Marmara Havzası, Meriç Havzası ve Bulgaristan sınırı ile çevrili olup toplam 1.243.800 hektarlık bir alanı kaplamaktadır. Havzada Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ illeri yer almaktadır (Şekil 3.5).

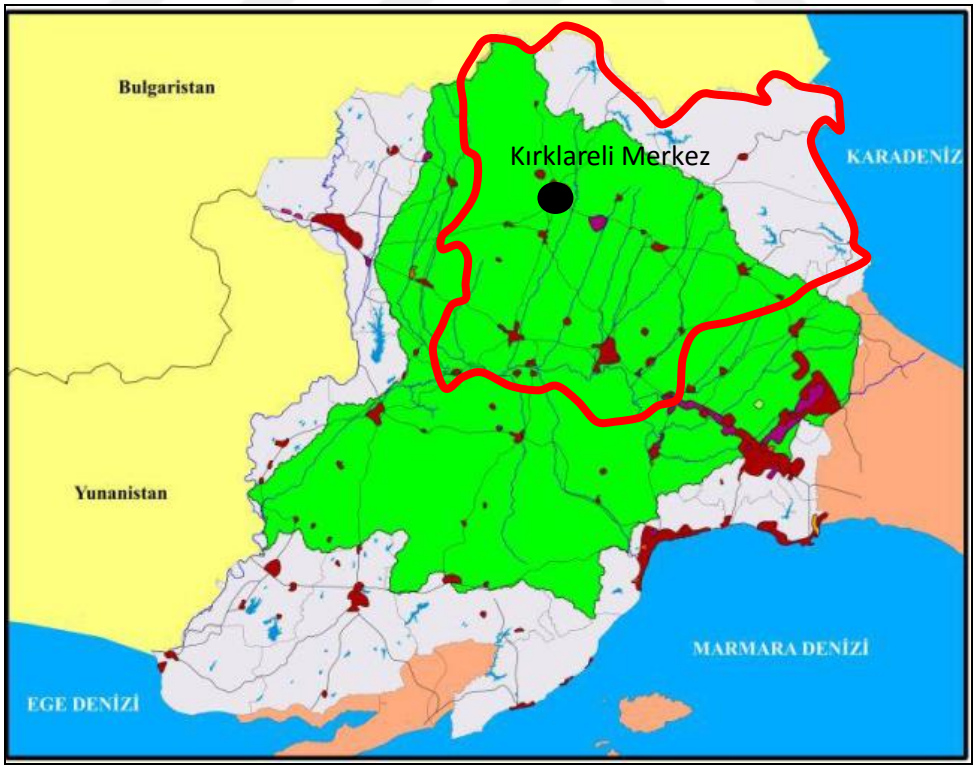

Şekil 3.5 Ergene havza sınırları [76]:6.

Ergene Havzası'nda bulunan en önemli su kaynakları ise Meriç ve Ergene nehri ve kollarıdır. 283 kilometre uzunluğundaki Ergene nehrinin en önemli kolları ise Çorlu

Deresi, Sulucak Dere, Lüleburgaz Deresi, Şeytan Dere, Teke Dere, Ana Dere ve Hayrabolu Deresidir. Tüm bu kolları ile beraber Ergene Nehri yaklaşık 30.000 hektarlık 1., 2. Ve 3. Sınıf tarım alanlarının bulunduğu bir havzayı beslemektedir [76]. Ergene Havzasının arazi kullanım yapısı incelendiğinde, Trakya Bölgesinin genel yapısından da anlaşılabileceği üzere, %72.64'ünün tarıma elverişli topraklardan, %27.36'sının ise ormanlık alan, yerleşim bölgeleri, sanayi alanları ve su kütlelerinden oluştuğu görülmektedir. Bu yapısına bağlı olarak havzada buğday, çeltik, ayçiçeği olmak üzere çok çeşitli ürünlere yönelik kuru ve sulu tarım yapılabilmektedir [76].

1970'li yıllarda beraber başlayan ve 1980'li yıllarla beraber hızlanan sanayileşme süreci içerisinde sahip olduğu yer altı su kaynakları ve eğimsiz arazi yapısı nedeniyle Ergene Havzası sanayi yatırımcıları için tercih edilen bir bölge olmuş ve bu süreçte imar düzenlemeleri ile beraber tarım alanları sanayi bölgelerine dönüştürülmüştür. 2011 yılı verilerine göre, havzada toplam 2037 adet sanayi tesisi bulunmakta, bu sanayi tesislerinin %76'sı Tekirdağ'da, %12'si Kırklareli'nde ve %12'si Edirne'de yer almaktadır [77]. Tekirdağ ilindeki sanayi işlevler incelendiğinde çoğunlukla tekstil, kimya ve maden sanayinin olduğu; Kırklareli ilindeki sanayi işlevler incelendiğinde çoğunlukla tekstil ve gıda sanayinin olduğu ve Edirne ilindeki sanayi işlevler incelendiğinde çoğunlukla gıda ve maden sanayinin olduğu görülmektedir [76],[77].

Sanayi tesislerinin önemli bir kısmının, Ergene nehrinin başlangıcında olan Çorlu-Çerkezköy-Lüleburgaz-Büyük Karıştıran Koridorunda (Şekil 3.1) yoğunlaşması sonucu, kirlilik de bu bölgeden başlamakta ve Ergene Nehrine yayılmaktadır. Serbest halde birçok sanayi tesisinin bulunması, organize sanayi bölgesi alanlarında arıtma tesisinin bulunmaması (Malkara OSB (Tekirdağ), Hayrabolu OSB (Tekirdağ)), evsel arıtma tesislerinin sayısının çok az olması ve atık yönetimine dair politika ve stratejilerin üretilmemesi nedeniyle Ergene Nehri'nde günümüzde büyük bir kirlilik görülmektedir (Şekil 3.6, Şekil 3.7). 2011 yılı verilene göre, Trakya bölgesinde toplam 230.000 m3/günlük atık su arıtılmadan Ergene Nehri ve kollarına deşarj edilmektedir [77].

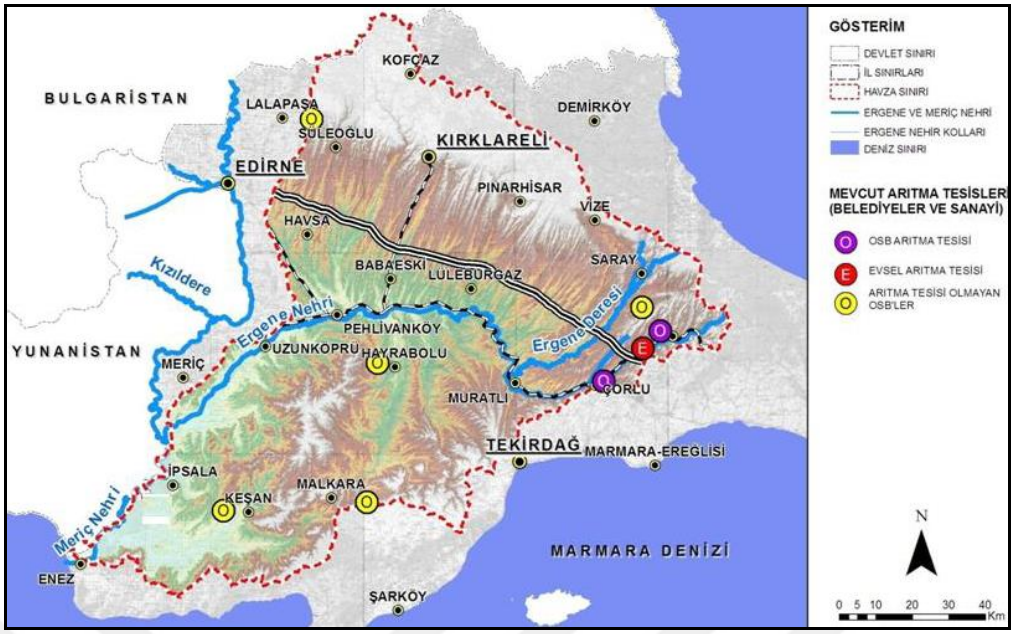

Şekil 3.6 Ergene havzası mevcut arıtma tesisleri (2011) [77].

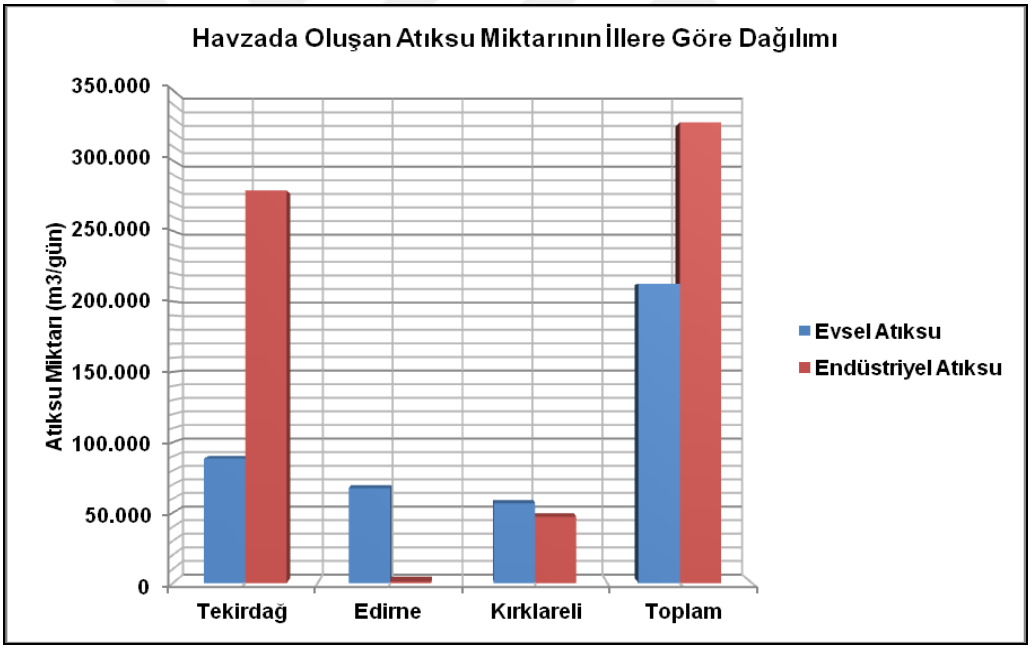

Şekil 3.7 Havzadaki atıksu miktarının illere göre dağılımı (2011) [77].

3.3.1 Kırklareli Hava Kalitesi ve Kirlilik

T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın hava kirliliği problemlerini çözmek ve strateji belirlemek, atmosferik kirletici etmenleri izlemek ve analiz etmek için hava kalitesi indeks değerlerince Kırklareli özelinde hava kalitesine dair incelemeler yapılmıştır. Bu kapsamda ise, Kırklareli'ndeki toz, kükürt dioksit (SO2) ve partiküler madde değerleri incelenmiştir [78]. Kırklareli'nde özellikle kış aylarında hava kirliliğinin arttığı

görülmektedir. Bu durumdaki temel sebepler ise; konut ve sanayide düşük vasıflı yakıtların (kömür, fuel-oil vb.) kullanılması, yanlış yakma tekniklerinin uygulanması ve kullanılan yakma sistemleri işletme bakımlarının düzenli olarak yapılmaması şeklinde sıralanabilmektedir [79]. Ancak günümüzde konut alanlarında doğalgaz kullanımının yaygınlaşması yakıt kullanımına bağlı hava kirliliğini azaltıcı etki yaratmaktadır. Bununla beraber, 2014 nüfus sayım verilerine göre 343.723 kişi bulunan Kırklareli'nde toplamda 159.702 araç (101.187 otomobil, 58.515 diğer taşıtlar) bulunmakta, bir başka ifadeyle 2,15 kişiye 1 araç düşmektedir. Bu durum, Kırklareli'nde ciddi bir özel taşıt kullanımı olduğunu göstermekte ve buna bağlı olarak egzoz salınımını ile ilgili konuların özellikle ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır [79]. Hava kirliliği ile ilgili sorunların çözümlenmesi be yasal/yönetsel sınırlayıcıların belirlenmesi için oluşturulan yönetmelikler şu şekildedir:

- 24.09.2003 tarihli 25239 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Motorlu Araçların Motorlarından Çıkan Gazların Havayı Kirletmesine Karşı Alınacak Tedbirlerle İlgili Tip Onayı Yönetmeliği,
- 13.01.2005 tarihli 25699 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Isınmadan Kaynaklanan Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği,
- 12.11.2008 tarihli 27052 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Ozon Tabakasını İncelten Maddelerin Azaltılmasına İlişkin Yönetmelik,
- 03.07.2009 tarihli 27277 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği,
- 30.11. 2013 tarihli 28837 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Egzoz Gazı Emisyonu Kontrolü İle Benzin ve Motorin Kalitesi Yönetmeliği,
- 17.05.2014 tarihli 29003 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Sera Gazı Emisyonlarının Takibi Hakkında Yönetmelik.

Yönetmelikler incelendiğinde ise ana yürütme merciinin Sanayi ve Ticaret Bakanlığı (1) Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (2, 3, 4, 5, 6) ve olduğu, yerel yönetimlere verilen yetkinin çok sınırlı olduğu ve genelde bilgi verme düzeyinde olduğu görülmektedir. 2016 yılı güncel Kırklareli hava kalitesi ile ilgili veriler incelendiğinde (Çizelge 3.8, Şekil 3.8); hava kalitesi indeksinin hassas değer aldığı görülmektedir. Partiküler madde ve kükürt dioksit gibi kirletici etmenler bakımından iyi kriter için belirlenen limit değer aralığı ve ulusal sınır değerlerin üstünde olduğu görülmektedir. Bu bakımdan, Kırklareli hava

kalitesinin insan sağlığı, çevre dengesi açısından zararlı düzeyde olduğunu söylemek mümkündür. Bununla beraber, günümüzde iklim değişikliği ve egzoz salınımı ile ilgili herhangi bir çalışmanın olmaması hava kalitesi ve çevre dengesi açısından olumsuz bir durum oluşturmaktadır [79].

Çizelge 3.8 Kırklareli ili hava kalitesi değerleri (Temmuz 2016) [78].

Veriler (mikrogram/metreküp)	PM10 (Partküler Madde)	SO2 (Kükürt dioksit)
Kırklareli	142	12
Limit Değer (İyi Kriter için)	0-100	0-50
Ulusal Sınır Değerleri	80	440
AB Üye Ülkeler Sınır Değerleri	50	350

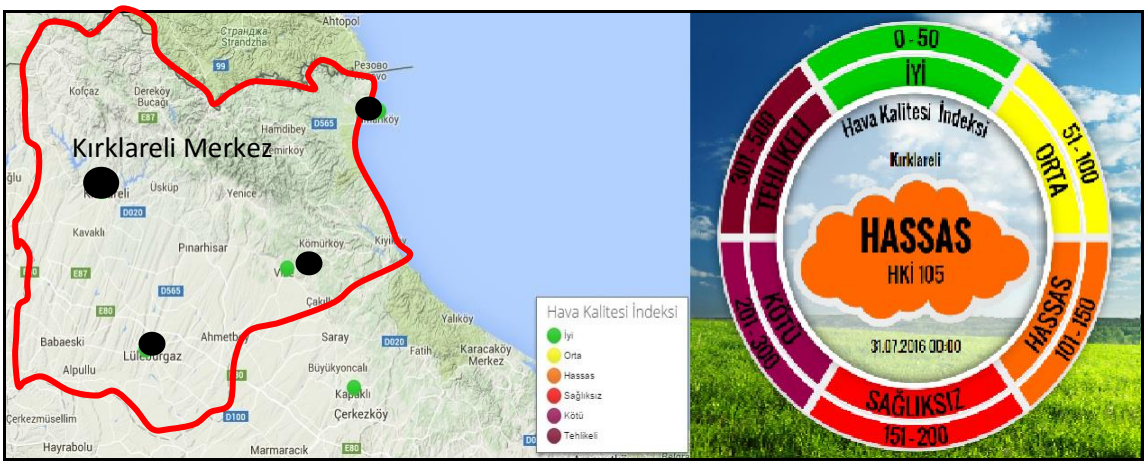

Şekil 3.8 Kırklareli ili hava kalitesi ölçüm noktaları ve hava kalitesi indeks sonucu [78].

3.3.2 Kırklareli Su Kaynakları Potansiyeli ve Kirlilik

Kırklareli'nde su kaynaklarında kirlilik en çok yer altı suları ve akarsu kaynakları bakımından Ergene Nehri ve kollarında yoğunlaşmaktadır. Yer altı su kaynaklarında görülen kirliliğin temel sebeplerinden biri, evsel ve endüstriyel atıkların arıtılmadan su kaynaklarına karışmasıdır. Bununla beraber, tarım kimyasallarının aşırı ve bilinçsiz kullanımı da bir diğer önemli etkendir. Ergene Havzası'nda bulunan Kırklareli kent merkezi, Lüleburgaz, Babaeski, Pınarhisar, Vize ve Pehlivanköy ilçelerinde evsel sıvı atıkların, sanayi atıklarının ve zirai faaliyetler sonucu çıkan atıkların Ergene Nehri'ne deşarj edilmesi akarsularda görülen kirliliğin temel sebebidir (Çizelge 3.9).

Çizelge 3.9 Kırklareli akarsu kaynaklarında görülen kirlilik ve temel etkenleri [79]:37.

Su Kaynakları	Kirlenme Nedenleri			
	Evsel Sıvı Atıklar	Evsel Katı Atıklar	Sanayi Atıkları	Zirai Faaliyetler
Ergene Nehri ve Kolları	X	X	X	X
Havsa Deresi	X	X	X	X
Şeytan Deresi	X		X	X
Turgutbey Deresi	X		X	X
Lüleburgaz Deresi	X	X	X	X
Uğurlu Deresi			X	X
B.Karıştıran Deresi		X	X	X
Evrensekiz Deresi	X	X	X	X
Sazlı Deresi	X		X	X
Lişko Deresi	X		X	X

Kırklareli kent merkezinde su şebekeleri ile ilgili ilk çalışmalar 1973 yılında başlamış, kent bütününde yapılan içme suyu hatları ise 1991 yılında tamamlanmıştır [68],[69]. 2012 yılında ise Cumhuriyet Mahallesi ve çevresinde (Kofçaz yolu ve çevresi) su şebeke projelerine ağırlık verilmiştir [80]. Kırklareli kent merkezinde içme ve kullanma suyu %95 oranında yüzeysel su kaynağı olan, 1997 yılında işletmeye giren ve Şeytan Deresi ana akarsu kaynağından beslenen Kırklareli Barajı'ndan sağlanmaktadır. 2015 yılı verilerine göre ise, Şeytan Deresi'nde evsel sıvı atıklar, sanayi atıkları ve zirai faaliyetler nedeniyle kirlilik görülmektedir [79]. Kırklareli Barajı dışında ise kullanma suyu olarak, kent merkezinde Bademlik, Karahıdır, Pınar, Karacaibrahim Mahallelerinde bulunan ve kapasiteleri 10 lt/sn olan kuyular kullanılmaktadır. Kuyulardan sürekli su çekimi olmamakta, su ihtiyacının karşılanması gerektiği zamanlarda su çekimi yapılmaktadır. 2014 yılında kent merkezinde kullanılan toplam su miktarı 6.780.210 m3 olup buna ek olarak 350.000-400.000 m3 su ise kuyu ve çeşmelerden tedarik edilmiştir. Kırklareli kent merkezinde genel olarak içme ve kullanma suyu olarak, yüzey ve yer altı su kaynakları kullanılmaktadır [79].

Kırklareli kent merkezinde kanalizasyon ile ilgili il çalışmalar ise 1963 yılında başlamış, 1973-1976 yılları arasında çalışmalar devam etmiştir, kent merkezinin 1984 yılına ait [68] ve 1991 yılına ait [69] mevcut durumunu anlatan kaynaklarda kanalizasyon şebekesinin tam olarak oluşturulmadığı ve birçok bölgede fosseptiklerle altyapının çözümlendiği aktarılmaktadır. Günümüzde ise, kent merkezinin %98'lik bölümünde kanalizasyon şebeke hatları bulunmaktadır. Kanalizasyon suları debisi düşük olan İnce

Dere ve Bağlıca Dere'ye deşarj edilmekte, Belediye mezbahasının atık suları ise Şeytan Dere'ye deşarj edilmektedir [79]. Kent merkezinde atık su arıtma tesisinin bulunmaması ve atık suların arıtılmadan deşarj edilmesi su kaynaklarında kirlilik tehdidi yaratmaktadır.

3.3.3 Kırklareli Toprak Kalitesi ve Kirlilik

Kırklareli'nde günümüzde toprak kirliliği ile ilgili, kirlenmiş sahaların tespiti ile ilgili çalışmalar bulunmamaktadır [79]. Atıkların düzensiz toplanması, fazla ve yanlış gübreleme, pestisit kullanımı toprak kirliliğinin başlıca sebepleridir.

3.3.4 Kırklareli Atık Yönetimi ve Kirlilik

KırkKab-1 (Kırklareli Yerel Yönetimleri Katı Atık Tesisleri Yapma Ve İşletme Birliği) 04.01.2006 tarihli 9941 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiş ve faaliyete başlamıştır. Günümüzde birliğe dâhil olan 14 adet belediye bulunmaktadır. Birliğin, Kırklareli kent merkezine 16 km uzaklıkta, Kırklareli kent merkezi Kırmızı Yar Mevkiinde 150.000 m² yüzölçümüne sahip katı atık depolama alanı bulunmaktadır. Kırklareli kent merkezinde 2014 yılında toplanan atık miktarı 144.389 ton olup, kişi başı ortalama miktarı 1,49 kg/kişi-gün olarak belirtilmektedir [79].

3.4 Bölge Plan Karar Değerlendirmeleri

Bu bölümde Kırklareli için bölgesel ölçekte hazırlanan plan kararları incelenmiş, planlama sisteminde Kırklareli için getirilen gelişme modelleri ele alınmıştır. Sonuç olarak ise, 1/25.000 ölçekli bölge plan kararları, 2. Bölümde ele alınan kaynaklarca belirtilen sürdürülebilir kalkınma ilkeleri kapsamında incelenmiş, bölge ölçeğinden kent ölçeğine geçiş sürecinde planların sürdürülebilirlik ile ilgili getirdiği ölçütlerin niteliğine yönelik karşılaştırmalı analizler yapılmıştır. Analiz aşamasında ise 2.4. numaralı bölümde ortaya konan bölgesel sürdürülebilirliğe yönelik kriterler kullanılmıştır.

3.4.1 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Çevre Düzeni Planı

Trakya'nın bugünü ve geleceği için alınması gereken kararların tartışıldığı ve mevcut duruma yönelik saptamaların yapıldığı "Trakya'da Sanayileşme ve Çevre Sempozyumu"

ilk olarak 3-6 Ocak 1996 tarihinde Çorlu'da yapılmıştır. Sempozyumda Trakya'nın tarım, orman, sanayi envanteri, yer altı ve yerüstü su rezervleri, kentsel yerleşme ve gelişim yönleri, nüfus gelişim hızları saptanmış, yapılan çalışmalar sonucunda doğal kaynakların hızlı bir kirletilme ve tüketilme sürecinde olduğu ortaya çıkmıştır. Trakya bölgesi için bir bölgesel kalkınma planının yapılması zorunlu görülmüştür. Buna göre yapılacak olan planın ana temel amacı ise ekolojik dengeyi esas alarak başta tarım ve sanayi olmak üzere tüm sektörler arasında dengeli, sağlıklı ve sürekli ilişkiler oluşturacak bir kalkınma modelinin oluşturulması ve gerçekleştirilmesi şeklinde belirlenmiştir [81]. 1996'da başlayıp 1997 ve 1999 yılları ile devam eden Trakya'da Sanayi ve Çevre Sorunları Sempozyumlarından üç sene sonra Çevre Bakanlığı ve Trakya Üniversitesi arasında Ergene Havzası Çevre Düzeni Planı protokolü imzalanmıştır. Bununla beraber Trakya Üniversitesi, Trakya Bölgesel Plan Eşgüdüm Uygulama Araştırma Merkezi'ni kurmuştur. Bu merkezin amacı; bölgesel çevre eylem planını hazırlamak, Trakya sektörel envanterini çıkarmak, bölgenin sosyal-kültürel ve ekonomik durumlarını tespit etmek, bölgesel planlamaya katkısı olacak kişi ve kurumlar arası etkileşimi sağlamak olarak belirlenmiştir [70],[81].

Bu süreçten sonra, Trakya'nın mevcut durumu, gelecekte oluşabilecek durumlar, tehditler ve kullanılabilecek potansiyeller, bölge planlamasının temel konuları, uygun planlama modelinin oluşturulması ile ilgili çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. 2004 yılında onaylanan 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Çevre Düzeni Planı'nı, (1) Trakya Alt Bölgesi'nde sürdürülebilir, yaşanabilir çevrenin yaratılması, (2) bölgenin tarımsal, kültürel, turistik kimliğinin korunması ve sağlıklı sektörel gelişmenin sağlanması şeklinde belirlenmiştir. Plan 2020 hedef yılı alınarak hazırlanmış ve Trakya Alt Bölgesi için projeksiyon nüfusu 1.800.000 -2.000.200 kişi alt ve üst sınır olarak belirlenmiştir [70].

2006 yılında ise 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı'nın revizyonu yapılmak üzere Trakya Kalkınma Birliği (TRAKAB) ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) arasında protokol yapılmış ve İstanbul Metropoliten Planlama (İMP) Bürosu aracılığı ile revizyon bölge plan çalışmaları başlamıştır. Buna göre yeni planda, (1) sürdürülebilirliğin sağlanması, (2) kırsal kalkınma ve nüfus kaybının önlenmesi, (3) düzenli sanayi gelişiminin sağlanması ve (4) ulaşım bağlantıları ile destekli işlevsel koridorların oluşturulması temel ilkeler olarak belirlenmiş ve bu

kapsamda revizyon bölge planı hazırlanarak 2009 yılında yürürlüğe girmiştir. Plan 2023 hedef yılı alınarak hazırlanmış ve Trakya Alt Bölgesi için projeksiyon nüfusu 2.615.000 kişi olarak belirlenmiştir [70]. 2009 onanlı 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı'nın bölgesel sürdürülebilirliğe yönelik getirdiği temel hedefler ise;

- Ekolojik değerler ile kentleşme arasında koruma-kullanma dengesinin sağlanması,
- Tarım ve orman alanlarının başka kullanımlara açılmaması,
- Bölge genelinde ekolojik değerlerin turizm, hizmet sektörleri ile desteklenmesi ve bu sayede ekonomik katkının sağlanması,
- Özellikle nüfus kaybı yaşanan bölgelerde gelişim potansiyellerinin desteklenmesi, fiziksel ve ekonomik altyapının oluşturulması,
- Ekolojik kaynaklara zarar veren sanayi gelişiminin kontrol altına alınması ve sınırlandırılması,
- Entegre ulaşım sistemleri ile desteklenen işlevsel bağlantıların kurulması şeklindedir [70].

2004 onanlı planda; Edirne turizm ve eğitim merkezini, Kırklareli turizm ve hizmet merkezini, Tekirdağ ise bölgenin hizmet ve sanayi merkezini oluşturacak şekilde desteklenmiş ve buna bağlı olarak mevcut potansiyeller ve eğilimlere yönelik kararlar getirilmiştir. Bölgesel gelişmeyi sağlamak üzere mevcut gelişme potansiyelleri benzer yerleşmeler bir arada ele alınarak alt planlama bölgeleri oluşturulmuştur. 2009 onanlı planda ise; Edirne ve Kırklareli tarımsal potansiyelleri ile desteklenirken, Tekirdağ, önceki plana paralel olarak yine bölgenin hizmet ve sanayi merkezini oluşturacak şekilde desteklenmiştir. Ancak 2009 onanlı planda alt planlama bölgelerinin oluşturulmadığı ve onun yerine yerleşmeler bazında kararların getirildiği görülmektedir [70]. 2004 ve 2009 onanlı iki üst ölçekli planın Kırklareli için getirdikleri gelişme modelleri şu şekilde özetlenebilmektedir (Çizelge 3.10).

Çizelge 3.10 2004 ve 2009 yılları onanlı 1/100.000 ölçekli planlarda Kırklareli özelinde getirilen vizyonel kararlar [70],[71].

2004 Yılı		**2009 Yılı**
Plan Kararları: Planlama Alt Bölgeleri (PAB) ve Yerleşmeler Bazında		**Plan Kararları:** Yerleşmeler Bazında
Çorlu-Çerkezköy-Muratlı-Lüleburgaz PAB	**Sanayi Merkezi**	
	Çorlu/Tekirdağ	
	Çerkezköy/Tekirdağ	
	Muratlı/Tekirdağ	
	Lüleburgaz/Kırklareli	
Evrensekiz-Lüleburgaz PAB	**İleri Teknoloji Geliştirme Merkezi**	
	Evrensekiz/Kırklareli	
	Lüleburgaz/Kırklareli	
İğneada-Limanköy PAB	**Turizm Merkezi**	
	İğneada/Kırklareli	
	Limanköy/Kırklareli	**Eko-Turizm Kenti**
Kıyıköy PAB	**Eko-Turizm Merkezi**	Vize/Kırklareli
	Kıyıköy/Kırklareli	Demirköy/Kırklareli
Kırklareli-İnece-Kavaklı PAB	**Hizmet Merkezi**	**Hizmet Merkezi**
	Kırklareli Merkez	Kırklareli Merkez
	İnece-Kavaklı Köyleri/Kırklareli	Lüleburgaz/Kırklareli
Yerleşim Bazında Planlama Çalışmaları	**Kırsal Merkez**	**Kırsal Merkez**
	Pınarhisar/Kırklareli	Babaeski/Kırklareli
	Pehlivanköy/Kırklareli	Pınarhisar/Kırklareli
	Vize/Kırklareli	Pehlivanköy/Kırklareli
	Demirköy/Kırklareli	Kofçaz/Kırklareli
	Babaeski/Kırklareli	
	Kofçaz/Kırklareli	

2009 onanlı 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı'nın Kırklareli özelinde getirdiği plan kararları incelendiğinde (Çizelge 3.10, Şekil 3.9); Kırklareli'nin Karadeniz kıyılarının ve Istranca Dağları'nın ormanlarının oluşturduğu ekolojik değerlerin bulunduğu Vize ve Demirköy ilçelerinin eko-turizm kenti olarak gelişmesi öngörülmüştür. Babaeski, Pınarhisar, Pehlivanköy, Kofçaz ilçelerinin ise mevcut orman ürünü ve tarım ürünü üretimine yönelik potansiyelleri ele alınarak, Tarımsal Alt Bölge (TAB) ve Tarımsal Organize Bölgesi (TOB) alanları ile yerel ekonomilerinin geliştirilmesi öngörülmektedir. Kırklareli Merkez ve Lüleburgaz ilçeleri

ise, bölgesel ve yerel ölçekte çevresine hizmet edecek hizmet-ticaret-eğitim-teknopark merkezleri olarak öngörülmüştür.

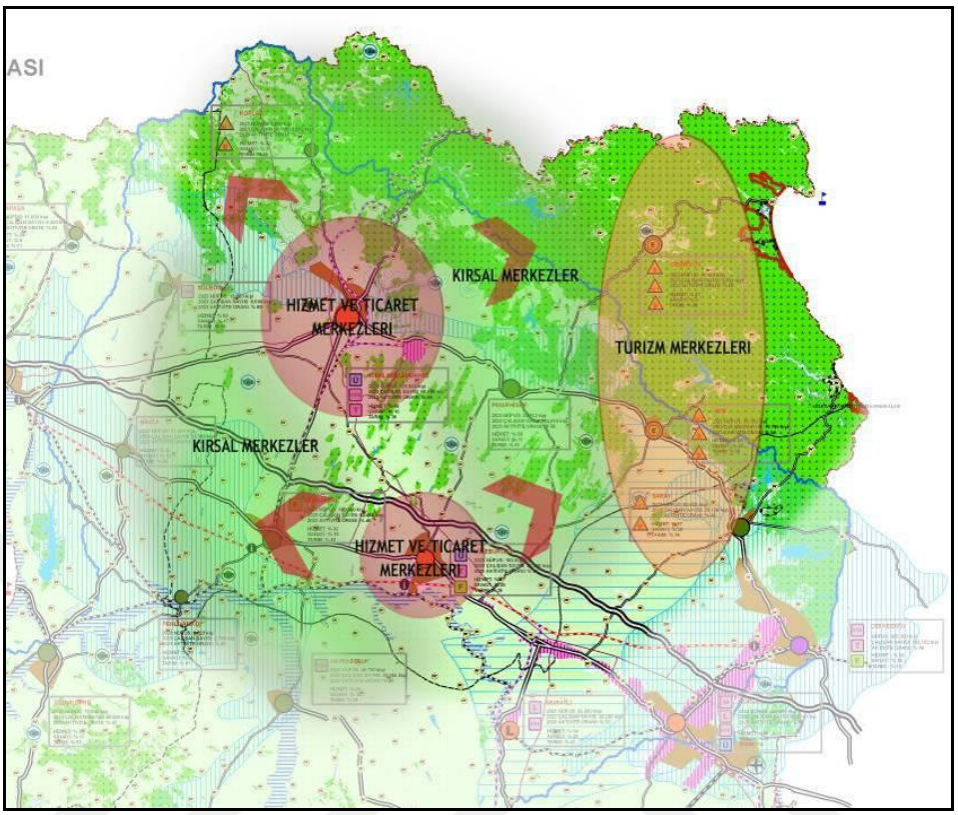

Şekil 3.9 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı - Kırklareli plan kararları [71]:226.

3.4.2 1/25.000 ölçekli Kırklareli Çevre Düzeni Planı

2009 yılında onanan 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı üst ölçek kararlarına bağlı olarak 1/25.000 ölçekli Kırklareli Çevre Düzeni Planı hazırlanmış ve 2011 yılında onanmıştır. Buna göre planda, (1) ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda gelişimi sağlamak, (2) kır ve kent arasındaki farkları en aza indirerek yaşam kalitesini yükseltmek, (3) tarıma dayalı sektörlere öncelik vererek çevreye duyarlı ekonomik gelişmeyi sağlamak, (4) yerel potansiyelleri kullanarak yeni iş potansiyelleri ve yerel istihdamı sağlamak temel ilkeler olarak belirlenmiştir. Plan 2023 hedef yılı alınarak hazırlanmış ve Kırklareli kent merkezi için ilçe toplamı 125.500 kişi olmak üzere kentsel nüfus 95.000 kişi, kırsal nüfus 30.000 kişi olarak belirlenmiştir [71]. 2009 onanlı 1/25.000 ölçekli Kırklareli Çevre Düzeni Planı'nın bölgesel sürdürülebilirliğe yönelik getirdiği temel hedefler ise;

- Çevresel sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda; orman alanlarının, tarım alanlarının korunması ve ekolojik değerlerin koruma-kullanma dengesi gözetilerek kullanılması,
- Toplumsal sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda; tarım ve turizm sektörlerine yönelik potansiyeller kullanılarak yeni istihdam alanlarının yaratılması ve bu yolla iş durumuna bağlı nüfus kaybının önlenmesi, il genelinde toplumsal gelişmenin sağlanması ve yaşam kalitesinin arttırılması,
- Ekonomik sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda; tarımsal üretim ve verimin arttırılması, eko-turizm, agro-turizm gibi farklı turizm türlerinin geliştirilmesi, tarıma bağlı sanayi sektörünün desteklenmesi, mevcut ve önerilen ekonomik faaliyetlerin ekolojik değerlere zarar vermeyecek şekilde oluşturulması şeklindedir [71].

2011 onanlı 1/25.000 ölçekli Kırklareli Çevre Düzeni Planı'nın Kırklareli kent merkezi özelinde getirdiği kararlar incelendiğinde; 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı'nda belirlenen "2. Kademe hizmet merkezi" kimliği çerçevesinde kararların getirildiği görülmektedir. Tarımsal üretimi korumak, tarıma bağlı ekonomik gelişmeyi sağlamak için kent merkezinin güneyinde bulunan tarım ve mera arazileri, 1. Dereceden korunacak alanlar olarak belirlenmiş bununla beraber su kaynaklarının korunması için koruma kuşakları belirlenmiştir. Tarımsal ekonomiyi güçlendirmek için Tarımsal Alt Bölge (TAB) ve Tarımsal Organize Bölge (TOB) alanları oluşturulmuştur. Sanayiye bağlı ekonomiyi güçlendirmek için organize sanayi bölgesine yönelik düzenlemeler getirilmiş ve organize sanayi bölgesi dışında sanayi alanı oluşturulmamıştır [71].

Kent merkezi kuzeyinde bulunan ve İnci Deresi yer altı su besleme alanı üzerinde kalan mevcut küçük sanayi sitesinin, Kırklareli Üniversitesi ile ilişkisinin kurulabilmesi için eğitim, bilişim ve teknoloji alanına dönüştürülmesi kararı alınmıştır. Kırklareli özelinde getirilen turizm vizyonuna bağlı olarak, kent merkezi için kültür turizmi geliştirilmesi kararı alınmıştır. Ekonomi alanında getirilen kararları ve mekânsal gelişimi desteklemek için entegre ulaşım sistemleri oluşturulmuştur. Ayrıca atıkların bertarafı için, katı atık depolama ve geri dönüşüm tesis alanları önerilmiştir [71]. Kent merkezinin gelişme yönü ise batı, güney ve günümüzde TOKİ Toplu Konutlarının bulunduğu kuzeydoğu yönü olarak belirlenmiştir. Bununla beraber, belirlenen yeni gelişme konut alanlarının

bulunduğu kuzey-kuzeydoğu yönünde yeni bir kent merkezinin oluşturulması kararı alınmıştır. Plan kararları incelendiğinde kent merkezinde bulunan mevcut 555,64 hektarlık meskun konut alanına ek olarak toplam 612,54 hektarlık gelişme konut alanının açıldığı ve mevcut 1991 yılı onanlı alt ölçek planda belirlenen 1075,87 hektarlık plan alan sınırının, toplamda 3572,95 hektara çıkarıldığı görülmektedir (Şekil 3.10) [71]. Plan kararlarının özellikle ekolojik değerlerin korunması ve bölgesel ölçekte ekonomik gelişme ile ilgili olumlu bir kavramsal çerçeve sunduğunu söylemek mümkündür. Kırklareli gibi doğal yapısı çok bozulmamış bir coğrafyanın, gelecekteki gelişme baskılarına karşı korunması için güçlü kararların oluşturulması gerekmektedir. Ancak kentsel gelişme yönleri ve arazi kullanım kararları incelendiğinde, mevcut konut alanının yaklaşık iki katından fazla toplam konut alanı önerildiği ve sonuç olarak kentin mevcut plan alanının yaklaşık üç katından fazla bir alan büyüklüğüne çıkartıldığı görülmektedir. Yeni gelişim alanları için tarım ve mera alanlarında yer seçildiği, gelişim yönlerinin yr üstü ve yer altı su kaynaklarının koruma eşiklerine doğru genişleyen bir yapıda olduğu görülmektedir. Bununla beraber, evrensel çerçevede sürdürülebilir mekânsal gelişmeye yönelik “kompakt gelişim”, “kentsel yayılmanın azaltılması”, “tarım alanlarının, doğal alanların korunması” gibi söylemlerin esas alındığı günümüzde; plan yolu ile tarım, mera alanlarına oluşacak gelişme/yayılma baskılarının daha da arttırılmasının sürdürülebilir bir mekânsal gelişmeyi tam olarak sağlayamayacağını söylemek mümkündür. Ayrıca sürdürülebilir gelişim ilkeleri kapsamında “orman alanlarının, tarım alanlarının korunması”, “ekolojik değerlerin koruma-kullanma dengesi gözetilerek kullanılması” ilkelerini esas edinen bir planlama anlayışı ile mekâna yönelik getirilen bu kararların çelişki yaratmaktadır.

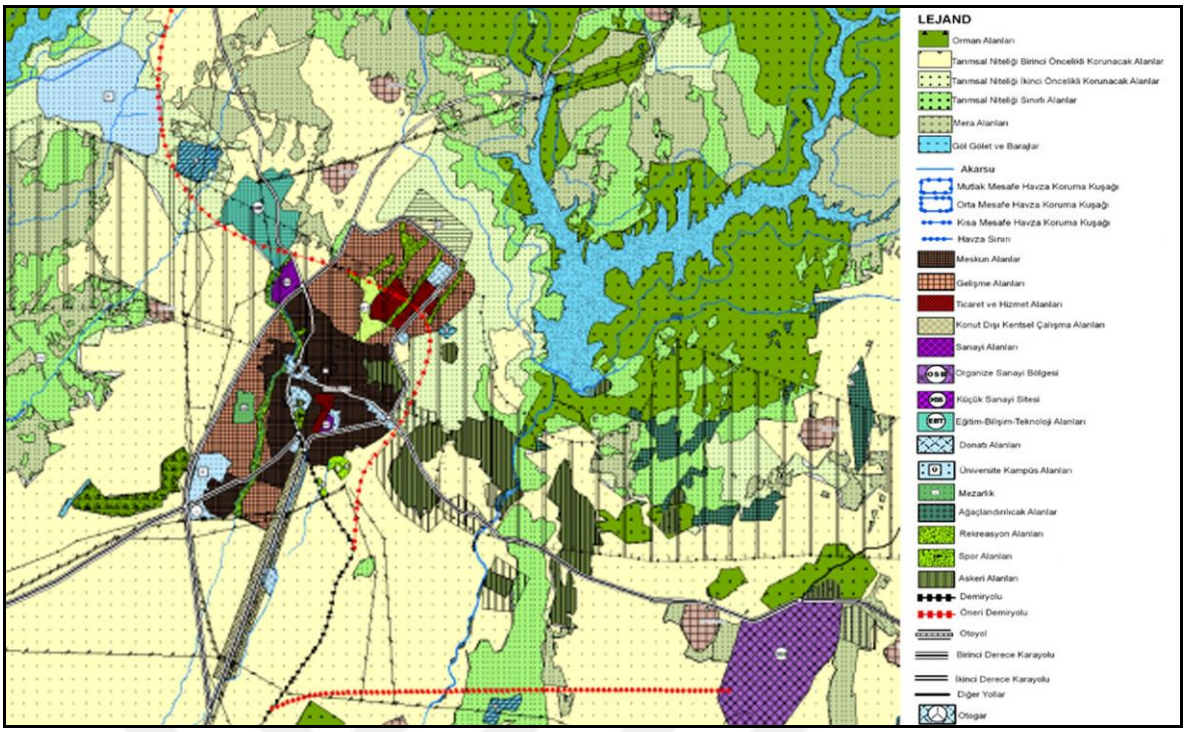

Şekil 3.10 1/25.000 ölçekli Kırklareli Çevre Düzeni Planı- Kırklareli kent merkezi [71]:336.

3.5 Bölge Plan Kararlarının Sürdürülebilir Gelişme Açısından Değerlendirilmesi

Kentlerin sürdürülebilirliği, ülkesel ve bölgesel kalkınma, gelişme ve kaynak yönetimi için büyük bir önem taşımaktadır. Ancak günümüzde sosyal ve ekonomik mekânın sahip olduğu karmaşık ve kompleks yapı düşünüldüğünde, sürdürülebilirliğin sadece kent ölçeğinde ele alınamayacak bir kavram olduğu savunulmaktadır [28],[82]. Özellikle küresel rekabetçi ortama uyum sağlamak için getirilen ekonomik kararların (sanayi tesisleri, enerji tesisleri vb. üretime yönelik tesisler) doğal kaynaklar üzerinde belirli sınırlara bağlı kalmayan etkiler gösterdiği ve sosyal yapıda da belirli sınırlara bağlı kalmayan akışlara neden olduğunu söylemek mümkündür.

Küreselleşme ile beraber, sınırlar arası sosyo-ekonomik ilişkilerin artması ve gelişmesi, bölgesel politikaların hedef ve faaliyetlerinde değişimlerin görülmesi sürecinde bölge tanımının da değiştiği izlenmektedir. Eski bölgeci ve coğrafi bakış açısı ile tanımlanan "belli fiziki ortak özelliklere sahip ve yönetimsel açıdan belli sınırlara sahip alan" bölge kavramı da tanım olarak değişmiş, küreselleşme süreci ile beraber "aralarındaki ekonomik rekabet gücü ve ilişki ağları" ile tanımlanan bir kavrama dönüşmüştür. Bununla beraber eski bölgeci anlayıştaki keskin bölge sınır algısı da yerini esnek,

ilişkilere göre tanımlanan bir sınır algısına bırakmıştır [11],[83],[84]. Ayrıca küresel sosyal ve ekonomik ilişkilere sahip bölgelerde planlamanın sadece mekânsal ölçekte belirli arazi kullanım ve ulaşım kararları ile başlı başına yönetilemeyeceğine dair ilk söylemler bu kapsamda oluşturulmaya başlamıştır. Ulusal ölçek ile yerel ölçek arasında bulunan bölge planlamanın ulusal ölçekte alınan stratejik kararların yerel ölçeğe kadar iletilmesini sağlayan bir yapısı bulunmaktadır. Ekonomide görülen küreselleşme, özellikle günümüzde çevresel ölçekte en önemli konulardan biri olan küresel ısınma, iklim değişikliği, güvenlik, bölgeler arası göçler, bölgeler arası rekabet ve eşitsizlik gibi konular ele alındığında bölge planlama anlayışının mekânsal politikaların yanı sıra güçlü stratejik kararları da içermesi gerekmektedir [85],[86]. Ayrıca bölge özelinde sosyal, ekonomik ve çevresel yönetim ve gelişimi sağlayacak ilke ve strateji bütününün sunulması ve bölgesel ölçekte aktörler arası katılımın sağlanması, ulusal ölçekte hazırlanan stratejiler ile kent ölçeğinde hazırlanan stratejiler arası bağlantının sağlanması bakımından önemlidir [28],[82]. Bölge özelinde getirilecek planlama kararlarının; sürdürülebilirliği mekânsal planlama ölçeğinden çıkartarak, iklim değişikliği, enerji kaynakları yönetimi, geri dönüşüm/yeniden kullanma, sera gazı emisyonu gibi birebir mekânsal olmayan ve günümüzde en önemli çevresel kaygıları oluşturan bu konuları da daha iyi bir biçimde kapsayacağını söylemek mümkündür [4].

Mevcut üst ölçek planlama sisteminin sürdürülebilir bölgesel gelişimi sağlama gücünün tespit edilmesi için; 1/25.000 ölçekli Kırklareli Çevre Düzeni Planı'nda (KDÇP) bölgesel sürdürülebilirliğe yönelik geliştirilen stratejiler ve temel kararlar (Çizelge 3.11), 2.4. numaralı bölümde ortaya konan bölgesel sürdürülebilirliğe yönelik stratejiler (Çizelge 3.12) kapsamında incelenmiştir. İncelemenin değerlendirme kısmında ise; (M+), plan kararlarında mevcut, (KM) plan kararlarında kısmen mevcut, (M-) plan kararlarında mevcut değil, (BY), kritere ilişkin bilgi yok, şeklinde dört ölçüt baz alınmıştır. İnceleme sonucunda ise, plan kararlarının bölgesel sürdürülebilir gelişmeye yönelik getirdiği kararların niteliği ve uygunluğuna yönelik çıkarımlar yapılmıştır [4].

Çizelge 3.11 1/25.000 ölçekli Kırklareli Çevre Düzeni Planı'nda bölgesel sürdürülebilirliğe yönelik oluşturulan strateji ve temel kararlar [71].

Tema	No	Stratejiler ve Temel Kararlar
Çevresel Sürdürülebilirlik	1	Su kaynaklarının kalitesi ve sürdürülebilirliği açısından yer üstü ve yer altı su kaynaklarının korunması, yer altı suyu aşırı çekim alanları ve erozyon tehlikesi içeren yetersiz drenaj alanları için özel müdahale önlemlerinin oluşturulması; taşkın ve heyelan alanların özel yapılaşma şartlarının getirilmesi,
	2	Ulusal ve uluslar arası derecede öneme sahip olan ekosistemler için hassas koruma-kullanma dengelerinin oluşturulması; bataklık, sazlık/kumul alanlar gibi hassas ekosisteme sahip alanların yerleşime kapatılması ve bu alanlarda hassas koruma/kullanma dengelerinin geliştirilmesi; bununla beraber ekosisteme zarar verecek nitelikteki projelerin ilgili hassasiyette revize edilmesi,
	3	Ekonomik ve toplumsal gelişmenin çevre ile uyum içinde sağlanması ve çevresel değerler üzerinde yaratcılacak zararların en aza indirgenmesi için gerekli önlemlerin alınması,
	4	Orman varlığı bulunan ancak henüz orman kadastrosu tamamlanmamış alanlar için gerekli çalışmalar ile beraber orman alanları içine dahil edilmesi, orman arazileri ile coğrafi olarak bütün oluşturacak niteliğe sahip 2B vasfındaki arazilerin ve orman kadastro bulunmamasına rağmen üstünde orman bitki örtüsü bulunan alanların ekolojik olarak ormanla bütünleştirilecek alanlar olarak belirlenmesi ve bu karara yönelik gerekli uygulamaların yapılması,
	5	Tarımsal üretim ve kullanım potansiyeli yüksek tarım topraklarının, tarım dışı amaçlar için kullanımının engellenmesi; orman bitki örtüsü taşımayan ve ayrıca tarımsal faaliyetlerin devam ettiği 2B alanlarının tarımsal arazileri olarak tanımlanması,
	6	Tarım topraklarında, ekolojik tarım faaliyetlerinin teşvik edilmesi, ekolojik tarıma uygun olmayan alanlarda ürün çeşitliğinin arttırılması; tarım ilaci ve gübra gibi kimyasal bileşenlerden üretim sürecinin arındırılması ve kirliliğe karşı ek önlem ve kararların alınması; alt ölçek detayında ilgili bilgi sistemleri oluşturularak tarımsal arazi kullanım planlarının hazırlanması; küçük parselli tarım topraklarının sulama vb. üretim süreçlerinde maliyeti arttırıcı etkileri nedeniyle bu tip tarım parsellerin topluluşatrıma çalışmalarının yapılması ve sulama projeleri ile verimliliğin arttırılması,
	7	Tarımsal faaliyetlerin çekici kılınması amacıyla, belirlenen tarım alanların agro-turizm gibi turistik faaliyetlerin desteklenmesi,
	8	Mera alanlarının verimliliğinin arttıırlması bu kapsamda gerekli mera ıslah projelerinin hazırlanması; küçük parselli mera alanlarında arazi toplulaştırma işlemlerinin hazırlanması ve verimliliğin arttırılması; meralarda otlatmayı düzenleyecek düzenlemelerin ve tesislerin oluşturulması,

Çizelge 3.11 1/25.000 ölçekli Kırklareli Çevre Düzeni Planı'nda bölgesel sürdürülebilirliğe yönelik oluşturulan strateji ve temel kararlar [71] (devamı).

	9	Baraj, gölet gibi yer altı suları için koruma kuşaklarının oluşturulması ve buna bağlı olarak gerekli uygulamaların/düzenlemelerin yapılması; yeraltu suyu besleme alanlarında düşük yoğunluklu yapılaşma koşullarının sağlanması, mevcut yapıların bu kapsamda rehabilite edilmesi ve mevcut ekosistemin korunmasına yönelik önlemlerin alınması,
	10	Atıksu sorununa çözüm olarak, kanalizasyon altyapısının rehabilite edilmesi ve yeni gelişme alanlarında altyapı sorunlarının çözülmesi; endüstriyel atıklara yönelik arıtma tesislerinin oluşturulması ve buna yönelik gerekli yasal-yönetsel uygulamaların yapılması; yağış sularının drenajının sağlanması; yeraltı su kaynaklarını kullanımının denetim altına alınması; sanayi tesisleri ve organize sanayi bölgelerinde ilgili atıksu/altyapı çözümlemelerinin sağlanması,,
	11	Doğal eşikleri aşan, ihtiyaç fazlası gelişme alanlarının planlama sürecine dahil edilmemesi veya bu alanlarda ilgil fonksiyon değişikliklerinin yapılması; tapu tescil işlemleri tamamlanmış alanlarda fonksiyon değişikliklerinin yapılması, fonksiyon değişikliği yapılamayan alanlarda doğal alanlara olan baskıyı azaltacak biçimde mekansal gelişmenin etaplandırılması; tarım dışı kullanım izni alınmış ancak diğer fonksiyonlar için kullanılmamış alanların tarımsal açıdan korunacak alanlar olarak yeniden projelendirilmesi,
Toplumsal Sürdürülebilirlik	12	Nüfus kaybının önlenmesi için yeni istihdam olanaklarının oluşturulması; kırk-kent dengesinin sağlanması ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi,
	13	Sınır ötesi ilişki ve işbirliklerinin gelişmesini sağlayacak projelerin uygulanması; bu amaca yönelik üretim kanallarının geliştirilmesi,
	14	Çevre merkezlerden gelen gelişim baskılarını durdurmak ve diğer merkezlere var olan nüfus akışının engellenmesi için, gerekli noktalarda yeni merkezlerin oluşturulması; yeni oluşturulan merkezlerin gerekli donatılarla desteklenmesi,
	15	Meskun alanlarda ilgili nüfusun kullanımına yanıt verecek nitelikte donatıların oluşturulması, mevcut yapı stoğunun kalitesi, dokusu, işlevi ve arazinin jeolojik yapısına göre gerekli koruma/iyileştirme gibi projelerin oluşturulması ve uygulanması; kanalizasyon gibi altyapı tesislerinin oluşturulması ve iyileştirilmesi; alt ölçekli planlama çalışmalarında AB Kentli Hakları Deklerasyonu'nda belirtilen (satın alınabilir ve yeterli nitelikte konutun sağlanması, farklı ulaştım türlerini entegre eden ulaşım projelerinin hazırlanması, tarihi yapıların korunması/geliştirilmesi, toplumun tüm kesimi için kentsel hizmetlerin eşit bir biçimde sunulması ve kentsel refahın arttırılması vb.) maddelerin dikkate alınması,
	16	Gelişme konut alanlarının belirlenen jeolojik risk sınırlarına göre yeniden ele alınması ve gereken noktalarda arazi kullanıma yönelik revizelerin yapılması,
	17	Köy alanları için gerekli plan çalışmalarının yapılması; kırsal karakterin korunmasına yönelik gerekli uygulamaların yapılması,

Çizelge 3.11 1/25.000 ölçekli Kırklareli Çevre Düzeni Planı'nda bölgesel sürdürülebilirliğe yönelik oluşturulan strateji ve temel kararlar [71] (devamı).

	18	Yerleşik alanlar içinde hava koridorlarının oluşturulması bununla beraber akarsular etrafında açık ve yeşil alanların oluşturulması, rekreasyonel kullanımların arttırılması; doğal eşikler arası ağaçlandırma çalışmaları ile tampon bölgelerin oluşturulması,
	19	İl bütününde düzenli atık depolama tesislerinin oluşturulması bu kapsamda gerekli tesis alanlarının belirlenmesi; ilgili tesislerin kurulacağı alanlarda hava, su ve toprak kirliliğine ilişkin gerekli tedbirlerin alınması,
	20	Doğal afetler sonucunda kullanılmak üzere afet iskan sahalarının belirlenmesi, bu sahalar için gerekli altyapı ve üstyapı ihtiyaçlarının karşılanması,
Ekonomik Sürdürülebilirlik	21	Tarımsal üretimin arttırılması ve bu konu ile ilgili örgütlenme ce işletişim sistemlerinin geliştirşilmesi; tarımsal üretimde verimliliğin arttırılması, iş potansiyelinin arttırılması yolu ile kırsal kesimdeki nüfus kaybının engellenmesi; kurulacak Tarım Organize Sanayi (TOB) ve Tarım Alt Bölgeleri ile tarıma yönelik entegre tesislerin kurulması bu alanlarda oluşturulacak AR-GE birimleri, biogaz tesisleri ve çeşitli klinikler ile üretimin desteklenmesi ve kalitenin yükseltilmesi; TAB ve TOB'ların bünyesinde yapılacak çalışmalar ile halkın tarım konusunda bilinçlendirilmesini sağlayacak eğitimlerin verilmesi; bu bölgelerde küçük ve orta ölçekli işletmelerin ele alınması yolu ile gerekli işbirliği ve örgütlenmelerin oluşturulması,
	22	Dağınık gelişmiş, ortak yönetim ve denetim mekanizmasına sahip olmayan sanayi alanlarının ıslah edilerek denetim altına alınması; ıslah edilecek sanayi alanları dıışnda kalan alanlarda tarıma yönelik sanayi tesislerinin teşvik edilmesi; mekansal sanayi taleplerinin doğal eşiklere uyumlu olacak şekilde denetlenmesi ve yönetilmesi,
	23	Yer altı su kalitesini, yer altı su miktarını, bulundukları bölgedeki flora ve faunayı olumsuz etkileyen sanayi faaliyetlerinin engellenmesi, tesislerin bu kapsamda düzenlenmesi; doğal eşikler üzerinde planlanan sanayi alanlarında gerekli arazi kullanım düzenlemelerinin yapılması,
	24	Sanayi alanlarına ve bu alanlardaki üretime destek olacak lojistik ve depolama alanlarının oluşturulması,
	25	İlgili merkezlerin konum ve kademelerine uygun olarak gerekli ticaret, konut dışı kentsel çalışma ve küçük sanayi sitesi alanlarının oluşturulması,
	26	Turizm sektörüne yönelik mevcut potansiyellerin koruma/kullanma dengesi göz önünde tutularak değerlendirilmesi, turizm yapısını geliştirmeye yönelik stratejilerin oluşturulması; eko-turizm, agro-turizm, yat turizmi, doğa turizmi, arkeoloji ve kültür turizmi, sağlık turizmi, av turizmi gibi turizm çeşitlerine uygun alanların belirlenmesi ve bu alanlarda turizmi geliştirecek gerekli rekreasyonel/konaklama/sosyo-kültürel tesislerişn oluşturulması,

Çizelge 3.11 1/25.000 ölçekli Kırklareli Çevre Düzeni Planı'nda bölgesel sürdürülebilirliğe yönelik oluşturulan strateji ve temel kararlar [71] (devamı).

Ulaşım	27	Taşımacılığa yönelik demiryolu ve denizyolu sistemlerine ağırlık veren bir ulaşım yapısının oluşturulması,
	28	Karayolu, denizyolu ve demiryolu ağları arası bağlantıların sağlanması ve ulaşımda sürekliliğin oluşturulması; karayolları ile ilgili gerekli düzenleme ve geliştirmelerin yapılması; demiryolu-liman bağlantılarının güçlendirilmesi.

Çizelge 3.12 Bölgesel sürdürülebilirliğe yönelik geliştirilen strateji ve temel kararlar.

Tema	No	Stratejiler ve Temel Kararlar	2011 KDÇP KARARLARI
Yönetim	1	Bölge planlamayı geliştirecek teknik yardımın sağlanması, sürdürülebilir finansman ve işbirliği fırsatlarının geliştirilmesi,	**M-**
	2	Şehirlerde ve alt bölgelerde bölgesel sürdürülebilirlik stratejilerine uygun olarak proje ve programların yönetimler düzeyinde üretilmesi,	**BY**
	3	Tarım işletmelerinin maliyet, risk yönetimi gibi konularda geliştirilmesi, yönetim merkezleri tarafından çiftçilerin enerji verimli tarım uygulamaları ve sürdürülebilirlik konularında eğitimlerin verilmesi,	**KM**
	4	Su sistemleri ve altyapı ile planlama arasında bağlantıların ve ek eylem planlarının oluşturulması,	**KM**
	5	Yönetimlerin atık üretiminin azaltılmasına yönelik eylem planlarını hazırlamaları konusunda desteklenmesi, geri dönüşüm / yeniden kullanma gibi aktivitelerin teşvik edilmesi ve halkın bu konuda bilgilendirilmesi,	**KM**
	6	Bölgesel ve yerel yönetimlerin sürdürülebilirlik ve sosyal yapı öncelikli proje ve hizmetleri desteklemesi ve bu konu ile ilgili ortaklıklar kurması,	**M-**
	7	Proje tasarım ve uygulama süreçlerinde aktif katılımın sağlanması, yönetim-toplum-özel sektör arası işbirliği ve ortaklıkların kurulması,	**KM**
	8	Ekonomik ve sosyal faktörleri de ele alacak entegre sürdürülebilirlik değerlendirmeleri için yönetim kapasitesinin geliştirilmesi,	**M-**
	9	Bölge özelinde stratejik planların hazırlanması, sürdürülebilirliğe yönelik temel göstergelerin belirlenmesi,	**KM**
	10	Sürdürülebilirlik ile ilgili konularda (enerji, tarım, su kaynakları vb.) araştırmaların yapılması,	**M-**

Çizelge 3.12 Bölgesel sürdürülebilirliğe yönelik geliştirilen strateji ve temel kararlar (devamı).

Doğal Kaynaklar ve Atık Yönetimi	11	Enerji verimlilik programlarının ve alternatif enerji kaynakları kullanımının teşvik edilmesi, enerji verimliliğine yönelik bölgesel stratejilerin geliştirilmesi ve izlenmesi,	**M-**
	12	Enerji üretim sistemlerinde yenilenebilir kaynakların kullanımının teşvik edilmesi; güneş, rüzgâr, jeotermal gibi yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelik gerekli teknolojik donanımların kurulması,	**M-**
	13	Tarım ve ormancılıkta üretilen yan ürünleri yakıt kaynağı olarak kullanabilecek enerji üretim programlarının oluşturulması,	**M-**
	14	Arazi kullanım ve ulaşım ile ilgili hazırlanacak planlarda hava kirliliğini azaltmaya yönelik hükümlerin getirilmesi, yakıt çeşitliliğinin arttırılması, sera gazı emisyonunun azaltılmasına yönelik stratejilerin geliştirilmesi,	**M-**
	15	Havzalarda sürdürülebilirlik ile ilgili stratejilerin oluşturulması, su altyapısı ve su korunumu hakkında eğitimler verilmesi,	**M-**
	16	Mevcut su sistemlerindeki iyileştirmeler ile altyapı verimliliğinin arttırılması,	**M+**
	17	Yağmur suyu ve yüzey akışlarını yönetebilmek için doğal sistemlerin korunması ve iyileştirmelerin yapılması,	**KM**
	18	Organik malzemelerin geri dönüşümünü daha verimli kılacak altyapı uygulamalarının hazırlanması,	**M-**
	19	Yapı yapım ve yıkım sırasında çıkan malzemelerin yeniden kullanımının ve geri dönüşümünün teşvik edilmesi, imalat sektöründe bu malzemelerin kullanımına yönelik teşviklerin uygulanması,	**M-**
	20	Biyolojik çeşitliliğin korunması, bu konuda stratejik planların, rehberlerin ve yönetim ortaklıklarının oluşturulması; biyolojik çeşitliliğin sürdürülebilirliğine yönelik kararların oluşturulması,	**M+**
Yapılı Çevre ve Arazi Kullanım	21	Mevcut arazi kullanım strateji ve kararlarının sürdürülebilirlik ilkelerine göre revize edilmesi, gerekli araçların oluşturulması,	**M-**
	22	Belediyelere teknik yardım ve finansman sağlayarak, terk edilmiş/ atıl durumda kalmış alanların ve yapıların yeniden kullanımı ve canlandırılması, buna yönelik strateji ve teşviklerin oluşturulması,	**KM**
	23	Atıl durumda kalmış tarihi bölgelerin, kahverengi alanların ve ana caddelerin canlandırılması ve iyileştirmelerin yapılması,	**KM**

Çizelge 3.12 Bölgesel sürdürülebilirliğe yönelik geliştirilen strateji ve temel kararlar (devamı).

	24	Yerel ölçekte kamusal alan ve ağları entegre edecek, karma kullanıma sahip konut ve ticaret bölgelerinin oluşmasını sağlayacak, doğaya ve ekolojik yapıya karşı hassas kentsel tasarım rehberlerinin oluşturulması,	**KM**
	25	Mevcut yağı stoğunda iyileştirmelerin (enerji verimli yapı tasarım rehberlerinin oluşturulması ve kamusal yapıların bu rehberlere göre inşa edilmesi, yapılarda sürdürülebilirliğe yönelik minimum standartların belirlenmesi, yeni yapılacak yapılarda karma işlevlerin oluşturulması) yapılması,	**KM**
	26	Bölgesel ölçekte tarıma yönelik standartların belirlenmesi, sürdürülebilir tarım uygulamaları için kırsal alanları korumaya yönelik planların hazırlanması, mevcut planların bu yönde revize edilmesi,	**M+**
	27	Bölgesel ölçekte orman alanlarının korunması, gerekli eylem planlarının yapılması,	**M+**
	28	Bölgesel kıyı alanlarına kamusal erişimi sağlayacak ve kıyı alanlarını yapılaşma baskılarına karşı koruyacak sürdürülebilir planların ve stratejilerin hazırlanması,	**M+**
	29	Otobüs, raylı sistemler ve bisiklet gibi farklı ulaşım türlerini entegre edici alternatif ulaşım programlarının oluşturulması,	**M-**
Sosyo-Ekonomik Yapı	30	Elektrikli araç, hidrojen yakıt, bio-dizel gibi temiz yakıt türlerinin kullanımının teşvik edilmesi, buna yönelik yakıt istasyonları vb. tesis projelerinin oluşturulması,	**M-**
	31	Araç kullanımının azaltılması bu kapsamda trafik verimlilik ve optimizasyon çalışmalarının yapılması, yerel ölçekte yaya ve bisikletlilere yönelik yol düzenlemelerinin yapılması,	**M-**
	32	Doğal afetlerden korunmaya yönelik yapısal kararların geliştirilmesi ve bu konuda yasal çerçeve ile eylem planlarının hazırlanması,	**M+**
	33	İşletme ve endüstrilere yönelik enerji verimlilik programlarının hazırlanması, bio-enerji gibi alternatif enerji kaynaklarının üretiminin teşvik edilmesi ve karbon salınımı azaltıcı hükümlerin getirilmesi,	**M-**
	34	Küçük-orta ölçekli işletmelerin desteklenmesi, çiftçilerin ve tarım işletmelerinin bölgesel ölçekte birbirileri ile bağlanması ve tüm bu konularda gerekli ortaklık ve işbirliklerinin kurulması,	**KM**
	35	Tarım işletmelerine yönelik teşvik ve girişimcilik programlarının oluşturulması,	**M+**
	36	Bölgedeki işletme ve endüstrilerde geri dönüştürülmüş malzemelerin kullanımının teşvik edilmesi,	**M-**

Çizelge 3.12 Bölgesel sürdürülebilirliğe yönelik geliştirilen strateji ve temel kararlar (devamı).

	37	Sosyal dezavantajların azaltılması ile ilgili kurumlar arası ortaklıkların oluşturulması, sosyal içerme politikalarının desteklenmesi, toplumsal sürdürülebilirliğe yönelik ayrımcılıkla, eşitsizlikle mücadele vb. konularda programların oluşturulması,	**M-**
	38	Herkesin yerel ekonomiye eşit bir şekilde katılımının sağlanması, istihdam fırsatlarından herkesin eşit bir şekilde faydalanmasının sağlanması,	**M-**
	39	Formel ve enformel eğitim stratejilerinde sürdürülebilirlik ile ilgili konuların dahil edilmesi.	**BY**

İlgili tablolar karşılaştırmalı bir biçimde incelediğinde;

- Yönetim ile ilgili konularda, bölgesel sürdürülebilirliğe yönelik stratejiler incelendiğinde bölgesel yönetime yönelik tanımlı stratejiler sunduğu görülmektedir (Çizelge 3.12: 1-10 no arası maddeler). Ancak KÇDP örneğinde bölgesel yönetime yönelik atıfların yapılmadığı, bölge planında getirilen kararların uygulanmasının merkezi ve yerel yönetimlere bırakıldığı görülmektedir.
- Çevresel sürdürülebilirlik ile ilgili, tarım alanlarının korunması, yer altı ve yer üstü su kaynaklarının korunumu, orman-mera alanlarının korunumu konularında benzer içerikte stratejilerin geliştirildiği görülmektedir. Bölgesel sürdürülebilirliğe yönelik stratejiler incelendiğinde, enerji verimliliğinin sağlanması, alternatif yenilenebilir enerji kaynaklarının (rüzgâr, güneş, bio-enerji, jeotermal gibi) kullanımı, hava kirliliğinin azaltılması, sera gazı emisyonunun azaltılması dolayısı ile iklim değişikliğine yönelik uygulamaların geliştirilmesi, organik malzemelerin, yapı yapım ve yıkım sürecinde ortaya çıkan atık ürünlerin geri dönüşümlerinin/yeniden kullanımlarının sağlanması, atık yönetiminin oluşturulması gibi birebir mekânsal olmayan konularda güçlü stratejilerin geliştirildiği görülmektedir (Çizelge 3.12: 11-12-13-14-18-19 nolu maddeler). KÇDP örneğinde ise, üst ölçek plan kararlarının eylem alanlarını tanımlamak beklenirken, belirtilen konularda ya herhangi bir strateji geliştirilmediği ya da geliştirilen stratejilerin zayıf nitelikte olduğu görülmektedir. Özellikle güncel küresel kaygılara yönelik çevresel stratejilerin oluşturulmamasının çevresel sürdürülebilirliği tam anlamıyla sağlayamayacağını da söylemek mümkündür. Arazi kullanım özelinde incelemeler yapıldığında; bölgesel

sürdürülebilirliğe yönelik ortaya konan stratejilerde alt ölçek planlama çalışmalarına yön gösterecek tanımlı arazi kullanım ve yapılaşma stratejilerinin oluşturulduğu görülmektedir. Buna göre ilgili stratejilerde, mevcut yapı stoğunda yapılacak iyileştirmelerin kapsamı, yeni yapılacak yapılar için standart ve kriterler, atıl durumda kalmış bölgelerde yapılacak uygulamaların kapsamı, yerel ölçekte arazi kullanıma yönelik yapılacak uygulamaların kapsam ve çeşitleri (tasarım rehberleri, eylem planları vb.) alt ölçek planlar ile ilişkiyi kuracak şekilde tanımlanmıştır (Çizelge 3.12: 21-25 no arası maddeler). KÇDP örneğinde ise; mevcut yapı stoğuna, gelişme konut alanlarına ve arazi kullanıma ilişkin genel ilkelerin tanımlandığı ancak stratejilerin alt ölçek uygulamalar ile ilişkiyi sağlamada zayıf güce sahip olduğu görülmektedir (Çizelge 3. 11: 14-18 no arası maddeler).

- Ekonomik sürdürülebilirlik konusunda, bölgesel sürdürülebilirliğe yönelik stratejiler incelendiğinde işletme ve endüstrilere yönelik üretim sürecine dair bazı kararların getirildiği (enerji verimlilik, alternatif enerji kullanımı, üretim sürecinde geri dönüştürülmüş malzemelerin kullanımı gibi) görülmektedir. Bununla beraber, küçük ve orta ölçekli ticari işletmeler, tarım işletmeleri ve endüstrilerin bölgesel ölçekte ortaklıklar, işbirlikleri ile birbirine bağlanması ve bu sayede bölgesel ölçekte ekonomik gelişimin hedeflendiği görülmektedir (Çizelge 3.12: 3-32-33-34-35 nolu maddeler). KÇDP örneğinde ise, özellikle ekonomik gelişimin sanayi alanlarının düzenlenmesi ve tarıma yönelik sanayi alanlarının (tarım alt bölgeleri ve tarım organize bölgeleri) kurulması üzerinden hedeflendiği görülmektedir. Sanayi atıkları nedeni ile yer altı ve yer üstü su kaynaklarında ciddi kirlenmeler görülen Trakya bölgesinde sanayi alanlarının düzenlenmesi en gerekli stratejilerden biri olsa da ekonomik sürdürülebilirliğin sadece mekânsal üretim tesislerinin düzenlenmesi ile sağlanamayacağını da söylemek mümkündür.
- Sosyal sürdürülebilirlik konusunda, bölgesel sürdürülebilirliğe yönelik stratejiler incelendiğinde sosyal dezavantajların azaltılması, toplumsal eşitsizlikle mücadele edilmesi, toplumdaki tüm kesimlerin hizmetlerden ve iş olanaklarından eşit bir şekilde yararlanmasına dair temel stratejilerin ele alındığı görülmektedir (Çizelge 3.12: 36-37 nolu maddeler). Ancak KÇDP örneğinde ise, bu içerikte sosyal sürdürülebilirliğe yönelik stratejilerin oluşturulmadığı veya zayıf nitelikte olduğu görülmektedir, sosyal sürdürülebilirlikle ilgili ele alınan konuların ise arazi kullanım

ve yapı stoklarında yapılacak müdahaleler üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir (Çizelge 3.11: 12-20 no arası maddeler). Bu açıdan bakacak olursak, KÇDP örneğinde sosyal sürdürülebilirliğin tam olarak ele alınamadığını, sosyal yapı ile ilgili sadece mekânsal konularda stratejilerin geliştirildiğini söylemek mümkündür.

BÖLÜM 4

KIRKLARELİ KENT MERKEZİ KENTSEL ÖLÇEK DEĞERLENDİRMELERİ

Bu bölümde, Kırklareli kent merkezi için kentsel ölçekte incelemeler ve yorumlamalar getirilmiştir. Kırklareli kent merkezi özelinde kentsel gelişme ve gelişmenin tetikleyicisi olan etmenler belirlenmiş, günümüz kentsel mekânını oluşturan sistemler incelenmiştir. Kent merkezindeki planlama süreci detaylı bir şekilde ele alınmış, plan kararlarının mekân üzerinde yarattığı değişim-dönüşüm etkileri incelenmiş ve tüm bu anlatımlar sonucunda kentsel mekân ile plan kararları sürdürülebilirlik açısından ele alınmıştır.

4.1 Nüfus Özellikleri

Kırklareli ilinin 2015 toplam nüfusu toplam 346.973 kişidir. Bununla beraber 2015 yılı kent merkezi nüfusu ise, 73.517 kişi kentsel nüfus ve 21.757 kişi kırsal nüfus olmak üzere toplam 95.274 kişidir [62].

Nüfus değişim grafiği incelendiğinde; kentsel ve kırsal nüfusun 1975-1980 yılları arası dönemde yaklaşık olarak aynı oranlarda olduğu ancak 1975 yılından sonra kentsel nüfusun artmaya başladığı görülmektedir (Şekil 4.1). Bu bakımdan 1975 yılı Kırklareli nüfus değerleri, kentsel-kırsal etkileşim açısından eşik değer yılı niteliği taşımaktadır. Bu durumun oluşmasında özellikle önceki bölümlerde aktarılan 1970'li yıllarla beraber Trakya'da sanayileşme akımlarının başlaması, 1970 yılında Kırklareli'nin "kalkınmada öncelikli yöre" olarak belirlenmesi ve buna bağlı olarak sanayi ve hizmet sektörüne yönelik yatırımların yapılmaya başlaması başlıca temel etkenlerdendir. 1968-1986-1989 ve 1991 yılları boyunca yapılan planlama uygulamaları ile imar hareketlenmelerinin

artmasının ilerleyen dönemlerde kentsel nüfusta artışın görülmesinde etkili olduğunu söylemek mümkündür [68],[69].

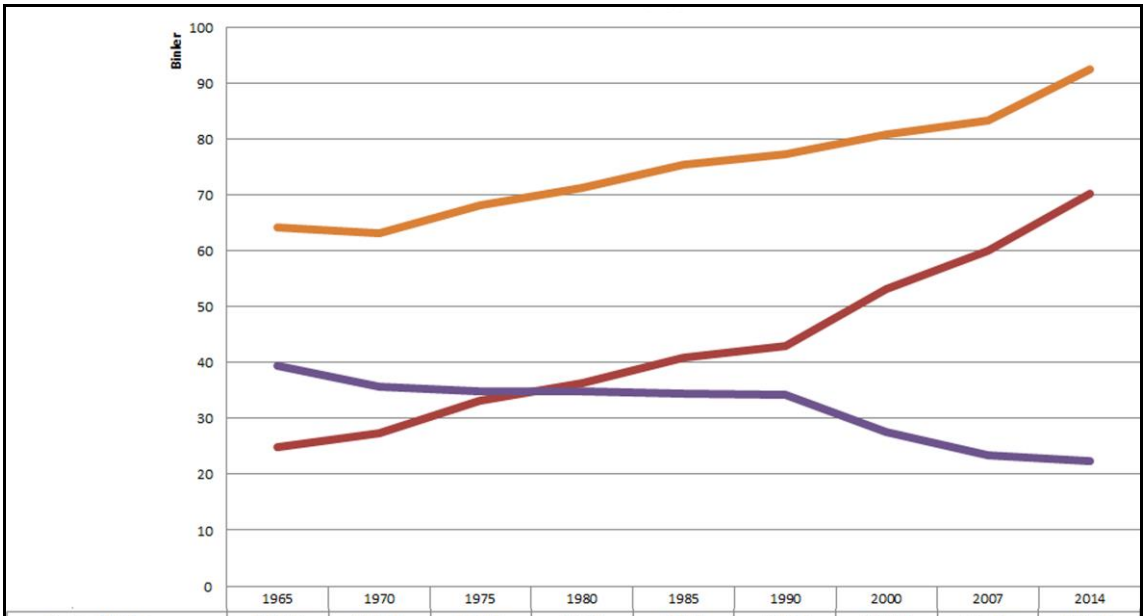

	1965	1970	1975	1980	1985	1990	2000	2007	2014
Kentsel Nüfus	24790	27431	33265	36296	40881	43017	53221	59970	70161
Kentsel Nüfus (Türkiye)	10805817	13691101	16869068	19645007	26865757	33326351	44006184	49747859	71286182
Kırsal nüfus	39441	35745	34896	34833	34409	34158	27509	23408	22353
Kırsal Nüfus (Türkiye)	20585604	21914075	23478651	2509190	2379871	23146684	23797743	20838397	6409722
Toplam nüfus	64231	63176	68161	71129	75290	77175	80730	83378	92514
Toplam Nüfus (Türkiye)	31391421	35605176	40347719	22154197	29245628	56473035	67803927	70586256	77695904

Şekil 4.1 Kırklareli kent merkezi nüfus değişim grafiği [62].

4.2 Kentsel Gelişim ve Planlama İlişkisi

4.2.1 Kentin Morfolojik Yapısı ve Gelişim Süreci

Analiz çalışmalarında; çok zengin bir kaynak tabanına dayanmamakla birlikte kentin tarihi gelişiminin öncelikle Yayla Mahallesi ve bugün Kocahıdır Mahallesi sınırları içinde bulunan Kırklar Tepe mevkiinde başladığı, geleneksel yerleşme kültürümüzle koşut yüksek eğime sahip yamaçlarda başlayan gelişimin zaman içinde ovaya inerek mevcut formunu kazandığı izlenmektedir (Şekil 4.2) [68],[87],[88]. Kırklareli kent merkezinde makroformun şekillenmesinde özellikle Cumhuriyetin ilk yıllarında gerçekleşen göçler ve 1924 mübadelesi rol oynamış, kent batı ve doğu yönlerinde gelişmiştir [68]. 1924 mübadelesine kadar, günümüzün kentsel sit alanını da içeren Yayla Mahallesi'nde kentin zengin Rum ve Bulgar nüfusunun yaşadığı, mübadele sonucunda Yunanistan'dan gelen Türk nüfusun öncelikli olarak bu bölgeye yerleştirildiği belirtilmektedir [69],[89].

Yayla ve Kocahıdır Mahallelerinde başlayan gelişme, iki mahallenin devamında bulunan Bademlik, Cumhuriyet ve Demirtaş Mahalleleri yönünde devam etmiştir [60],[68]. İlerleyen süreçlerde ise gelişme kentin doğusunda Doğu Mahallesi yönünde ilerlemiş, imar uygulamaları ile beraber tarım alanlarından konut alanlarına yönelik bir dönüşüm süreci başlamış, bu dönüşüm dairesel bir form tanımlar içerikte Akalar Mahallesi'ne doğru ilerlemiştir [60],[68]. 1910-1912 yılları arasında yapılan Kırklareli-Büyük Mandıra Demiryolu Hattı gelişmeyi kentin batısına doğru yönlendiren ve makroformu etkileyen girdi oluşturmuştur [60],[90]. Cumhuriyetin ilk yıllarında pek çok yerleşme koşutunda Kırklareli'nde de izlenen kentin batısındaki istasyon ve istasyon caddesi odaklı gelişme sürecine karşın 1930'lu yıllarda Mustafa Kemal Atatürk'ün Kırklareli gezisi sırasında konuşmasını Yayla Mahallesi'nde bulunan eski Hükümet Konağı'nda yapması, temel hizmet birimlerinin bu mahallede bulunması kentin ana merkezinin bu dönemde de Yayla Mahallesi olduğunu yansıtmaktadır [87]. Kentin makroformunu etkileyen bir diğer gelişme ise 1968 yılında Karahıdır Köyü'nün mahalle olarak belediye sınırlarına dâhil edilmesidir

Tüm bu gelişme süreçlerinde makroformun oluşumuna ilişkin ipuçları 1976-2014 yılları arası hava fotoğrafları, uydu görüntüleri ve hâlihazır haritaların çakıştırılması sonucunda kentin gelişme yönlerine yönelik görsel bir analiz çalışmasında izlenebilmektedir (Şekil 4.2).

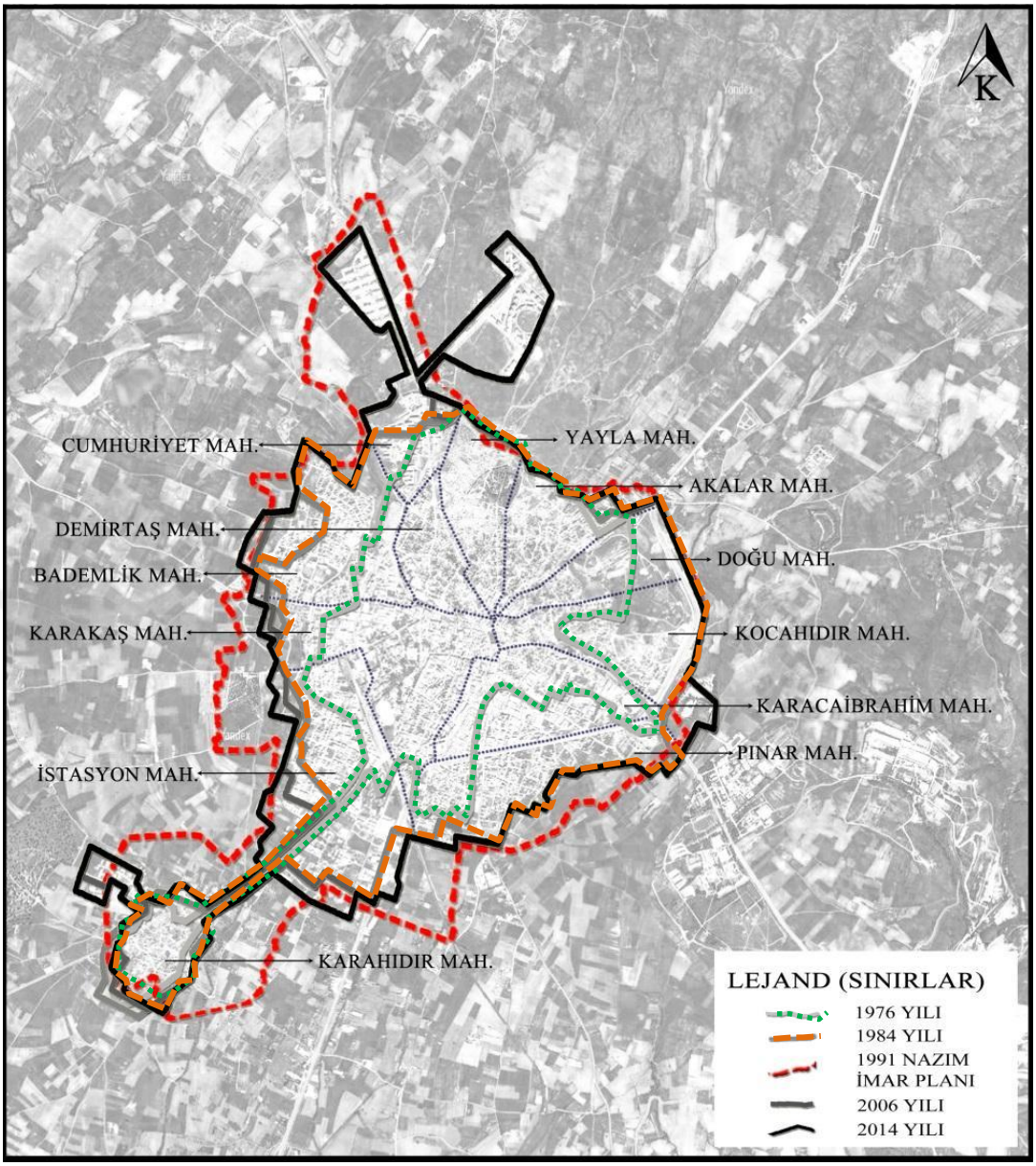

Şekil 4.2 1976-2014 yılları arası kent makroformunda görülen değişim [60].

Kentin 1976 yılındaki yapılı çevre sınırları incelendiğinde, gelişimin kentin kuzey ve güneydoğu yönlerinde yoğunlaştığı görülmekte, 1948 ve 1968 yıllarında yapılan imar planları kararınca oluşturulan meydanlar ve Kurtuluş Caddesi, Fevzi Çakmak Bulvarı, Mustafa Kemal Bulvarı ve İstiklal Bulvarı yönlerinde geliştiği görülmektedir [60]. Özellikle 1980 yılından sonra ise makroformun gelişiminde kamu tesisleri ve karayolu yatırımlarının etkin olduğu izlenmektedir. Kentin doğusunda bugün Doğu ve Kocahıdır Mahallelerinin doğu sınırını oluşturan askeri alanların ve buna bağlı diğer donatıların oluşturulması, yine bu dönemlerde Kırklareli-Dereköy sınır kapısı bağlantısını sağlayan E87 karayolunun tamamlanması, Kırklareli-İstanbul bağlantısının Babaeski yönünde döndürülmesi, gelişimin doğu ve güney yönünde ilerlemesini tetiklemiştir. Ayrıca

valilik, eğitim tesisleri, hastane gibi temel hizmetleri sunan sosyal altyapı donatılarının Karakaş Mahallesinde konumlanması gelişimin batı yönünde devam etmesini tetiklemiştir. 1986 yılında yapılmış ve 1988 ve 1991 yıllarında revize edilmiş üçüncü imar plan sınırları ve arazi kullanım kararları incelendiğinde kuzey, güney ve batı yönünde gelişme konut alanları önerildiği görülmektedir. Ayrıca Karakaş Mahallesi ile Karacaibrahim Mahallesinin de özellikle Kırklareli belediye binası çevresinde oluşturulan donatı ve ticaret kararları ile gelişmesi öngörülmüş, merkezin mahallelerin odağını oluşturan sit alanı ve çevresinde gelişimi öngörülmüştür. 2006 yılına ait yapılı çevre sınırları incelendiğinde, 1991 yılı plan kararları doğrultusunda kuzey, batı ve güney yönlerinde büyümenin devam ettiği görülmektedir. Özellikle 1984 yılından sonra yapılı çevre sınırlarında çok büyük bir değişmenin olmadığını ve kentsel büyümenin yatayda değil özellikle parsel ölçeğinde dönüşümlerle 3. boyutta görülmeye başlandığını söylemek mümkündür. Bununla beraber, kentsel sit alanının bulunduğu Yayla-Demirtaş Mahalleleri özelinde incelemeler yapıldığında da 1976 yılından günümüze yatayda gelişimden çok dikeyde gelişmenin kontrolsüz bir şekilde oluştuğu, bu gelişmenin sabit ve hatta yitirilen sosyal donatı alanlarına karşın sürdürülebilirlik ilkesi ile bağdaşık olmayan içerikte yoğunluk değerlerini artırdığı görülmektedir. 2014 yılına gelindiğinde en büyük değişim etkisi ise kentin kuzey batısında 2007 yılında yapılan TOKİ Toplu Konut Projeleri ve bölgede görülen diğer özel konut projeleridir. İlgili projeler ve bölgede oluşan etki 1991 planında öngörülen sınırlar dışına çıkılmasına neden olmuştur.

Kentin bugünkü gelişim eğilimleri incelendiğinde ise, planlı ve mevcut plan kararlarına uyumlu bir gelişim eğilimi göstermediği görülmektedir. Kentin kuzeyinde özel toplu konutlar, TOKİ Toplu Konutları ile beraber büyüme görülürken kentin güneybatısını oluşturan Karahıdır Mahallesi'nde büyümenin daha yavaş olduğu görülmektedir. Kent dokusu içinde kuzeyde İnönü Caddesi, batıda Waldorf Caddesi, İstasyon Altı Caddesi çevresinde yeni yapılaşmalar ile esas büyümenin görüldüğü bölgeyi tanımlamaktadır. Ayrıca Pınarhisar Yolu ve Babaeski Yolu aksları çevresinde yani kentin doğu ve güney yönlerinde ana ulaşım aksları çevresinde de büyüme eğilimlerinin ve kentsel yayılmanın başladığı görülmektedir [91].

4.2.2 Kırklareli Kent Merkezindeki Plan Kararlarının Arazi Kullanımına Etkileri

Kırklareli kent merkezi ilçe sınırları içinde arazi kullanımdaki değişim 1990, 2000 ve 2006 yılları aralığında ele alınmış; bu dönemler arası değişimin niceliksel ve niteliksel olarak sunumu ve değerlendirmeleri (Çizelge 4.1, Şekil 4.3) yapılmıştır [75].

Çizelge 4.1 Kırklareli kent merkezi arazi kullanım verileri [75].

ARAZİ KULLANIM VERİLERİ	**1990 YILI (ha)**	**2000 YILI (ha)**	**2006 YILI (ha)**
Yerleşik Alanlar	2295	2689	2574
Sanayi, Maden ve Ticari Alanları	265	314	589
Tarım Alanları	87448	87075	86614
Ormanlık, Doğal Alanlar	69572	68874	69148
Sulak Alanlar	89	89	89
Su Kütleleri	795	1423	1450
Toplam	**160464**	**160464**	**160464**
1990 ve 2006 Yılları Arası Arazi Kullanım Verilerindeki Değişim			
Kentsel Alan	Tarım Alanları	Orman Alanları	Su Kütleleri
(+) 603 ha	**(-) 834 ha**	**(-) 423 ha**	**(+) 654 ha**

Buna göre 1990-2006 yılları arasında Kırklareli kent merkezinde toplam 1257 hektarlık doğal alanın 603 hektarlık kısmının kentsel alana (inşaat ve meskûn alanlar, donatı alanları, endüstriyel-ticari alanlar) dönüştüğü görülmektedir 1990-2000 yılları arası değişim ve 2000-2006 yılları arası değişim özelinde incelemeler yapılmıştır.

- 1990-2000 yılları arası değişim incelendiğinde (Çizelge 4.1, Şekil 4.3); ilçe sınırlarının kuzey kesiminde görülen değişimlerin, genel olarak bitki değişim alanlarından (çalılık ve otsu bitkilerin oluşturduğu alan) geniş yapraklı/ iğne yapraklı/ karışık orman tiplerine değişimlerin olduğu görülmektedir. Bu bakımdan 1990-2000 yılları arasında arazi kullanım verileri incelendiğinde her ne kadar orman alanlarında 698 hektarlık bir azalma mevcuttur. İlçenin kuzey kesiminde ormanlık alanların içinde maden çıkarım sahalarının da oluşturulmaya başladığı görülmektedir. Kent merkezinin bulunduğu alan incelendiğinde ise, doğu-batı yönlerindeki tarım alanlarının yerleşik/kentsel alanlara dönüştürüldüğü, kentin doğu-batı yönünde bir gelişim gösterdiği ve ilgili dönemler arası yerleşik alan büyüklüğünün yaklaşık 400 hektar arttığı görülmektedir. Kent merkezinin kuzeyinde ve ilçe sınırlarının güney kesiminde bulunan tarım-mera alanlarının sanayi alanlarına dönüştürüldüğü görülmektedir. Sonuç olarak ise, 1990-2000

yılları arasında Kırklareli merkez ilçesinde toplam 373 hektarlık tarım alanı ve 698 hektarlık orman alanında fonksiyonel değişikliklerin olduğu ayrıca bu dönem tarımsal sulamaya yönelik baraj yatırımları ile beraber su kütlelerinde artışların olduğu tespit edilmiştir.

- 2000-2006 yılları arası değişim incelendiğinde (Çizelge 4.1, Şekil 4.3); ilçe sınırlarının kuzey kesiminde arazi kullanım değişimlerinin yoğunlaştığı ve bu alandaki değişimlerin genel olarak 1990-2000 yılları arasında görülen değişimlere benzer şekilde bitki değişim alanlarından, geniş yapraklı/ iğne yapraklı/ karışık orman tiplerine şeklinde olduğu görülmektedir. Bu değişimler ile beraber orman alanlarında ilgili dönemler arası yaklaşık 274 hektarlık bir artışın olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun oluşmasında hâlihazırda orman kadastrosu yapılmamış alanlarda, orman varlığının tespiti ile ilgili ve Orman İşletme Şeflikleri tarafından kadastral güncellemelerin etkisi bulunmaktadır. Kırklareli genelinde dönemler arası orman alanlarında görülen bu artış, doğal yapıda görülen değişim/gelişim aksine aksine kadastral güncellemeler yolu ile alansal artış niteliği taşımaktadır [71]. İlçe bütününde görülen diğer değişimler ise, tarım-mera alanlarının sanayi alanlarına ve yerleşik alanlara olacak şekilde fonksiyonel değişimler şeklindedir. Sonuç olarak ise, 2000-2006 yılları arasında Kırklareli merkez ilçesinde toplam 461 hektarlık tarım alanında fonksiyonel değişikliklerin oluştuğu tespit edilmiştir.

Sonuç olarak 1990-2006 arasında; 834 hektar tarım alanı ve 423 hektar orman alanı olmak üzere toplam 1257 hektarlık doğal alanda fonksiyonel değişikliklerin olduğu tespit edilmiştir. Bu bakımdan Kırklareli'nde görülen dönüşüm sürecinin arazi kullanımı bakımından doğal kaynakları aşırı tüketen ve doğal kaynakların koruma-kullanma dengesini göz önünde bulundurmayan bir yapıda olduğunu söylemek mümkündür. Bununla beraber, planlama sisteminin de genel yapısı ortaya konan arazi kullanım düzenlemelerine yönelik engelleyici ve koruyucu bir yaklaşım sağlayamamaktadır. Bu kapsamda öncelikle Kırklareli kent merkezinde planlamanın gelişimi, yapılan planların özellikleri ve mevcut gelişimin planlamaya uygunluğuna yönelik incelemeler yapılacaktır.

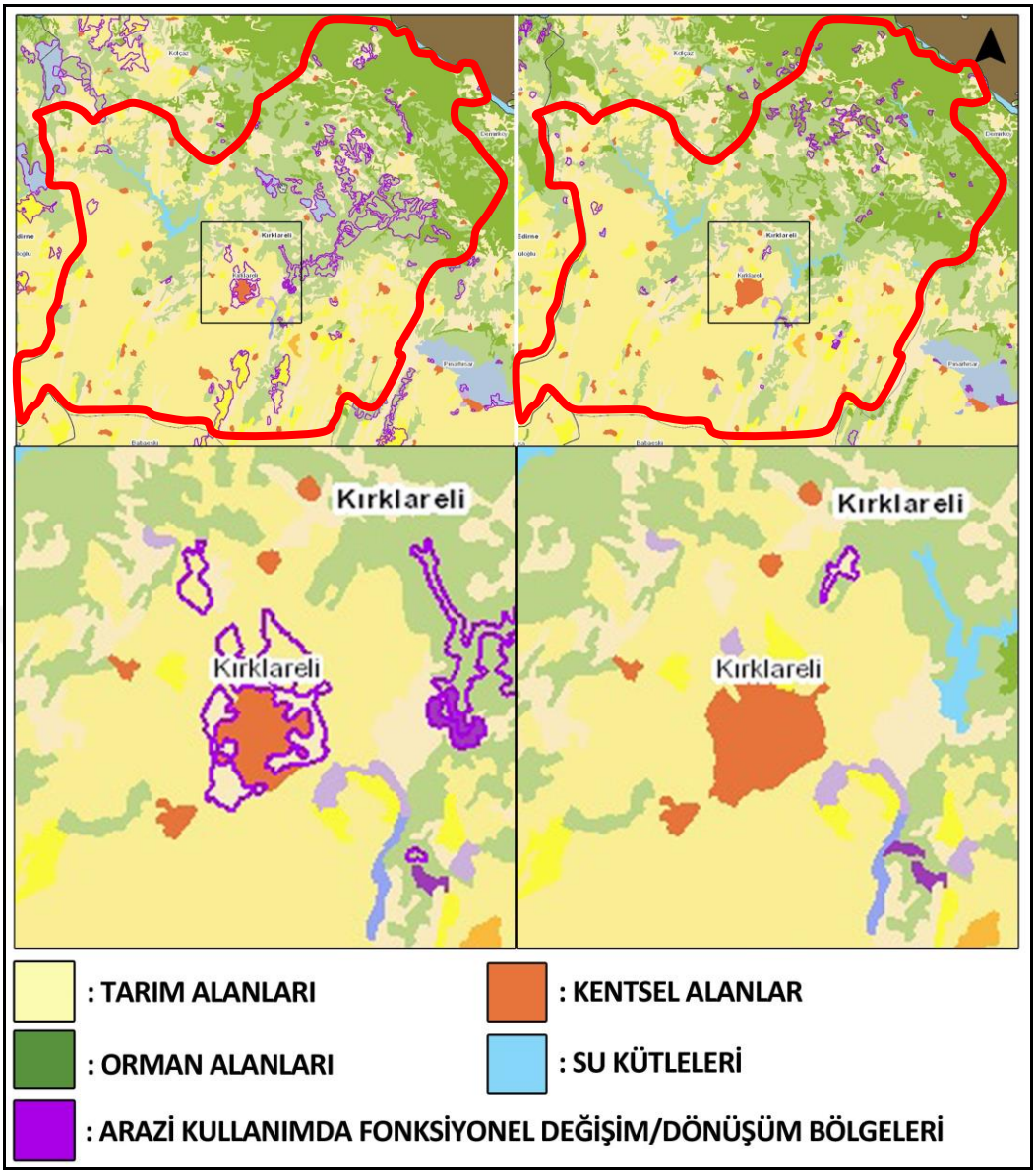

Şekil 4.3 1990-2000 yılları arası değişim (solda) ve 2000-2006 yılları arası değişim (sağda) bölgeleri [75].

4.2.3 Planlama Sürecinin Gelişimi

Kırklareli Belediyesi 1878'de kurulmuş, Cumhuriyet ilanı ile beraber yeni örgütlenen belediye sistemi 1963 yılında faaliyete geçmiştir. Planlama ile ilgili ilk çalışmalar ise 1940'ta başlamış ve kentin ilk kadastro çalışmaları yapılmıştır [68].

Kentin ilk imar planı 1948 yılında Muallim Seyfi Arıkan tarafından 1/500 ve 1/1000 ölçeklerde yapılmış, temel olarak mülkiyet-konut düzeni temelinde kararlar getirmiş ve mülkiyet dokusu kısmen korunmaya çalışılmıştır. Planda kadastrosu olmayan alanlara kitle düzeni yapılaşma kararları getirilmiştir. Ayrıca planda kentin kuzeyindeki tarım

alanlarının sanayi alanları olarak planlandığı ancak kentsel gelişim sürecinde sanayi alanlarının plan kararları dışında kuzeydeki daha az verimli olan tarım topraklarında oluşturulduğu belirtilmektedir [68],[69].

Kentin ikinci imar planı ise 1968 yılında Mimar Fikret Cankut tarafından 1/1000 ve 1/2000 ölçeklerde yapılmış ve temel olarak mülkiyet-konut düzeni ile ulaşım bağlantıları temelinde kararlar getirmiştir. Plan 1995 yılı hedef alınarak yapılmış ve nüfus projeksiyonu 45.000 kişi olarak belirlenmiştir. Ancak nüfus gelişim çizelgeleri incelendiğinde (Şekil 4.1), 45.000 kişi olarak belirlenen nüfus sınırına 1990 yılında ulaşıldığı görülmektedir. Dolayısıyla planda öngörülen gelişme sürecinin Kırklareli kent merkezinde daha hızlı bir biçimde gerçekleştiğini söylemek mümkündür. 1968 planı, Kırklareli kent merkezinin günümüzdeki formunun şekillenmesini sağlayan plan niteliği taşımaktadır. Plan kararlarına göre, kentin gelişme konut alanları ile beraber batı ve güney yönünde gelişmesi kararı alınmış, kentin günümüzde de ana ulaşım aksları olarak kullanılan Kurtuluş Caddesi, Fevzi Çakmak Bulvarı, Mustafa Kemal Bulvarı ve İstiklal Bulvarı oluşturulmuştur. Günümüzde mevcut olan meydanların ve diğer kamusal mekânların da yine bu dönem plan kararları ile oluşturulduğu görülmektedir. Ancak planda belirli bir yoğunluk kademesi oluşturulmadığından donatı alanları ve altyapı ile ilgili yeterli standartların sağlanamadığı ve gelişme alanlarına getirilen nizam tiplerinin mevcut yapılaşma eğilimlerinden farklı olduğu için tam olarak uygulanamadığı belirtilmektedir [68],[69].

Kentin üçüncü imar planı ise 1986 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi (YTÜ)-Şehir ve Bölge Planlama Bölümü tarafından kent merkezi ve çevresini kapsayan 1048 hektarlık alan için 1/1000 ve 1/5000 ölçeklerde hazırlanmıştır. 1984 yılında YTÜ'nün bölgede %3,5 örneklem büyüklüğü ile yaptığı analiz ve anket çalışmalarından elde edilen veriler doğrultusunda kentsel nüfus 37.374 kişi olarak belirlenmiştir. Plan 2005 yılı hedef alınarak yapılmış ve nüfus projeksiyonu 125.000 kişi olarak belirlenmiştir. Ancak nüfus gelişim çizelgeleri incelendiğinde (Şekil 4.1), 2007 yılında kentsel nüfusun 59970 kişi, 2015 yılında ise 73.517 kişi olduğu görülmekte dolayısı ile planın mevcut gelişim sürecinden çok daha fazla bir nüfusu temel alarak planlama yaptığı görülmektedir. 1984 yılında YTÜ'nün alanda yaptığı analiz sonucunda değerlendirmeleri ise şu şekildedir:

- Kırklareli il bütününde, Lüleburgaz ve çevresinde görülen büyüme ve gelişimden kent merkezi tam olarak yararlanamamaktadır.
- İl bölge özelinde görülen mevcut ulaşım altyapısından tam olarak yararlanamamaktadır.
- Trakya Alt Bölgesi'ni oluşturan üç ilde de hizmet sektörünün ağırlıkta olduğu, diğer sektörlere yönelik çok fazla yatırımın olmadığı görülmektedir.
- Kentin sektörel yapısı içinde sanayinin çok fazla ağırlığı bulunmamakla beraber mevcut sanayi alanlarının fizik mekânda dağınık ve az tutan bir yapıya sahiptir.
- Planlama alanı içindeki tüm yolların ve otopark alanlarının yeniden ele alınması gerekmekte ve araç kapasiteleri, en kesitler göz önünde bulundurularak standartlara uygun hale getirilmelidir.
- Kentin radyo-konsantrik makroformunun getirdiği özelliklerden ötürü donatı/ticaret alanları ile konut alanları arasında yaya bağlantısı büyük önem kazanmakta ancak mevcut kent yapısında bu yaya bağlantılarının tam olarak kurulmadığı görülmektedir.
- Konut ve altyapının standartlarının yükseltilmesi gerekmektedir.
- Mevcut kamu kurumlarının dağınık ve büyük arazi kullanım eğilimleri, kamuya ait mülkiyetin kent bütünü içinde az bir orana sahip olması ve kentin gelişme alanlarında hisseli yapılaşmanın (büyük parsellerde yasadışı parsel bölümlemeleri ile oluşan mülkiyet düzeni) görülmesi planlama açısından sorunlara sebep olmaktadır.
- Kentin mevcut tek merkezli ve radyo-konsantrik makroformu içinde; kuzeyde yer alan (Yayla Mahallesi ve çevresi) geleneksel konut alanlarının ve dokunun korunması ve bu bölgedeki gelişimin geleneksel yapıya uyumlu olarak çok katlı olmayan bir düzende planlanması gerekmektedir. Merkez çevresinde görülen yüksek yoğunluk eğiliminin ise arsa rayiç bedelleri ve işlevler göz önünde bulundurularak arsa spekülasyonları oluşmadan, sağlıklı bir şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Batı ve güney yönünde görülen hisseli yapılaşma alanlarında görülen konut alanlarının sağlıklı konut alanlarına dönüştürülmesi ve bu alanda görülen mülkiyet yapısında düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

1986 yılı onanlı imar planında önceki planlardan farklı olarak, bölge-alt bölge ve il özelindeki gelişim süreçleri ve potansiyeller ele alınarak makrodan mikroya inen öneriler ve stratejiler geliştirilmiştir. Planda donatı alanları ve ulaşım yapısı ile ilgili kararlar getirilmiş, yoğunluk kademeleri oluşturularak buna bağlı olarak yapı nizam tipleri ve kat yükseklikleri belirlenmiştir. Bununla beraber İnci Deresi ve çevresini içine alan yeşil koridorlar ve akslar belirlenmiştir. 1986 yılında onanan 1/5000 ölçekli planda öngörülen gelişim deseni ile günümüz gelişim deseni arası karşılaştırmalar ilerleyen bölümlerde yapılmıştır [68],[69],[89].

1986 yılı onanlı 1/1000 ölçekli plan ise Kırklareli Belediyesi tarafından 1989 ve 1991 yıllarında revize edilmiştir [69],[89]. Revizyon çalışmalar, 1/1000 ölçekte yapılmış 1/5000 ölçekte ek revize çalışmalar yapılmamıştır. 1991 yılı revizyon imar planı öncesi Kırklareli kent merkezindeki ana sorunlara bakıldığında;

- Bademlik, Karakaş ve İstasyon Mahalleleri mevkiinde görülen kaçak yapılaşma ve gecekondu alanlarının yenilenmesi ve bu tip yapılaşmaların engellenmesi,
- Yol kaplamalarının ve mevcut altyapının iyileştirilmesi, yol ağlarında yapılacak düzenlemeler ile erişilebilirliğin arttırılması,
- Yeşil alanların düzenlenmesi ve kent içindeki dağılımlarının arttırılması,
- Kadastrosu olmayan bölgelerde kadastro çalışmalarının yapılması ve hisseli yapılaşmanın görüldüğü alanlarda mülkiyete yönelik düzenlemelerin yapılması,
- Kent merkezinde getirilen kat yüksekliklerinin yeniden düzenlenmesi şeklindedir [69].

Bu sorunların çözümüne yönelik 1991 yılında 1/1000 ölçekli imar planları yeniden revize edilmiştir. Bununla beraber kentsel mekânı etkileyen diğer planlar ise; 1992-1995-1998-1999 tarihleri ile beş adet ıslah imar planı, 2000 tarihinde Yayla mahallesi koruma amaçlı imar planıdır. Kentin ana planına zaman içinde bazı ilave planlarda yapılmıştır. Bunlar; 06.10.1995'de onaylanan 208 hektar Kırklareli Küçük Sanayi Siteleri imar planı, 05.06.2007'de onaylanan 85 hektar TOKİ Cumhuriyet Mahallesi ilave imar planıdır (Şekil 4.4) [91].

Kırklareli kent merkezi için geçerli olan planlar; 1986 yılı onanlı 1/5000 ölçek Nazım İmar Planı ve 1991 yılı onanlı 1/1000 ölçek Revizyon İmar Planı olarak geçmektedir. 1991 yılından günümüze geldiğimizde arada geçen 25 yılda herhangi bir bütüncül imar planı ve planlama çalışmasının yapılamadığı görülmektedir. Bunun başlıca nedenleri

incelendiğinde, Trakya bölgesi için 1999 yılında başlayan ve 2009 yılına kadar süren 1/100.000 ölçekli Trakya Ergene Havzası Bölge Planı süreci ve 2011 yılına kadar süren 1/25.000 ölçekli Kırklareli Çevre Düzeni Planı süreci, alt ölçek planlarının yapımını geciktirdiği görülmektedir. Bununla beraber, merkezi ve yerel yönetimlerin bu süreçte kontrol ve denetim araçlarını kullanmaması sonucunda, kentsel ihtiyaçlar ise genelde plan tadilatları, ıslah imar planları ve mevzi planlar gibi parçacıl uygulamalarla çözülmeye çalışılmış bu durum planın bütüncül yapısının bozulmasına yol açmıştır.

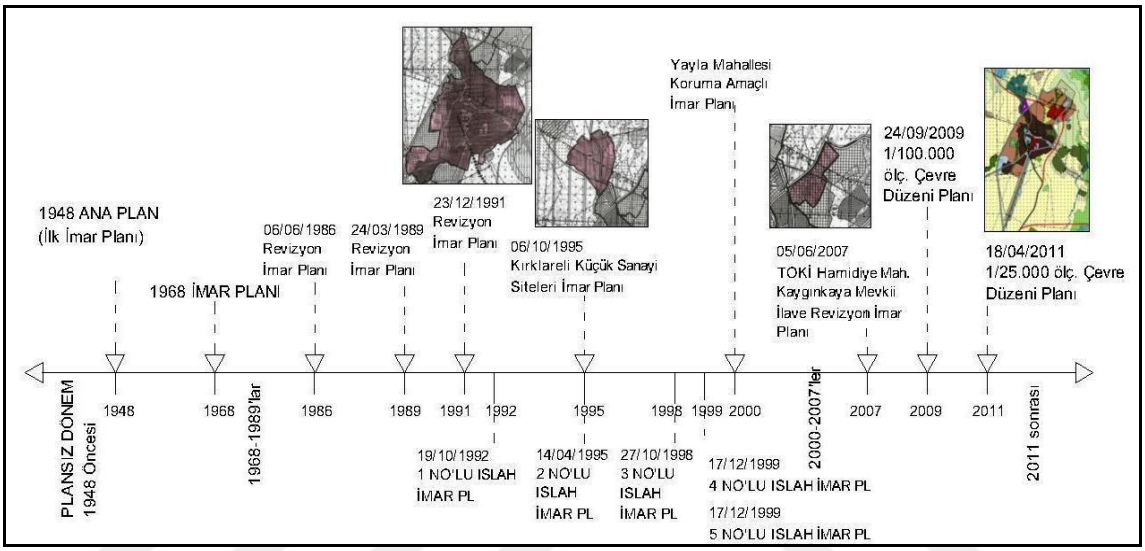

Şekil 4.4 Kırklareli kent merkezi planlama süreci [91].

1986 yılında onanan 1/5000 ölçekli planda öngörülen gelişim deseni ile günümüz gelişim deseni arası karşılaştırmalar yapılmış ve koşutunda gelişimin plan kararlarına uygunluğuna dair yorumlar getirilmiştir (Şekil 4.5). Mevcut yerleşik alanın gelişimi ve plan onama sınırı bir arada değerlendirildiğinde, planda öngörülen sınırlara kadar kentsel gelişmenin olmadığı ancak kuzey, batı ve güneyde oluşturulan gelişme konut alanlarının günümüzde meskûn konut alanlarına dönüştüğü görülmektedir.

Planda önerilen sosyal altyapı alanlarının (eğitim, yükseköğretim, idari, sağlık, sosyo-kültürel tesis, ibadet vb. alanlar) günümüzde plan kararları doğrultusunda geliştiği görülmektedir. Ancak planda ticaretin kuzey yönünde gelişmesine dair kararlar bulunmasına karşın; yüksek eğim, temel hizmetlere uzaklık ve ulaşım gibi nedenlerden ötürü ticaret kuzey yönünde çok fazla gelişememiş ve Mustafa Kemal Bulvarı, Fevzi Çakmak Bulvarı, Hastane Caddesi, İstasyon Caddesi ana ulaşım aksları doğrultusunda gelişmiştir. Planda kentin kuzey ve güneyinde iki adet küçük sanayi sitesi kararı

getirilmiş, kuzeyde önerilen küçük sanayi sitesi 1995 yılı onanlı Küçük Sanayi Sitesi Nazım İmar Planı ile beraber oluşturulurken, güneyde öngörülen küçük sanayi sitesi, öngörülen alandan farklı olarak mevcut ticaret ve donatılarla beraber Karacaibrahim Mahallesinde gelişmiştir. Planda İnci Deresi çevresinde park alanları ve yeşil koridorlar ile gelişimin etkilerine yönelik bir tampon oluşturulmasına karşın, günümüzde bu yeşil tamponun oluşturulamadığı görülmektedir. Ayrıca Karahıdır Mahallesinde yükseköğretim alanları ile beraber kurgulanan spor alanlarının, günümüzde oluşturulamadığı görülmektedir. Önceki bölümlerde de aktarıldığı üzere, 2007 yılında yapılan TOKİ Toplu Konut Projeleri ve bölgede görülen diğer konut projeleri ile beraber 1991 planında öngörülen sınırlar dışına çıkıldığı görülmektedir.

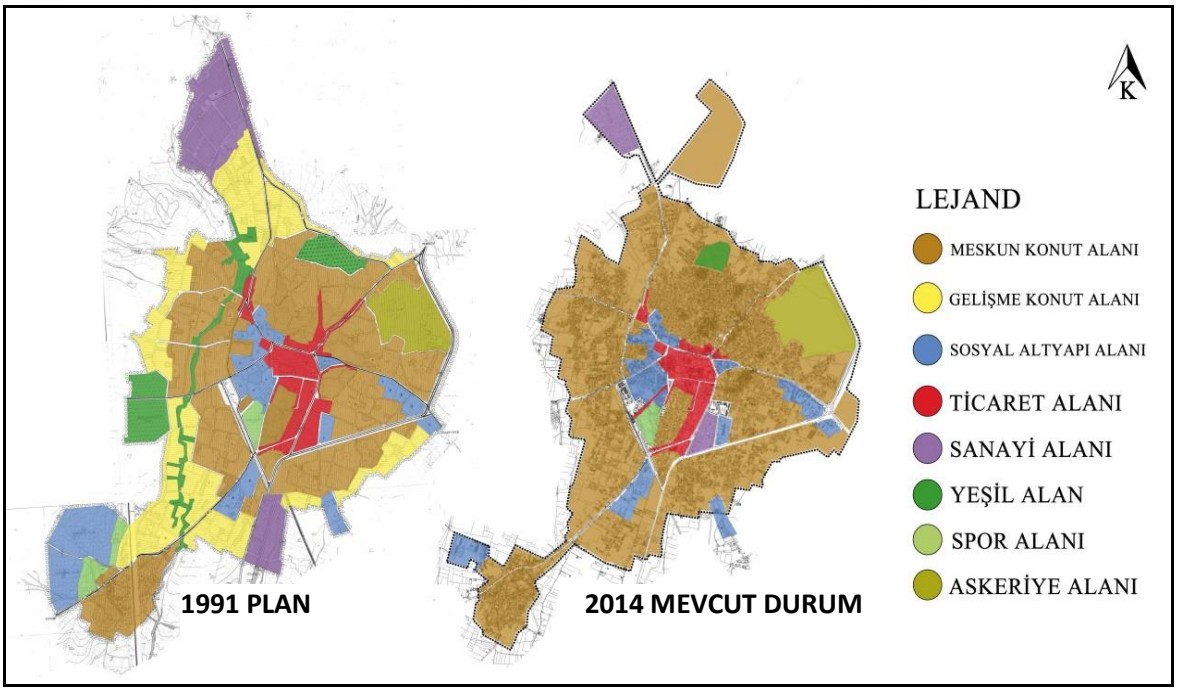

Şekil 4.5 1991 Revizyon İmar Planı arazi kullanım kararları ve günümüz arazi kullanım karşılaştırması [60].

4.2.4 Kırklareli Kent Merkezindeki Plan Tadilatların Kentsel Gelişime Olan Etkileri

29030 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği'nde (Madde 14) tanımlanan planlama ilkeleri şu şekildedir:

- Doğal, tarihi ve kültürel değerlerin korunması,
- Afet zararlarının azaltılmasına yönelik olarak tehlike ve risklerin analiz edilerek tanımlanması ve tedbirlerin alınması,
- Kaynakların sürdürülebilir kullanımının sağlanması,

- Ekonomik ve sosyal gelişme için gerekli olan altyapı, hizmet ve üretim faaliyetlerinin kentsel ve kırsal tüm alanları kapsayacak şekilde kalkınma politikalarına uygun olarak dağıtılması,
- Kamu yararı, kaynak kullanımında etkinlik, verimlilik ve saydamlığın sağlanması,
- Planlamayı etkileyecek ve planlamadan etkilenecek kamu kurum ve kuruluşları, kalkınma ajansları, üniversiteler, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, meslek odaları ve özel sektör temsilcilerinin katılımı ile farklı uzmanlık alanlarını içeren çok disiplinli bir yapıda hazırlanması,
- Ulusal, bölgesel, yerel ve sektörel öncelikler arasında tamamlayıcılık ve bütünsellik ilişkisinin kurulması,
- Yenilikçi, esnek ve rekabetçi bir ekonomik yapının oluşturulması için gerekli mekânsal düzenlemelerin yapılması,
- Değişen koşullara uyum sağlanması,
- Mekânsal uyumun gözetilmesi,
- Yaşam kalitesinin artırılması,
- Kentsel ve kırsal alanlar arası mekânsal ilişkilerin güçlendirilmesi,
- Araştırma, analiz ve sentez raporları ile bunların gerektirdiği çalıştayların gerçekleştirilmesi sonucunda çıkacak verilere dayanarak hazırlanması.

Bu bakımdan imar planlarının uzun erimli projeksiyon hesaplamaları ele alınarak hazırlanan belgeler olsa da; statik ve değiştirilemez belgeler olarak ele alınmaması gerekmektedir. Planlama ilkelerinde de belirtildiği üzere imar planları, sosyo-ekonomik ve fiziki yapıda görülebilecek değişimler, talepler, gereksinimler doğrultusunda yenilenebilecek bir belge niteliği taşımaktadır. Bu durum imar planlarının esneklik ilkesini oluşturmaktadır. Bu olgu yeni plan, ilave imar planı, sektörel planlar, plan revizyonu, plan değişikliği, vb. kavramlarla ifade edilebilen içeriktedir.

Bu bakımdan, plan revizyonu ve plan değişikliği tanımlarının yapılması ve farkların ortaya konması gerekmektedir. 29030 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanan Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği'nde (Madde 25) imar planı revizyonu "İmar planlarının ihtiyaca cevap vermediği veya uygulamasının mümkün olmadığı durumlar ile üst kademe plan kararlarına uygunluğunun sağlanması amacıyla planın tamamının veya plan ana kararlarını etkileyecek bir kısmının yenilenmesi için bu Yönetmelikte belirtilen

ilke, esas ve standartlara uygun olarak imar planlarında revizyon yapılır" şeklinde tanımlanırken; imar planı değişikliği ise (Madde 26) "plan ana kararlarını, sürekliliğini, bütünlüğünü, sosyal ve teknik altyapı dengesini bozmayacak nitelikte, kamu yararı amaçlı, teknik ve nesnel gerekçelere dayanılarak yapılır" şeklinde tanımlanmaktadır. Tanımlar uyarınca, plan tadilatları sadece noktasal (parsel veya birkaç parsel bazında) ölçekte yapılması gerektiği, tadilatların kentin gelişimini yönlendirme de kullanılamayacağı anlaşılmaktadır.

Plan değişikliklerinin gerekçeleri her bir konu başlığına göre farklılık göstermektedir. Bu değişiklikler;

1. Sosyal ve teknik altyapıya ilişkin değişiklikler,
2. Yoğunluğa ilişkin değişiklikler,
3. Ulaşım sistemine ilişkin değişiklikler,
4. Fonksiyonel kullanıma ilişkin imar planı değişiklikleri,
5. Diğer imar planı değişiklikleri (imar planı onama sınırının değiştirilmesine yönelik imar planı değişiklikleri, mülkiyetteki kaymaların düzeltilmesi yönündeki imar planı değişiklikleri, kadastral sınırla imar sınırının çakışmaması durumunda yolun kadastral parsel sınırına kaydırılması gibi uygulamayı kolaylaştırıcı ve kentsel fonksiyonların dengesini bozmayacak değişiklikler de bu başlık altında yer almaktadır.) olarak kategorize edilmiştir [91].

Kırklareli kent merkezinde ise, 1991 yılından günümüzde bütüncül bir bakış açısı ile imar planı yapılamadığı için kentin gereksinimleri plan tadilatları ile karşılanmıştır. Bu durum ise, mevcut kentsel dokunun zedelenmesine, yaşam kalitesinin düşmesine, güncel kaygıların tam olarak çözülememesine, ayrıcalıklı imar haklarına veya sosyal donatı alanları kaybına, imar tüzesine, planlama ilkelerine ve sürdürülebilir yerleşme sistemine uygun olmayan süreçlere neden olabilmektedir. Kırklareli kent merkezinde yapılan tadilatlar incelendiğinde ise; tadilatların genel olarak (2) ve (4) numaralı kategorilerde yoğunlaştığı görülmektedir. Yoğunluk değişiklikleri, yapılanma şartlarının emsal ve kat adetlerinin değişimleri, genel tadilat taleplerinde de görüldüğü üzere genelde emsal ve kat adetlerinin artışı (Şekil 4.6, Şekil 4.7) şeklindedir. Bir alanın kullanımının değiştirilmesine yönelik değişimler ise hem parselasyon özelliklerini hem yapılanma şartlarını yeni gelen fonksiyonlar ile değiştirilmesidir [91]. Tadilatların sayısı ve belirtilen kategorilere göre dağılımı aşağıda belirtilmiştir (Çizelge 4.2).

Çizelge 4.2 Dönemlere göre plan tadilatı sayısı [91].

Plan Tadilat Türleri	1995-2000	2010-2015
Kent Formuna Etki Eden Plan Tadilatı Sayısı	28	23
Toplam Plan Tadilat Sayısı	301	128
Yüzde (%)	10	18

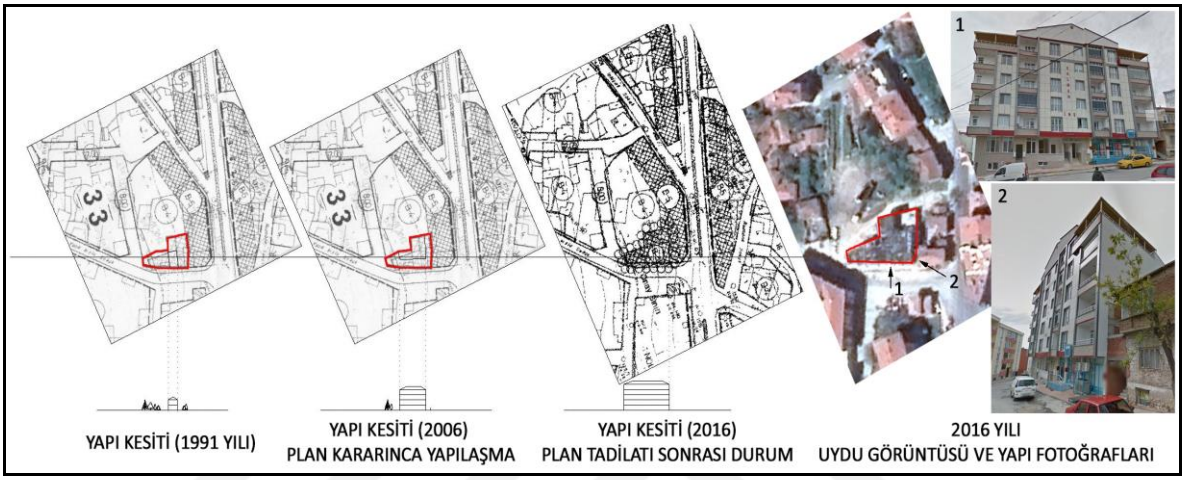

Şekil 4.6 Plan tadilatlarının kentsel mekânda yarattığı yapılaşma durumu [91].

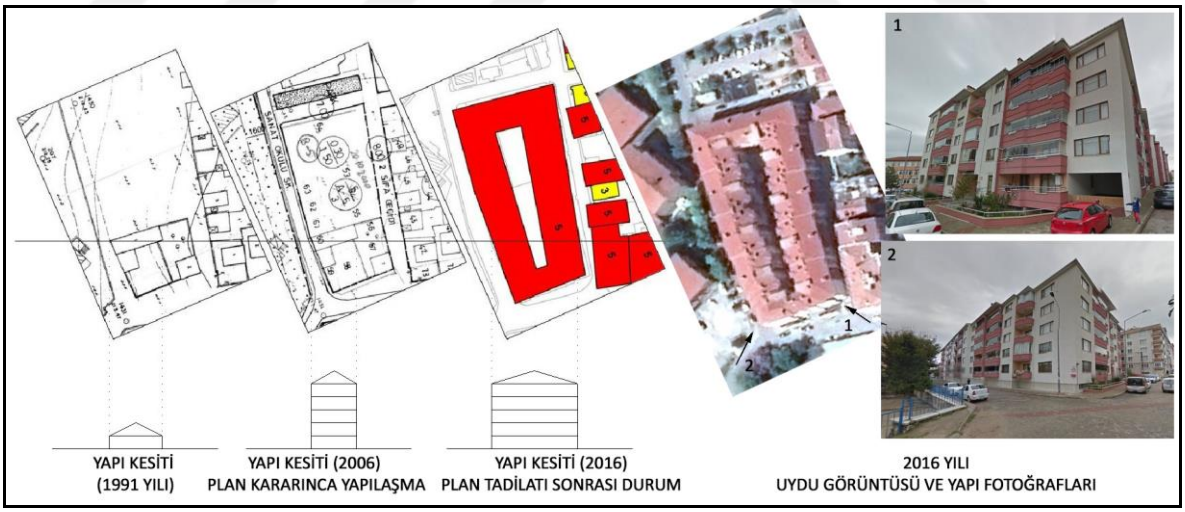

Şekil 4.7 Plan tadilatlarının kentsel mekânda yarattığı yapılaşma durumu.

1995 yılından günümüze gelindiğinde -2000-2010 arası dönem hariç- toplam 429 adet plan tadilatı olduğu ve bu tadilatların %28'inin kent formuna etki eden (2) ve (4) numaralı kategoride belirtilen tadilat tipinde olduğu görülmektedir. Plan tadilatlarının ise genel olarak; istikamet düzeltmeleri, kat adedi ve emsal değerlerinde artış, sosyal donatı işlevinden konut işlevine olacak şekilde fonksiyon değişiklikleri niteliği taşıdığı

tespit edilmiştir. Tadilatlar kentin ana ulaşım aksları olan, Mustafa Kemal Bulvarı, Kurtuluş Caddesi, Waldorf Caddesi, Yayla Caddesi, İnönü Caddesi çevresinde yoğunlaşmaktadır (Şekil 4.8) [91]. 1995-2000 yılları arasında tadilatların, batıdaki gelişim yönlerinde ve ana merkez alanı çevresinde olduğu görülürken; 2010-2015 yılları arasında ise, kuzeydeki gelişim ve özel toplu konut alanlarının çevresinde ve donatı alanlarını da kapsayan ana ticaret akslarında yoğunlaştığı görülmektedir.

Şekil 4.8 1995-2000 ve 2010-2015 dönemleri kent formuna etki eden plan tadilatlarının konumları [91].

Sonuç olarak; mekânsal forma etki eden tadilat taleplerinin kent çeperlerinde olmadığı ve daha çok ana merkez alandaki ticaret aksları çevresinde yoğunlaştığı görülmektedir. 2010 yılından sonra ise bu taleplere ek olarak kuzey yönündeki yeni gelişim bölgelerinde tadilat taleplerinin yoğunlaştığı görülmekte bu durumun oluşmasında ise özellikle 2008 yılında TOKİ Toplu Konutlarının ve çevrede artan arazi değerlerinin bu

tipteki bir talep ortamını yarattığını söylemek mümkündür. Bir diğer sonuç olarak ta, 1991 imar planında gelişim yönü kuzey- güney ve batı aksları yönünde belirlenmişken, mevcut gelişimin tadilatlar yolu ile kuzey ve batı ekseninde yönlendirildiğini söylemek mümkündür.

4.3 Kentsel Kültürel Miras Değerleri ve Koruma

Kırklareli kent merkezindeki morfolojik gelişim süreci kentsel sit alanının bulunduğu bölgeyi ilk yerleşimin altlığı olarak tanımlamakta ve geleneksel yerleşme karakterini yansıtmaktadır. Sit alanda yapılaşmanın geçmişi tam olarak tarihlenememekle birlikte kentsel dokuda yoğunlaşma 1950-1960 arası dönemde oluşmuştur [68],[69]. Yayla Mahallesi'nin güneyinde ve özellikle Yayla Parkı çevresinde eski Rum geleneksel konut mimarisi örneklerine günümüzde de rastlanmaktadır. Yayla Mahallesinde bulunan geleneksel konut dokusunda yapılar genellikle doğal yapı ile barışık içerikte konumlandırılmış, birbirinin manzarasını ve gün ışığını kesmeyecek şekilde yerleşmiş, bahçeli, iki katlı, parsel içinde kuyu, meyve bahçesi ve müştemilat barındıran yapıya sahiptir [92]. Ayrıca mahalle özelinde çıkmaz sokaklı, dar ve düzgün olmayan, sürpriz mekânları içeren yollar ve bu yolların kenarında, aynı zamanda yolu tanımlayan avlulu parsellere bağlı yapılanma ile geleneksel yapı ve yerleşme karakterini sunmaktadır [92]. Bugün kentsel sit alanı olan Yayla Mahallesinde; genel olarak Cumhuriyet döneminde yapılmış Rum ve Bulgar yerleşme dokusu ile konut kültürünü yansıtan sivil mimarlık örnekleri bulunmaktadır.

Geleneksel dokusu ile ön plana çıkan bölgede, Kültür Bakanlığı tarafından 1990 sonrasında önce envanter çalışmaları yapılmış, kent ölçeğinde toplam 31 adet sivil mimarlık örneği tescil edilmiştir. Edirne Bölge Koruma Kurulu 19.09.1996 tarihinde Yayla ve Demirtaş Mahallerini içeren bölgeyi "Kentsel sit alanı" olarak ilan etmiş ve koruma amaçlı imar planı çalışmalarına başlanmıştır. Koruma amaçlı imar planı ise 2001 yılında onanmış ve yürürlüğe girmiştir (Şekil 4.11) [89]. Bugün Yayla Mahallesi kentsel sit alanında toplam 21 adet tescilli sivil mimarlık örneği bulunmaktadır (Şekil 4.9). Sit alanının nüfusu ve yapı stoğu dikkate alındığında 10 adet tescilli sivil mimarlık örneği yanı sıra süreç içerisinde tanımlanmaya çalışılan ve betonarme yapılaşma ile yoğunlaşmayı içeren parsel ölçeğinde dönüşüm süreçlerinde önemli boyutta tarihi ve kültürel değerin yitirildiği anlaşılmaktadır. Bugün ayakta kalmış ve eksime sorunları

taşıyan tescilli yapılara bakış açısı da günümüze kadar izlenen planlama politikalarının yanlışlarını yansıtmaktadır.

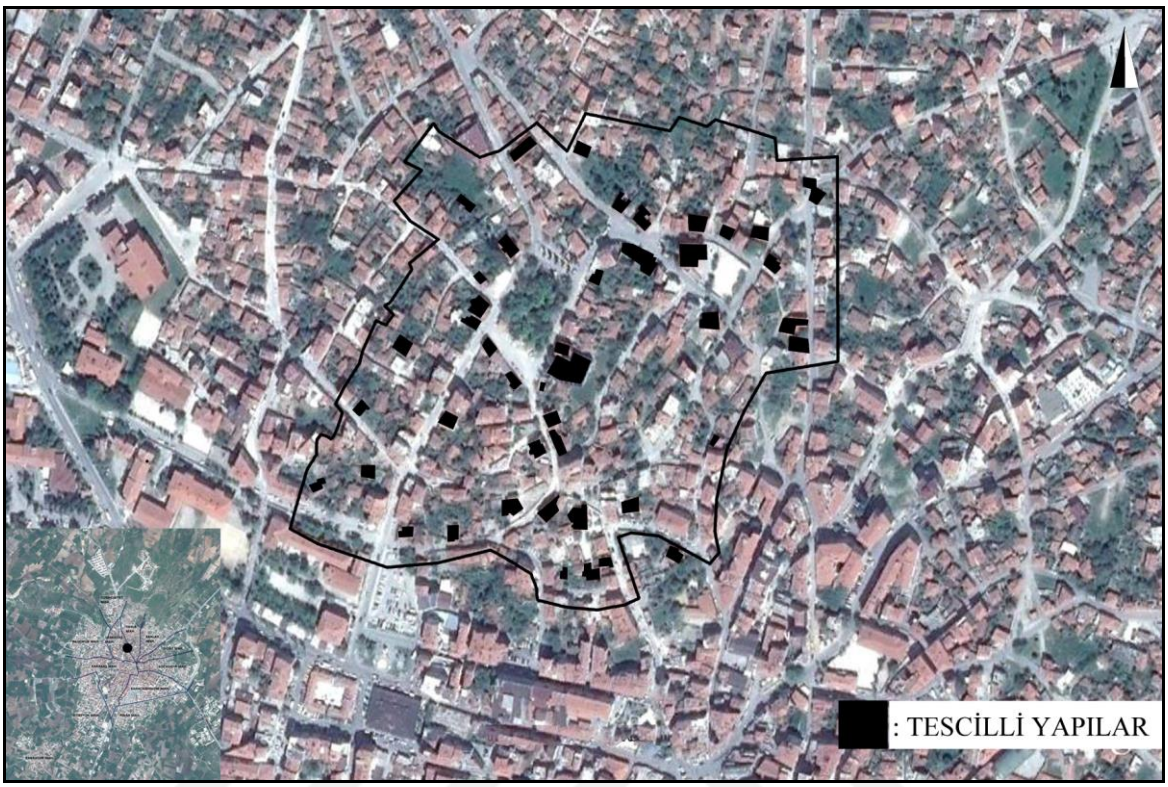

Şekil 4.9 Yayla-Demirtaş mahallesi kentsel sit alanı sit sınırı ve tescilli yapılar.

Önceki bölümlerde genel olarak bahsedilen, gayrimenkul eksenli imar uygulamalarının tarihsel alanlara olan etkisinin Kırklareli kentsel sit alanında da izlenebildiği görülmektedir. 1991 yılı Revizyon Uygulama İmar Plan kararları mekânın yönetiminde ve kentsel dokunun şekillenmesinde etkili olmuştur. 1996 yılında ilan edilen sit alanı kararı ve 2001 yılında hazırlanan koruma imar planında özgülenen yapılaşma hakları kararlarına kadar, mekânda özellikle yapıların oranları değişmiş, özgün kentsel doku ile uyumlu olmayan içerikte taban alanlarında artışlar ve kat yüksekliklerinde artışlar oluşmuş, siluet değerleri değişmiştir. Bu değişimler geleneksel karaktere büyük ölçüde zarar vermiştir. Arazi kullanım ve fiziksel yapıya ilişkin analizler değerlendirildiğinde, alan ölçeğinde görülen en büyük sorunlardan birinin erişilebilirlik konusunda ağırlık taşıdığı görülmektedir. Bölgenin araçlı ulaşıma yönelik gelişmemiş olması ve bunun yönlendirdiği organik dar sokak dokusu, bölgede bulunan yollarda yaya ve taşıt sirkülasyonuna yönelik bir ayrımın bulunmaması ve günümüzün taşıt odaklı ulaşım politikaları ile otopark gereksinimi sorunların odağını oluşturmaktadır. Ayrıca bölgede genel olarak bahçeli müstakil evlerden oluşan geleneksel yapılaşma dokusunda farklı

olarak yüksek katlı ve geniş taban alanına sahip yapılaşma süreci ile sistem ve malzeme değişmiş, tescilli yapılar gölgelenmiş, özgünlük değerleri yitirilmiş, tescilli yapıların ve bölgenin özgün kimliğinin algılanabilirliğinde sorunların oluştuğu belirlenmiştir. Yapı ölçeğinde ise, kamu ve vakıf mülkiyetinde olan tescilli yapılarda korumaya yönelik müdahalelerin restorasyon vb. müdahaleler yolu ile gerçekleştirildiği görülürken, az sayıdaki özel mülkiyete ait olan diğer tescilli yapılarda fiziksel ve ekonomik eskimeye bağlı olarak yapı strüktürünün zarar gördüğü ve mimari nitelikte bozulmaların oluştuğu görülmektedir (Şekil 4.10).

2013 yılında Avrupa Birliği (AB) ile Kırklareli Belediyesi ortaklığında "Tarih, Tarih Olmasın Yayla Mahallesi Sokak Sağlıklaştırma ve Kentsel Tasarım Hamlesi" projesi kapsamında restorasyon uygulamalarının, yapılarda ekonomik açıdan canlılık sağlayacak ve yapının tarihi kimliği ile uyumlu işlevlendirmelerin yapılması sonucunda olumlu değişimler noktasal yapı bazında görülse de mekân genelinde belirtilen sorunların devam ettiği gözlemlenebilmektedir.

Şekil 4.10 Yayla Mahallesi'ndeki Yapı Örnekleri

Kırklareli kent merkezine ilişkin hazırlanmış imar plan kararlarında kentsel sit değerlerinin ön planda tutulmaması, sit alanının öneminin algılanamaması ve buna

bağlı olarak kentsel koruma yaklaşımından uzak getirilen 1991 yılı dönemi yapılaşma kararlarının etkileri, sit alanı kararı ile koruma amaçlı imar planı arası görülen süre farkları gibi nedenlerden ötürü yapı ve mekân ölçeğinde ciddi bozulmalar yaşanmıştır. 2001 onanlı koruma imar planı (Şekil 4.11) plan kararları ve kentsel koruma düzeyini sağlama gücü bakımından incelendiğinde ise;

- 19.09.1996 tarihinde 3387 sayılı Edirne Koruma Kurulu kararınca onaylanan kentsel sit alan sınırları incelendiğinde, sit alanı batı sınırının genellikle adaların ortasından geçtiği, kimi parselleri sınır içine dâhil ederken kimi parselleri sınır dışında bıraktığı ve kentsel doku, ulaşım bağlantıları bakımından bütüncül, tanımlı bir alan içermediği görülmektedir. Bu durum ise özellikle uygulama boyutunda ikili bir durum yaratmaktadır. 3194 sayılı İmar Kanunu ve imar planına bağlı uygulamalar ile adanın sit alan sınırı dışındaki kısmında ciddi yapılaşma hakları tanımlanabilirken, adanın sit alan sınırı içinde kalan diğer kısmında ise 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ve koruma imar planı uygulamaları ile ciddi kısıtlamalar getirilmektedir. Sit alan sınırının, uygulama ve yasal mevzuat bakımından yarattığı bu ikili durumun ise; mekândaki koruma anlayışını tam olarak sağlayamamaktadır. Bununla beraber, günümüzde tarihi bölgelerde görülen; gelişim baskıları, eskimeden ötürü yapısını fiziksel ve ekonomik olarak kullanamayan mülk sahiplerinin tekil yıkım-yapım uygulama talepleri, sit alanı sınırı dışı ve içini ele alan bütüncül stratejilerin geliştirilememesi nedeniyle kentsel doku içinde bağımsız, uyumsuz ayrı dokuların oluşması gibi sorunlara bütüncül çözüm getirememektedir.
- Sit alanında getirilen yapılaşma hakları incelendiğinde; plan genelinde yapı yükseklik sınırı olarak 3 kat (h: 9.50 m) kararı getirilirken, tescilli yapıların yakınında olan bazı parsellere yapı yükseklik sınırı olarak 2 kat (h: 6.50 m) sınırı getirildiği görülmektedir. Özellikle tescilli yapılara komşu parseller ve tescilli olmayan yapılara ilişkin bir kat bazında yapılan bu sınırlandırmanın gerekçesi veya mekânın siluet değerine getireceği katkılar tam olarak belirtilmemektedir.
- Sit alanı sınırları içerisinde ulaşım bağlantıları incelendiğinde; plan bütününde bütüncül yaya ulaşım sistemlerinin kurgulanmadığı ve herhangi bir plan çalışması içeriğinde 10 ve 12 metrelik taşıt yolu kararları getirildiği hatta tarihi doku içinde birçok alanda otopark kullanımlarının tanımlandığı görülmektedir. Kırklareli kent

merkezinin tarihi çekirdeğini oluşturan ve barındırdığı kültürel ve tarihi değerler bakımından, gelişim baskılarından özellikle korunması gereken bölgede getirilen ulaşım kararlarının bölgedeki gelişim baskılarını daha da arttıracak bir etki yarattığını söylemek mümkündür. Bununla beraber, tarihi doku ile kent bütünü arasında yaya bağlantılarının kurgulanmaması da bölgeye olan erişimi kısıtlamaktadır.

- Koruma imar planında, genel uygulamalara benzer olarak sosyo-ekonomik yapıya ve tarihi yapılarda olabilecek ekonomik işlevlere yönelik tam olarak sınırlamalar ve kararlar getirilmemiştir. Bu hali ile plan sadece mekânsal ölçekte yapılaşma ve ulaşım kararları getiren bir uygulama bazında kalmıştır.

- Planın kütle etütlerini içermesi ve eşdeğer yapılaşma koşullarını içeren teknikle hazırlanmış olması ise belli bir doku analizi ve önerisi getirmesi açısından artı yönü olarak yansımaktadır.

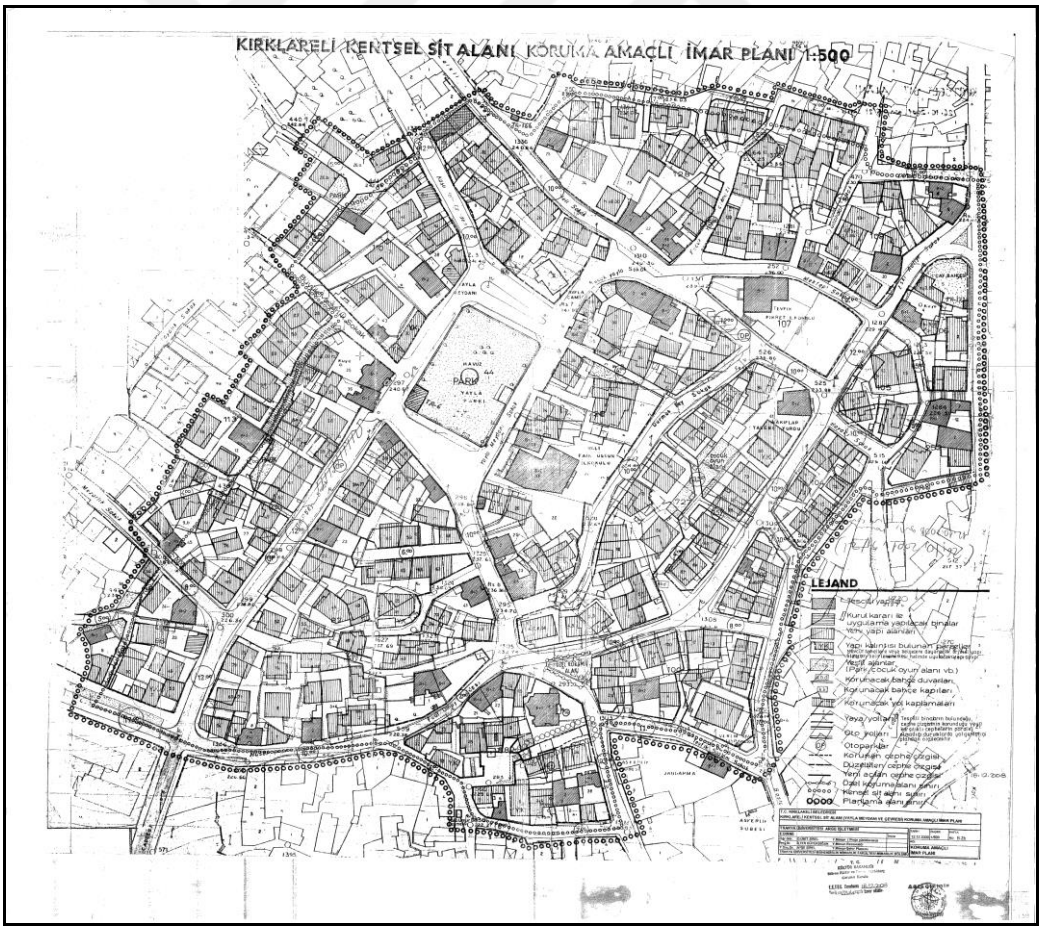

Şekil 4.11Kırklareli Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı İmar Planı (1/500 ölçek).

4.4 Kentsel Ulaşım Sistemi

Kentlerde görülen nüfus artışı nedeniyle oluşan yoğun yapılaşma, kentsel saçaklanma, ekonomik odaklı ve çok aktörlü parçacıl planlama sistemi, otomobil odaklı ulaşım proje ve politikaları ile beraber kentte erişilebilirlik, çevre kirliliği, doğal kaynaklar üzerinde aşırı kullanımın görülmesi gibi sorunlar oluşmaya başlamıştır.

Özellikle 1970'li yıllardan sonra küresel ısınma ve iklim değişikliği ile ilgili çalışmaların daha da gelişmesi ile beraber, otomobil odaklı ulaşım proje ve politikaları; yakıt/enerji kullanımı, karbondioksit gazı emisyon değerleri, hava ve çevre kirliliği, ulaşım projeleri ile mekân üzerinde yayılmanın dolayısı ile kentsel saçaklanmaların görülmesi bakımından eleştirilmiştir. Buna ek olarak, otomobil odaklı trafik yapısı, yayayı sokak mekânından dışlayarak yayanın hareket alanını kısıtlamakta, kent özelinde geniş kullanım alanı talepleri yaratmaktadır. Doğal kaynakların hızla tükendiği, kentsel sorunlarının hızla arttığı ortama çözüm üretebilmek yeni planlama anlayışlarına yönlendirmiştir. Buna göre, kent içi ulaşımda bisiklet kullanımı, yürünebilir kent ortamı, alternatifli toplu taşıma olanaklarının (otobüs, metro, tramvay vb.) sunulması, ulaşım planlamasının arazi kullanım planlaması ile birlikte değerlendirilmesi, alternatif yakıt kaynaklarının kullanılması, yasal/yönetsel yapıdaki ulaşım politikalarının düzenlenmesi ortaya çıkan sorunlara alternatif çözümler üretebilecek ve uzun vadede sürdürülebilir yaklaşımlardır.

Sürdürülebilir bir kentsel mekânın taşıt hareketliliğini en aza indirgemesi ve bunun dışındaki diğer alternatif ulaşım türlerini –yaya, toplu taşım, bisiklet vb.- desteklemesi gerekmektedir. Bu yapı ise sürdürülebilir kalkınma ilkeleri göz önünde tutulan ve bütüncül bir yaklaşımla hazırlanacak ulaşım planları ile mümkün olabilmektedir. Kırklareli Belediyesi'nin 2010-2014 yılını kapsayan Stratejik Planı incelendiğinde; "Stratejik Politika 11.1: Trafik ve yol güvenliğini sağlamak; a. Trafik işaretleme sistemlerini yapmak, b. Trafik işaretleme sistemlerinin bakım, onarım ve revizyon çalışmalarını yapmak, c. Yol bakım ve onarım çalışmalarının sürekliliğini sağlamak, d. İl trafik komisyonu kararlarını uygulamak.", "Stratejik Politika 11.2: Ekonomik ve gerçekleşebilir yatırımlar ile fiziksel çözümler üretmek; a. Kavşak düzenlemeleri yapmak, b. Yeni yollar açmak, c. Mevcut yollarda gerekli düzenlemeler yapmak." şeklinde geliştirilen politikaların insan erişimi odaklı değil, araç erişimi odaklı olduğu

görülmektedir. Bu bakımdan, kentte sürdürülebilir ulaşım yapısına yönelik politika ve kararların yerel yönetim düzeyinde ele alınmadığını söylemek mümkündür [93].

Kırklareli Belediyesi sorumluluk alanındaki tüm toplu taşıma sistemleri karayolu ağırlıklı olup, şehrin mevcut karayolu ağını kullanmaktadır. Kırklareli kent merkezi, ulaşım ilişkileri açısından Trakya alt bölgesindeki diğer iki il merkezine göre daha zayıf kalmıştır. Uluslararası D100 (eski adı ile E5) karayolu Kırklareli kent merkezinin yaklaşık 26 km güneyinden geçmektedir. Babaeski ilçesinde bu karayoluna bağlanan Kırklareli kent merkezinin ekonomik etkinliklerinin zayıf kalmasının nedenleri arasında bu uzaklık faktörü ilk sırada yer almaktadır [68],[69],[94]. Kentin ikinci önemli karayolu aksı Eski İstanbul-Kırklareli Yolu olarak da bilinen, Çatalca-Saray-Vize-Pınarhisar-Kırklareli bağlantısını sağlayan D020 karayoludur. Kentin üçüncü önemli karayolu aksı ise, Dereköy sınır kapısı üzerinden Bulgaristan bağlantısını sağlayan D555 karayoludur (Şekil 4.12).

Mevcut durumda kenti kuzey-güney aksında ikiye bölen Mustafa Kemal Bulvarı ve devamı olan İnönü Caddesi kentin en önemli ana arteri konumundadır. Mustafa Kemal Bulvarı ve devamı olan İnönü Caddesi çift yönlü trafiğe açık olup, yol kenarında yapılan parklar nedeniyle, her bir yönde 2 şeride sahip olarak çalışmaktadır. İstiklal Caddesi ve Mustafa Kemal Bulvarı, kente Kırklareli-İstanbul yolu üzerinden giren kişilerin ana merkeze ulaşmakta kullandığı ana yoldur. İstiklal caddesinin yol genişliğinin yeterli olmamasına rağmen, çift yön trafiğe açık olup, her bir yönde sadece 1 şeride sahip olarak taşıt trafiğine hizmet vermekte, bununla beraber yol kenarında yapılan parklar nedeniyle toplamda 3 şeride sahip olarak çalışmaktadır. Ayrıca Kırklareli Üniversitesi'nin Kayalı Kampüsü'nün açılması ile önem kazanan İnönü Caddesi ve Hastane Caddesi de bölünmüş yollar olup, her bir yönde 2 şer şeride sahiptir. İnönü Caddesi üzerinde mevcut trafiğe ek olarak Merkez-Kayalı Kampüs arası sefer yapan otobüs hatları eklenmiş bu durumdan ötürü yolun mevcut kullanım yoğunluğu ve kapasitesi artmıştır. Waldorf ve Sungur Bey Caddeleri de şehrin batı kesiminde olup, şehir merkezine ulaşan, bölünmüş ve her bir yönde 2 şeride sahip, karayollarıdır [94] (Şekil 4.12). Kırklareli kent merkezinde özel otomobillerin otopark yapması için gerekli olan açık ve kapalı otopark alanları bulunmamaktadır. Bununla birlikte yol kenarına otopark yapılmasının çok yaygın olduğu ve bu durum nedeniyle yol genişliklerinin daraldığı görülmektedir [94].

Şehir merkezinde mevcut durumda tanımlı yaya aksları ise çok sınırlı ve az durumdadır. Mevcut yaya aksları olan Cumhuriyet Caddesinin Kuzey kesimi, İstasyon Caddesinin tümü, Şükrü Naili Caddesi, M. Ağa Dik Sokak ve Karacabey Sokağın doğu kesimi bir bütün halinde incelendiğinde, yaya ulaşımının bir bütünlük taşımadığı ve yaya dolaşımının çok kısıtlı olduğu görülmektedir [94] (Şekil 4.13).

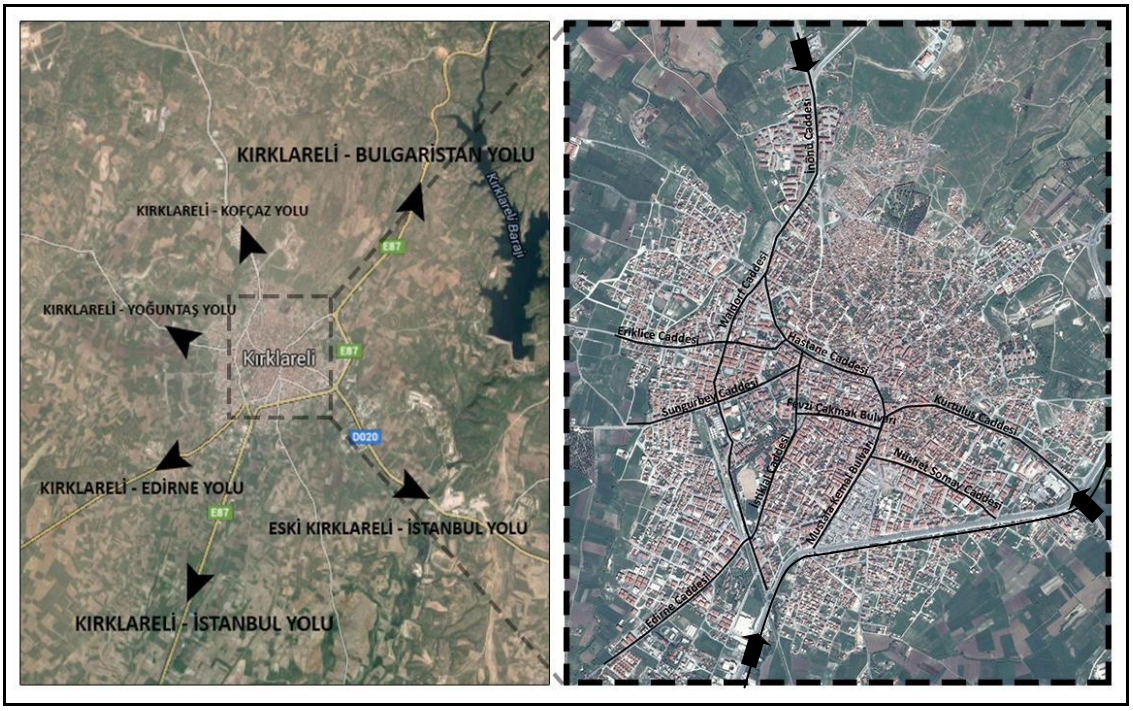

Şekil 4.12 Kırklareli kent merkezinin şehirler arası, şehir içi ana ulaşım hatları ve ana giriş noktaları [60].

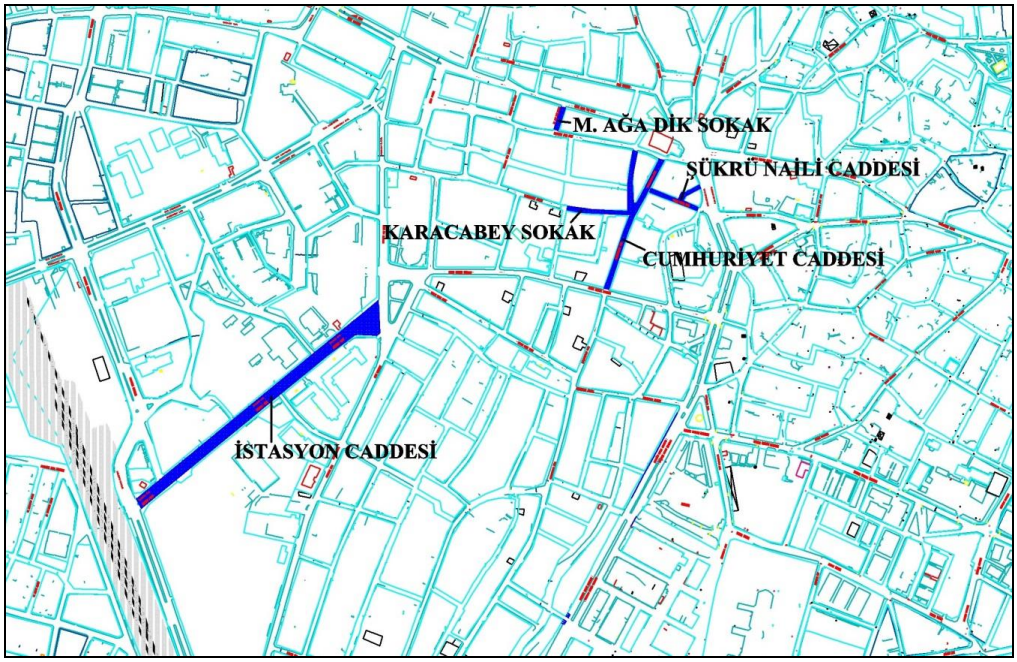

Şekil 4.13 Kırklareli kent merkezi mevcut yaya yolları [94].

Bir ulaşım planının bulunmadığı Kırklareli'nde otomobil dışındaki diğer alternatif ulaşım tiplerine yönelik inceleme yapıldığında ise; şehir merkezinde mevcut durumda bisiklet yolu uygulaması ve caddelerin, sokakların kenarında bisikletliler için ayrılmış herhangi bir alan bulunmadığı görülmektedir.

Toplu taşım açısından bakıldığında ise, kent merkezinde toplu taşıma hizmeti veren çevre beldelerden şehir merkezine gelen ve şehir merkezinde çevre merkezlere giden taşıtlar ağırlıklı olarak otobüs tipinde araçlardır. Kırklareli kent merkezinde otobüs dışında tramvay, metro vb. toplu taşım hatları bulunmamaktadır. Kent merkezinde bulunan otogar, çevre beldelerden şehir merkezine gelen ve şehir merkezinde çevre merkezlere giden toplu taşıma taşıtlarının kullandığı önemli bir noktadır. Bu bakımdan otogar ve çevresi hem şehir içi hem de şehirlerarası trafikten ötürü ulaşım bakımından sorunlu bölgelerden biridir. Kırklareli Üniversitesi- Kayalı Kampüsü'nün açılması ile beraber yaklaşık 5000 öğrenci ve personel günlük toplu taşım kapasitesine dâhil olmaktadır. Bu ek kapasite ise sadece bir otobüs hattı ile karşılanmaya çalışılmakta, Kayalı Kampüsü'ne ulaşımın sağlanması bakımından alternatif herhangi bir ulaşım türünün olmaması sonucunda toplu taşımda yetersizlikler yaşanmaktadır. Ayrıca mevcut toplu taşım araçların engelli vatandaşların kullanabileceği nitelikte yapıların olmaması diğer önemli sorunlardan biridir.

Genel olarak Kırklareli kent merkezindeki ulaşım yapısında görülen başlıca sorunlar bütüncül bir şekilde değerlendirildiğinde;

- Mevcut durumda kentin ulaşım altyapısındaki düzensizliklerin ve yol en kesitlerinde süreksizliklerin bulunması,
- Özel araç kullanımında görülen yaygınlık,
- Kent genelinde herhangi bir bisiklet yolu düzenlemesinin bulunmaması,
- Kent genelinde yaya yollarının düzensiz, bir biri ile etkileşimi olmayan bir şekilde kurgulanması ve mevut yaya yollarının erişilebilirliği sağlamada yetersiz kalması,
- Alternatif toplu taşım türlerinin bulunmaması,
- Mevcut durumda kentin değişik bölgelerinde bulunan fakülteler ve öğrenci yurtlarının toplu taşıma hatlarına getirdiği ek yolcu sayısına yönelik düzenleme ve çalışmaların yapılmaması,

- Kent merkezinde açık ve kapalı otopark alanlarının yetersizliği, özellikle Belediye Meydanı ve Otogar bölgesinde yoğun ticaret ve iş alanlarının bulunması nedeniyle, yol kenarında park yapan birçok özel otomobil ve ticari taşıtın bulunması,
- Yerel yönetimin sadece ulaşıma yönelik sadece araç odaklı politikalar üretmesi şeklindedir.

Bu sorunların çözümüne yönelik 2012 yılında Kırklareli Belediyesi ve İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi İnşaat Mühendisliği Bölümü Ulaştırma Grubu ortaklığında Kentsel Değişim Projeleri kapsamında "Kent içi Ulaşım, Trafik İyileştirme Etüdü ile Toplu Taşıma Rehabilitasyonu Rapor ve Projelerinin Hazırlanması İşi" projesi başlatılmış ve aynı sene içinde proje hazırlanmıştır. Projenin ele aldığı temel ilkeler;

- Ulaşım ağındaki yollarda şerit disiplinin sağlanması,
- Yol kenarı parklarının azaltılması veya yol kenarı otopark ücretlerinin arttırılması ile şehir merkezinde katlı otopark alanlarının belirlenmesi,
- Kent merkezinde sosyo-ekonomik aktiviteyi arttıracak yaya yolları ve meydan düzenlemelerinin yapılması,
- Ana arterlerde bisiklet yolu uygulamasına gidilerek, kent merkezindeki trafik sorunun bir miktar azaltılması,
- Kırklareli Üniversitesi-Kayalı Kampüsü'nün açılması ile oluşacak toplu taşıma problemlerinin toplu taşıma sisteminin rehabilitasyonu yoluyla azaltılması şeklinde belirlenmiştir [94].

Proje kapsamında; yol en kesit düzenlemelerine, meydan ve kavşak düzenlemelerine ve trafik şerit düzenlemelerine ilişkin projeler hazırlanmış ve kent merkezinde yaya sirkülasyonunu sağlayacak ulaşım bağlantıları önerilmiştir. Ayrıca kent merkezi içinde ring oluşturacak biçimde bir bisiklet hattı önerilmiş ve toplu taşım hatları ile ilgili düzenlemelere gidilmiştir. Ancak günümüzde projede önerilen kararların uygulama düzeyinde ele alınmadığı görülmektedir.

4.5 Kentsel Mevcut Arazi Kullanımı ve Sosyal Altyapı Alanları

29030 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanan Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği'nde (Madde 5) sosyal donatı alanları; "birey ve toplumun kültürel, sosyal ve rekreatif ihtiyaçlarının karşılanması ve sağlıklı bir çevre ile yaşam kalitelerinin artırılmasına

yönelik kamu veya özel sektör tarafından yapılan eğitim, sağlık, dini, kültürel ve idari tesisler, açık ve kapalı spor tesisleri ile park, çocuk bahçesi, oyun alanı, meydan, rekreasyon alanı gibi açık ve yeşil alanlara verilen genel isimdir." şeklinde tanımlanmaktadır.

Kırklareli arazi kullanım değerlendirmesinde alan büyüklüğü olarak, yaklaşık 1076 hektarlık imar plan sınırı esas alınmıştır. Kırklareli kenti, temel kentsel form açısından radyokonsantrik bir gelişme göstermiştir. Kırklareli kent merkezinde temel ekonomik fonksiyonlardan olan ticaret, kentin Fevzi Çakmak Bulvarı, Hastane Caddesi, İstasyon Caddesi, Mustafa Kemal Bulvarı, Kara Umur Bey Caddesi ve semt pazarının kurulduğu Waldorf Caddesi üzerinde yoğunlaşmaktadır. Merkezde konut altı ticaret kullanımı oldukça yaygındır. Küçük sanayi kentin kuzeyinde ve ayrıca Karacaibrahim Mahallesi'nde bulunmaktadır, alanda genellikle oto tamir ve yedek parça işlevleri bulunmaktadır. Sungur Bey Caddesi, Hastane Caddesi ve Kurtuluş Caddesi çevresinde ise, eğitim, sağlık, idare tesisleri bulunmaktadır. Kent merkezinin yerleşik alanını ise güneyde ve kuzeyde tarım alanları, doğuda askeri alan ve batıda İnci Deresi sınırlamaktadır.

Kentsel arazi kullanıma ilişkin hazırlanan tablo (Çizelge 4.3) incelendiğinde; 1984 yılından günümüze en büyük değişimin konut, ticaret, küçük sanayi ve sanayi alanlarında olduğu görülmektedir. 1984 yılından günümüze nüfusun 29.300 kişi artmasına bağlı olarak konut alanlarında da yaklaşık iki katlık bir artış oluşmuştur. Günümüzde özellikle Kırklareli Üniversitesi-Kayalı Kampüsü'nün açılmasına bağlı olarak memur ve öğrencilere yönelik konut üretimi giderek artmış ve bu durum kentte yayılmaların oluşmasına neden olmuştur. Bununla beraber, ticaret alanlarında da ciddi bir artış görülmektedir. İdari tesis, eğitim tesisi, sağlık tesisi, sosyo-kültürel tesis, dini tesis alanları ve rekreasyon alanlarındaki arazi kullanım değerlerine bakıldığında ise; 1984 yılından günümüze eğitim tesis alanları dışında çok ciddi artışların olmadığı ve sağlıklı bir kentsel gelişim için gerekli olan kentsel donatı alanlarının uygun asgari alanda oluşturulmadığını söylemek mümkündür.

Kentsel çevrede sosyal, açık ve yeşil alanlar vazgeçilmez bir ihtiyaç olmaktadır. Yeşil alanların yeterli büyüklükte tasarlanması, kolay ulaşılır olması, öngörülen yeşil alanların kent dokusunda düzenli dağılımının sağlanması, planlanan yeşil alanların yeşil koridorlarla birbirine bağlanması dikkat edilmesi gereken noktalardır [20]. Ancak

Kırklareli kent merkezini oluşturan mahallelerde konut yoğunluğunu azaltacak, kentteki yeşil alan ihtiyacını karşılayacak alan kullanımı çok azdır (Şekil 4.16). Ele alınan seneler arasında yeşil alan büyüklüğünün azaldığı ve mevcut yeşil alanların konut, ticaret gibi işlevlere dönüştürüldüğü görülmektedir. Buna ek olarak, 1991 yılı revizyon imar planı sonrasında yapılan uygulamalarla da donatı alanlarında ciddi değişiklikler olmuştur. Örneğin, 1995 yılında Pınar Mahallesinde yapılan ıslah imar planı ile beraber, 1991 yılı Revizyon İmar Planı'nda oluşturulan birçok donatı alanının, ıslah imar planı ile beraber konut alanına dönüştüğü ve kentsel donatı standartlarının göz ardı edildiği, mekânsal dönüşümün sadece tekil parsel düzeyinde yapılaşma kararları ile sınırlı kaldığı görülmektedir. Karahıdır Mahallesinin batısında yer alan ve mülkiyeti Orman İşletme Müdürlüğü'nde bulunan yaklaşık 102 hektarlık büyüklüğe sahip koruluk alan, 2015 yılında 29 yıllığına Kırklareli Belediyesi tarafından kiralanmıştır. İlgili alanda düşünülen kent parkı projesinin uygulanması sonucunda kentteki yeşil alan ihtiyacına yönelik çözümler getirilebilecektir. Ancak kent dışında yeşil alanların oluşturulmasının yanı sıra öncelikle kent içinde de yeşil alanların oluşturulması, sürdürülebilir bir kentsel gelişim için en önemli etmenlerdendir [95].

Çizelge 4.3 Kırklareli kent merkezi arazi kullanım değerleri.

ARAZİ KULLANIM DEĞERLERİ	**1984 (ha) [68]**	**1991 (ha) [69][1]**	**2015 (ha)**
KONUT ALANI *(Konut Alanları ve Lojmanlar)*	204.38	246.93	555.64
TİCARET ALANLARI	12.37	11.52	39.97
RESMİ KURUM ALANLARI	30.36	25.73	13.48
KÜÇÜK SANAYİ SİTESİ ALANI	7.54	10.16	29.07
SANAYİ ALANLARI *(Fabrika Alanları vb.)*	1.68	16.06 (?)	1.60[2]
EĞİTİM TESİSLERİ *(İlkokul, Ortaokul, Lise vb.)*	11.2	14.38	18.96
ÜNİVERSİTE ALANI	0	0	44.88
SAĞLIK TESİSLERİ *(Sağlık Ocakları, Devlet Hastaneleri, Ağız ve Diş Sağlığı Merkezleri, Çocuk Bakım Evleri vb.)*	3.36	3.98	8.36
SOSYAL VE KÜLTÜREL TESİSLER *(Sinema, Tiyatro ve Gösteri Alanları vb.)*	0.25	0.33	4.33
DİNİ TESİSLER	0.83	1.71	1.86
SOSYAL, AÇIK VE YEŞİL ALANLAR *(Spor Alanları, Parklar, Mesire Yerleri vb.)*	18.66	22.16	14.74

[1] 1991 yılı, imar plan revizyonu öncesi mevcut arazi kullanım verileridir.
[2] Organize sanayi bölgesi, imar plan sınırları dışında olduğu için hesaplamaya dâhil edilmemiştir.

Çizelge 4.3 Kırklareli kent merkezi arazi kullanım değerleri (devamı).

ASKERİ ALANLAR	36.83	39.19	37.81
DİĞER ALANLAR (BOŞ ALAN, TEKNİK ALTYAPI ALANLARI *(Yol ve Otopark Dâhil)*)	283.21	258.76	305.17
ALAN TOPLAMI	**610.67**	**650.91**	**1075.87**

Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği'nde asgari sosyal altyapı standartlara ilişkin alan hesaplamalarda; "öncelikle varsa üst kademe mekânsal planlarda belirlenen ilçe projeksiyon nüfusunun yer aldığı veya kent bütününe yönelik nazım imar planında belirlenen ilçe projeksiyon nüfusunun bulunduğu nüfus grubundaki standartlara uyulur." şeklinde tanımlanan açıklama uyarınca öncelikli olarak 1991 onanlı imar plan projeksiyon nüfusu olan 125000 kişi değerine göre hesaplamalar ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Sosyal altyapı alanlarına yönelik standartlar ve oluşturulması gereken asgari donatı alanlarına yönelik çalışmalar incelendiğinde (Çizelge 4.4); mevcut planlama sisteminin, sürdürülebilir bir mekânsal gelişim için gerekli olan sosyal altyapı alanlarını tam olarak oluşturamadığı görülmektedir.

Eğitim tesisi alanları dışındaki diğer bütün tesis alanlarında ciddi eksiklikler bulunmaktadır. Bu bakımdan kentte bulunan bütün sosyal grupların kentsel hizmetlerden eşit ve adil bir şekilde yararlanamadığını söylemek mümkündür. Mevcut nüfusa göre gerekli alanlar incelendiğinde de, benzer durumların var olduğu görülmektedir. Gelecekte olası kentsel nüfus eğilimleri ve kentsel topraklar üzerinde olası yapılaşma baskıları göz önüne alındığında, planların sürdürülebilir bir kentsel mekânın yaratılabilmesi için arazi kullanımda önemli karar ve stratejilerin geliştirilmesinin zorunlu olduğunu söylemek mümkündür.

Çizelge 4.4 Kırklareli kent merkezi gerekli asgari donatı alanları değerlendirmesi.

ASGARİ SOSYAL ALTYAPI STANDARTLARI (m² / kişi)		Nüfus Büyüklüklerine Göre Gerekli Asgari Alanlar			
		Projeksiyon Nüfus: 125000	2015 Nüfus: 73517	Mevcut Alan	**Mevcut Standart (m² / kişi)**
EĞİTİM TESİSLERİ	**1.60**[1]	20 Ha	11.76 Ha	18.96 Ha	**2.58**
SAĞLIK TESİSLERİ	**1.50**	18.75 Ha	11 Ha	8.36 Ha	**1.14**
SOSYAL VE KÜLTÜREL TESİSLER	**0.75**	9.35 Ha	5.51 Ha	4.33 Ha	**0.59**
DİNİ TESİSLER	**0.50**	6.25 Ha	3.67 Ha	1.86 Ha	**0.25**
SOSYAL, AÇIK VE YEŞİL ALANLAR	**10.00**	125 Ha	73.51 Ha	14.74 Ha	**2.00**

Arazi kullanım planlamasında yürünebilirlik ve insan ölçeğinde konut, kentsel donatı ve yeşil alanlarının dengeli olarak kentsel alanda planlanması önemli konulardan biridir [20]. Bu bağlamda Kırklareli kent merkezinde bulunan; 16 adet ilkokul, 13 adet ortaokul, 15 adet lise, 1 adet devlet hastanesi, 1 adet ağız ve diş sağlığı merkezi, 6 adet sağlık ocağı erişilebilirlik bakımından incelenmiştir. Eğitim tesislerinin genel olarak yönetmelikte belirtilen asgari alan büyüklüklerine sahip olduğu görülürken, sağlık tesislerinde asgari alan büyüklüklerinin altında alan büyüklüklerine sahip olduğu gözlenmektedir.

Kent merkezindeki eğitim yapılarının yürünebilirlik açısından değerlendirmelerini yapmak için, hizmet yarıçaplarına göre değerlendirmeler yapılmıştır. Kent merkezindeki ilkokul ve ortaokul binaları için hizmet yarıçapı olarak 500 metre alınmış ve buna göre hizmet yarıçapları çizilmiştir (Şekil 4. 14). Kentteki ilkokul ve ortaokulların yürünebilirlik ve erişilebilirlik bakımından olumlu bir yapı sunduğu görülmektedir. Buna benzer şekilde, kent merkezinde bulunan sağlık ocakları da 500 metrelik yaya yürüme mesafesi bir hizmet çapı olarak ele alınarak değerlendirilmiştir (Şekil 4.15). Kentin ana merkezinde sağlık ocakları erişilebilir ve yürünebilir bir mesafede bulunurken, Karakaş ve İstasyon Mahallelerinin bir kısmı ve Karahıdır Mahallesinin tamamının sağlık hizmetlerinden erişilebilir, yürünebilir bir düzeyde faydalanamadığı görülmektedir.

[1] Eğitim tesis alanlarında, ilköğretim, ortaöğretim ve lise tesisleri özelinde detay inceleme yapılamadığı için ortalama olarak 1.60 m²/kişi değeri esas alınmıştır.

Şekil 4.14 Kırklareli kent merkezinde bulunan ilkokul ve ortaokul binalarının konumları ve hizmet yarıçapları.

Şekil 4.15 Kırklareli kent merkezinde bulunan sağlık ocaklarının konumları ve hizmet yarıçapları.

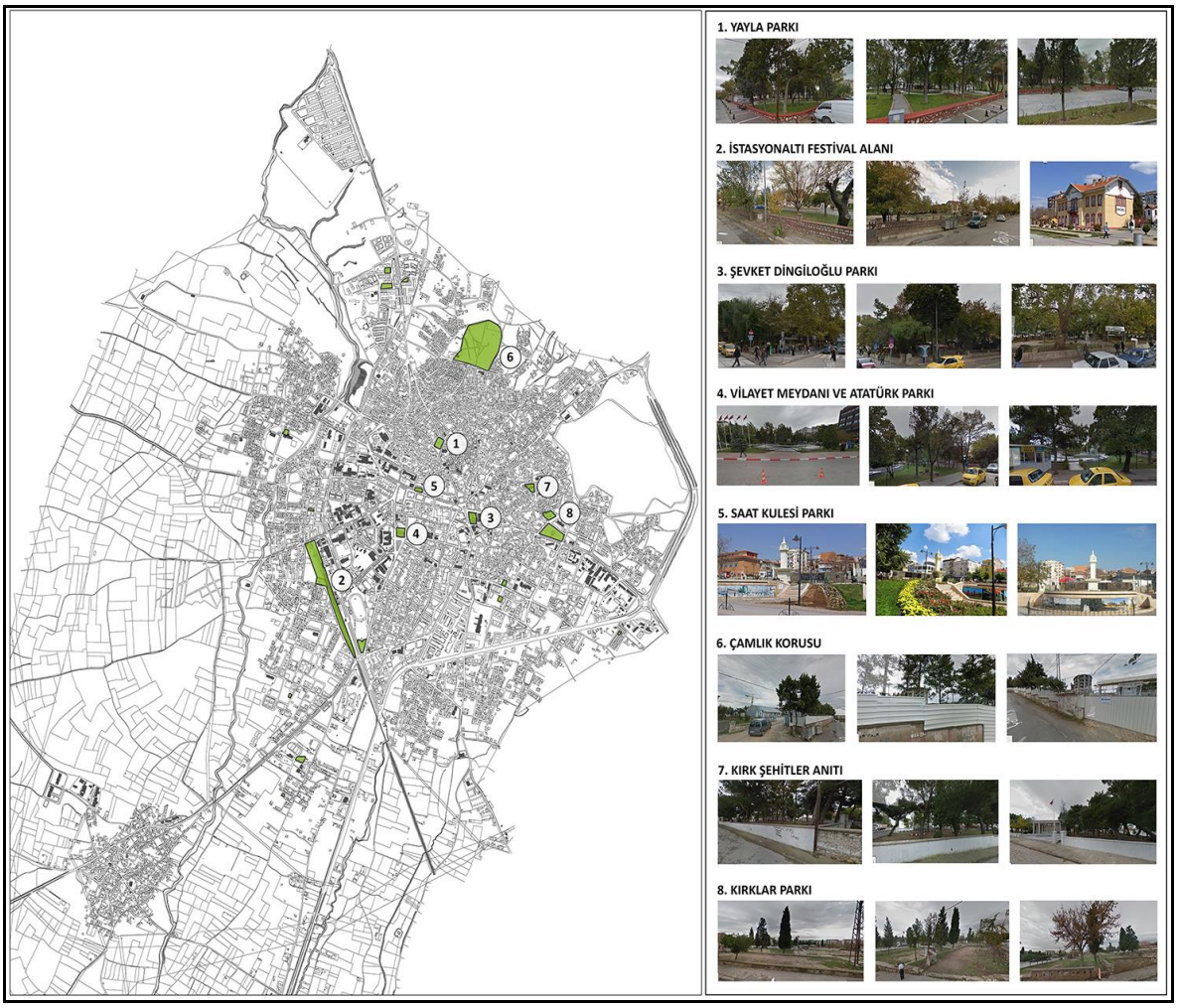

Şekil 4.16 Kırklareli kent merkezinde bulunan açık ve yeşil alanların konumları.

4.6 Kırklareli Merkezi Konut Alanlarındaki Değişimin Mahalleler Bazında İncelenmesi

Tarihsel dönemler içerisinde plan kararlarının, toplumsal ve ekonomik ilişkilerin mekâna olan etkileri sonucunda Kırklareli kent merkezinde, farklı karakterlere sahip, kendi içinde homojen dokular ortaya çıkmıştır [60]. Mevcut yapı incelendiğinde, Karacaibrahim, Karakaş, İstasyon Mahallelerinde bitişik nizamlı ve çok katlı yapılar görülürken, Pınar Mahallesi çevresinde ayrık nizam ve az katlı yapılar görülmekte; Yayla, Demirtaş Mahalleleri ve çevresi geleneksel konut dokunun bulunduğu alanlar olarak karşımıza çıkarken, Karahıdır Mahallesi ise kırsal karakterli konut dokusunun bulunduğu alan niteliği taşımaktadır. Beş mahalle özelinde (Şekil 4.17) aktarılacak olan bu karakteristik farklar ile uygulama ve ilişkilerin dokuda yarattığı farklar ve mekândaki oluşuma olan etkileri incelenecektir.

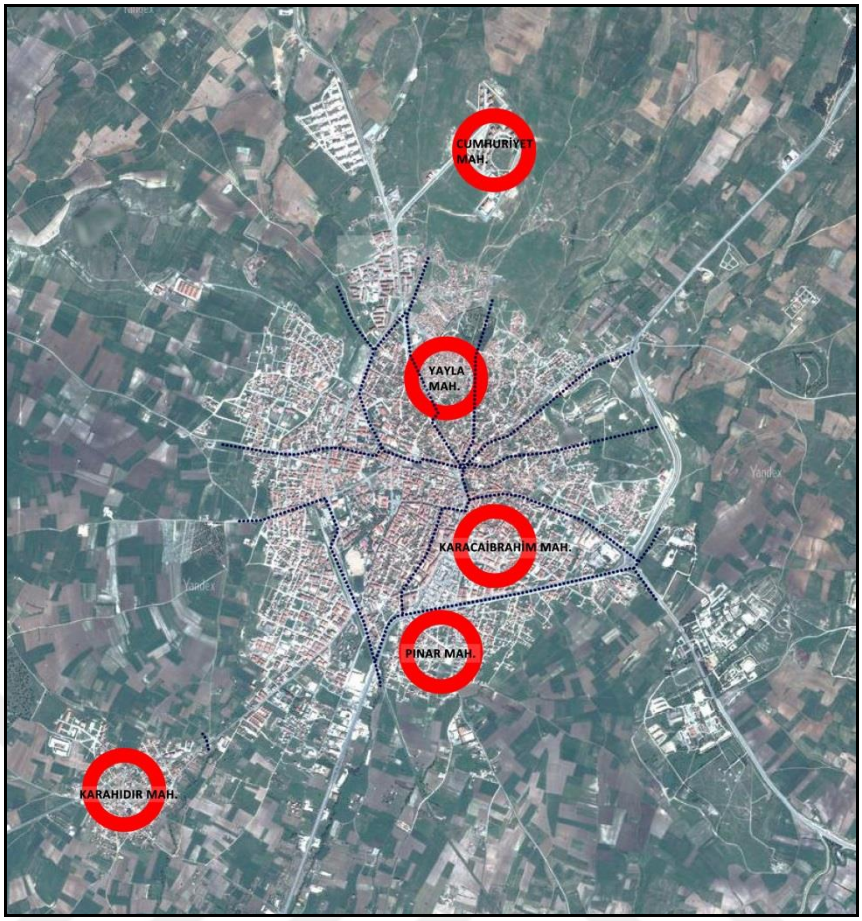

Şekil 4.17 Alan çalışması bölgeleri.

4.6.1 Merkezi Ticaret Bölgesi: Karacaibrahim Mahallesi

Karacaibrahim Mahallesi 1948 ve 1968 yıllarında yapılan imar planlarıyla beraber ilk gelişim sürecini yaşamıştır; günümüzde ise yoğun, çok katlı ve bitişik düzenli yerleşme karakteri göstermektedir. Mahallenin 1984 yılındaki nüfusu 7251 kişi, 2014 yılı nüfusu ise 11036 kişidir [62]. Plan kararları doğrultusunda açılan yeni ulaşım aksları ve oluşturulan yeni ticaret, donatı bölgeleri kentin gelişimini ve merkezini bu yöne doğru çekmiştir. Konut yapım yılları incelendiğinde bölgede yapılaşmanın özellikle 1970-1975 yılları arasında başlamış olması da bu bölgedeki gelişimin 1968 yılı onanlı plan kararları ile beraber olduğunu göstermektedir [68]. Mahalle 1984 yılından günümüze bitişik düzenli çok katlı yoğun yapılaşma özelliğini devam ettirmektedir.

1984-2014 yılları arası mahallenin morfolojik karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, 1984 yılı sonrasında bina taban alanlarındaki artışa (Şekil 4.18) ek olarak 3. boyutta da büyümelerin olduğu (Şekil 4.19), bu büyümeler sonucunda parsel bahçe büyüklüklerinin azalmaya başladığı (Şekil 4.20) ve otopark gibi farklı işlev kullanımlarına

açıldığı görülmektedir [60]. Dönemler arası ulaşım sisteminin aynı şekilde olduğu, yollarda kaldırım ve sınır düzeltmeleri sonucu ada kenar sınırlarının değiştiği görülmektedir (Şekil 4.21). Bölgede tescillenmemiş ancak döneminin mimari özelliklerini yansıtan özgün yapılar bulunmaktadır, dönemler arası gelişim incelendiğinde özgün yapıların korunduğu görülmektedir (Şekil 4.22). Ancak dönemler arası doluluk-boşluk incelendiğinde; parsel kullanımı, yapı kütle oranları, yapı-ulaşım ilişkileri gibi özgün karakteristik niteliklerin değiştiği görülmektedir.

1984-2014 yılları arası taban alanı kat sayısı (TAKS) ve kat alanı kat sayısı (KAKS) değişimi incelendiğinde, dönemler arası yol düzenlemeleri ile beraber parsel sınırlarında ve büyüklüklerinde değişimlerin olduğu görülmektedir. Dönemler arası TAKS ve KAKS değerlerinin giderek arttığı ve neredeyse parsel bütününde kullanımların (TAKS=0.97) oluştuğu görülmektedir. Bu bakımdan, bölgede plan kararlarının ve uygulamacıların düzenleyici/denetleyici etkisinin tam olarak oluşturulamadığını söylemek mümkündür (Çizelge 4.5, Şekil 4.23).

Şekil 4.18 Karacaibrahim Mahallesi doluluk-boşluk analizi (1984-2014) [60].

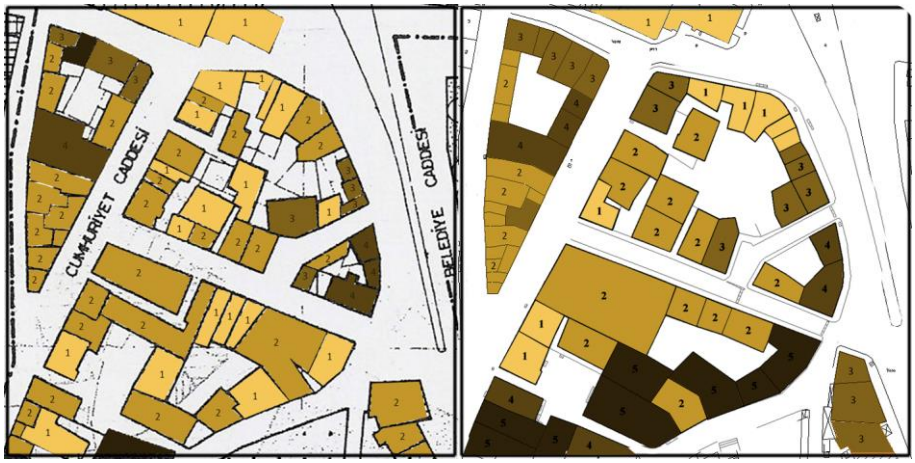

Şekil 4.19 Karacaibrahim Mahallesi kat yüksekliği analizi (1984-2014) [60].

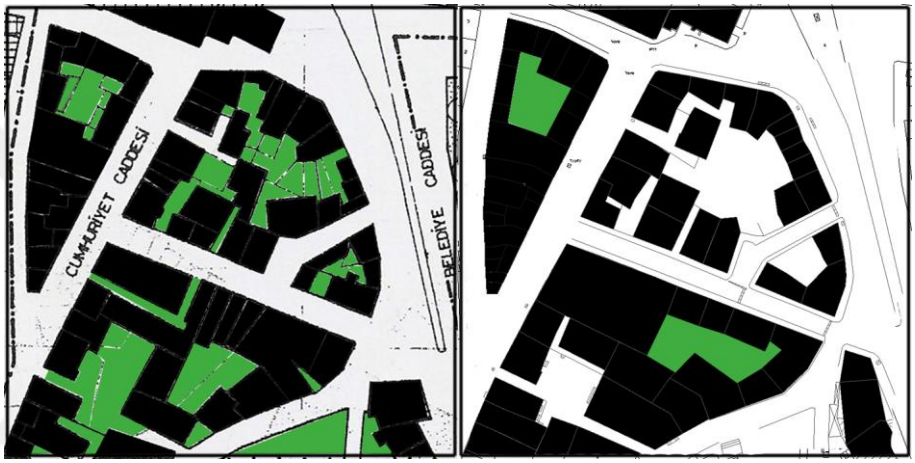

Şekil 4.20 Karacaibrahim Mahallesi açık alan analizi (1984-2014) [60].

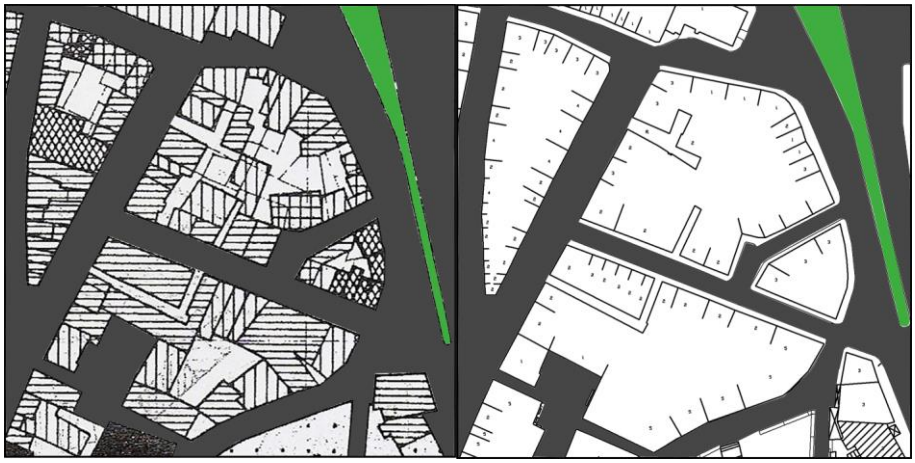

Şekil 4.21 Karacaibrahim Mahallesi ulaşım analizi (1984-2014).

Şekil 4.22 Karacaibrahim Mahallesi özgün yapı analizi (1984-2014).

Çizelge 4.5 Karacaibrahim Mahallesi TAKS/KAKS analizi (1984-2014).

1984				2014			
Parsel No	**Büyüklük (m²)**	**TAKS**	**KAKS**	**Parsel No**	**Büyüklük (m²)**	**TAKS**	**KAKS**
1	103	0.84	2.53	1	103	0.97	2.91
2	112.8	0.89	0.89	2	112.8	0.71	0.71
3	165	0.55	1.01	3	185	0.92	2.76
4	35	0.79	1.58	4	40	0.95	4.05
5	100	0.60	1.20	5	100	0.95	1.90
6	63	0.79	1.59	6	63	0.89	3.56

Şekil 4.23 Karacaibrahim Mahallesi TAKS/KAKS analizi (1984-2014).

4.6.2 Kırsal Karakter: Karahıdır Mahallesi

1968 yılında belediye sınırları içine dâhil edilen Karahıdır Mahallesi bugün kırsal yerleşme karakteri göstermektedir. Mahallenin 1984 yılındaki nüfusu 1408 kişi, 2014 yılı nüfusu ise 2883 kişidir [62]. Konut yapım yılları incelendiğinde bölgede yapılaşmanın esas gelişimi 1970-1975 yılları arasında olmuştur [68]. Kentsel mekâna

dair doluluk-boşluk (Şekil 4.24), kat adetleri (Şekil 4.25) ve yeşil alan (Şekil 4.26) analizleri yapılmış, mekânda 1984-2014 arası değişim ortaya konmuştur.

Bir meydan etrafından dağılan organik düzenli ve büyük parsellerdeki tek katlı konut, ahır, samanlık birimleriyle çevrili avlulu parsel kullanımı, halen tarımsal yapı niteliğinin devamlılığını göstermektedir [69]. 1984 yılından günümüze gelindiğinde belirtilen bu parsel kullanım biçiminin bozulmadığı görülmektedir. Dönemler arası ulaşım sisteminin aynı şekilde olduğu, yollarda kaldırım ve sınır düzeltmeleri sonucu ada kenar sınırlarının değiştiği görülmektedir (Şekil 4.27). 1991 yılı onanlı Revizyon İmar Planı incelendiğinde bölge özelinde ayrık nizam (4 kat), blok nizam (5 kat), bitişik nizam (5 kat) gibi yapılaşma karaları getirilmesine karşın, mevcut gelişimin plan kararlarından bağımsız, kullanıcı ana taleplerine gerçekleştiğini söylemek mümkündür [60]. 1984-2014 yılları arası taban alanı kat sayısı (TAKS) ve kat alanı kat sayısı (KAKS) değişimi incelendiğinde, dönemler arası yol düzenlemeleri ile beraber parsel sınırlarında ve büyüklüklerinde değişimlerin olduğu ayrıca TAKS ve KAKS değerlerinin yaklaşık iki kat arttığı görülmektedir (Çizelge 4.6, Şekil 4.28).

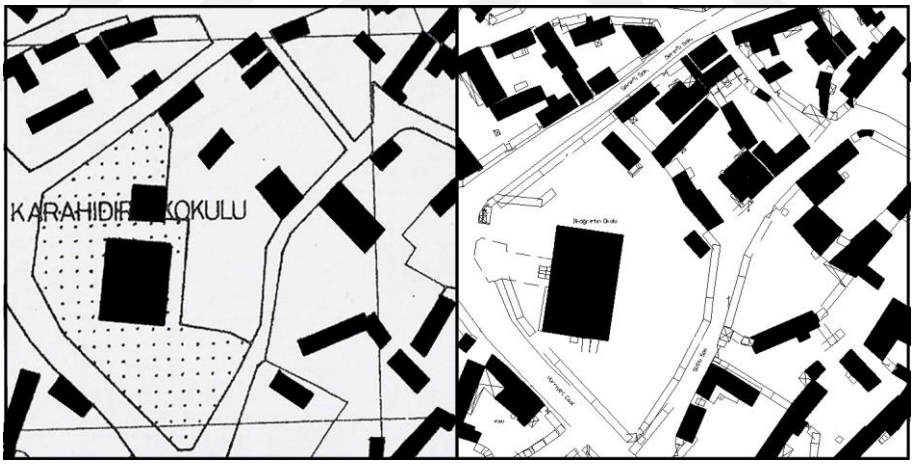

Şekil 4.24 Karahıdır Mahallesi doluluk-boşluk analizi (1984-2014) [60].

Şekil 4.25 Karahıdır Mahallesi kat yüksekliği analizi (1984-2014) [60].

Şekil 4.26 Karahıdır Mahallesi yeşil alan analizi (1984-2014) [60].

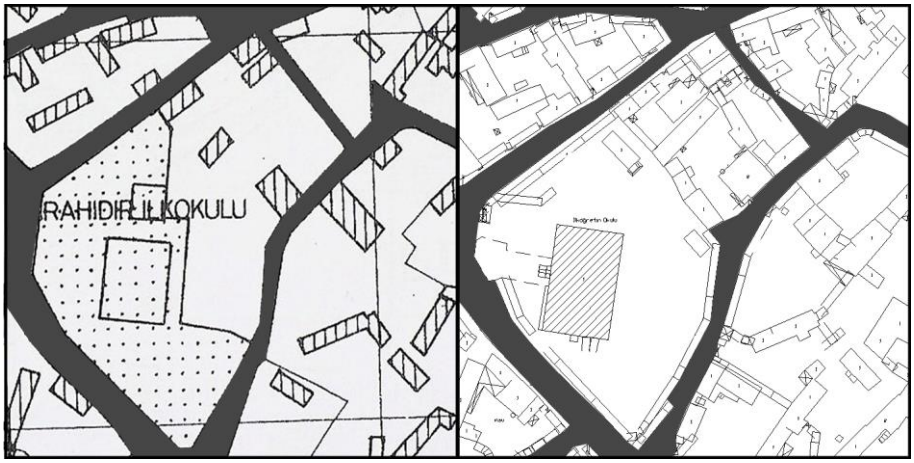

Şekil 4.27 Karahıdır Mahallesi ulaşım analizi (1984-2014).

Çizelge 4.6 Karahıdır Mahallesi TAKS/KAKS analizi (1984-2014).

1984				2014			
Parsel No	**Büyüklük (m²)**	**TAKS**	**KAKS**	**Parsel No**	**Büyüklük (m²)**	**TAKS**	**KAKS**
1	223.75	0.19	0.19	1	223.75	0.20	0.20
2	476.5	0.25	0.25	2	458.65	0.45	0.45
3	286	0.17	0.17	3	286	0.45	0.45
4	120.4	0.66	0.66	4	110	0.76	0.76
5	581	0.22	0.22	5	535	0.48	0.67
6	342	0.00	0.00	6	338	0.36	0.36
7	521	0.13	0.13	7	521	0.48	0.48

Şekil 4.28 Karahıdır Mahallesi TAKS/KAKS analizi (1984-2014).

4.6.3 Islah İmar Planları ile Dönüşüm: Pınar Mahallesi

Pınar Mahallesi, parçacıl planların mekânsal etkilerinin birebir gözlemlenebildiği altbölgelerden birisidir. Mahalle geçmişte Karacaibrahim Mahallesi sınırları içinde yer almakta olup, 13.09.1988 tarihinde Pınar Mahallesi adını alarak ayrılmış ve kadastral işlemleri tamamlanmıştır [60]. Mahallenin günümüz nüfusu 5024 kişidir [62]. Konut yapım yılları incelendiğinde bölgede yapılaşma 1976-1980 yılları arasında başlamış esas gelişme ise 1991 yılından sonra olmuştur [68]. Mahallenin gelişimi sürecine yönelik 1984 yılı yapılan çalışmalara göre, kırdan göçle gelen kesimin yer seçtiği bir bölge niteliği taşıdığı, genel parsel büyüklüğünün eski kadastral parsel dokusuna dayandığı, 1.000 m² ve üzerinde olduğu ve hisseli ifraz mülkiyet tipinin bulunduğu izlenmektedir [68],[69].

Kentsel mekâna dair doluluk-boşluk (Şekil 4.29), kat adetleri (Şekil 4.30) ve yeşil alan (Şekil 4.31) analizleri incelendiğinde de kaynaklara paralel olarak tarım arazileri içinde

parsel özelinde az katlı yapılaşmaların oluştuğu görülmektedir. İlgili alana 1991 onanlı plan kararlar getirmesine karşın, 1991 yılı sonrasında ıslah imar planı yapılmıştır. Islah imar planı kararları ile beraber mekânda gelişim giderek artmış ve sonuç olarak kentin genel dokusundan farklı olarak ayrık düzen, farklı kat adetlerinde boş parselleri de içeren biçimde gelişmiş, bahçeli, genelde 1-3 katlı yapılaşma karakteri oluşmuştur. TAKS ve KAKS değerleri bazında inceleme yapıldığında ise, taban kullanım büyüklükleri arası çok farklı bir değişimin olmadığı ancak 3.boyutta büyümenin olduğu görülmektedir (Çizelge 4.7, Şekil 4.33). Ayrıca ıslah imar planlarının kentsel standartları aramayan ve üst ölçek plan kararlarından bağımsız yapısı nedeniyle bölgede 1991 yılı plan kararlarında getirilen donatı alanlarının birçoğu oluşturulamamış; bu durum bölgenin kentsel hizmetlere ve diğer bölgelere erişiminin ve ilişkisinin zayıf kalmasına neden olmuştur [60]. Ulaşım yapısında incelendiğinde benzer olarak, yollarda kaldırım ve sınır düzeltmeleri sonucu ada kenar sınırlarının değiştiği görülmektedir (Şekil 4.32)

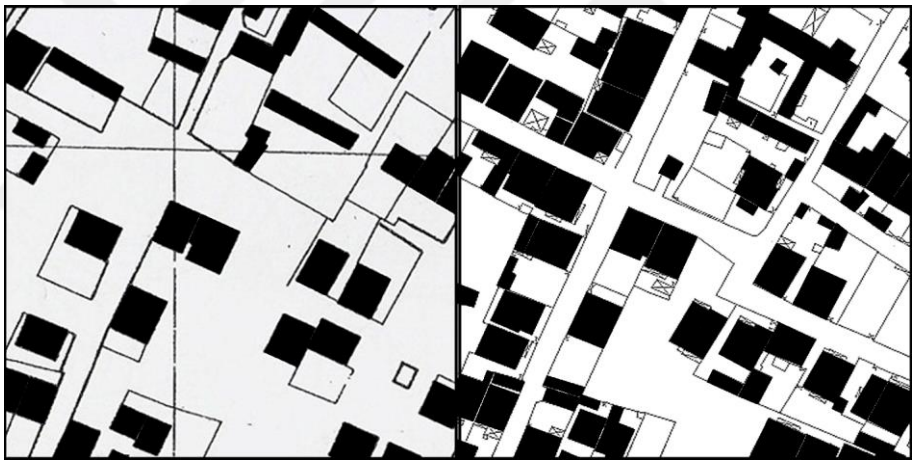

Şekil 4.29 Pınar Mahallesi doluluk-boşluk analizi (1984-2014) [60].

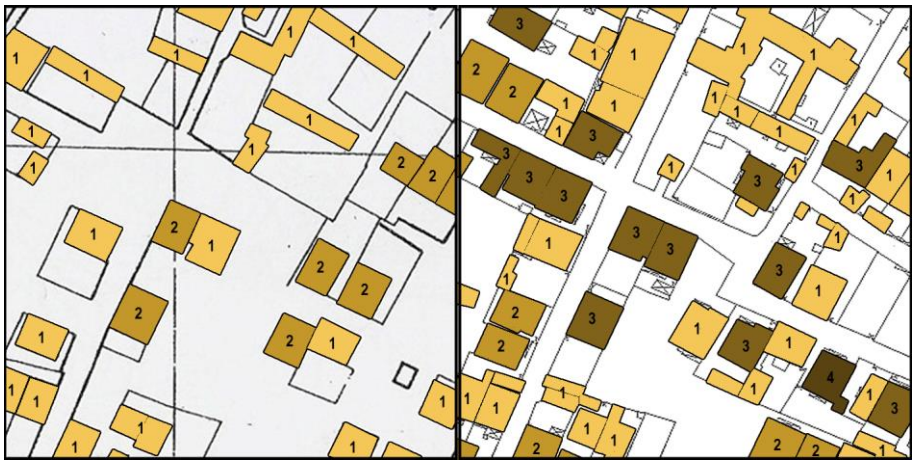

Şekil 4.30 Pınar Mahallesi kat yükseklikleri analizi (1984-2014) [60].

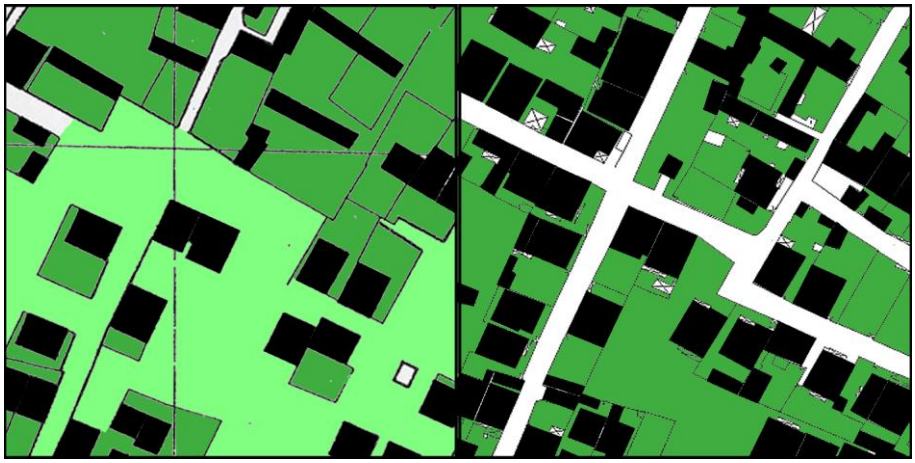

Şekil 4.31 Pınar Mahallesi yeşil alan analizi (1984-2014) [60].

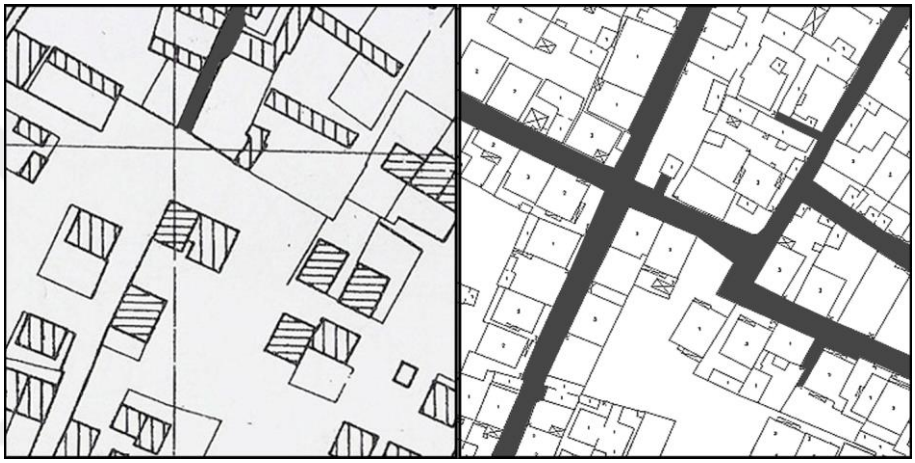

Şekil 4.32 Pınar Mahallesi ulaşım analizi (1984-2014).

Çizelge 4.7 Pınar Mahallesi TAKS/KAKS analizi (1984-2014).

1984				2014			
Parsel No	**Büyüklük (m²)**	**TAKS**	**KAKS**	**Parsel No**	**Büyüklük (m²)**	**TAKS**	**KAKS**
1	276.4	0.38	0.37	1	276.4	0.58	0.58
2	355	0.18	0.35	2	326.85	0.55	1.42
3	273.75	0.37	0.75	3	242.5	0.41	1.24
4	265.46	0.38	0.75	4	258	0.47	0.47
5	230.3	0.47	0.94	5	240	0.52	1.35
6	207.8	0.41	0.41	6	220	0.55	0.55

Şekil 4.33 Pınar Mahallesi TAKS/KAKS analizi (1984-2014).

4.6.4 Tarihi Karakter: Yayla Mahallesi

Kırklareli kent merkezindeki morfolojik gelişim süreci kentsel sit alanının bulunduğu bölgeyi ilk yerleşimin altlığı olarak tanımlamakta ve geleneksel yerleşme karakterini yansıtmaktadır. Mahallenin 1984 yılındaki nüfusu 3670 kişi, 2014 yılı nüfusu ise 6021 kişidir [60],[62]. Yayla Mahallesinde bulunan geleneksel konutlar genellikle birbirinin manzarasını ve gün ışığını kesmeyecek şekilde yerleşmiş, bahçeli, iki katlı, parsel içinde kuyu, meyve bahçesi ve müştemilat barındıran yapıya sahiptir [92]. Ayrıca mahalle özelinde çıkmaz sokaklı, dar ve düzgün olmayan yollar ve bu yolların kenarındaki avlulu parsellere bağlı yapılanma ile geleneksel yapı ve yerleşme karakterini sunmaktadır. 1984 yılı yerleşim dokusu ile günümüz yerleşim dokusu, doluluk-boşluk (Şekil 4.34), kat yükseklikleri (Şekil 4.35) ve yeşil alan (Şekil 4.36) özelinde incelendiğinde dokuda önemli morfolojik değişimlerin oluştuğu görülmektedir. 1991 yılı plan kararları incelendiğinde bölge özelinde; bitişik düzen 4 katlı ve bitişik düzen 5 katlı yapılaşma kararları getirildiği görülmektedir. Pek çok tarihi ve kültürel değerin yitirilmesini, özgünlükten uzaklaşmayı ve benzemeyi yönlendiren bu planlama yaklaşımı 1996 yılında getirilen sit alanı kararına dek alan özelinde yapım-yıkım uygulamalarının giderek artmasına ve kentsel dokunun bozulmasına neden olmuştur. Dönemler arası değişim incelendiğinde, 1984 yılı mevcut durumda belirtilen özgün yapıların birçoğunun yıkıldığı veya yapı kütle oranlarında ciddi değişikliklerin yapıldığı görülmektedir (Şekil 4.38). 1996 yılında ilan edilen sit alanı kararı ve 2001 yılında hazırlanan koruma imar planında özgülenen yapılaşma hakları kararlarına kadar, mekânda özellikle yapıların oranları değişmiş, uaşım kararlarına bağlı olarak ada kenar

sınırları ve parsel büyüklükleri değişmiş (Şekil 4.37), özgün kentsel doku ile uyumlu olmayan içerikte taban alanlarında artışlar ve kat yüksekliklerinde artışlar oluşmuş (Çizelge 4.8, Şekil 4.38), siluet değerleri değişmiştir. Bu değişimler geleneksel karaktere büyük ölçüde zarar vermiştir [60].

Şekil 4.34 Yayla Mahallesi doluluk-boşluk analizi (1984-2014) [60].

Şekil 4.35 Yayla Mahallesi kat yükseklikleri analizi (1984-2014) [60].

Şekil 4.36 Yayla Mahallesi yeşil alan analizi (1984-2014) [60].

Şekil 4.37 Yayla Mahallesi ulaşım analizi (1984-2014).

Şekil 4.38 Yayla Mahallesi tescilli yapı analizi (1984-2014).

Çizelge 4.8 Yayla Mahallesi TAKS/KAKS analizi (1984-2014).

1984				2014			
Parsel No	**Büyüklük (m²)**	**TAKS**	**KAKS**	**Parsel No**	**Büyüklük (m²)**	**TAKS**	**KAKS**
1	583.8	0.31	0.54	1	590	0.34	0.62
2	503.48	0.24	0.49	2	398	0.29	0.59
3	225	0.31	0.31	3	307.7	0.42	0.42
4	430	0.68	2.29	4	430	0.49	2.01
5	496.4	0.66	0.77	5	472	0.72	1.97
6	283.7	0.28	0.56	6	283.7	0.43	0.85

Şekil 4.39 Yayla Mahallesi TAKS/KAKS analizi (1984-2014).

4.6.5 Toplu Konut Bölgesi: Cumhuriyet Mahallesi (TOKİ Toplu Konut Bölgesi)

Cumhuriyet Mahallesinde bulunan Toplu Konut İdaresi (TOKİ) Toplu Konutları, parçacıl planların mekânsal etkilerinin birebir gözlemlenebildiği bir diğer yerleşimdir. Cumhuriyet Mahallesinin günümüzde yeni gelişim yönü olarak tanımlanabilen kuzeydoğu yönü, mevcut plan kararlarında ön görülmemiş ve bu alan 1991 yılı onanlı planda tarım alanları olarak belirtilmiştir. Ancak TOKİ tarafından yapılan toplu konut projesi için bu bölge seçilmiş ve bölgeye yönelik hazırlanan 85 hektar büyüklüğündeki 192 adedi alt gelirlilere yönelik olmak üzere toplam 456 konutluk proje 2007 yılında onaylanmıştır (Şekil 4.40). Konut alanları mevcut projenin %55'ini oluşturmakta, geri kalan alanda ise yeşil alanlar, ilkokul, ortaokul, dini tesis ve sağlık tesis alanları bulunmaktadır. Sıra bloklarda emsal değer 0.60, yüksek katlı noktasal konut bloklarda emsal değer 1.20 olarak kullanılmıştır [71]. Yapı yüksekliğinin genel olarak, 7 kat olduğu görülmektedir. TOKİ Toplu Konutları bölgede çekim kuvveti etkisi yaratmış, bölgedeki tarım topraklarının imara açılması ile beraber yakın çevrede birçok diğer özel toplu

konut projeleri görülmeye başlanmıştır (Şekil 4.41). Sonucunda ise bölge; kat adedinin fazlalığı, taban alanı kullanımının büyüklüğü, genel bina ölçülerinden farklı, tip proje uygulamaları ile oluşan doku deseni ve kentin yoğunluk kademelenmesini etkileyen özellikleri bakımından çevresine göre farklı bir dokuyu oluşturmaktadır.

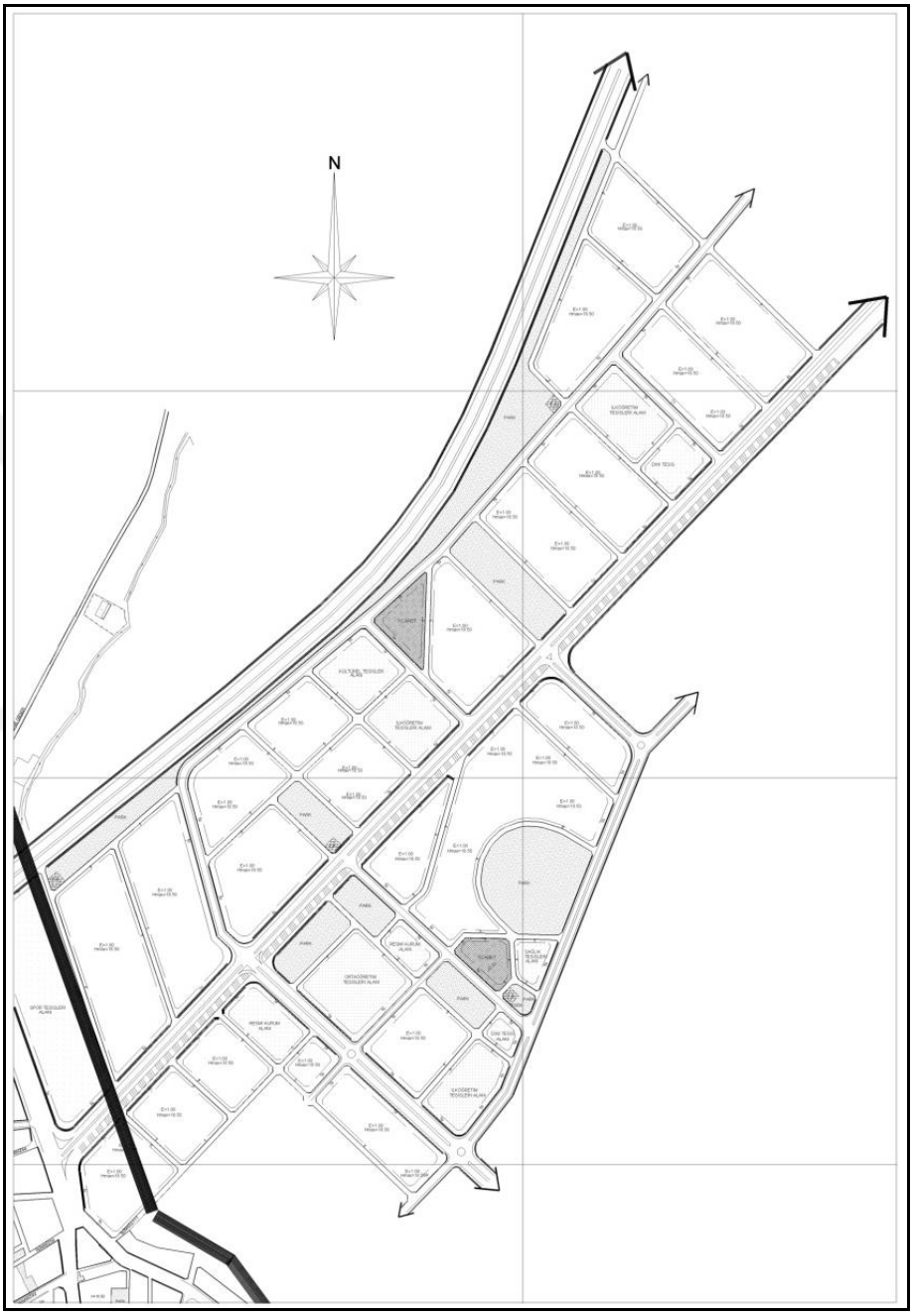

Şekil 4.40 TOKİ toplu konut projesi vaziyet planı.

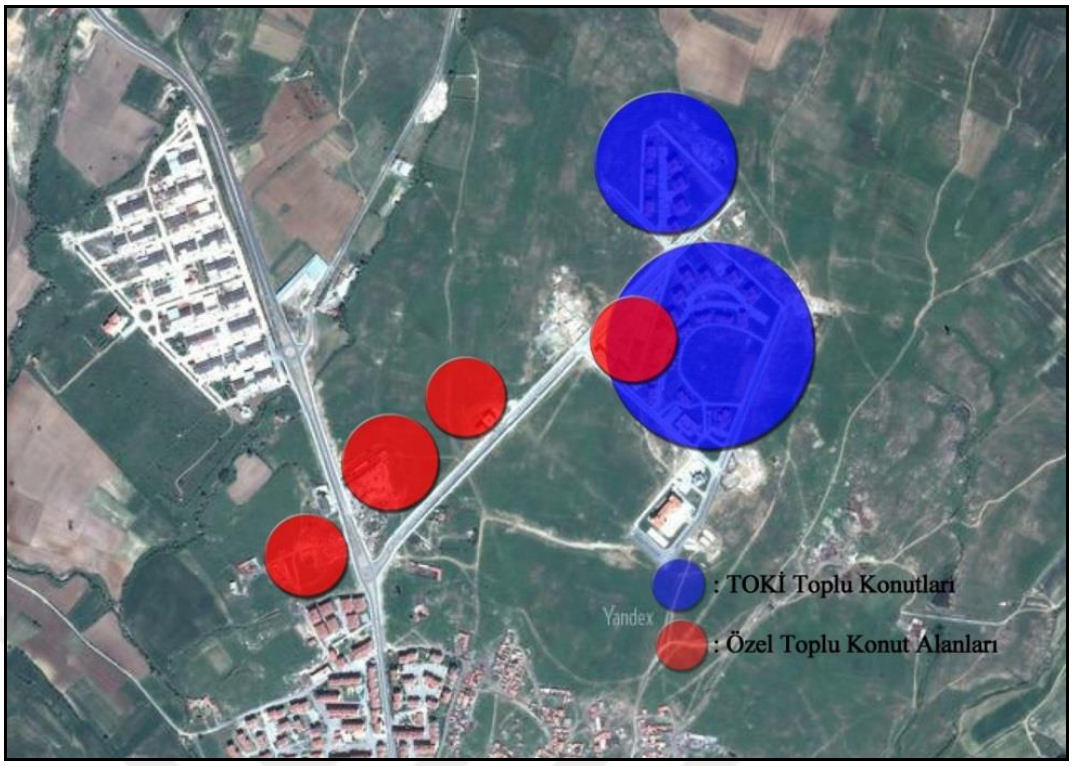

Şekil 4.41 TOKİ toplu konut alanı ve yakın çevresi.

4.7 Kentsel Mekânın ve Kentsel Plan Kararlarının Sürdürülebilir Gelişme Açısından Değerlendirilmesi

Önceki bölümlerde Kırklareli kent merkezinin mevcut yapısı ve plan kararlarının kentsel mekâna olan etkileri aktarılmıştır. Kırklareli kent merkezindeki mevcut planların ve parçacıl uygulamaların, mekânı yönetmede sadece fiziksel boyutla ilgili konularda yoğunlaştığı ve uygulamaların genelde parsellere yapılaşma hakkı tanımak ve mekânsal büyümeyi sağlamak amacıyla kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca 1991 revizyon imar planından günümüze geldiğimizde arada geçen 25 yılda herhangi bir imar planı yapılamaması ve bunun yerine plan tadilatları ile mekânsal sorunların giderilmeye çalışılması, plan bütünlüğünü bozmuş ve plan öngörüleri dışında bir gelişimin oluşmasını tetiklemiştir. Kentsel mekânda ise, kültürel miras değerlerinin korunması, bütünleşik ve yaya odaklı ulaşım sisteminin kurgulanması, tüm sosyal gruplar için eşit ve adil bir biçimde kentsel hizmetlerin sunulması ve konut alan desenindeki farklı dokular ve bu dokuların oluşum tetikleyicileri, sonuç kentsel mevcut sorunlar tanımlanmıştır.

Mevcut planlama sisteminin sürdürülebilir mekânsal gelişimi sağlama ve kentsel mekânın sürdürülebilir gelişim düzeyinin tespit edilebilmesi için; Kırklareli kent

merkezindeki [68] ve [69] çalışmalarından yola çıkılarak 1984 ile 1991 yıllarındaki hâlihazır kentsel mekân, tez çalışmasında yapılan analizler ve gözlemler ele alınarak 2015 yılı hâlihazır kentsel mekân yapısı incelenmiştir. Bununla beraber, 1991 yılı revizyon planı kararları ele alınarak imar planının kentsel sürdürülebilirliğe ilişkin getirdiği kararlar ve kararların niteliği incelenmiştir (Çizelge 4.9). İnceleme aşamasında ise 2.4. numaralı bölümde ortaya konan kentsel sürdürülebilirliğe yönelik standartlar kullanılmıştır. Sonucunda ise, mekânsal gelişim sürecinin sürdürülebilir kentsel gelişim kriterlerine uygunluğu ve planlamanın gücüne ilişkin çıkarımlar yapılmıştır.

İncelemenin değerlendirme kısmında ise; (M), kentsel mekânda/ plan kararlarında mevcut, (KM) kentsel mekânda/ plan kararlarında kısmen mevcut, (M-) kentsel mekânda/ plan kararlarında mevcut değil, (BY), kritere ilişkin bilgi yok, (YE-), kritere ilişkin uygulamalar yerel yönetim yetkisi dışında, (PR+), kriterlere yönelik parçacıl kararlar mevcut/ uygulanmış, (PR-), kriterlere yönelik parçacıl kararlar mevcut/ uygulanmamış şeklinde yedi ölçüt baz alınmıştır.

Karşılaştırmalı tablodaki sonuçlar plan kararları özelinde incelendiğinde; 1991 onanlı imar planının belirlenen 60 kriter içinde sadece 6 kriterden olumlu puan aldığı görülmektedir. Bu bakımdan planın mevcut kentsel yapıda görülen olumsuzlukları gidermede ve sürdürülebilir mekânsal gelişmeyi sağlamada çok sınırlı bir gücü olduğu tespit edilmiştir. Planın mekâna yönelik getirdiği kararların genelde çevresel sürdürülebilirlik ile ilgili; doğal-yapay çevre arası ilişkiyi sınırlandıracak yeşil koridorların oluşturulması, konut bölgelerinde altyapı ile ilgili uygulamaların yapılması, çevreyi kirletici etkisi olan sanayi faaliyetlerinin kentten uzaklaştırılması ve kentsel donatı alanlarının güçlendirilmesi konularında yoğunlaştığı görülmektedir. Bununla beraber, planın sosyo-ekonomik ve yönetim ile ilgili konularda kararlar getirmediği ve bu hali ile sadece fiziki yapıyı ele alan, güncel kaygı ve sorunlara tam olarak cevap veremeyen, mekânsal bir plan niteliği taşıdığı görülmektedir. Mevcut planlama sisteminin ve yasal yapının kentlerde görülen sosyo-ekonomik sorunlara çözüm getiren uygulama araçlarına ve plan yapısına sahip olmaması nedeniyle, mevcut mekânsal planların da sosyo-ekonomik, politik konulara ilişkin çözümlemeler getiremediği görülmektedir.

Planlamaya ilişkin yapılan bu incelemelere ek olarak kentsel mekâna yönelik sonuçlar incelendiğinde; 1984 yılında yapılmış çalışmalardan [68] yola çıkılarak, kentsel mekânın belirlenen 60 kriter içinde sadece 4 kriterden olumlu puan aldığı tespit edilmiştir.

Benzer şekilde 1991 yılında yapılmış çalışmalardan [69] yola çıkılarak, kentsel mekânın belirlenen 60 kriter içinde sadece 5 kriterden olumlu puan aldığı tespit edilmiştir. 2015 yılı kentsel mekândaki mevcut durum incelendiğinde ise, kentsel mekân için belirlenen 60 kriter içinde sadece 10 kriterden olumlu puan aldığı tespit edilmiştir. Kentsel mekânda sürdürülebilir kalkınma açısından ana sorunlara bakıldığında ise, **çevresel sürdürülebilirlik ile ilgili olarak**;

- Doğal kaynakların korunumu ile ilgili kararların getirilmemesi,
- Yapılaşma ve kentsel gelişme sürecinde yasallığın sağlanamaması,
- Hava, su ve toprakta görülen kirliliklerin azaltılmasına yönelik tanımlı stratejilerin olmaması,
- İklim değişikliğine yönelik stratejilerin geliştirilmemesi ve ekolojik ayak izi değerinin azaltılması ile ilgili önlemlerin alınmaması,
- Atık yönetimi ve geri dönüşüm ile ilgili stratejilerin geliştirilmemesi,
- Alternatif enerji kaynaklarının kullanımı ile ilgili strateji ve teşviklerin geliştirilmemesi,
- Bütüncül planlamada uzaklaşılması, parçacıl planlarla yönlendirilen kent formunun engellenmemesi,
- Kentin özgün kimliğinin korunmasına yönelik gelişmiş stratejilerin tanımlanmamış ve planlama sisteminin bu konuda yaptırımlar sunamaması,
- Kentsel tasarım ve konut alanlarının tasarımına yönelik sınırlayıcıların ve tasarım rehberlerinin oluşturulmamış olması,
- Tarihi doku ve yapı bazlı koruma yetersizliği,
- Alternatif ulaşım türlerinin kentsel sistem içinde tam olarak kurgulanamamış olması ve bu kapsamda hazırlanan ulaşım plan ve raporlarının uygulanmaması,
- Taşıt kullanımını ve dolayısıyla karbon emisyonunu azaltacak stratejilerin ve uygulamaların geliştirilememesi,
- Yapı tasarımında su, enerji tasarrufu ve karbon salınımını kontrol bazlı tasarım rehberlerinin oluşturulmaması,
- Okunaklılıktan uzaklaşan, benzeşmeyi içeren planlama ve yapılaşma eğilimleri şeklinde tanımlanabilmektedir.

Sosyo-ekonomik yapı ve yönetim ile ilgili olarak ise;

- Kentsel donatı alanlarına eşit ve adil bir şekilde erişimin sağlanamaması,
- Kentte bulunan tüm sosyal gruplar ve kurumlar arası etkin katılımın oluşturulmamış olması,
- Kentsel arazi kullanım ve ulaşım sistemlerinin organizasyonunda engelliler, yaşlılar, çocuklar gibi kullanıcı gruplarına yönelik strateji ve uygulamaların geliştirilmemiş olması,
- Yerel ekonomi ve istihdamı geliştirmeye yönelik gelişmiş strateji ve uygulamaların bulunmaması,
- Ekonomik işletmeler arası ortaklık ağlarının oluşturulmaması,
- Kurumlar arası sürdürülebilirliğe yönelik raporlama çalışmalarının ve kentsel sürdürülebilirliği izlemeye yönelik standartların belirlenmemiş olması,
- Yerel yönetimin mekânsal sürdürülebilirliği sağlamaya yönelik uzun vadeli amaç, vizyon ve hedeflere sahip olmaması şeklinde tanımlanabilmektedir.

Sonuç olarak karşılaştırmalı çizelge ve çıkarımlar incelendiğinde; planlama sisteminin fiziksel yapı yanında sosyo-ekonomik yapı ve yönetim ile ilgili konularda karar ve strateji geliştirmesi gerektiği görülmektedir. Bununla beraber, planlamanın sadece mekânsal ölçekte kararlar üretmekle sınır kalmayıp, güncel kaygıları cevaplayacak biçimde kentsel aktörler ve dinamikler arası ortaklıklar ve katılımı oluşturması, planlamaya esneklik ve çeşitlilik katması gerekmektedir. Yerel yönetimler açısından ise, mevcut mekândaki gelişmeye ilişkin düzenli ve güncel verilerin toplanması ve sürdürülebilir kalkınmaya yönelik uzun vadeli vizyon ve hedeflerin geliştirilmesi gerekmektedir. Özellikle gelişen ve büyüyen bir turizm, kültür ve üniversite kenti olarak tanımlanan Kırklareli kentinin dinamik, esnek, çeşitliliğe sahip ve sürdürülebilirlik ilkelerine uygun bir planlama sistemi kurgulaması gerekmektedir.

Çizelge 4.9 Kentsel mekân ve planların kentsel sürdürülebilirlik kriterlerine yönelik incelemesi.

KENTSEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞE YÖNELİK KRİTERLER				1984 MEVCUT DURUM[1]	1991 MEVCUT DURUM[2]	1991 REVİZYON PLAN KARARLARI	2015 MEVCUT DURUM
Çevresel Sürdürülebilirlik	Doğal Kaynaklar	1	Doğal kaynakların korunumu ile ilgili arazi kısıtlamalarının ve strateji bütününün tanımlanması	M-	M-	M-	M-
		2	Tahrip olmuş ekosistemlerin korunması ve iyileştirilmesi ile ilgili kısıtlama ve stratejilerin tanımlanması	M-	M-	M-	M-
		3	Doğal kaynaklar üzerindeki baskının azaltılması (doğal/yapay çevre arası dengenin gözetilmesi)	M-	M-	M-	M-
		4	Hava kirliliğinin azaltılması	BY	BY	M-	M-
		5	Su kirliliğinin azaltılması	M-	M-	M-	M+
		6	Toprak kirliliğinin azaltılması	M-	M-	M-	M-
		7	Diğer kirlilik türlerinin (gürültü, ışık vb.) azaltılması	BY	BY	M-	M-
		8	Hava kalitesinin arttırılması	BY	BY	M-	M-
		9	Su kalitesinin arttırılması	M-	M-	M-	M+
		10	Toprak kalitesinin arttırılması	KM	BY	M-	M-
		11	İklim değişikliğine bağlı olarak, doğal çevrenin korunumu ve geliştirilmesine yönelik stratejilerin tanımlanması	BY / YE-	BY / YE-	BY / YE-	BY / YE-
		12	Ekolojik ayak izinin düzenli bir şekilde takibinin yapılması ve iz değerin azaltılması için önlemlerin tanımlanması	BY / YE-	BY / YE-	BY / YE-	BY / YE-
		13	Doğal-yapay çevre arası ilişkiyi sınırlandıracak yeşil koridorların oluşturulması	M-	M-	KM	M-

[1] Değerlendirmede ilgili dönem kentsel yapı ile ilgili bilgileri aktaran kaynaklar baz alınmıştır [68].
[2] Değerlendirmede ilgili dönem kentsel yapı ile ilgili bilgileri aktaran kaynaklar baz alınmıştır [69].

Çizelge 4.9 Kentsel mekân ve planların kentsel sürdürülebilirlik kriterlerine yönelik incelemesi (devamı).

Çevresel Sürdürülebilirlik	**Enerji**	14	Alternatif / yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı ile ilgili teşviklerin sunulması	**BY**	**BY**	**M-**	**M-**
		15	Yapılarda enerji korunumu ve alternatif enerji kaynaklarının kullanımı ile ilgili tasarım rehberlerinin oluşturulması	**BY**	**BY**	**M-**	**M-**
		16	Atık azaltılması ile ilgili stratejilerin geliştirilmesi	**M-**	**M-**	**M-**	**M-**
		17	Atık yönetimi ve geri dönüşüm ile ilgili gerekli tesislerin oluşturulması	**M-**	**M-**	**M-**	**KM**
	Kirlilik ve Atık Yönetimi	18	Konut bölgelerinde altyapının çözümlenmesi ve bütünleşik-modern kanalizasyon sistemlerinin oluşturulması	**M-**	**M-**	**M+**	**M+**
		19	Çevreye kirletici etkisi olan sanayi faaliyetlerin kentten uzaklaştırılması ve bu bölgelerde ek çözümlerin arazi kullanım ve strateji bazından üretilmesi	**M-**	**M-**	**M+**	**M-**
		20	Yapı yapım-yıkım sürecinde ortaya çıkan atıklarda aktif geri dönüşümün sağlanması	**BY**	**BY**	**BY**	**M-**
	Arazi Kullanımı ve Yapılı Çevre	21	Yayılmacı kentsel formun yerine, kentsel tasarım ve arazi kullanım sürecinde kompakt kent formunun ve tanımlı kent sınırlarının oluşturulması	**M-**	**M-**	**M-**	**M-**
		22	Tanımlı kent merkezinin oluşturulması	**M-**	**M+**	**M+**	**M+**
		23	Kamusal kullanıma sahip, yürünebilir, erişilebilir, canlı kamusal mekânların oluşturulması	**M-**	**M-**	**KM**	**KM**

Çizelge 4.9 Kentsel mekân ve planların kentsel sürdürülebilirlik kriterlerine yönelik incelemesi (devamı).

Çevresel Sürdürülebilirlik	**Arazi Kullanımı ve Yapılı Çevre**	24	Uygun fiyatlı, kaliteli konut sunumunun sağlanması	**BY / YE-**	**M+ / YE-**	**M- / YE-**	**M- / YE-**
		25	Kentin çözgün kimliği ve karakterinin korunması/geliştirilmesi, tarihi mirasın korunması, tahrip edilen değerlerin kentsel koruma, kentsel iyileştirme projeleri kapsamında geliştirilmesi	**M-**	**M-**	**M-**	**M- / PR+ (2001 Koruma Amaçlı İmar Planı)**
		26	Çöküntü ve ıslah edilmesi gereken bölgelerde kentsel yenileme, kentsel canlandırma gibi projelerin uygulanması	**M-**	**KM**	**M-**	**M- / PR+ (Islah İmar Planları)**
		27	Yapılar için (enerji korunumu, yeniden kullanılabilir malzemelerin seçilmesi, yönlenme ve güneşlenme, su korunumu, atık suyun yeniden kullanımı, kompakt yeşil bina uygulamaları, alternatif enerji sistemlerinin bina altyapısı ile entegresi gibi konulara yönelik)tasarım rehberlerinin oluşturulması	**BY**	**BY**	**M-**	**M-**
		28	Kentsel tasarım ve konut alanlarında (yönlenme, hava sirkülasyonu, su kaynaklarının korunumu, konut alanları tasarımında arazinin verimli kullanımı, konut alanları-yerel peyzaj düzenlemelerinin sağlanması, enerji korunumu ve alternatif enerji kaynaklarının arazi kullanım ile entegresi konularına yönelik) tasarım rehberlerinin ve ek mevzuatların oluşturulması	**BY**	**BY**	**M-**	**M-**

Çizelge 4.9 Kentsel mekân ve planların kentsel sürdürülebilirlik kriterlerine yönelik incelemesi (devamı).

Çevresel Sürdürülebilirlik		29	Kentsel donatı alanlarının güçlendirilmesi ve yoğunlaştırılması	**M-**	**M-**	**M+**	**KM**
		30	Sürdürülebilir mahallelerin (komşuluk birimlerinin) oluşturulması	**M-**	**M-**	**M-**	**M-**
	Ulaşım	31	Bütünleşik ve alternatif ulaşım türlerinin destekleyen ulaşım ağlarının oluşturulması bu kapsamda ek ulaşım odaklı planların hazırlanması	**KM**	**M-**	**M-**	**M- / PR-**
		32	Toplu taşımın (otobüs, metro, tramvay vb.) desteklenmesi ve kent içi güzergahların tanımlanması	**M-**	**M-**	**M-**	**M-**
		33	Bisiklet yollarının oluşturulması ve kent içi güzergahların tanımlanması	**M-**	**M-**	**M-**	**M- / PR-**
		34	Bütünleşik yaya ulaşım ağının oluşturulması	**M-**	**M-**	**M-**	**M- / PR-**
		35	Yeşil yol ağ sisteminin oluşturulması	**M-**	**M-**	**M-**	**M-**
		36	Erişilebilirliğin arttırılması	**KM**	**M-**	**M-**	**M- / PR-**
		37	İlgili kapsama yönelik yol şerit düzenlemelerinin yapılması	**KM**	**KM**	**M-**	**M- / PR-**
		38	Taşıt (otomobil) kullanımını azaltıcı uygulamaların oluşturulması	**M-**	**BY**	**BY**	**M-**
		39	Karbon emisyonunu azaltıcı stratejilerin geliştirilmesi ve kentte taşıt kullanımı yolu ile çıkan karbon gazı emisyon değerlerinin izlenmesi	**BY / YE-**	**BY / YE-**	**BY / YE-**	**M- / YE-**

Çizelge 4.9 Kentsel mekân ve planların kentsel sürdürülebilirlik kriterlerine yönelik incelemesi (devamı).

Sosyal Sürdürülebilirlik	40	Kentteki kültürel çeşitliliğin korunması	**BY**	**BY**	**BY**	**M-**
	41	Kentsel donatı alanlarına eşit ve adil bir biçimde kullanımın sağlanması	**M-**	**M-**	**BY**	**M-**
	42	Proje hazırlama ve uygulama süreçlerinde, tüm sosyal gruplar ve kurumlar arası katılımın sağlanması	**BY**	**BY**	**BY**	**M-**
	43	Kamu güvenliğinin sağlanması	**BY**	**BY**	**BY**	**M-**
	44	Sosyal adaletin sağlanması	**BY**	**BY**	**BY**	**M-**
	45	Gelişime yönelik plan uygulamalarının özellikle tam olarak gelişmemiş bölgeler odaklı yer seçmesi	**BY**	**BY**	**M-**	**KM**
	46	Kentte arazi kullanım ve ulaşım sistemlerinin organizasyonunda engelliler, yaşlılar, çocuklar gibi özel kesimlere yönelik çözümlemelerin getirilmesi	**BY**	**BY**	**M-**	**M-**
Ekonomik Sürdürülebilirlik	47	Yerel ekonominin güçlendirilmesi	**BY**	**BY**	**BY**	**BY**
	48	Yerel girişimcilerin desteklenmesi buna yönelik arazi kullanım çalışmalarının yapılması	**BY**	**BY**	**BY**	**M-**
	49	Yerel iş olanaklarının yaratılması, kadın istihdamının sağlanması	**BY**	**BY**	**BY**	**BY**
	50	Ekonomik işletme ve faaliyetlerin yer seçiminde çevresel kriterlerin göz önünde bulundurulması	**M-**	**M-**	**M-**	**M-**
	51	Ekonomik işletmeler arası uzun vadeli ortaklık ağlarının kurulması	**BY**	**BY**	**BY**	**M-**

Çizelge 4.9 Kentsel mekân ve planların kentsel sürdürülebilirlik kriterlerine yönelik incelemesi (devamı).

Yönetim ve Politika	52	Kurumlar arası sürdürülebilirliğe yönelik raporlama çalışmalarının yapılması, kentsel sürdürülebilirliği izlemek üzere standartların belirlenmesi	**BY / YE-**	**BY / YE-**	**BY / YE-**	**M-**
	53	Sürdürülebilirlik ile ilgili eğitim ve tanıtım çalışmalarının yapılması	**BY / YE-**	**BY / YE-**	**BY / YE-**	**M-**
	54	Uygulama hazırlama süreçlerinde tüm sosyal grup ve kurumlarının aktif katılımının sağlanması	**BY**	**M+**	**BY**	**M-**
	55	Sürdürülebilir kalkınmayı sağlamaya yönelik yerel yönetimlerin uzun vadeli vizyon, amaç ve hedeflere sahip olması	**BY**	**BY**	**M-**	**M-**
	56	Şeffaf, güven veren, sorumluluk bilinci yüksek yönetim yapısının oluşturulması	**BY**	**BY**	**BY**	**M-**
	57	Üst ölçek planlarda sürdürülebilirliğe yönelik geliştirilmiş strateji ve kararların alt ölçek planlar ile uyumluluğunun sağlanması	**M-**	**M-**	**M-**	**M-**
Yönetim ve Politika	58	Mekânsal planlama çalışmalarının yanı sıra sürdürülebilir kalkınma/gelişmeye yönelik stratejik gelişme çerçevelerinin hazırlanması	**M-**	**M-**	**M-**	**M-**
	59	Parçacıl uygulamalar yerine planlama çalışmalarında bütüncül bakış açısının geliştirilmesi	**M-**	**M-**	**M-**	**M-**
	60	Yerelden küresele bağlantının sağlanmasına yönelik olarak; iklim değişikliği ve sera gazı emisyonuna yönelik strateji bütününün geliştirilmesi	**BY / YE-**	**BY / YE-**	**BY / YE-**	**M- / YE-**

BÖLÜM 5

SONUÇ VE ÖNERİLER

"Sürdürülebilirlik"; şehir ve bölge planlama, çevre bilimleri, ekonomi, sosyal bilimler gibi birçok farklı bilim dalında kullanılan geniş kapsamlı terimlerden biridir. "Sürdürülebilirlik" kavramı "kalkınma/gelişim" kavramları ekseninde değerlendirildiğinde, 1987 yılında Ortak Geleceğimiz Raporu'nda da belirtildiği üzere bugünün gereksinimlerini gelecek kuşakları kendi gereksinmelerini karşılama yetisinden mahrum bırakmamak koşuluyla karşılamak şeklinde tanımlanabilmektedir. "Sürdürülebilir bölgesel ve kentsel gelişim" şeklinde tanım genişletildiğinde ise, çevresel, sosyal ve ekonomik mekândaki bugünün gereksinimlerinin eşitlikçi ve hakça bir yapıda karşılanması, kaynakların uzun vadede dengeli kullanımı ve gelecek kuşakların ihtiyaçları düşünülerek gelişimin tüm boyutları ile yönetilmesi şeklinde tanımlanmaktadır.. Planlama süreci ve mekânda meydana gelen değişimler sonucu ortaya çıkan, plansız ve yasadışı yollardan gelişme/büyüme, çok aktörlü sistemin yönlendirdiği parçacıl planlama yaklaşımları, tarım alanları, orman alanları, su havzaları gibi eşik alanları da içeren ve ortak yaşam kaynaklarını tüketen gelişme eğilimleri, mevcut kent dokusunun arazi kullanış örüntüsünde çözüm gerektiren sorunların çevresel, sosyal ve ekonomik boyutları ele alan bütüncül yeni planlama yaklaşımlarını gerektirmiştir. Bu bakımdan, "sürdürülebilir planlama ve kentsel gelişim" yaklaşımlarının son yarım yüzyılda artan oranda ağırlıklı olarak yer aldığı görülmektedir. Sürdürülebilir kalkınma kavramının ülkemizde planlama sistemine 1996 yılında yapılan Habitat-II toplantısı sonrasında dâhil olmaya başlamıştır. Bununla beraber, günümüzde yapılan bölgesel ve kentsel ölçekteki planlarda sürdürülebilirlik kriterlerine uygun olarak plan kararlarının özel olarak oluşturulmaya başlandığı görülmektedir. Tez

çalışmasında, belirlenen sürdürülebilirlik kriterleri doğrultusunda planlama sistemi ve mekânsal değişim Kırklareli örneğinde incelenmiştir. Bu bağlamda kentsel çevreye konu olan temel alanların Kırklareli örneğindeki durumu, planlama süreci ve plan kararlarının niteliği, yerel yönetimlerin yetki, sorumluluk ve uygulamacı rolüyle ilişkili olarak sürdürülebilirlik çerçevesinde aşağıdaki sonuçlara varılmıştır:

- Trakya bölgesindeki 1970'li yıllarda başlayan ve 1980'li yıllarla beraber hızlanan sanayileşme süreci sonucunda görülen değişim ve dönüşüm incelendiğinde; Kırklareli il bütününde arazi kullanım yapısında tarım alanlarından konut, çalışma bölgeleri ve sanayi alanlarına ciddi bir dönüşümün olduğu ve tarım alanlarında koruma-kullanma dengesinin bozulduğu görülmektedir. Bununla beraber, su kaynaklarında evsel, sanayi ve zirai kaynaklı kirliliklerin, yoğun kentleşme, fosil kaynaklı yakıt kullanımı ve yoğun araç kullanımına bağlı olarak dönemsel hava kirliliklerinin ve katı atık düzenli depolama alanlarının oluşturulmasına karşın hafriyat ve yapısal atıkların düzensiz depolanmasına bağlı olarak kirliliklerin oluştuğu belirlenmiştir.
- Günümüzde sosyal ve ekonomik mekânın geldiği karmaşık yapı düşünüldüğünde, sürdürülebilirlik sadece kent ölçeğinde ele alınamayacak bir kavram niteliğindedir. Bu durum ise sürdürülebilirlik ile ilgili bölge ölçeğinde kararların getirilmesini gerekli kılmaktadır. Bölge özelinde getirilecek planlama kararlarının; sürdürülebilirliği mekânsal planlama ölçeğinden çıkartarak, iklim değişikliği, enerji kaynakları yönetimi, geri dönüşüm/yeniden kullanma, sera gazı emisyonu gibi birebir mekânsal olmayan ve günümüzde en önemli çevresel kaygıları oluşturan bu konuları ele alacağını da söylemek mümkündür. Tez çalışmasında 1/25.000 ölçekli Kırkareli Çevre Düzeni Planı'nın (KÇDP) sürdürülebilirlik ile igili getirdiği stratejiler ve temel kararlar, belirlenen sürdürülebilirlik kriterleri kapsamında değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda KÇDP'de, belirlenen kriterlerin aksine bölgesel yönetim, bölgesel ölçekte uygulamacı olacak aktörler ve ortaklıkları ile ilgili stratejilerin geliştirilmediği, tüm uygulamacının merkezi ve yerel yönetimlere bırakıldığı görülmektedir. Bununla beraber çevresel yapıda güncel kaygılardan olan, enerji verimliliğinin sağlanması, alternatif/yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının teşviki, iklim değişikliğine yönelik önlemlerin oluşturulması, kirlilik ve atık yönetimi ile ilgili önleyici kararların getirilmesi

konularında stratejilerin geliştirilmediği görülmektedir. Yapılı çevre ve arazi kullanım yapısı ile ilgili olarak temel stratejilerin oluşturulmasına karşın, kent ölçeğinde yapılacak uygulamalara yön gösterecek, bağlayıcı niteliği olan tanımlı stratejilerin geliştirilmediği görülmektedir. Ekonomik yapıda getirilen stratejilerin ise genel olarak sanayi alanlarının düzenlenmesi, belirlenen vizyon koşutunda oluşturulacak sanayi alanlarının nitelikleri konularında yoğunlaştığı görülmektedir. Bu bakımdan belirlenen kriterlerin aksine bölgesel ölçekte ekonomik ortaklık ve ilişkileri dolayısıyla ekonomik gelişim yapısını düzenleyecek stratejilerin geliştirilmediği görülmektedir. Sosyal yapıda getirilen stratejilerin ise genel olarak arazi kullanım ve yapı stoklarında yapılacak müdaleler konularında yoğunlaştığı görülmektedir. Sosyal yapıda güncel kaygılardan olan, sosyal dezavantajların azaltılması, toplumsal eşitsizlikle mücadele edilmesi, tüm toplum kesimlerinin temel hizmetler ve ekonomik getirilerden eşit bir şekilde faydalanması konularında stratejilerin geliştirilmediği görülmektedir. Ortaya konan bu değerlendirmelerin bir diğer sonucunda ise, KÇDP'de getirilen strateji ve temel kararların sürdürülebilirliği tüm boyutları ile ele almadığını ve sürdürülebirlik ilkelerine tam olarak uygun olmadığı görülmektedir. Önceki bölümlerde de aktarıldığı üzere, yoğun sanayileşme ve sanayiye bağlı gelişimler nedeniyle ciddi çevresel ve sosyo-ekonomik değişimlerin görüldüğü bölgesel yapıya yönelik getirilen kararların mekânsal düzeyde kaldığı görülmüştür.

- Kırklareli kent merkezinde de sürdürülebilir gelişmeye yönelik sorunlar bulunmaktadır. Kentsel yapı, belirlenen sürdürülebilirlik kriterleri kapsamında değerlendirildiğinde, arazi kullanımı ile ilgili olarak, mevcut yapılaşmanın verimli tarım topraklarına yayılmacı ve zarar verici niteliğe sahip olduğu görülmektedir. Kentsel koruma ile ilgili olarak, 1990 yılı sonrasında 31 adet sivil mimarlık örneğinin tescil edilmesine karşın günümüzde kentte toplam 21 adet tescilli sivil mimarlık örneğinin bulunduğu belirlenmiştir. Önceki bölümlerde aktarılan koruma amaçlı uygulama süreci içerisinde tanımlanmaya çalışılan ve betonarme yapılaşma ile yoğunlaşmayı içeren parsel ölçeğinde dönüşüm süreçleri sonucunda önemli boyutta tarihi ve kültürel değerin yitirildiği görülmektedir. Ulaşım sistemi ile ilgili olarak, sürdürülebilir ulaşım politikasının bulunmadığı gözlenmiştir. Ulaşım sisteminde düzensizlikler, özel taşıt kullanımının yaygınlığı, alternatif ulaşım

türlerinin desteklenmemesi, yerel yönetimlerin araç odaklı ulaşım politikaları üretmesi ulaşım sisteminde görülen temel sorunlardandır. Sosyal altyapı alanları ile ilgili olarak, yönetmelikte belirtilen asgari alan standartları uyarınca eğitim tesis alanları dışında diğer sosyal altyapı alanlarının (sağlık tesisleri, sosyal ve kültürel tesisler, dini tesisler, sosyal, açık ve yeşil alanlar) standart altı alan büyüklüğüne sahip olduğu belirlenmiştir. Bununla beraber, kentte temel hizmeti sunan eğitim, sağlık tesisleri erişilebilirlik bakımından incelendiğinde, sağlık tesislerin kentte bulunan kullanıcıların bir bölümü için erişilemez mesadefe olduğu belirlenmiştir. Konut alanları ile ilgili olarak, plan kararlarının, parçacıl uygulamaların ve sosyo-ekonomik ilişkilerin mekâna olan etkileri sonucunda farklı karakterlere sahip, kendi içinde homojen dokuların ortaya çıktığı görülmektedir. Dokulara yönelik detay incelemeler sonucunda, plan kararlarından bağımsız yapılaşmaların oluştuğu, plan kararlarının ve yerel yönetimlerin kentsel gelişim sürecinde düzenleyici/denetleyici etkisinin tam olarak kurgulanamadığı görülmektedir.

- İmar planları ve planlama süreci incelendiğinde ise, 1991 yılından günümüze kentte yeni bir imar plan uygulamasının yapılmadığı ihityaçların parçacıl parsel ve mevzi ölçekte uygulamalarla giderildiği görülmektedir. Bu durum ise kentte bütüncül bir yapının kurgulanamamasına ve her bir parçacıl uygulamanın makroform üzerinde plan kararların farklı ve bağımsız yeni etkiler yaratmasına neden olmuştur. Plan kararları belirlenen sürdürülebilirlik kriterleri kapsamında değerlendirildiğinde, yerel yönetimin sürdürülebilirliğe yönelik tanımlı stratejilerinin ve uzun vadeli amaç ve hedeflerinin oluşturmadığı görülmektedir. Bununla beraber, çevresel yapıda; doğal kaynakların korunumu, kirliliğin azaltılması, iklim değişikliği ve ekolojik ayak izine yönelik önlemlerin oluşturulması, atık yönetimi, alternatif/yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımın teşviki, yayılmacı kent formunun engellenmesi, kentin özgün kimliğinin korunmasına yönelik kararların getirilmesi, kentsel gelişime yönelik tasarım rehberlerinin oluşturulması, alternatif ulaşım türlerinin desteklenmesi konularında tam anlamıyla stratejilerin geliştirilmediği görülmektedir. Sosyo-ekonomik yapıda; kentsel hizmetlere eşit ve adil kullanımın sağlanması, kentte bulunan engelliler, yaşlılar, çocuklar gibi kullanıcı gruplarına yönelik özel kararların oluşturulması, yerel ekonominin geliştirilmesi, ekonomik ortaklık ve işbirliklerinin sağlanması ve

toplumun tüm kesiminin katılımcı sürece dahil edilmesi konularında da tam anlamıyla stratejilerin geliştirilmediği görülmektedir. Ortaya konan bu değerlendirmelerin bir diğer sonucunda ise, imar planlarında getirilen strateji ve temel kararların sürdürülebilirliği tüm boyutları ile ele almadığı ve sürdürülebirlik ilkelerine tam olarak uygun olmadığı görülmektedir.

Tüm bu değerlendirmeler sonucunda ise Kırklareli kent merkezinde bölgesel ve kentsel ölçekte sürdürülebilirlik ilkelerinin kurgulanabilmesi için öneriler aşağıda belirtilmektedir:

- Planlamada güncel kaygıları ele alan, ulusal ölçekte alınan kararları bölgesel ve yerel ölçeğe taşıyan, stratejik planlama anlayışının oluşturulmalıdır.
- Kentsel tasarım ile ilgili ilkeler ve tasarım rehbeleri oluşturulmalıdır.
- Doğal yapı özelliklerinin göz ardı edilmediği, kentsel yayılmanın azaltıldığı kompakt kent modeli benimsenmelidir.
- Yerel ekonomi ve yerel istihdam güçlendirilmelidir.
- Sürdürülebilirlik, yaşanabilirlik ilkeleri uyarınca kentsel yaşam kalitesinni arttıracak mekânlar oluşturulmalı, temel hizmetlerden kentteki tüm kullanıcıların eşit ve adil bir biçimde faydalanması sağlanmalıdır.
- Bölgesel ve kentsel ölçekte sürdürülebilirliğe yönelik uzun vadeli amaç, hedef ve stratejiler oluşturulmalı, kurumlar arası işbirlikleri oluşturularak sürdürülebilirliğe yönelik raporlama çalışmaları yapılmalıdır.
- Kentteki tüm sosyal grupların katılım sağlanmalıdır.
- Bölgesel ölçekteki planlarda sürdürülebilirliğe yönelik geliştirilmiş strateji ve kararların kentsel ölçek planlar ile uyumluluğu sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

[1] Özer, A.Ö., (1995). "Güncel Bir Tartışma Sürdürülebilir Kalkınma", Planlama, 3: 21-27.

[2] Özmehmet, E., (2008). "Dünya ve Türkiye'de Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımları", Journal of Yaşar University, 3: 1853-1876.

[3] Birleşmiş Milletler, (1972). UN Stockholm Environment Declaration Report. Stockholm: Birleşmiş Milletler.

[4] Özkök, M.K., (2015). "Bölge Planlarındaki Sürdürülebilirliğe Yöenlik Geliştirilen Politika ve Stratejilerin Örnekler Üzerinden Karşılaştırmalı İncelenmesi", 15. Ulusal Bölge Bilimi/Bölge Planlama Kongresi, 03-04 Aralık 2015, Trabzon.

[5] Alptekin, M.Y., (2007). Medeniyet Havzalarından Küresel Trendlere: Şehir ve Toplum (Şehirlerin Toplum Biçimlendirme İşlevi), İstanbul: Beta Yayınları.

[6] Doğru, E., (2006). Issues of Sustainable Development in Local and Global Context: the Case of Muğla, Yüksek Lisans Tezi, ODTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

[7] Birleşmiş Milletler, (1987). Our Common Future Report Chapter Two: Towards Sustainable Development. Birleşmiş Milletler.

[8] Birleşmiş Milletler, (1992). Rio Declaration Report. Rio De Janerio: Birleşmiş Milletler.

[9] Birleşmiş Milletler, (1996). Second International Conference on Human Settlements (Habitat II) Report. İstanbul: Birleşmiş Milletler.

[10] Birleşmiş Milletler, (2002). Report of the World Summit on Sustainable Development Johannesburg: Birleşmiş Milletler.

[11] Özmen, F., (2004). Yeni Bölgecilik Anlayışı ve Kalkınma Ajansları -Küreseleşme Sürecinde Dünya'da ve Türkiye'de Yeni Bölgecilik Anlayışı ve Kalkınma Ajansı Uygulamaları, Yüksek Lisans Tezi, SDÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

[12] Almamoori, H.S., (2014). "Urban Design, Urban Housing Design and Sustainability: Interrelated Values and Concept",1. Uluslararası Kentsel Planlama-Mimarlık-Tasarım Kongresi, 8-10 Mayıs 2014,Kocaeli.

[13] Ceritli, İ., (2000). Sürdürülebilir Kentsel Kalkınma Sürecinde Optimum Kent Ölçeğinin Önemi ve Türkiye Örneği, Doktora Tezi, MÜ Sosyal Bilimler Ensitüsü, İstanbul.

[14] Farr, D., (2007). Sustainable Urbanism: Urban Design With Nature, Hoboken, N.J: Wiley.

[15] Holden, E. ve Norland, I., (2005). "Three Challenges for the Compact City as a Sustainable Urban Form: Household Consumption of Energy and Transport in Eight Residential Areas in the Greater Oslo Region", Urban Studies, 42: 2145-2166.

[16] Jarrar, O.M. ve Al-Zoabi, A.Y., (2008). "The applicability of sustainable city paradigm to the city of Jerusalem: Criteria and indicators of efficiency", Building and Environment, 43: 550-557.

[17] Tosun Karakurt, E., (2013). "Sürdürülebilir Kentsel Gelişim Sürecinde Kompakt Kent Modelinin Analizi", Yönetim ve Ekonomi, 20: 103-120.

[18] Kizilaslan, N. Gürler, A.Z. ve Kizilaslan, H., (2007). "An analytical approach to sustainable development in Turkey", Sustainable Development, 15: 254-266.

[19] Özcan, K., (2006). "Sürdürülebilir kentsel gelişmede açık-yeşil alanların rolü "Kırıkkale, Türkiye örneği"", Ekoloji, 15: 37-45.

[20] Saatçi, A., (2012). Sürdürülebilir Kentsel Çevrenin, Kentsel Politikalar ve Yerel Yönetimlerle İlişkili Olarak Tekirdağ İli Örneğinde İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, GYTE Fen Bilimleri Enstitüsü, Gebze.

[21] Scipioni, A. Mazzi, A. Mason, M. ve Manzardo, A., (2009). "The Dashboard of Sustainability to measure the local urban sustainable development: The case study of Padua Municipality", Ecological Indicators, 9: 364-380.

[22] Staley, S., (2006). "Sustainable development in American planning: A critical appraisal", Town Planning Review, 77: 99-126.

[23] Unsworth, R., (2007). "'City living' and sustainable development: The experience of a UK regional city", Town Planning Review, 78: 725-747.

[24] Aydın Yönet, N. Yirmibeşoğlu, F. ve Ertekin, Ö., (2005). Kentsel Projelerin Sürdürülebilirlik Potansiyellerinin Değerlendirilmesi: Sürdürülebilirlik Matrisi, ed. Planlamada Yeni Politika ve Stratejiler: Riskler ve Fırsatlar. İstanbul: TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, 263-274.

[25] Campbell, S., (1996). "Green Cities, Growing Cities, Just Cities?: Urban Planning and the Contradictions of Sustainable Development", Journal of the American Planning Association, 62: 296-312.

[26] Campbell, S.D., (2013). "Sustainable Development and Social Justice: Conflicting Urgencies and the Search for Common Ground in Urban and Regional Planning", Michigan Journal of Sustainability, 1.

[27] Cartwright, L., (1997). "The Implementation of Sustainable Development by Local Authorities in the South East of England", Planning Practice & Research, 12: 337-348.

[28] Demiral, B., (2005). Sürdürülebilir Kentler ve Bölge, Ö. Ertekin, ed. Planlamada Yeni Politika ve Stratejiler: Riskler ve Fırsatlar 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 29. Kolokyumu. İstanbul: TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, 252-260.

[29] Devuyst, D. ve Hens, L., (2000). "Introducing and Measuring Sustainable Development Initiatives by Local Authorities in Canada and Flanders (Belgium) A Comparative Study", Environment, Development and Sustainability, 2: 81-105.

[30] Guti´errez, F.ı.R.ı., (2013). City, Urbanism, Social Sustainability and the Right to the City, D. Henckel Thomaier, S. Könecke, B. Zedda, R. ve Stabilini, S., ed. Space –Time Design of the Public City. New York: Springer Science & Business Media, 217-225.

[31] Hales, R., (2000). "Land Use Development Planning and the Notion of Sustainable Development: Exploring Constraint and Facilitation within the English Planning System", Journal of Environmental Planning and Management, 43: 99-121.

[32] Jepson, E.J., (2004). "The Adoption of Sustainable Development Policies and Techniques in U.S. Cities How Wide, How Deep, and What Role for Planners?", Journal of Planning Education and Research, 23: 229-241.

[33] Jepson, E.J., (2009). Planning and Sustainability, D.S. Graber ve Birmingham, K.A., ed. Urban Planning in the 21st Century. Hauppauge, NY: Nova Science Pub Inc, 103-116.

[34] Kocabaş, A., (2012). Yeşil sürdürülebilir kentsel dönüşüm: kavramsal çerçeve ve uygulama araçları, E. Böke, ed. 24.Uluslararası Yapı ve Yaşam Kongresi 'Dönüşüm: Yaşama ve Mekâna Etkileri Bildiri Kitabı. Bursa: Bursa TMMOB Mimarlar Odası, 91-107.

[35] Rotmans, J. van Asselt, M. ve Vellinga, P., (2000). "An integrated planning tool for sustainable cities", Environmental Impact Assessment Review, 20: 265-276.

[36] Savelson, A. ve Buckle, S., (2010). "Sustainability Planning: Frameworks, Principles & Management Tools", The Edmonton Sustainability Papers.

[37] Thorpe, D., (2014). "The 12 Rules of Sustainable Urbanism", http://sustainablecitiescollective.com/david-thorpe/239556/12-rules-sustainable-urbanism, 03 Ocak 2015.

[38] Tıkansak, T.E., (2014). "Kentsel Dönüşüm ve Sürdürülebilirlik",1. Uluslararası Kentsel Planlama-Mimarlık-Tasarım Kongresi, 8-10 Mayıs 2014,Kocaeli.

[39] Yalçıner, Ö., (2005). "Sustainable city plans against development plans", Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 18: 529-544.

[40] Yıkmaz, R.F., (2011). Sürdürülebilir Kalkınmanın Ölçülmesi ve Türkiye İçin Yöntem Geliştirilmesi, Uzmanlık Tezi, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Ankara.

[41] Sinemillioğlu, M.O., (2009). "Sürdürülebilir Bölgesel Kalkınma ve Türkiye Süreci", Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 8: 245-268.

[42] Duran-Encalada, J.A. ve Paucar-Caceres, A., (2007). "Sustainability Model for the Valsequillo Lake in Puebla, Mexico: Combining System Dynamics and Sustainable Urban Development",The 2007 International Conference of the System Dynamics Society and 50th Anniversay Celebration, Boston.

[43] Future Analytics, (2013). Regional Indicator Report: Monitoring Framework for Implementation of the Regional Plannig Guidelines. İrlanda: Future Analytics.

[44] Canadian International Development Agency, (2012). Indicators for Sustainability: How cities are monitoring and evaluating their success. Kanada: Sustainable Cities International-Canadian International Development Agency.

[45] Environmental Resources Management, (1999). Sustainable development in the Highlands and Islands of Scotland: final report. Edinburg: Environmental Resources Management.

[46] Goverment of Western Australia, (2003). The Western Australian State Sustainability Strategy. Western Australia: Goverment of Western Australia.

[47] The NewYork State Energy Research and Development Authority, (2013). Western New York Regional Sustainability Plan. New York: The New York State Energy Research and Development Authority.

[48] Abolina, K. ve Zilans, A., (2002). "Evaluation of Urban Sustainability in Specific Sectors in Latvia", Environment, Development and Sustainability, 4: 299-314.

[49] Alshuwaikhat, H.M. ve Aina, Y.A., (2005). "Sustainable Planning: The Need for Strategic Environmental Assessment-Based Municipal Planning in Saudi Arabia", Journal of Environmental Assessment Policy and Management, 07: 387-405.

[50] Berke, P.R. ve Conroy, M.M., (2000). "Are We Planning for Sustainable Development?", Journal of the American Planning Association, 66: 21-33.

[51] Brown, C. ve Duhr, S., (2002). Understanding sustainability and planning in England: An exploration of the sustainability content of planning policy at the national, regional and local levels, Y. Rydin ve Thornley, A., ed. Planning in the UK: Agenda for the new millennium. İngiltere: Ashgate, 257-278.

[52] Bruff, G.E. ve Wood, A.P., (2000). "Local Sustainable Development: Land-use Planning's Contribution to Modern Local Government", Journal of Environmental Planning and Management, 43: 519-539.

[53] Counsell, D., (1998). "Sustainable Development and Structure Plans in England and Wales: A Review of Current Practice", Journal of Environmental Planning and Management, 41: 177-194.

[54] Zilans, A. ve Abolina, K., (2007). "A methodology for assessing urban sustainability: Aalborg commitments baseline review for Riga, Latvia", Environment, Development and Sustainability, 11: 85-114.

[55] Alshuwaikhat, H.M. ve Aina, Y.A., (2006). "GIS-based urban sustainability assessment: The case of Dammam city, Saudi Arabia", Local Environment, 11: 141-162.

[56] Atay, İ., (2009). Sustainability Measurement In Urban Planning Practice: Evaluating The Environment Plans Of The Cities In Aegean Region, Yüksek Lisans Tezi, İYTE Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

[57] Conroy, M.M. ve Berke, P.R., (2004). "What makes a good sustainable development plan? An analysis of factors that influence principles of sustainable development", Environment and Planning A, 36: 1381-1396.

[58] Roy, M., (2009). "Planning for sustainable urbanisation in fast growing cities: Mitigation and adaptation issues addressed in Dhaka, Bangladesh", Habitat International, 33: 276-286.

[59] Patterson, R. ve Saha, D., (2008). "Local Government Efforts to Promote the "Three Es" of Sustainable Development, Survey in Medium to Large Cities in the United States", Journal of Planning Education and Research, 28: 21-37.

[60] Özkök, M.K. ve Kuru, A., (2015). "Kentsel Dokuda Görülen Değişimlerin İncelenmesi: Kırklareli Kent Merkezinde Morfolojik Bir Analiz Çalışması", Kentsel Morfoloji Sempozyumu, 22-23 Ekim 2015, Mersin.

[61] İçişleri Bakanlığı, Mülki İdare Birimleri, https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx, 26 Haziran 2016.

[62] Türkiye İstatistik Kurumu, Temel İstatistik Veritabanları, http://www.tuik.gov.tr/PreTabloArama.do?araType=vt&metod=search, 26 Haziran 2016.

[63] ÇEKÜL, (2012). Trakya Kültür Öncelikli Bölgesel Yol Haritası Çalışması Raporu. İstanbul: ÇEKÜL.

[64] Gezici, F., (1996). Trakya'da Kentsel Yerleşmeler, Gelişme Eğilimleri ve Bölgesel Gelişmedeki Rolleri, ed. Trakya'da Sanayileşme ve Çevre Sempozyumu Bildiri Kitabı. Edirne: TMMOB Edirne Makine Mühendisleri Odası, 1-9.

[65] Devlet Planlama Teşkilatı, (1985). Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989). Ankara: DPT Yayınları.

[66] Çakıroğlu, P., (1997). Sanayii Trakya'ya taşınıyor. Milliyet Gazetesi. İstanbul.

[67] Güler, M. ve Turan, M., (2013). "Trakya Bölgesi'nin Kentleşmesinde Sanayileşme ve Demografi", Çağdaş Yerel Yönetimler, 22: 17-43.

[68] Aysu, E. Ökten, A. Ünal, Y. Görgülü, Z. Dinçer, Y. Karahasanoğlu, İ. ve Tavşanoğlu, S., (1984). Kırklareli Kentsel Yapı Araştırması (Kent Monografisi). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Yayını.

[69] Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, (1991). Kırklareli Analitik Etüt Raporu. İstanbul: MSGÜ, ŞBP.

[70] Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, (2009). 1/100000 Ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Çevre Düzeni Plan Raporu. Ankara: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı.

[71] Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, (2011). 1/25000 Ölçekli Kırklareli Çevre Düzeni Plan Raporu. Ankara: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı.

[72] Dinçer, B. Özaslan, M. ve Kavasoğlu, T., (2003). İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralamaları Araştırması (2003). Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.

[73] Devlet Planlama Teşkilatı, (2011). İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE-2011). Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.

[74] Dinçer, B. ve Özaslan, M., (2004). İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (2004). Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.

[75] Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Arazi İzleme Sistem Veritabanı, http://aris.ormansu.gov.tr/, 26 Haziran 2016.

[76] Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, (2010). Meriç Ergene Havzası Endüstriyel Atıksu Yönetimi Ana Plan Çalışması Final Raporu. Ankara: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı.

[77] Orman ve Su İşleri Bakanlığı, (2011). Ergene Havzası Koruma Eylem Plan Raporu. Ankara: Orman ve Su İşleri Bakanlığı.

[78] Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Ulusal Hava Kalitesi İzleme Ağı, http://www.havaizleme.gov.tr/Default.ltr.aspx. 26 Temmuz 2016.

[79] Kırklareli Valiliği, (2015). Kırklareli İli 2014 Çevre Durum Raporu. Kırklareli: Kırklareli Valiliği-Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü.

[80] Kırklareli Belediyesi, (2012). Kırklareli Belediye Başkanlığı Faaliyet Raporu. Kırklareli: Kırklareli Belediyesi.

[81] TMMOB-Makine Mühendisleri Odası, (1999). Trakya'da Sanayileşme ve Çevre Sempozyumu III - Bildiri Kitabı. Edirne: TMMOB-Makine Mühendisleri Odası.

[82] Newman, P., (2005). Regional sustainability: Principles and practices with a case study on Western Australia, ed. Handbook of sustainability Research. Frankurt: Peter Lang Pub Inc.

[83] Jones, M. ve MacLeod, G., (2004). "Regional Spaces, Spaces of Regionalism: Territory, Insurgent Politics and the English Question", Transactions of the Institute of British Geographers, 29: 433-452.

[84] Peter John, A.W., (1996). "The Renaissance of English Regionalism in the 1990s", Policy and Politics, 25: 7-17.

[85] Dimitriou, H.T. ve Thompson, R., (2007). Introduction, ed. Strategic Planning for Regional Development in the UK:A review of principles and practices. New York: Routledge, 3-10.

[86] Spindler, M., (2002). "New regionalism and the construction of global order", http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/csgr/research/workingpapers/2002/wp9302.pdf, 05 Ekim 2015.

[87] Tuncel, M., (2002). Kırklareli, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi Cilt 25 içinde (ss 479-481), Ankara: Türk Diyanet Vakfı.

[88] Yıldız, A. ve Yüksek, İ., (2008). "Kırklareli Tarihi Çeşmelerinin Geleneksel Kent Dokusu İçerisindeki Yeri ve Önemi",4. Uluslararası Sinan Sempozyumu,10-11 Nisan 2008, Edirne.

[89] Eyüboğlu Erşen, A. ve Vatansever, N., (2007). Kırklareli Kentsel Sit Alanı Yerleşimi, Koruma Sorunları Ve Öneriler. Üçüncü Uluslararası Mimar Sinan Sempozyumu, 13-13 Nisan 2007, Edirne: Trakya Üniversitesi.

[90] Yıldız, A., (2013). "Kırklareli-Babaeski Gar Binalarının Mimari ve Yapısal Analizi", SDU International Technologic Science, 5: 51-61.

[91] Gündoğdu, M. ve Altın, Y., (2015). Kırklareli Kent Formu ve Arazi Değerleri İlişkisi. Kentsel Morfoloji Sempozyumu. Mersin: Mersin Üniversitesi, Akdeniz Kent Araştırmaları Merkezi.

[92] Yüksek, İ. ve Esin, T., (2010). "Kırklareli Geleneksel Konut Örneklerinin Enerji Etkinliğinin Değerlendirilmesi", Tesisat Mühendisliği Dergisi: 32-40.

[93] Kırklareli Belediyesi, (2010). Kırklareli Belediyesi Stratejik Planı (2010-2014). Kırklareli: Kırklareli Belediyesi.

[94] Kırklareli Belediyesi ve İTÜ, (2012). Kırklareli Kentiçi Ulaşım Etüdü, Trafik İyileştirme Etüdü ve Toplu Taşıma Sistemi Rehabilitasyonu Raporu ve Projelerinin Hazırlanması İşi Raporu. Kırklareli.

[95] İhlas Haber Ajansı, (27 Ocak 2015). Karahıdır Korusu'nun Resmi İmzaları Atıldı. Milliyet Gazetesi. İstanbul.

[96] Agyeman, J. Bullard, R.D. ve Evans, B., (2003). Just Sustainabilities: Development in an Unequal World, Cambridge, Mass: The MIT Press.

[97] Anand, S. ve Santos, J., (2011). Best Practices in State and Regional Planning. New Jersey: New Jersey Future.

[98] Beer, A. ve Higgins, C., (2000). Environmental Planning for Site Development: A Manual for Sustainable Local Planning and Design, London : New York: Routledge.

[99] Birik, M., (2014). "Mekânsal Çeşitlilik Açısından Kentin Sorgulanması",1. Uluslararası Kentsel Planlama-Mimarlık-Tasarım Kongresi, 8-10 Mayıs 2014, Kocaeli.

[100] Budd, W. Lovrich Jr, N. Pierce, J.C. ve Chamberlain, B., (2008). "Cultural sources of variations in US urban sustainability attributes", Cities, 25: 257-267.

[101] Carmona, M. ve Sieh, L., (2004). Measuring Quality in Planning: Managing the performance process, London : New York: Spon Press.

[102] Castro, C.P., (2006). Pondering planning and emerging approaches to produce urban transformation to meet contemporary demands, F.D. Van der Hoeven

ve Rosemann, H.J., ed. Urban Transformations and Sustainability. Hollanda: IOS Press, 80-93.

[103] Choguill, C.L., (2008). "Developing sustainable neighbourhoods", Habitat International: 41-48.

[104] Collados, C. ve Duane, T.P., (1999). "Natural capital and quality of life: a model for evaluating the sustainability of alternative regional development paths", Ecological Economics, 30: 441-460.

[105] Counsell, D. ve Haughton, G., (2002). Sustainability Appraisal of Regional Planning Guidance: final report. Hull: The University of Hull - Department of Geography.

[106] Çetin, M., (2006). "Teori ve Uygulamada Sürdürülebilir Kalkınma", C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 7: 1-20.

[107] Çetinkaya, F. ve Görer, N., (1995). "Sürdürülebilir Kalkınmada Katılım ve Planlamanın Önemi", Planlama, 3: 16-21.

[108] David, I. ve Arnim, W., (2014). "Advancing Sustainability Visioning Practice in Planning—The General Plan Update in Phoenix, Arizona", Planning Practice and Research: 543-568.

[109] Dimitriou, H.T. ve Thompson, R., (2007). Strategic thought and regional planning: the importance of context, ed. Strategic Planning for Regional Development in the UK:A review of principles and practices. New York: Routledge, 66-91.

[110] Dinç, G., (2008). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine Göre Çevre ve İnsan, Ankara: Türkiye Barolar Birliği.

[111] Dühr, S., (2005). "Spatial policies for regional sustainable development: A comparison of graphic and textual representations in regional plans in England and Germany", Regional Studies, 39: 1167-1182.

[112] Earthprint, (2009). Integrated Policymaking for Sustainable Development: A Reference Manual: UNEP/Earthprint.

[113] Ekmekçi Güven, A., (1995). "Habitat II, Geniş Kapsamlı Katılım ve Sürdürülebilirliğin Sağlanmasında Yerellik Boyutu", Planlama, 3: 27-31.

[114] Environmental Resources Management, (2000). Sustainable development in the Highlands and Islands of Scotland: final report. Edinburg: Environmental Resources Management.

[115] Eryılmaz, T., (2011). Sürdürülebilir Kalkınma Kavramı ve Türkiye' de Sürdürülebilir Kalkınma, Yüksek Lisans Tezi, BÜ Fen Bilimler Ensitüsü, Ankara.

[116] Firidin Özgür, E., (2009). "Stratejik Planlamada Kentsel Projeler", Stratejik Yönetim Dergisi: 45-49.

[117] Gazİbey, Y. Keser, A. ve Gökmen, Y., (2014). "Türkiye'de İllerin Sürdürülebilirlik Boyutları Açısından Değerlendirilmesi", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 69: 511-544.

[118] Haughton, G. ve Counsell, D., (2004). Regions, Spatial Strategies, and Sustainable Development, Londra: Routledge.

[119] Jackson, T., (2000). Sustainability Appraisal of Regional Development Assistance in Remote Rural Economies: The Case of the Scottish Highlands and Islands. Scotland: Geddes Center For Planning Research University of Dundee.

[120] Jepson, E.J., (2001). "Sustainability and Planning: Diverse Concepts and Close Associations", Journal of Planning Literature - J PLAN LIT, 15: 499-510.

[121] KENTGES, (2010). Kentges Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı (2010-2023), Ankara: KENTGES.

[122] Kidokoro, T. Harata, N. Subanu, L.P. Jessen, J. Motte, A. ve Seltzer, E.P., (2008). Sustainable City Regions: Space, Place and Governance, Japan: Springer Science & Business Media.

[123] Lafferty, W.M., (2001). Sustainable Communities in Europe, Newport Beach, CA: Earthscan Publications Ltd.

[124] Littlefair, P.J., (2010). Environmental Site Layout Planning: Solar Access, Microclimate and Passive Cooling in Urban Areas, Londra: IHS BRE Press.

[125] Mander, U. Tiezzi, E. ve Brebbia, C.A., (2006). The Sustainable City IV: Urban Regeneration And Sustainability, Southampton, UK ; Boston: WIT Press / Computational Mechanics.

[126] Manzi, T. Lucas, K. Allen, J. ve Lloyd-Jones, T., (2010). Social Sustainability in Urban Areas: Communities, Connectivity and the Urban Fabric, Washington, DC: Earthscan.

[127] Martins, M.R., (1986). An organisational approach to regional planning, Aldershot, Hants, England: Gower.

[128] Marzluff, J. Shulenberger, E. Endlicher, W. Alberti, m. Bradley, G. Ryan, C. ZumBrunnen, C. ve Simon, U., (2008). Urban Ecology: An International Perspective on the Interaction Between Humans and Nature, New York: Springer.

[129] MasterCard Worldwide ve Boğaziçi Üniversitesi, (2011). Türkiye'nin Şehirleri Sürdürülebilirlik Araştırması, İstanbul: MasterCard Worldwide ve Boğaziçi Üniversitesi.

[130] McDonnell, M.J. Hahs, A.K. ve Breuste, J.H., (2009). Ecology of Cities and Towns: A Comparative Approach, Cambridge: Cambridge University Press.

[131] McEvoy, D. ve Ravetz, J., (2001). "Toolkits for regional sustainable development", Impact Assessment and Project Appraisal, 19: 90-93.

[132] Metropolitan Council, (2006). Regional Development Framework. Minnesota: Metropolitan Council.

[133] Milbert, A., (2012). Definig and Measuring Sustainable Regional Development-Results and Lessons from Germany. Stockholm Workshop 2012. Stockholm.

[134] Morrison-Saunders, A. ve Therivel, R., (2006). "Sustainability integration and assessment", Journal of Environmental Assessment Policy and Management, 8: 281-298.

[135] Mutman, D., (2010). Participate Action as a Temporary Intervention: A Tool For Sustainable Urban Transformation. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.

[136] Neamtu, B. Dragos, D.C. ve Veliscu, R.M., (2009). "Assesıng Urban Sustaınabılıty: Models And Optıons For Cıty Governments", Transylvanian Review of Administrative Sciences: 122-138.

[137] Okumuş, G., (2011). Sürdürülebilir Kentsel Yenileme İçin Bir Yaklaşım: Çanakkale Fevzipaşa Mahallesi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Ensitüsü, İstanbul.

[138] Opp, S.M. ve Saunders, K.L., (2013). "Pillar Talk : Local Sustainability Initiatives and Policies in the United States—Finding Evidence of the "Three E's": Economic Development, Environmental Protection, and Social Equity", Urban Affairs Review, 49: 678-717.

[139] Pallemaerts, M., (1992). "Internaiional Law from Stockholm to Rio: Back to the Future?", Review of Europan Community and International Environmental Law, 1: 263.

[140] Philip R. Berke, M.M.C., (2000). "Are We Planning for Sustainable Development?", Journal of the American Planning Association, 66: 21-33.

[141] Polat, E., (2010). "Planlamada Yeni Bir Paradigma Baskısı: Stratejik Mekânsal Planlama (SMP)", Çağdaş Yerel Yönetimler, 19: 1-18.

[142] Poloncarz, M., (2013). Initiatives for a Smart Economy. Erie County, New York.

[143] Singh, R.K. Murty, H.R. Gupta, S.K. ve Dikshit, A.K., (2012). "An overview of sustainability assessment methodologies", Ecological Indicators, 15: 281-299.

[144] Smith, S.P. ve Sheate, W.R., (2001). "Sustainability Appraisals of Regional Planning Guidance and Regional Economic Strategies in England: An Assessment", Journal of Environmental Planning and Management, 44: 735-755.

[145] Tanguay, G.A. ve Rajaonson, J., (2009). "Measuring the Sustainability of Cities: A Survey-Based Analysis of the Use of Local Indicators", CIRANO Working Papers.

[146] Taşdoğan, C. Mollavelİoğlu, M.Ş. ve Mihci, H., (2014). "Türkiye'nin kentsel çevresel sürdürülebilirliğinin kategorik veri zarflama analiziyle değerlendirilmesi", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 69: 141-164.

[147] The Scottish Goverment, (2008). Highlands & Islands Scotland Europan Regional Development Fund 2007-2013. Edinburg: The Scottish Goverment, 58-89.

[148] Ünver, E., (2006). Sustainability of Cultural Heritage Management: "Keklik Street and its Surrounding Conservation and Development Project, Yüksek Lisans Tezi, ODTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

[149] Watson, D., (2003). Sustainable Design, D. Watson Plattus, A. ve Shibley, R.G., ed. Time Saver Standarts for Urban Design. New York: McGraw-Hill, 410-434.

[150] Weiland, U. Kindler, A. Banzhaf, E. Ebert, A. ve Reyes-Paecke, S., (2011). "Indicators for sustainable land use management in Santiago de Chile", Ecological Indicators, 11: 1074-1083.

[151] Yalçıner, Ö., (2007). Sürdürülebilir Kent İçin Ekolojik-Teknolojik (Eko-Tek) Tasarım: Ankara-Güdül Örneği Doktora Tezi, GÜ Fen Bilimler Ensitüsü, Ankara.

[152] Yan, Y., (2010). Sustainable urban transformation driving forces, indicators and processes, Doktora Tezi, ETH Zurich.

[153] Yaro, R. ve Hiss, T., (1996). A Region at Risk: The Third Regional Plan For The New York-New Jersey-Connecticut Metropolitan Area, Washington: Island Press.

[154] Yazar, K.H., (2006). Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Çerçevesinde Orta Ölçekli Kentlere Dönük Kent Planlama Yöntem Önerisi, Doktora Tezi, AÜ Sosyal Bilimler Ensitüsü, Ankara.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı :Mete Korhan ÖZKÖK

Doğum Tarihi ve Yeri :09.10.1991-Çorlu/Tekirdağ

Yabancı Dili :İngilizce

E-posta :metekorhanozkok@gmail.com
metekorhanozkok@klu.edu.tr

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	Alan	Okul/Üniversite	Mezuniyet Yılı
Y.Lisans	Şehir ve Bölge Planlama	Yıldız Teknik Üniversitesi	2016
Lisans	Şehir ve Bölge Planlama	Karadeniz Teknik Üniversitesi	2013
Lise	Fen Bilimleri	Cemile Yeşil Anadolu Lisesi	2009

İŞ TECRÜBESİ

Yıl	Firma/Kurum	Görevi
2014-Devam Ediyor	Kırklareli Üniversitesi-Mimarlık Fakültesi-Şehir ve Bölge Planlama Bölümü	Araştırma Görevlisi

YAYINLARI

Makale

1. Gündoğdu, H.M., Kuru, A., Özkök, M.K., (2016). "Kırklareli Kent Algısı Üzerine Deneysel Bir Çalışma", İdealKent Dergisi, 18:48-79.

Bildiri

1. Kuru, A., Özkök, M.K, (2016). "Yaşanabilirlik Kavramı Bağlamında Kamusal/Açık Mekânların Değerlendirilmesi: Kırklareli Kent Merkezi Örneği", V. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi, 14 Mayıs 2016, Isparta.

2. Özkök, M.K., Koç, E., Gündoğdu, H.M., (2016). "Sürdürülebilirlik Kavramı ve Sürdürülebilir Planlama Bağlamında Kırklareli Merkez Yerleşmesi", Sürdürülebilir Şehircilik Kongresi ve Sergisi, 20 Nisan 2016, Eskişehir.

3. Özkök, M.K., (2015). "Bölge Planlarındaki Sürdürülebilirliğe Yöenlik Geliştirilen Politika ve Stratejilerin Örnekler Üzerinden Karşılaştırmalı İncelenmesi", 15. Ulusal Bölge Bilimi/Bölge Planlama Kongresi, 03-04 Aralık 2015, Trabzon.

4. Özkök, M.K., Kuru, A., (2015). "Kentsel Dokuda Görülen Değişimlerin İncelenmesi: Kırklareli Kent Merkezinde Morfolojik Bir Analiz Çalışması", Kentsel Morfoloji Sempozyumu, 22-23 Ekim 2015, Mersin.

5. Özkök, M.K., Azsöz, G., Erşan, Ş., (2015). "Erken ve Klasik Dönem (14.-17. Yy) Osmanlı Köprülerinin Tarihsel Gelişimlerinin Ve Yapım Tekniklerinin İncelenmesi: Edirne/Uzunköprü Örneği", 3. Köprüler Viyadükler Sempozyumu, 08-10 Mayıs 2016, Bursa.